

Regeringens proposition

1986/87: 143

om ny riksbankslag och ändrat
huvudmannaskap för riksgäldskontoret

Prop.
1986/87: 143

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 26 mars 1987.

På regeringens vägnar

Kjell-Olof Feldt

Bo Holmberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås dels en ny riksbankslag, dels att huvudmannaskapet för riksgäldskontoret skall föras från riksdagen till regeringen.

I förslaget till ny riksbankslag renodlas riksbankens verksamhet så långt möjligt att avse rena centralbanksuppgifter. I lagen anges att riksbanken har ansvar för valuta- och kreditpolitik. Den skall också främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Riksbanken skall vidare vara statens och bankernas bank samt ansvara för beredningsplanläggning på bank- och betalningsväsendets område.

Antalet fullmäktige ökas från sju till åtta. Av dessa skall sju väljas av riksdagen. Dessa utser inom sig ordförande och väljer den åttonde fullmäktige som också skall vara chef för riksbanken. Dessutom väljs högst två vice riksbankschefer. Riksbankschef och vice riksbankschefer väljs för en tid av fem år. Regeringen skall således inte som för närvarande utse fullmäktiges ordförande. För att säkerställa en samordning av riksbankens penningpolitik med annan ekonomisk politik föreslås att fullmäktige innan beslut av större penningpolitisk vikt fattas skall samråda med det statsråd som regeringen bestämmer.

Förslaget till ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret medför inte någon ändring av riksgäldskontorets huvuduppgift. Denna skall alltjämt vara att ta upp och förvalta lån för statens räkning. Riksgäldskontorets verksamhet skall bedrivas med beaktande av statsskuldspolitiskt betingade målsättningar. Regeringen skall varje år inhämta riksdagens bemyndigande att ta upp erforderliga lån. Frågor som rör riksgäldskontorets organisation, ledning och personal skall behandlas i ett senare förslag.

Den nya riksbankslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1989 och de

Lagförslagen 1–7 i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 34), lagrådets yttrande (s. 89), och föredragandens ställningstaganden till lagrådets synpunkter samt skälen för de lagförslag som inte har granskats av lagrådet (s. 93).

Den som vill ta del av samtliga skäl för lagförslagen måste därför läsa alla tre delarna.

Lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 10, 12 och 13 §§ regeringsformen¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 kap.

10 §

Regeringen får icke utan riksdagens bemyndigande taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse.

Under riksdagen skall finnas myndighet med uppgift att i enlighet med riksdagens bemyndigande taga upp och förvalta lån till staten. Närmare bestämmelser härom meddelas i lag.

12 §

Riksbanken är rikets centralbank med ansvar för valuta- och kreditpolitik. Den skall också främja ett säkert och effektivt betalningsväsende.

Riksbanken är myndighet under riksdagen.

Riksbanken förvaltas av sju fullmäktige. En av dessa och en suppleant för honom förordnas av regeringen för tre år i sänder. Övriga sex väljes av riksdagen. Den fullmäktig som regeringen har förordnat är ordförande. Han får ej utöva annat uppdrag eller inneha tjänst inom riksbankens ledning. Bestämmelser om riksdagens val av fullmäktige, om riksbankens ledning i övrigt samt om dess verksamhet meddelas i riksdagsordningen och annan lag.

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag. Regeringen kan återkalla förordnandet för ordföranden eller för dennes suppleant.

Riksbanken förvaltas av åtta fullmäktige. Sju fullmäktige väljes av riksdagen. Dessa väljer för en tid av fem år en fullmäktig, som samtidigt skall vara chef för riksbanken. De fullmäktige som valts av riksdagen väljer inom sig ordförande. Denne får ej utöva annat uppdrag eller inneha tjänst inom riksbankens ledning. Bestämmelser om riksdagens val av fullmäktige, om riksbankens ledning i övrigt samt om dess verksamhet meddelas i riksdagsordningen och annan lag.

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag. De fullmäktige som valts av riksdagen får skilja ordföranden från uppdraget som ordförande och den som är fullmäktig och chef för riksbanken från hans uppdrag.

¹ Regeringsformen omtryckt 1985: 866.

13 §

Endast riksbanken har rätt att *utgiva* sedlar. Bestämmelser om penning- och betalningsväsendet meddelas i övrigt genom lag.

Endast riksbanken har rätt att *ge ut sedlar och mynt och att bestämma utformningen av dessa*. Bestämmelser om penning- och betalningsväsendet meddelas i övrigt genom lag.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 9 kap. 10 § den 1 juli 1989 och i övrigt den 1 januari 1989.

2. De äldre föreskrifterna i 9 kap. 12 § gäller till dess val av fullmäktige skett enligt de nya bestämmelserna.

Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen¹ dels att 8 kap. 6 § och 9 kap. 4 § skall ha följande lydelse, dels att tilläggsbestämmelserna 3.8.3, 3.13.1, 4.6.1, 4.6.2 och 7.1.1 skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

3.8.3

Om förslagsrätt för fullmäktige i riksbanken, *fullmäktige i riksgäldskontoret*, riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorer i annan fråga än som avses i 8 § första stycket första punkten föreskrives särskilt.

Om förslagsrätt för fullmäktige i riksbanken, riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorer i annan fråga än som avses i 8 § första stycket första punkten föreskrives särskilt.

3.13.1

Motion får avlämnas med anledning av redogörelse från fullmäktige i riksbanken, *fullmäktige i riksgäldskontoret*, riksdagens ombudsmän eller riksdagens revisorer.

Motion får avlämnas med anledning av redogörelse från fullmäktige i riksbanken, riksdagens ombudsmän eller riksdagens revisorer.

4 kap.

4.6.1

Konstitutionsutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 4 §, bereda ärenden om lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen, ärenden om press- eller partistöd, lagstiftning om radio, television och film liksom andra ärenden som angår yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet, övriga ärenden om riksdagen, riksdagens ombudsman och riksdagens myndigheter utom riksbanken, *riks-gäldskontoret* och riksdagens revisorer, ärenden om medgivande från riksdagen att väcka talan mot riksdagsledamot eller att ingripa i hans personliga frihet samt ärenden av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen.

Konstitutionsutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 4 §, bereda ärenden om lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen, ärenden om press- eller partistöd, lagstiftning om radio, television och film liksom andra ärenden som angår yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet, övriga ärenden om riksdagen, riksdagens ombudsman och riksdagens myndigheter utom riksbanken och riksdagens revisorer, ärenden om medgivande från riksdagen att väcka talan mot riksdagsledamot eller att ingripa i hans personliga frihet samt ärenden av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen.

4.6.2

Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 5 § första stycket,

Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 5 § första stycket,

¹ Riksdagsordningen omtryckt 1985: 1068.

bereda ärenden om penning-, kredit- och valutapolitiken, om riksgäldskontoret och riksdagens revisorer. Det skall vidare bereda ärenden av allmän betydelse för den kommunala ekonomin samt ärenden om statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering, om statens egendom och upphandling i allmänhet och förvaltningsekonomiska ärenden i övrigt som icke rör enbart visst ämnesområde. Utskottet skall även bereda budgettekniska ärenden, granska beräkningen av statens inkomster samt sammanställa statsbudgeten.

bereda ärenden om penning-, kredit- och valutapolitiken och riksdagens revisorer. Det skall vidare bereda ärenden av allmän betydelse för den kommunala ekonomin samt ärenden om statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering, om statens egendom och upphandling i allmänhet och förvaltningsekonomiska ärenden i övrigt som icke rör enbart visst ämnesområde. Utskottet skall även bereda budgettekniska ärenden, granska beräkningen av statens inkomster samt sammanställa statsbudgeten.

7 kap.

7.1.1

Utöver de val som kammaren förrättar enligt regeringsformen och riksdagsordningen skall den företaga val till

1. riksgäldsfullmäktige,
2. Nordiska rådets svenska delegation,
3. Europarådets svenska delegation,
4. styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Kammaren skall också för riksdagens valperiod utse aderton ledamöter av riksdagen med uppdrag att följa verksamheten vid Procordia AB och Svenska Varv AB.

Utöver de val som kammaren förrättar enligt regeringsformen och riksdagsordningen skall den företaga val till

1. Nordiska rådets svenska delegation,
2. Europarådets svenska delegation,
3. styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

8 kap.

6 §

Val av fullmäktige i riksbanken avser riksdagens valperiod.

Fullmäktige väljer inom sig en chef för riksbanken samt inom eller utom sig en vice chef för riksbanken. Är denne icke själv fullmäktig, skall han vara särskild suppleant för riksbankschefen i fullmäktige och som sådan ha företräde till tjänstgöring framför övriga suppleanter.

Riksdagens val av fullmäktige i riksbanken avser riksdagens valperiod.

Fullmäktige väljer utom sig högst två vice chefer för riksbanken för en tid av fem år. Dessa skall, i den inbördes ordning som fullmäktige bestämmer, vara suppleanter för riksbankschefen i fullmäktige.

9 kap.

4 §

Riksdagens förvaltningskontor skall, såvitt gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. handlägga frågor angående förhandlingar om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare samt andra personalfrågor,

2. göra upp förslag till anslag på statsbudgeten,

3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom riksbanken,

4. meddela föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

Riksdagens förvaltningskontor skall, såvitt gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. handlägga frågor angående förhandlingar om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare samt andra personalfrågor,

2. göra upp förslag till anslag på statsbudgeten,

3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom riksbanken och *riksgäldskontoret*,

4. meddela föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 8 kap. 6 § den 1 januari 1989 och i övrigt den 1 juli 1989.

2. Tillägsbestämmelsen 3.13.1 i den äldre lydelsen tillämpas i fråga om den berättelse som avges över förvaltningen av riksgäldskontoret under budgetåret 1988/89.

3. Riksdagen väljer under år 1989 för återstoden av valperioden sju fullmäktige i riksbanken. Därmed upphör tidigare uppdrag för fullmäktige som riksdagen valt för valperioden.

4. Föreskrifterna om chef för riksbanken i 8 kap. 6 § i dess äldre lydelse gäller till dess riksdagen valt fullmäktige enligt bestämmelserna i lagen (0000:000) om ändring i regeringsformen.

3 Förslag till

Lag om Sveriges riksbank

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Sveriges riksbank, som enligt 9 kap. 12 § regeringsformen är landets centralbank och en myndighet under riksdagen, får endast bedriva eller ta del i sådan verksamhet som enligt lag ankommer på riksbanken.

2 § Riksbanken skall ha en grundfond som uppgår till ettusen miljoner kronor, en reservfond som uppgår till femhundra miljoner kronor samt en dispositionsfond.

3 § Med bankinstitut förstås i denna lag bankaktiebolag, sparbanker och centrala föreningsbanker.

Med kreditinstitut förstås bankinstitut, lokala föreningsbanker, kreditaktiebolag, finansbolag, fondkommissionsbolag, allmänna pensionsfonden, försäkringsföretag med svensk koncession, landshypoteks- och stads- hypoteksinstitutionerna samt Svenska skeppshypotekskassan.

Ändamål

4 § Riksbanken har enligt 9 kap. 12 § regeringsformen ansvar för valuta- och kreditpolitik. Den skall också främja ett säkert och effektivt betalningsväsende.

Betalningsväsendet

5 § Enligt 9 kap. 13 § regeringsformen har riksbanken ensam rätt att ge ut sedlar och mynt samt att bestämma om utformningen av de sedlar och mynt som banken ger ut.

Sedlar och mynt som ges ut av riksbanken är lagliga betalningsmedel.

Penningheten i Sverige kallas krona. Kronan delas i etthundra öre.

6 § Sedlar får ges ut med valörerna tio, tjugo, femtio, etthundra, femhundra, ettusen och tiotusen kronor.

Mynt får ges ut med valörerna tio öre, femtio öre, en krona, fem kronor och tio kronor.

Dessutom får minnes- och jubileumsmynt med andra valörer ges ut.

7 § Riksbanken skall svara för landets försörjning med sedlar och mynt.

8 § Sedlar och mynt som är skadade eller förslitna får lösas in av riksbanken. För sedlar som blivit helt förstörda får riksbanken betala ersättning.

Om särskilda skäl finns, får riksbanken lösa in sedlar och mynt som upphört att vara lagliga betalningsmedel.

Valuta- och kreditpolitik

9 § Riksbanken skall följa utvecklingen på valuta- och kreditmarknaderna samt vidta erforderliga penningpolitiska åtgärder.

10 § Riksbanken skall bestämma det system som skall gälla för att fastställa kronans värde i förhållande till utländska valutor samt bestämma om tillämpningen av detta system.

11 § Det ankommer på riksbanken att i valutapolitiskt syfte hålla tillgångar i utländsk valuta, utländska fordringar och guld.

12 § Riksbanken får i valutapolitiskt syfte köpa, sälja och förmedla utländsk valuta, utländska statspapper, andra lätt omsättningsbara skuldebrev i utländsk valuta och guld samt rättigheter och skyldigheter som anknyter till nämnda tillgångar.

13 § I valutapolitiskt syfte får riksbanken ta upp utländsk kredit och kredit i utländsk valuta, bevilja kredit till annan centralbank och till Internationella valutafonden samt bevilja kredit inom ramen för verksamheten i Banken för internationell betalningsutjämning.

Efter medgivande av riksdagen får riksbanken i valutapolitiskt syfte bevilja kredit till andra internationella finansorgan som Sverige är medlem i och sluta avtal om långsiktiga internationella låncåtaganden.

Riksbanken får också efter medgivande av riksdagen av egna medel tillskjuta insatskapital i internationella finansorgan som Sverige är medlem i.

14 § Riksbanken får förvärva de särskilda dragningsrätter som tillkommer Sverige genom deltagandet i Internationella valutafonden. Det åligger vidare riksbanken att fullgöra de skyldigheter som följer av Sveriges deltagande i detta system.

15 § Riksbanken får verka som förbindelseorgan i förhållande till internationella finansorgan som Sverige är medlem i.

16 § Riksbanken får med eller utan räntegottgörelse ta emot insättningar i valuta eller guld från andra stater, mellanstatliga organ och bankinrättningar. Riksbanken får göra sådana insättningar hos bankinrättningar.

Riksbanken får även ingå avtal om skyldigheter och rättigheter som anknyter till de insättningar som anges i första stycket.

17 § Bestämmelser om riksbankens ytterligare uppgifter och befogenheter inom det valutapolitiska området finns i valutalagen (1939: 350).

18 § Riksbanken får på penningpolitiskt motiverade villkor bevilja kredit till och ta emot inlåning från svenska bankinstitut samt medverka i betalningsutjämning. Räntevillkoren för denna ut- och inlåning skall offentliggöras.

Om det finns synnerliga skäl, får riksbanken även på andra villkor än som avses i första stycket bevilja kredit till svenska bankinstitut och till andra företag som står under tillsyn av bank- eller försäkringsinspektionen.

19 § I syfte att påverka kreditmarknaden får riksbanken

1. köpa, sälja och förmedla svenska statspapper, andra lätt omsättningsbara skuldebrev samt rättigheter och skyldigheter som anknyter till sådana tillgångar,

2. om särskilda skäl finns ge ut egna skuldebrev med kort löptid.

20 § I kreditpolitiskt syfte får riksbanken genom beslut i enskilda fall uppställa kassakrav gentemot kreditinstitut.

Med kassakrav avses att viss andel, högst femton procent, av kreditinstitutets placeringar eller förbindelser, beräknade på det sätt riksbanken i det enskilda fallet bestämmer, skall under angiven tid motsvaras av medel som med eller utan räntegottgörelse skall innestå på räkning för institutet i riksbanken. I den utsträckning riksbanken i det enskilda fallet bestämmer likställs med sådana medel kreditinstitutets inläggande kassa.

21 § Bestämmelser om möjlighet för riksbanken att använda vissa andra kreditpolitiska medel finns i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel.

22 § Efter anmodan av riksbanken skall ett kreditinstitut till riksbanken lämna de uppgifter som riksbanken anser nödvändiga för att bedöma om en penningpolitisk åtgärd behöver vidtas eller för att utforma ett beslut om en sådan åtgärd.

Övriga uppgifter

23 § Riksbanken skall ta emot betalningar till och göra utbetalningar för staten.

För att täcka statens kortfristiga medelsbehov får riksbanken bevilja staten kontokredit.

24 § Inom ramen för riksbankens uppgifter som centralbank får riksbanken förvärva aktier, andelar i ekonomiska föreningar och liknande rättigheter och ta på sig de förpliktelser som är förenade med dessa rättigheter.

25 § Riksbanken får själv eller genom bolag som ägs av banken bedriva tryckerirörelse, papperstillverkning och tillverkning av sedlar samt tillverkning av mynt, medaljer och liknande föremål.

26 § Riksbanken får förvärva fastigheter och inventarier som är avsedda för den verksamhet som banken bedriver eller har del i.

För att skydda en fordran får riksbanken förvärva varje slag av egendom. Sådan egendom skall avyttras så snart det är lämpligt och senast när det kan ske utan förlust.

27 § Riksbanken får mot betalning utföra tjänster som har anknytning till bankens verksamhet som centralbank.

28 § Riksbanken får efter prövning i varje enskilt fall medge ackord samt besluta om avskrivning, nedsättning eller eftergift av fordran som banken har.

29 § Uppkommer i riksbankens verksamhet anledning att väcka en fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige göra framställning i ämnet till riksdagen eller regeringen.

30 § Vid planeringen och genomförandet av riksbankens verksamhet i fred skall de krav beaktas som totalförsvaret ställer.

Det åligger riksbanken att ansvara för beredskapsplanläggningen på bank- och betalningsväsendets område. Härvid skall riksbanken i erforderlig utsträckning samråda med berörda myndigheter, kreditinstitut och andra företag. Överstyrelsen för civil beredskap skall hållas underrättad om beredskapsplanläggningen.

31 § Enligt 9 kap. 12 § regeringsformen förvaltas riksbanken av åtta fullmäktige av vilka sju väljs av riksdagen och en, som är riksbankens chef, väljs av de övriga fullmäktige. De sistnämnda väljer även inom sig ordförande.

Fullmäktige väljer inom sig en eller flera vice ordförande. Riksbankschefen får inte väljas till vice ordförande.

32 § Enligt 8 kap. 6 § riksdagsordningen väljer fullmäktige utom sig högst två vice riksbankschefer och bestämmer i vilken inbördes ordning dessa, vid förhinder för riksbankschefen, skall vara suppleant för denne i fullmäktige.

Vice riksbankschef utövar även i övrigt riksbankschefens tjänst när denne har förhinder. Efter beslut av riksbankschefen inträder vice riksbankschef också i andra fall i riksbankschefens ställe vid behandlingen av vissa ärenden eller grupper av ärenden.

33 § Fullmäktig får inte vara statsråd eller ledamot eller suppleant i styrelsen för ett kreditinstitut. Fullmäktig får inte heller vara omyndig eller försatt i konkurs.

Första stycket gäller också vice riksbankschef.

34 § Riksbankens verksamhet bedrivs vid ett huvudkontor i Stockholm, där också fullmäktige har sitt säte.

Riksbanken bedriver dessutom verksamhet vid regionkontor, kassakontor och sedeldepåer till det antal och på de orter som riksbanken bestämmer.

35 § Vid huvudkontoret finns en revisionsenhet samt de övriga enheter som fullmäktige beslutar.

Under fullmäktige leds riksbankens verksamhet av riksbankschefen. Verksamheten vid revisionsenheten leds dock av fullmäktige, om annat inte följer av lagen (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen.

Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av en arbetsordning för riksbanken.

Revisionsenheten vid riksbanken utför också revision av riksdagens förvaltningskontor, riksdagens ombudsmän, riksdagens revisorer och Nordiska rådets svenska delegation enligt revisionsplaner som fastställs av respektive myndighet.

36 § Hos riksbanken finns personal enligt upprättad personalförteckning samt annan personal i mån av behov och tillgång på medel enligt gällande budget.

Riksbanken får anlita utomstående för särskilda uppdrag i mån av behov och tillgång på medel enligt gällande budget.

Utöver vad som följer av 9 § anställningsstadgan (RFS 1976: 7) för riksdagen och dess organ får tjänster som tillsätts av fullmäktige tillsättas utan att de kungörs lediga till ansökan.

Ordinarie tjänster vid riksbanken inrättas av riksdagen. De ordinarie tjänsterna som riksbankschef och vice riksbankschefer tillsätts med förordnande för fem år. Övriga ordinarie tjänster tillsätts med förordnande för högst tre år.

37 § Enligt de förutsättningar som anges i 4 kap. 2 § punkterna 2 och 3 lagen (1976: 600) om offentlig anställning får riksbanken i särskilda fall

besluta att endast svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksbanken.

38 § Riksbanken beslutar arbetsordning och de föreskrifter i övrigt som behövs för arbetet inom banken.

Riksbanken beslutar också i enskilda fall i frågor som rör personal och uppdragstagare hos banken, i den mån inte annat följer av lag eller beslut av riksdagen eller av riksdagens förvaltningskontor.

39 § Beträffande ersättning till fullmäktige och suppleanter finns föreskrifter i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

40 § 1 mom. Till ledamöter i den i 6 a § valutalagen (1939: 350) nämnda valutastyrelsen skall fullmäktige utse dels från riksbanken en vice riksbankschef, en fullmäktig eller suppleant för fullmäktig och en riksbanksdirektör, dels utanför banken fyra ledamöter, av vilka två skall representera bankväsendet och näringslivet i övrigt och två arbetstagarna. Fullmäktige skall dessutom utse högst två suppleanter för varje ledamot.

Vice riksbankschefen är valutastyrelsens ordförande. Fullmäktige förordnar en av de övriga inom riksbanken utsedda ledamöterna att vara vice ordförande.

Valutastyrelsen är beslutför när minst fem ledamöter är närvarande.

2 mom. Ärende som valutastyrelsen skall ta befattning med avgörs i valutastyrelsen, i valutastyrelsens direktion (valutadirektionen) eller av enskilda tjänstemän, en eller två i förening.

Valutastyrelsen avgör ärenden rörande tillämpningsföreskrifter enligt 6 a § andra stycket valutalagen (1939: 350) samt övriga ärenden som innefattar väsentliga principfrågor eller på annat sätt är av större betydelse.

Valutadirektionen skall förbereda ärenden som skall avgöras av valutastyrelsen och under styrelsen leda valutaregleringen. I valutadirektionen avgörs ärenden som utan att kräva valutastyrelsens avgörande bedöms betydelsefulla.

Enskilda tjänstemän, en eller två i förening, vilka därtill erhållit valutastyrelsens bemyndigande, avgör de ärenden som inte ankommer på valutastyrelsen eller valutadirektionen.

3 mom. Valutadirektionen består av den vice riksbankschef och riksbanksdirektör som ingår i valutastyrelsen, två av deras suppleanter i styrelsen samt den gruppchef eller motsvarande tjänsteman till vars verksamhetsområde ärendet hör. Har för vice riksbankschefen eller riksbanksdirektören utsetts mer än en suppleant bestämmer valutastyrelsen vilken av de två som skall ingå i valutadirektionen. Valutastyrelsen skall utse två tjänstemän i riksbanken som suppleanter för valutadirektionens ständiga ledamöter. Vice riksbankschefen är ordförande och riksbanksdirektören vice ordförande i valutadirektionen. Beslutförhet kräver att tre är närvarande.

4 mom. Har på sätt som föreskrivs i 6 a § femte stycket valutalagen (1939: 350) ett yrkande framställts om att beslut som valutastyrelsen fattar skall underställas fullmäktiges prövning, skall sökanden i ärendet under rättas om detta snarast möjligt och senast i samband med att han får meddelande om innehållet i styrelsens beslut.

Fullmäktig eller suppleant för fullmäktig får inte delta i fullmäktiges handläggning av ett ärende som han tagit befattning med i valutastyrelsen.

5 mom. Beträffande arvoden till valutastyrelsen finns föreskrifter i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndighe-

ter och organ. Vid resa, som föranleds av uppdraget, har ledamot och suppleant rätt till resekostnadsersättning och traktamente enligt vad som gäller för riksbanksdirektör.

Ärendenas handläggning

41 § Av fullmäktige avgörs

1. författningsfrågor,
2. frågan om fastställande av arbetsordning samt andra viktigare frågor om riksbankens organisation och arbetsformer,
3. frågor om systemet för att bestämma kronans värde i förhållande till andra valutor,
4. frågor om riktlinjer för förvaltningen av de tillgångar som anges i 11 §,
5. frågor om viktigare internationella kreditavtal,
6. frågor om diskonto och om räntevillkor vid ut- och inlåning enligt 18 § första stycket samt villkor vid utlåning enligt 18 § andra stycket,
7. frågor om viktigare rekommendationer till eller överenskommelser med kreditinstitut,
8. frågor om kassakrav och särskild avgift när kassakrav inte uppfylls,
9. frågor om statens kontokredit,
10. frågor om förvärv av aktier eller andelar enligt 24 §,
11. viktigare frågor om ackord, avskrivning, nedsättning eller eftergift av fordran,
12. frågor om upprättande av personalförteckning, om beslut som avses i 37 § samt om tillsättande av tjänster som riksbanksdirektör, avdelningschef eller direktör för regionkontor,
13. frågor om skiljande från annan anställning än provanställning eller om skiljande från uppdrag eller om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning eller läkarundersökning,
14. övriga frågor som enligt denna eller annan lag skall avgöras av fullmäktige, samt
15. frågor som fullmäktige finner vara av större vikt eller som riksbankschefen hänskjuter till fullmäktige.

Ärenden som inte skall avgöras av fullmäktige avgörs av riksbankschefen. I den mån sådana ärenden inte är av det slag att de behöver prövas av riksbankschefen, får de avgöras av annan tjänsteman enligt vad som anges i arbetsordningen eller i särskilda beslut.

42 § Innan riksbanken fattar beslut av större penningpolitisk vikt skall samråd ske med det statsråd som regeringen bestämmer.

Kan samråd inte komma till stånd och finns det synnerliga skäl får riksbanken besluta utan samråd.

43 § Fullmäktige skall sammanträda minst en gång varannan vecka. Vid sammanträdena skall protokoll föras.

Fullmäktige är beslutföra när minst sex ledamöter är närvarande. Ärenden som kräver ett skyndsamt beslut får dock avgöras av fem ledamöter, om minst fyra av dem är ense om beslutet. Vid omröstning skall varje ledamot ge sin mening till känna.

Om omröstning i vissa personalfrågor finns bestämmelser i 5 § lagen (RFS 1980: 4) om beslutande organ i frågor om disciplinansvar m. m. beträffande arbetstagare hos riksdagen och dess myndigheter och i 24 § anställningsstadgan (RFS 1971: 3) för riksdagen och dess organ.

44 § Om ett ärende som skall behandlas av fullmäktige är av ringa betydelse eller av särskilt brådskande art får ärendet avgöras genom meddelanden mellan ledamöterna.

45 § Fullmäktige får inte sammanträda på ett område som är ockuperat av främmande makt.

46 § I skrivelse som fullmäktige avger till riksdagen eller regeringen skall det anges vilka ledamöter som deltagit i beslutet och vem som varit föredragande. Har skiljaktig mening anmälts i ärendet, skall den anges i skrivelsen eller framgå av bifogat protokollsutdrag.

Budget, redovisning och vinstdisposition

47 § Kalenderår är riksbankens räkenskapsår.

Varje år före utgången av december månad skall fullmäktige fastställa en budget för riksbankens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Budgeten skall tillställas riksdagen och riksdagens revisorer för kännedom.

48 § Riksbanken är bokföringsskyldig och det åligger banken att fullgöra denna skyldighet på ett sätt som ger erforderlig information för en bedömning av bankens verksamhet.

Varje år före den 15 februari skall fullmäktige till riksdagen och riksdagens revisorer avge redovisning för det föregående räkenskapsåret samt förslag till disposition av riksbankens vinst. Redovisningen skall omfatta resultaträkning, balansräkning, förvaltningsberättelse och en redogörelse för valuta- och kreditpolitiken.

49 § Riksbankens resultaträkning och balansräkning fastställs av riksdagen, som också beslutar hur bankens vinst skall disponeras. Har reservfonden gått ned under femhundra miljoner kronor skall minst tio procent av årets vinst avsättas till reservfonden tills denna åter nått upp till detta belopp.

Riksdagen beslutar om ansvarsfrihet för fullmäktige för förvaltningen av riksbanken.

Avslutande bestämmelser

50 § Riksbanken skall löpande offentliggöra statistiska uppgifter om valuta- och kreditförhållanden. Riksbanken skall även offentliggöra beslut om diskontoförändringar.

51 § Ett kreditinstitut som inte uppfyller uppställda kassakrav skall betala särskild avgift till staten.

Frågan om särskild avgift prövas av riksbanken.

52 § Den särskilda avgiften enligt 51 § skall svara mot en ränta på underskottet för varje dag som får uppgå till högst två gånger diskontot vid varje tid.

Om det finns särskilda skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

53 § Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift i samband med fullgörande av skyldighet enligt 22 § skall dömas till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

54 § Riksbanken skall utan hinder av vad som föreskrivs i 8 kap. 8 § sekretesslagen (1980: 100) underrätta polismyndighet eller åklagarmyndighet om det i riksbankens kassarörelse, valutahandel, in- och utlåningsrörelse, betalningsutjämning eller handel med värdepapper framkommer uppgifter som ger anledning att anta att ett brott har begåtts.

Om det finns särskilda skäl får riksbanken underlåta att lämna sådan underrättelse.

55 § Åtal mot vice riksbankschef för brott som han begått i utövningen av sin tjänst får beslutas endast av finansutskottet eller av fullmäktige. Detta gäller dock inte i fråga om brott som begåtts i utövningen av riksbankens beslutanderätt enligt valutalagen (1939: 350).

56 § Riksbankens beslut enligt denna lag får överklagas endast i den utsträckning och i den ordning som sägs i besvärstadgan (RFS 1970: 3) för riksdagen och dess verk.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

2. Genom lagen upphävs lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank, lagen (RFS 1975: 6) med reglemente för riksbanken och lagen (1970: 1028) om rikets mynt.

3. Verksamhet som inte föreskrivs i den nya lagen eller i annan lag men som påbörjats med stöd av äldre lag får bedrivas till dess verksamheten kan avslutas.

4. Befogenheten att åtala brott skall bedömas efter äldre lag om, när handlingen företogs, för åtal gällde förutsättning som inte har upptagits i den nya lagen.

5. Övergångsbestämmelserna till lagen (1970: 1028) om rikets mynt, punkterna 3–6, gäller fortfarande.

6. Om det i lag eller annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom bestämmelser i denna lag tillämpas i stället de nya bestämmelserna.

Lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret

Häri genom föreskrivs att lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1989.

1. De som är ledamöter i fullmäktige vid utgången av juni 1989 skall före den 15 oktober 1989 till riksdagen avge berättelse över förvaltningen under det föregående budgetåret.

2. Befogenheten att åtala brott skall bedömas enligt den upphävda lagen om, när handlingen företogs, för åtal gällde förutsättning som efter lagens upphävande inte längre är föreskriven.

Lag om statens upplåning

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Efter särskilt bemyndigande som lämnas av riksdagen för ett budgetår i sänder får regeringen eller efter regeringens bestämmande riksgäldskontoret ta upp lån till staten för att

1. finansiera löpande underskott i statsbudgeten och andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut,

2. tillhandahålla sådana krediter och fullgöra sådana garantier som riksdagen beslutat om,

3. amortera, lösa in och i samråd med riksbanken köpa upp statslån, samt

4. tillgodose riksbankens behov av valutareserv och av statspapper för marknadsoperationer.

2 § Lån som har tagits upp av staten förvaltas av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av riksgäldskontoret.

3 § För samtliga lån och garantier som regeringen eller riksgäldskontoret ombesörjer är staten ansvarig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 8 § sekretesslagen (1980: 100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sekretess gäller i riksbankens *bankrörelse* och i riksgäldskontorets upplåningsverksamhet för uppgift om enskilda ekonomiska förhållanden.

Föreslagen lydelse

8 kap.

8 §

Sekretess gäller i riksbankens *kassarörelse, valutahandel, in- och utlåningsrörelse, betalningsutjämnning samt handel med värdepapper* och i riksgäldskontorets upplåningsverksamhet för uppgift om enskilda ekonomiska förhållanden.

Sekretess gäller i annan av myndighet bedriven upplåningsverksamhet eller affärsmässig utlåningsverksamhet för uppgift om enskilda affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Har uppgift, för vilken sekretess gäller enligt andra stycket, lämnats till annan myndighet, gäller sekretessen också där. Sekretessen gäller dock inte, om uppgiften ingår i beslut av den mottagande myndigheten.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt 1985: 1059.

Lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel

Härigenom föreskrivs att 2, 11–13, 28 och 30 §§ lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1986/87: 12

Föreslagen lydelse

2 §¹

I denna lag förstås med

1. *bankinstitut*: bankaktiebolag, sparbanks och central föreningsbank,

2. *försäkringsinstitut*: allmänna pensionfonden och försäkringsföretag med svensk koncession,

3. *kreditinstitut*: bankinstitut, lokal föreningsbank, kreditaktiebolag, finansbolag enligt lagen (1980:2) om finansbolag, försäkringsinstitut, landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna och Svenska skeppshypotekskassan.

I denna lag förstås med

1. *bankinstitut*: bankaktiebolag, sparbanks och central föreningsbank,

2. *försäkringsinstitut*: allmänna pensionfonden och försäkringsföretag med svensk koncession,

3. *kreditinstitut*: bankinstitut, lokal föreningsbank, kreditaktiebolag, finansbolag, *fondkommissionsbolag*, försäkringsinstitut, landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna och Svenska skeppshypotekskassan.

Nuvarande lydelse

Förordnande om kassakrav kan avse *bankinstitut*.

11 §

Förordnande om kassakrav kan avse *kreditinstitut*.

Med kassakrav avses att ett visst minsta belopp av ett kreditinstituts medel skall finnas på räkning i riksbanken. Med sådan placering jämföras ineliggande kassa i den mån denna får medräknas enligt 13 §.

12 §

Med kassakrav avses att bankinstituts medel, som inestår på checkräkning i riksbanken, ökade med ineliggande kassa i den mån denna enligt 13 § får medräknas, vid viss tidpunkt skall uppgå till ett belopp som svarar mot viss andel, högst femton procent, av institutets förbindelser med de undantag som riksbanken anger enligt 13 § 4.

Kassakrav kan bestämmas till ett belopp som vid viss tidpunkt eller under en tidsperiod svarar mot viss andel, högst femton procent, av ett kreditinstituts placeringar eller förbindelser med de undantag som riksbanken anger enligt 13 § 4.

Kassakrav kan också bestämmas så att förändringen under en tidsperiod av ett kreditinstituts medel, placerade enligt 11 § andra stycket, skall svara mot en viss procent av förändringen av institutets samtliga placeringar eller förbindelser

¹ Senaste lydelse 1980: 1095.

med de undantag som riksbanken anger. Därvid får kravet dock inte sättas högre än vad som följer av första stycket.

13 §

Riksbanken anger

1. den tidpunkt då kassakrav skall vara uppfyllt (beräkningstidpunkt),

2. det procenttal som skall gälla för kassakravet,

3. i vad mån ineliggande kassa får medräknas för uppfyllande av kassakrav,

4. i vad mån undantag från förbindelserna får göras.

Riksbanken anger

1. den tidpunkt (beräkningstidpunkt) eller den tidsperiod (beräkningsperiod) då kassakravet skall vara uppfyllt,

2. det procenttal som skall gälla för kassakravet och hur detta skall beräknas,

3. i vad mån ineliggande kassa får medräknas för uppfyllande av kassakravet,

4. i vad mån undantag från *placeringarna* eller förbindelserna får göras.

28 §

Kreditinstitut skall efter anmodan av riksbanken lämna de uppgifter som riksbanken anser nödvändiga för att bedöma om kreditpolitiskt medel behöver användas eller för att tillämpa meddelat förordnande. Uppgiftsskyldighet som sagts nu åligger även annan som kan omfattas av förordnande enligt 25 §.

Riksbanken får föreskriva att uppgift om ränteändring skall lämnas senast femton dagar före ändringen.

Om skyldighet att hålla vissa uppgifter hemliga finns bestämmelser i lagen (1934:437) för Sveriges riksbank.

30 §²

Särskild avgift skall utgöra, vid åsidosättande av föreskrift i fråga om

1. likviditets- eller kassakrav, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning, varvid räntesatsen för år får i fråga om likviditetskrav överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter och i fråga om kassakrav uppgå till högst två gånger diskontot,

1. likviditets- eller kassakrav, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning *eller för beräkningsperioden*, varvid räntesatsen för år får i fråga om likviditetskrav överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter och i fråga om kassakrav uppgå till högst två gånger diskontot,

² Senaste lydelse 1980: 522.

2. utlåningsreglering, ett belopp som för tiden från den föregående beräkningstidpunkten eller, om en tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning eller för beräkningsperioden svarar mot ränta på det belopp med vilket utlåningen, garantiförbindelserna eller leasingobjektens värde överskridit den fastställda gränsen, varvid räntesatsen för år får med högst tre procentenheter överstiga riksbankens diskonto,

3. emissionskontroll, högst två procent av hela lånesumman för varje år av den för lånet bestämda längsta löptiden,

4. allmän placeringsplikt, ett belopp som för beräkningsperiod svarar mot ränta på den del av ålagd placeringsplikt för perioden eller för perioden och tidigare beräkningsperioder sammantagna som ej uppfyllts, varvid räntesatsen för år får med högst tre procentenheter överstiga riksbankens diskonto,

5. särskild placeringsplikt, högst fem procent av den del av ålagd placeringsplikt som ej uppfyllts,

6. räntereglering, två gånger det belopp med vilket räntan avviker från den ränta som skolat utgå enligt fastställd räntesats.

Vid tillämpning av första stycket 1 får utjämning ske mellan överskott och underskott under två eller flera *perioder* och räntan beräknas på det genomsnittliga underskottet.

Vid tillämpning av första stycket 1 får utjämning ske mellan *över- och underskott vid olika beräkningstidpunkter eller* under två eller flera *beräkningsperioder* och räntan beräknas på det genomsnittliga underskottet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

Lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen

Härigenom föreskrivs att 5 § bestämmelserna (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utöver den kontroll som riksdagens revisorer skall utöva enligt lagen (1974: 1036) med instruktion för riksdagens revisorer skall revisorerna för varje avslutat räkenskapsår granska riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning. Revisorerna skall därvid särskilt tillse att verkens organisation av och kontroll över bokföringen samt medels- och värdeförvaltningen är tillfredsställande.

Revisorerna skall avge en särskild berättelse till riksdagen senast den 1 mars över revisionen av riksbanken och senast den 15 november över revisionen av riksgäldskontoret. Berättelsen skall innehålla uppgift angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen och uttalande huruvida revisorerna anser att ansvarsfrihet bör beviljas vederbörande fullmäktige.

Föreslagen lydelse

5 §²

Utöver den kontroll som riksdagens revisorer skall utöva enligt lagen (1974: 1036) med instruktion för riksdagens revisorer skall revisorerna för varje avslutat räkenskapsår granska riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning. Revisorerna skall därvid särskilt tillse att riksbankens organisation av och kontroll över bokföringen samt medels- och värdeförvaltningen är tillfredsställande.

Revisorerna skall avge en särskild berättelse till riksdagen senast den 15 mars över revisionen av riksbanken. Berättelsen skall innehålla uppgift angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen, ställningstagande till riksbankens resultat- och balansräkningar samt uttalande huruvida revisorerna anser att ansvarsfrihet bör beviljas fullmäktige.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989 avseende riksbanken och i övrigt den 1 juli 1989.

2. Revisorerna skall senast den 15 november 1989 till riksdagen avge en särskild berättelse över revisionen av riksgäldskontoret.

¹ Bestämmelserna omtryckta RFS 1975: 15.

² Senaste lydelse 1982: 1160.

Lag om ändring i lagen (1982: 1255) om författningssamlingar för riksdagens förvaltningskontor och riksbanken

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1982: 1255) om författningssamlingar för riksdagens förvaltningskontor och riksbanken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Av riksbanken beslutade författningar skall kungöras i RBFS.

Utän hinder av första stycket får författningar som är av särskilt allmänt intresse i stället kungöras i Svensk författningssamling.

Om kungörande skett enligt andra stycket skall en notis om detta införas i RBFS så snart det kan ske.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Lag om ändring i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ

Härigenom föreskrivs att 1–3 §§ lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Arvoden för vissa uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ skall utgå enligt följande:

Arvoden för vissa uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ skall utgå enligt följande:

1¹. Sveriges riksbank

1. Sveriges riksbank

Fullmäktigt: 20 000 kronor för år.

Fullmäktig som ej är tjänsteman i riksbanken: 20 000 kronor för år.

Fullmäktiges ordförande: 6 700 kronor för år utöver fullmäktigearvodet.

Fullmäktiges ordförande: 6 700 kronor för år utöver fullmäktigearvodet.

Fullmäktig som är deputerad: 20 000 kronor för år utöver fullmäktigearvodet.

Suppleant för fullmäktigt: 6 700 kronor för år.

Suppleant för fullmäktig som ej är tjänsteman i riksbanken: 6 700 kronor för år.

Ledamot av valutastyrelsen som inte är tjänsteman i riksbanken: 8 000 kronor för år.

Suppleant i valutastyrelsen som inte är tjänsteman i riksbanken: 2 700 kronor för år.

2. Riksgäldkontoret

Fullmäktigt: 12 500 kronor för år.

Fullmäktiges ordförande: 12 500 kronor för år utöver fullmäktigearvodet.

Ledamot av arbetsutskottet som ej är ordförande eller riksgäldsdi-
rektör: 7 200 kronor för år utöver
fullmäktigearvodet.

Suppleant för fullmäktige: 2 800 kronor för år.

3. Riksdagens förvaltningssty-
relse

2. Riksdagens förvaltningssty-
relse

Ledamot: 8 000 kronor för år.

Ledamot: 8 000 kronor för år.

Vice ordförande i förvaltnings-
styrelsen: 2 700 kronor för år utöver
ledamotsarvodet.

Vice ordförande i förvaltnings-
styrelsen: 2 700 kronor för år utöver
ledamotsarvodet.

Ordförande i direktionen: 3 400 kronor för år utöver arvodet som ledamot av förvaltningsstyrelsen.

Ordförande i direktionen: 3 400 kronor för år utöver arvodet som ledamot av förvaltningsstyrelsen.

Ledamot av direktionen som ej är vice ordförande i förvaltnings-

Ledamot av direktionen som ej är vice ordförande i förvaltnings-

¹ Lydelse enligt prop. 1986/87: 123.

styrelsen eller ordförande i direktionen: 2 700 kronor för år utöver arvodet som ledamot av förvaltningsstyrelsen.

Suppleant i förvaltningsstyrelsen: 2 700 kronor för år.

4. Riksdagens revisorer

Revisor: 11 200 kronor för år.

Ordförande: 4 500 kronor för år utöver arvodet som revisor.

Vice ordförande: 3 400 kronor för år utöver arvodet som revisor.

Ledamot av arbetsutskottet som inte är ordförande eller vice ordförande eller tjänsteman vid kansliet: 2 700 kronor för år utöver arvodet som revisor.

Suppleant: 2 700 kronor för år.

5. Nordiska rådets svenska delegation

Ledamot av arbetsutskottet: 2 000 kronor för år.

Ordförande: 5 000 kronor för år utöver arvodet som ledamot av arbetsutskottet.

Suppleant i arbetsutskottet: sammanträdesarvode enligt 2 §.

6. Riksdagens besvärnsnämnd

Ledamot: 1 500 kronor för år.

Ordförande: 4 500 kronor för år utöver ledamotsarvodet.

Suppleant: sammanträdesarvode enligt 2 §.

7. Valprovsningsnämnden

Ledamot och suppleant: dagarvode med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i förordningen (1978:45) om ersättning vid kommittéuppdrag.

Ordförande och dennes ersättare: 8 000 kronor för år utöver dagarvodet.

För fullgörande av i 1 § angivna uppdrag utgår särskilt arvode för sammanträdesdag (sammanträdesarvode) med belopp som fastställs av riksdagens förvaltningskontor. Sammanträdesarvode utgår dock inte till

a) riksbanksfullmäktig som är deputerad

b) riksbankschef

styrelsen eller ordförande i direktionen: 2 700 kronor för år utöver arvodet som ledamot av förvaltningsstyrelsen.

Suppleant i förvaltningsstyrelsen: 2 700 kronor för år.

3. Riksdagens revisorer

Revisor: 11 200 kronor för år.

Ordförande: 4 500 kronor för år utöver arvodet som revisor.

Vice ordförande: 3 400 kronor för år utöver arvodet som revisor.

Ledamot av arbetsutskottet som inte är ordförande eller vice ordförande eller tjänsteman vid kansliet: 2 700 kronor för år utöver arvodet som revisor.

Suppleant: 2 700 kronor för år.

4. Nordiska rådets svenska delegation

Ledamot av arbetsutskottet: 2 000 kronor för år.

Ordförande: 5 000 kronor för år utöver arvodet som ledamot av arbetsutskottet.

Suppleant i arbetsutskottet: sammanträdesarvode enligt 2 §.

5. Riksdagens besvärnsnämnd

Ledamot: 1 500 kronor för år.

Ordförande: 4 500 kronor för år utöver ledamotsarvodet.

Suppleant: sammanträdesarvode enligt 2 §.

6. Valprovsningsnämnden

Ledamot och suppleant: dagarvode med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i förordningen (1978:45) om ersättning vid kommittéuppdrag.

Ordförande och dennes ersättare: 8 000 kronor för år utöver dagarvodet.

2 §

För fullgörande av i 1 § angivna uppdrag utgår särskilt arvode för sammanträdesdag (sammanträdesarvode) med belopp som fastställs av riksdagens förvaltningskontor. Sammanträdesarvode utgår dock inte till

a) riksbankschef

b) vice riksbankschef

- c) vice riksbankschef
- d) riksgäldsdirektör.

Till suppleant som deltar i sammanträde utan att delta i beslut utgår sammanträdesarvode endast om respektive organ beslutar det. Sammanträdesarvode enligt denna paragraf utgår ej när arvodering sker med tillämpning av förordningen om ersättning vid kommittéuppdrag.

3 §

För resor som företas för fullgörande av uppdrag som avses i 1 § 6 och 7 utgår resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt allmänt reseavtal som gäller för statens tjänstemän eller, när det är fråga om utrikes resa, enligt utlandsresereglementet (1953: 666).

För resor som företas för fullgörande av uppdrag som avses i 1 § 7, 6 och 7 utgår resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt allmänt reseavtal som gäller för statens tjänstemän eller, när det är fråga om utrikes resa, enligt utlandsresereglementet (1953: 666).

För riksdagsledamot, som uppbär traktamente enligt ersättningsstadgan (1971: 1197) för riksdagens ledamöter 7 och 8 §§, minskas dock dagtraktamentet med det belopp för dag som utgår enligt nämnda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989 såvitt avser 1 § 1 och 2 § i fråga om riksbanksfullmäktig som är deputerad samt såvitt avser 3 § och i övrigt den 1 juli 1989.

11 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel

dels att rubriken närmast före 11 § skall utgå,

dels att 11–13 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 1 och 6 §§ samt 30 § skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Kreditpolitiska medel enligt denna lag är likviditetskrav, *kassakrav*, utlåningsreglering, emissionskontroll, allmän placeringsplikt, särskild placeringsplikt och räntereglering.

Kreditpolitiska medel enligt denna lag är likviditetskrav, utlåningsreglering, emissionskontroll, allmän placeringsplikt, särskild placeringsplikt och räntereglering.

6 §

I fråga om likviditetskrav, *kassakrav*, utlåningsreglering, placeringsplikt eller räntereglering får riksbanken

1. begränsa användningen till ett eller flera slag av institut,

2. undantaga visst institut, om särskilda skäl föreligger,

3. utfärda olika föreskrifter för skilda institut.

I fråga om likviditetskrav, utlåningsreglering, placeringsplikt eller räntereglering får riksbanken

1. begränsa användningen till ett eller flera slag av institut,

2. undantaga visst institut, om särskilda skäl föreligger,

3. utfärda olika föreskrifter för skilda institut.

30 §¹

Särskild avgift skall utgöra, vid åsidosättande av föreskrift i fråga om

1. likviditets- eller *kassakrav*, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning eller för beräkningsperioden, varvid räntesatsen för år får i fråga om likviditetskrav överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter och i fråga om *kassakrav* uppgå till högst två gånger diskontot.

2. utlåningsreglering, ett belopp som för tiden från den föregående beräkningstidpunkten eller, om en tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning eller för beräkningsperioden svarar mot

Särskild avgift skall utgöra, vid åsidosättande av föreskrift i fråga om

1. likviditetskrav, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning eller för beräkningsperioden, varvid räntesatsen för år får överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter.

¹ Senaste lydelse 1980: 522; med nuvarande lydelse avses lydelse enligt lagförslag 7 i det föregående.

ränta på det belopp med vilket utlåningen, garantiförbindelserna eller leasingobjektens värde överskridit den fastställda gränsen, varvid räntesatsen för år får med högst tre procentenheter överstiga riksbankens diskonto,

3. emissionskontroll, högst två procent av hela lånesumman för varje år av den för lånet bestämda längsta löptiden,

4. allmän placeringsplikt, ett belopp som för beräkningsperiod svarar mot ränta på den del av ålagd placeringsplikt för perioden eller för perioden och tidigare beräkningsperioder sammantagna som ej uppfyllts, varvid räntesatsen för år får med högst tre procentenheter överstiga riksbankens diskonto,

5. särskild placeringsplikt, högst fem procent av den del av ålagd placeringsplikt som ej uppfyllts,

6. räntereglering, två gånger det belopp med vilket räntan avvikit från den ränta som skolat utgå enligt fastställd räntesats.

Vid tillämpning av första stycket 1 får utjämning ske mellan överskott och underskott under två eller flera *perioder* och räntan beräknas på det genomsnittliga underskottet.

Vid tillämpning av första stycket 1 får utjämning ske mellan *över- och underskott vid olika beräkningsstidpunkter* eller under två eller flera *beräkningsperioder* och räntan beräknas på det genomsnittliga underskottet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Lag om ändring i valutalagen (1939: 350)

Härigenom föreskrivs i fråga om valutalagen (1939: 350)
dels att 8 § skall upphöra att gälla,
dels att 6 a § skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1986/87: 123 *Föreslagen lydelse*

6 a §¹

Riksbankens beslutanderätt enligt denna lag utövas inom riksbanken av en styrelse (valutastyrelsen). Valutastyrelsen består av nio ledamöter. Två av dem utses av regeringen, de övriga av fullmäktige i riksbanken. För varje ledamot skall i samma ordning högst två suppleanter utses.

Föreskrifter enligt 6 § första stycket beslutas av fullmäktige i riksbanken.

Riksbankens beslutanderätt i övrigt enligt denna lag utövas inom riksbanken av en styrelse (valutastyrelsen). *Utan hinder av första stycket får fullmäktige i riksbanken överlåta åt valutastyrelsen att besluta om föreskrifter som är av mindre principiell betydelse.*

Valutastyrelsen består av nio ledamöter. Två av dem utses av regeringen, de övriga av fullmäktige i riksbanken. För varje ledamot skall i samma ordning högst två suppleanter utses.

Valutastyrelsens beslut får överklagas hos fullmäktige i riksbanken inom tre veckor från det klaganden fick del av beslutet.

Om minst tre av de ledamöter eller suppleanter, som deltagit i styrelsens beslut yrkar det, skall beslutet underställas fullmäktige för prövning. Ett sådant yrkande skall framställas genast efter det att beslutet fattats.

Fullmäktiges beslut får inte överklagas.

Närmare bestämmelser rörande valutastyrelsen meddelas i *bankoreglementet*.

Närmare bestämmelser rörande valutastyrelsen meddelas i *lagen (1988:00) om Sveriges riksbank*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Senaste lydelse 1975: 204.

Lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 8 § föräldrabalken¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

15 kap.

8 §²

Aktier, obligationer, pantbrev, företagshypoteksbrev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skall, om sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos *riksbanken eller annan* bank. Vill förmyndaren ta ut nedsatt värdehandling, skall han söka överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen endast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna skall under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad som föreskrivs om vård om omyndigs värdehandlingar.

Aktier, obligationer, pantbrev, företagshypoteksbrev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skall, om sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, i den omyndiges namn nedsättas i öppet förvar hos bank. Vill förmyndaren ta ut nedsatt värdehandling, skall han söka överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen endast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna skall under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad som föreskrivs om vård om omyndigs värdehandlingar.

Vad sålunda om nedsättning av omyndigs värdehandlingar föreskrivits skall ej äga tillämpning med avseende å bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, ej heller med avseende å bevis, som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok eller skuldbok hos annan inrättning, som regeringen bestämmer, såframt å beviset finnes antecknat, att inskrivningen skett med förbehåll att kapitalbelopp å inskriven fordran eller därå utställd obligation eller ock inskriven obligation eller å sådan obligation belöpande kapitalbelopp ej må lyftas utan överförmyndarens tillstånd.

Premieobligationer, vilka utfärdats av staten, skola, såframt ej obligationerna äro nedsatta i öppet förvar hos bank eller överförmyndaren medger undantag, inskrivas i statsskuldboken med förbehåll, varom i andra stycket sägs.

Utövar en förmyndare förmynderskap för flera omyndiga, skola vid tillämpning av det i första stycket givna stadgandet de omyndigas värdehandlingar sammanräknas.

¹ Balken omtryckt 1983: 485.

² Senaste lydelse 1984: 654.

Finns omyndigs värdehandlingar, som skola förvaltas av förmyndaren, i öppet förvar hos bank utan att hava nedsatts enligt bestämmelse i detta kapitel, skall å dem tillämpas vad i denna balk är stadgat om nedsatta värdehandlingar.

Prop. 1986/87: 143

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

Lag om ändring i lagen (1924: 322) om vård av omyndigs värdehandlingar

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1924: 322)¹ om vård av omyndigs värdehandlingar skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Hava för omyndigs räkning värdehandlingar blivit hos riksbanken eller annan bank i öppet förvar nedsatta efter vad i föräldrabalken är stadgat, svare banken för de sålunda nedsatta värdehandlingarnas förvaring och förvaltning i enlighet med vad här nedan i 2-7 §§ stadgas. Ej må i vidare mån än där sägs avtal träffas om befrielse från de förpliktelser, som enligt nämnda lagrum åvila banken; har så skett, vare avtalet utan verkan.

Finns eljest i öppet förvar hos bank omyndigs värdehandlingar, å vilka skall tillämpas vad i föräldrabalken är stadgat beträffande nedsatta värdehandlingar, äge vad i första stycket sägs motsvarande tillämpning.

Om värdehandlingar för omyndigs räkning har satts ner i öppet förvar hos bank enligt föräldrabalkens bestämmelser, svarar banken för de nedsatta värdehandlingarnas förvaring och förvaltning enligt bestämmelserna i 2-7 §§. Avtal om befrielse från bankens förpliktelser i strid mot 2-7 §§ är utan verkan.

Första stycket tillämpas också om en omyndigs värdehandlingar i annat fall finns i öppet förvar hos en bank och föräldrabalkens bestämmelser beträffande nedsatta värdehandlingar skall gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt 1976: 616.

Lag om ändring i inkassolagen (1974: 182)

Härigenom föreskrivs att 2 och 13 §§ inkassolagen (1974: 182)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Inkassoverksamhet, som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning, får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Om inkassoverksamheten utgör ett underordnat led i en annan verksamhet och inte någon av verksamheterna utgör näringsverksamhet eller om inkassoverksamheten bedrivs av ett företag för ett annat företag inom samma koncern behövs tillstånd endast i fall då inkassoverksamheten avser fordringar som tillkommer eller har övertagits från någon som inte utan tillstånd enligt denna lag hade kunnat driva in fordringarna.

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar eller som bedrivs av *Sveriges riksbank*, *Sveriges investeringsbank AB*, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar eller som bedrivs av *Sveriges investeringsbank AB*, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

13 §

Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag. Inspektionens tillsyn omfattar dock ej verksamhet som bedrivs av *Sveriges riksbank*, *Sveriges investeringsbank AB*, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag. Inspektionens tillsyn omfattar dock ej verksamhet som bedrivs av *Sveriges investeringsbank AB*, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Tillsynen skall utövas så, att den inte vållar större kostnader eller olägenheter än som är nödvändigt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt 1981: 738.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 1987

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden Sigurdson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist

Föredragande: statsrådet Feldt

Lagrådsremiss om ny riksbankslag och ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret

1 Inledning

År 1983 tillkallades en kommitté med uppdrag att utreda frågan om en samordnad statsskuldspolitik och en ny lagstiftning om riksbanken. Kommittén antog namnet statsskuldspolitiska kommittén (SPOK). (Ledamöter: generaldirektören Gunnar Petri, ordförande, tidigare riksdagsledamöterna Rolf Andersson och Per-Axel Nilsson, riksdagsledamöterna Ivar Nordberg, Anne Wibble och Lars Tobisson samt planeringschefen Lars Mathlein.)

Kommittén avgav i mars 1986 sitt slutbetänkande (SOU 1986: 22) Riksbanken och riksgäldskontoret. Betänkandet har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en sammanfattning av betänkandet som *bilaga 1*, dels de lagförslag som läggs fram i betänkandet som *bilaga 2*, dels en förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena som *bilaga 3*.

Jag kommer nu att lägga fram vissa lagförslag bl. a. om en ny riksbankslag. Efter lagrådets granskning har jag för avsikt att lägga fram ytterligare förslag till följdlagstiftning.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna utgångspunkter

Den svenska statsskuldspolitiken utformas genom samverkan mellan riksdagen, regeringen, riksbanken och riksgäldskontoret. Riksdagen ger de grundläggande förutsättningarna för statsskuldspolitiken genom att besluta om statens utgifter och om skatteuttag samt om den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken. Regeringen har det löpande ansvaret för den allmänna ekonomiska politikens utformning. Riksdagen och regeringen påverkar vidare förutsättningarna för statsskuldspolitiken genom den kredit- och valutapolitiska lagstiftningen. Unikt för Sverige är att det finns

särskilda av riksdagen utsedda fullmäktige för att handha statens upplåning – riksgäldsfullmäktige. I de flesta andra länder handhas statsupplåningen av motsvarigheten till finansdepartementet. Centralbankerna medverkar ofta i försäljning och administration av skuldbevisen.

Till viss del kommer behovet av samverkan mellan de parter jag nämnt till uttryck däri att regeringen utser en av sju fullmäktige i riksbanken. Denne är samtidigt ordförande i fullmäktige. Något motsvarande organisatoriskt samband mellan regeringen och riksgäldsfullmäktige eller mellan fullmäktigeförsamlingarna i riksbanken och riksgäldskontoret finns inte. Båda fullmäktigeförsamlingarna utses av riksdagen med ovan angivet undantag. I lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret och i lagen (RFS 1975: 6) med reglemente för riksbanken (Bankoreglementet) finns bestämmelser om samverkan mellan fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret. När endera fullmäktige begär det skall sålunda gemensam överläggning ske i frågor som är av betydelse från kredit- eller valutapolitisk synpunkt.

SPOK har haft till uppgift att allsidigt och förutsättningslöst belysa hur statsskuldpolitiken i framtiden bör samordnas och organiseras. Kommittén har vidare haft till uppgift att se över de författningar som styr riksbankens verksamhet.

I delbetänkandet (SOU 1984: 89) Statsskuldpolitiken – samordningsfrågor – analyserade kommittén behov av och former för att stärka samordningen av statsskuldpolitiken. Förslag lämnades till vissa åtgärder som i ett första steg borde vidtas i detta syfte. Kommittén uttalade samtidigt att den i det fortsatta arbetet kunde komma att pröva mer genomgripande förändringar av organisationen för statsskuldpolitiken m. m. I slutbetänkandet presenterar kommittén förslag till ny lag om Sveriges riksbank. En förnyad och förutsättningslös prövning görs också av hur statsupplåningen bör samordnas med penningpolitiken och finanspolitiken.

Analysen visar enligt min mening att frågan om samordning av statsskuldpolitiken med penning- och finanspolitik bör behandlas i ett sammanhang som innefattar organisatoriska förändringar.

2.1.1 Ny riksbankslag

I likhet med den tidigare gällande lagstiftningen om riksgäldskontoret är de lagar som styr riksbankens verksamhet i många avseenden otidsenliga. Detta gäller såväl riksbankslagen (1934: 437), som i huvudsak bygger på 1897 års riksbankslag, som Bankoreglementet (RFS 1975:5), vars rötter sträcker sig ännu längre tillbaka i tiden – i några fall ända till år 1668 då Rikets Ständers bank grundades. Den nu gällande lagstiftningen innehåller en rad detaljbestämmelser, som inte längre behövs eller över huvud taget inte är tillämpliga. Å andra sidan saknas grundläggande regler, som slår fast att riksbanken är landets centralbank med ansvar för att kredit- och valutapolitiken utformas enligt de riktlinjer som fastställs av riksdag och regering. Lagen ter sig snarast som ett "placeringsreglemente" angivande vilka tillgångar riksbanken får inneha. Om både riksbankslagen och bankoreglementet gäller vidare att dessa författningar efter ett stort antal detaljändringar blivit svåröverskådliga.

Den nuvarande lagstiftningen är så föråldrad att ändringar av ett antal paragrafer inom den gamla lagstiftningens ram inte är tillräckliga för att åstadkomma en modernisering av bestämmelsernas form och innehåll.

SPOK har lämnat förslag till en ny riksbankslag. Inriktningen har därvid varit att så långt möjligt renodla riksbankens verksamhet till typiska centralbanksuppgifter.

I kommitténs betänkande anförs bl. a. följande allmänna utgångspunkter.

Genom att riksbanken är en myndighet under riksdagen måste den nya riksbankslagen innehålla en del bestämmelser som i fråga om regeringens förvaltningsmyndigheter ges förordningsform. Kommittén tillämpar också den praxis vad gäller överförande av normgivningskompetens till myndigheter under riksdagen som utvecklats under senare år. Detta innebär att det i riksbankslagen anges att riksbanken har rätt att besluta om arbetsordning m. m.

Kommittén har bedömt det som lämpligt att till den nya riksbankslagen föra över de centrala bestämmelserna om landets penningväsen. Härmed kan lagen (1970: 1028) om rikets mynt upphävas. En praktisk ordning är att riksbanken kan besluta om sedlars och mynts utformning. För att möjliggöra detta föreslår kommittén att regeringsformen ändras.

Riksbankslagstiftningen kan i många avseenden jämföras med de instruktioner som gäller för myndigheter under regeringen. Kommittén har därför funnit det naturligt att den nya riksbankslagen får en disposition som liknar den som tillämpas i instruktioner för statliga affärsverk och andra myndigheter. Det betyder att lagen behandlar ämnen som bl. a. riksbankens ändamål, uppgifter, organisation och former för ärendenas handläggning.

2.1.2 Statsskuldspolitiken och riksgäldskontorets ställning

Statsskuldspolitiken måste numera ses som en integrerad del av kredit- och valutapolitiken. Detta sammanhänger bl. a. med att statsskulden sedan mitten av 1970-talet har vuxit mycket snabbt. Statens upplåningsoperationer har därigenom blivit ett viktigt instrument när det gäller att påverka för kreditpolitiken centrala storheter såsom bankernas likviditet och räntevillkor på den långa såväl som på den korta kreditmarknaden.

Statens agerande på penningmarknaden har kommit att bli av allt större betydelse. De korta räntorna har betydelse för valutaflödet och kan i hög grad styras av riksbanken. Statliga upplåningsinstrument, som statsskuldväxeln, spelar här en stor roll. Situationen i dag är att riksgäldskontoret emitterar statsskuldväxlarna på den s. k. primärmarknaden medan riksbanken huvudsakligen opererar på andrahandsmarknaden. Det är uppenbart att denna formella uppdelning kan skapa problem.

Den betydande statliga utlandsupplåning som skett har också accentuerat behovet av samordning mellan riksgäldskontorets och riksbankens verksamheter. Detta gäller även med hänsyn till den norm som sedan ett par år gäller, nämligen att staten inte skall nettolåna i utlandet. Utlandsupplåningen sker i riksgäldskontorets regi men måste naturligtvis avvägas

med hänsyn till de kredit- och valutapolitiska målen. Det är vidare nödvändigt att löpande anpassa statens utlandsupplåning och hemtagningen av lånen till utvecklingen på valutamarknaden. Ett nära samråd behövs därför också när det gäller den statliga utlandsupplåningen.

Upplåningen utomlands sker inte bara genom riksgäldskontoret. En betydande upplåning sker också genom att företag, kommuner, banker och andra kreditinstitut, t. ex. Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK), lånar upp medel utomlands.

Statsskuldspolitiken är emellertid inte bara beroende av hur kreditpolitiken utformas utan också av utformningen av den ekonomiska politiken i stort. Kostnaderna för statsskulden, främst i form av ränteutgifter, har numera fått en avsevärd betydelse såväl för budgetresultatet som för bytesbalansen.

Med samordning av statsskuldspolitiken avses det sätt på vilket statsupplåningen samordnas med penningpolitiken och finanspolitiken. Under senare hälften av 1970-talet och början av 1980-talet fram till senhösten 1984 fanns otvivelaktigt samordningsproblem mellan statsupplåningen och penningpolitiken eller – uttryckt i institutionella termer – mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Utvecklingen under de senaste åren mot att använda marknadsanpassade metoder vid emission av statsskuldväxlar och i penningpolitiken har emellertid i väsentlig mån minskat behovet att med särskilda åtgärder samordna denna upplåning med penningpolitiken.

Enligt *SPOK:s* förslag bör de mest angelägna samordningsbehoven kunna tillgodoses med att upplåningen sker enligt en plan som utformas av berörda intressenter. Därutöver bör det ankomma på chefer och tjänstemän i berörda organisationer att se till att erforderlig samverkan i emissionsfrågor sker i smidiga former.

Kommittén är övertygad om att förutsättningarna och de krav som härvid kommer att ställas på statsskuldspolitiken kommer att ändras även i framtiden. Det framstår då inte som lämpligt att forma organisationen till en bestämd situation. Inte heller framstår lagreglerade former för samverkan som lämpliga. Kommittén anser i stället att det är särskilt viktigt att berörda parter är flexibla och därigenom har möjlighet att anpassa samverkan mellan statsupplåningen och penningpolitiken till vad förutsättningarna och metoderna i varje situation kan kräva.

Vad så gäller samordningen mellan statsupplåningen och finanspolitiken erinrar kommittén om att räntorna på statsskulden utgör mer än 20 % av statens utgifter. Även om skulden och upplåningen är given, kan de operativa beslut som riksgäldskontoret fattar få betydelse för den belastning som räntorna på kort och lång sikt uppvisar på statens budget. Kommittén anser att statsskuldsvältningsmålet behöver kunna hävdas och att statsskuldspolitiken skall bedrivas med en långsiktig inriktning att begränsa de statsfinansiella kostnaderna för upplåningen. De olika avvägningar som behöver göras inom en sådan ram kan emellertid innebära skilda konsekvenser för statens budget och kan också hänga samman med ställningstaganden som utgör ett led i verkställandet av den ekonomiska politiken. Enligt kommitténs mening är det därför önskvärt att regeringens finansiella och ekonomiska bedömningar i lämpliga former löpande kan

tillföras och vägas in i beslutsfattandet i riksgäldskontorets styrande organ. Samordningen mellan statsupplåningen och finanspolitiken är enligt kommitténs mening av sådant beständigt slag att förutsättningarna för samordningen bör ges organisatoriskt uttryck. För att främja samordningen mellan statsupplåningen och finanspolitiken är det enligt kommitténs mening ändamålsenligt att låta riksgäldskontoret bli en myndighet under regeringen, lämpligen hörande till finansdepartementet.

2.1.3 Sammanfattning

SPOK har lagt fram förslag till en ny riksbankslag och föreslagit att huvudmannaskapet för riksgäldskontoret förs från riksdagen till regeringen. Kommittén har vidare föreslagit vissa ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen samt i vissa andra lagar.

Remissinstanserna har, med undantag för riksgäldskontoret och Landsorganisationen, LO, i huvudsak ställt sig positiva till kommitténs förslag. Fullmäktige i riksgäldskontoret (majoriteten) anser att det saknas skäl att flytta huvudmannaskapet för kontoret från riksdagen till regeringen. LO anser att ansvaret för stabiliseringspolitiken i sin helhet bör läggas på regeringen medan riksbanken bör ges ansvaret för genomförandet av valuta-, penning- och kreditpolitik. Remissinstansernas närmare ställningstaganden framgår av remissammanställningen i bilaga 3.

Enligt min mening är kommitténs förslag väl ägnade att läggas till grund för lagstiftning.

I det följande kommer jag att behandla

- riksbankens ändamål och förhållande till riksdag och regering (avsnitt 2.2)
- riksbankens uppgifter (avsnitt 2.3)
- riksbankens ledningsorganisation (avsnitt 2.4)
- beslutsregler för fullmäktige (avsnitt 2.5)
- administrativa frågor (avsnitt 2.6)
- riksgäldskontorets ställning, m. m. (avsnitt 2.7)
- upplåningen för statens räkning (avsnitt 2.8)
- övriga frågor (avsnitt 2.9)

Mina närmare kommentarer till de enskilda lagbestämmelserna återfinns i specialmotiveringen (avsnitt 4).

Mitt förslag: Riksbankens ändamål skall vara att föra valuta- och kreditpolitik samt ansvara för ett säkert och effektivt betalningsväsen. Utgångspunkten är härvid att riksbankens penningpolitik skall utformas så att den är i samklang med den ekonomiska politik som statsmakterna beslutar om.

Regeringen har det övergripande ansvaret för den ekonomiska politiken. Riksbankens viktigare penningpolitiska beslut bör därför föregås av samråd med företrädare för regeringen. Det ankommer dock på riksbanken att självständigt fatta det slutliga beslutet. Om synnerliga skäl föreligger får riksbanken fatta beslut utan föregående samråd. Regeringen skall i ett särskilt beslut ange det statsråd som riksbanken skall samråda med.

Riksbankens ställning som myndighet under riksdagen och som centralbank anges i regeringsformen och i riksbankslagen. Nuvarande riksbankslag och bankoreglements ersätts med en ny riksbankslag (RBL).

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna lämnar i huvudsak, med undantag för *sparbanksföreningen* och *LO*, kommitténs förslag utan erinran.

Sparbanksföreningen anser att de grundläggande problem som finns på penningmarknaden i dag, med två centrala aktörer, kvarstår även om kommitténs förslag genomförs.

LO anser att ansvaret för stabiliseringspolitiken i sin helhet bör läggas på regeringen medan riksbanken bör ges ansvaret för genomförandet av valuta-, penning- och kreditpolitik. Bankföreningen anser att de grundläggande bestämmelserna om riksbankens ändamål och konstitutionella ställning bör anges i 9 kap. 12 § RF. Vissa av de föreslagna bestämmelserna i 1 och 2 §§ RBL bör därför flyttas dit. De närmare ställningstagandena framgår av remissammanställningen (se bil. 3, avsnitten 1.1 och 1.2).

Skälen för mitt förslag: Skälen för att nuvarande riksbankslag och bankoreglements bör ersättas med en ny riksbankslag har redovisats i avsnitt 2.1.1.

I fråga om riksbankens ändamål innebär förslaget i praktiken inte någon avgörande ändring av vad som redan gäller utan uttrycklig föreskrift i lag. Jag anser dock att det av såväl sakliga som formella skäl är lämpligt att riksbankens ändamål anges i lag. Detta understryker bl. a. riksbankens roll som centralbank.

Ett krav på det ändamål som anges i riksbankslagen är att det skall vara beständigt och stå sig under mycket lång tid utan att avsteg görs så snart påfrestningar på ekonomin uppkommer. Detta betyder att målet knappast bör bygga på speciella yttre samhällsekonomiska förutsättningar (fast eller flytande växelkurs, reglerade eller fria kapitalrörelser) eller på att speciella instrument används (marknadsoperationer eller kreditreglering) och heller inte vara knutet till viss penningmängdstillväxt eller kreditvolym.

Det är heller inte praktiskt att gå så långt i precisering av ändamål för riksbanken att man i lag låser vilken typ av ekonomisk politik eller penningpolitik som skall föras i landet. Det bör självfallet ankomma på politiskt ansvariga organ och riksbanken att träffa de val och göra de avvägningar i dessa avseenden som är nödvändiga. Målen för den ekonomiska politiken liksom de medel som används för att uppnå dessa mål kan självfallet skifta över tiden. Något ekonomiskt-politiskt mål bör därför inte ingå i ändamålsbestämningen. Inte heller framstår det som meningsfullt att allmänt ange att riksbanken genom sina åtgärder skall främja en gynnsam ekonomisk utveckling eller en stabil samhällsekonomisk utveckling. Det måste anses vara självklart att riksbanken som statsinstitution skall ha en sådan inriktning av sin verksamhet.

En ändamålsformulering bör mot denna bakgrund närmast vara en övergripande verksamhetsbeskrivning och kunna innehålla ett uttalande om att riksbanken skall föra kredit- och valutapolitik. Därmed har riksbankens viktigaste uppgifter preciserats något i förhållande till ett stadgande om att riksbanken är centralbank. Vidare bör särskilt kunna tillfogas riksbankens traditionella ändamål att ansvara för ett säkert och effektivt betalningsväsen.

Mina överväganden leder således fram till att ändamålet för riksbanken bör kunna anges så att riksbanken skall föra valuta- och kreditpolitik samt ansvara för ett säkert och effektivt betalningsväsen. En sådan formulering innehåller inte något sakligt ekonomisk-politiskt ändamål. I stället är utgångspunkten att riksbankens penningpolitik utformas så att den är i samklang med den ekonomiska politik som statsmakterna beslutar om.

En närmare precisering av riksbankens uppgifter redovisas i avsnitt 2.3.

Enligt regeringsformen framstår fullmäktige i riksbanken som ett självständigt politiskt organ under riksdagen med ansvar för riksbankens verksamhet, dvs. för penning- och valutapolitiken. Att fullmäktiges ställningstaganden i hithörande policyfrågor måste överensstämja med den ekonomiska politiken i övrigt är dock uppenbart och har för övrigt särskilt understrukits vid grundlagsreformen. I propositionen med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m. (prop. 1973: 90 s. 354) uttalades sålunda att "det får förutsättas att, liksom hittills, den kredit- och penningpolitik som riksbanken bedriver samordnas inom ramen för den av regeringen förda ekonomiska politiken". Detta samordningskrav kan inom det nuvarande systemet sägas bli tillgodosett på tre olika sätt.

För det första verkar reglerna om utseende av fullmäktige i sådan riktning. Sammansättningen med sex riksdagsvalda ledamöter, som utses genom proportionella val för riksdagens valperiod, speglar den parlamentariska grunden för regeringen. Regeringsinflytandet förstärkes genom att regeringen utser fullmäktiges ordförande. En majoritet i fullmäktige kan sålunda i de flesta parlamentariska lägen förväntas företräda samma ekonomisk-politiska grundsyn som regeringen. Därmed finns de grundläggande förutsättningarna för den eftersträlvade samordningen mellan regerings- och riksbankspolitiken.

Vidare kan, som förutsattes i det citerade uttalandet i prop. 1973: 90, riksdagen lämna riksbanken preciserade anvisningar i t. ex. penningpoli-

tiska frågor. Som kommittén redovisar har det också förekommit att finansutskottet på senare tid i betänkande om riktlinjer för den ekonomiska politiken gett sin syn på kredit- och valutapolitiken och dragit upp riktlinjer för riksbankens handlande. Även om man kan märka en tendens till fördjupad analys av kredit- och valutapolitiska frågor i propositioner och utskottsbetänkanden är det dock klart att denna metod för samordning av riksbankspolitiken med den ekonomiska politiken i övrigt har sina uppenbara gränser. Det aktuella läget kan snabbt förändras. Allmänna riksdagsuttalanden ger ibland föga ledning för konkret beslut i en aktuell situation. Framför allt måste, för att undvika marknadsstörningar, många av de viktigaste penningpolitiska besluten förberedas under sekretess.

Vid sidan av gällande regler har utvecklats en tredje mera direkt form för samordning av penning- och valutapolitiken med den ekonomiska politiken i övrigt. Före viktigare beslut förekommer sålunda regelmässigt kontakter mellan riksbanksledningen och företrädare för regeringen. Detta är också uttryckligt sanktionerat av riksdagen genom ett grundläggande uttalande av 1937 års bankoutskott och upprepat av 1958 års bankoutskott (BaU 1937:67 och 1958:6). Enligt utskottet är det sålunda "en självklar förutsättning, att alla statsmakternas olika åtgärder som har inflytande på det ekonomiska livet och därmed på penningväsendet, samordnas så att de stödja och icke motverka varandra. Avvägningen av åtgärderna bör sålunda ske under vederbörlig samverkan mellan de instanser, som bära ansvaret både för penningpolitiken och för den ekonomiska politiken över huvud". Detta uttalande "bevarar i dagens läge sin fulla giltighet" enligt bankoutskottet år 1958 och gör så ännu i dag. Att det är regeringen som tar huvudansvaret för en växelkursändring har också erkänts från riksbankens sida vid den devalvering som skedde efter riksdagsvalet 1982 men innan riksdagen därefter hunnit välja nya fullmäktigeledamöter. Även om den då rådande situationen får anses vara unik uttalade den avgående riksbankschefen tillsammans med två borgerliga ledamöter i särskilt yttrande till fullmäktiges protokoll att "det är vår uppfattning som också delas av den avgående regeringen, att den kvarvarande majoriteten i riksbanksfullmäktige ej bör hindra en nytillträdande regering som kommer att kunna förfoga över en egen majoritet i fullmäktige, att genomföra sin ekonomiska politik". I yttrandet tillades bl. a. att det över huvud taget icke vore möjligt att ta ställning till devalveringen "med mindre än att man känner huvuddragen i det omfattande ekonomisk-politiska program som vi anser ofrånkomligen måste följa på en så stor delvalvering".

I en ny riksbankslag måste alltså riksbankens självständiga ställning balanseras mot kravet på nära samverkan mellan regering och riksbank i den ekonomiska politiken. Olika möjligheter för detta står till buds och kommittén redovisar en utförlig diskussion i frågan men stannar för att närmast lagfästa nuvarande ordning. Kommittén föreslår sålunda att "innan riksbanken fattar beslut av större penningpolitisk vikt skall samråd ske med statsråd som regeringen bestämmer, om inte synnerliga skäl föranleder annat". Fullmäktige i riksbanken tillstyrker detta förslag som på ett naturligt sätt fångar in gällande praxis.

Jag har samma uppfattning. Det bör dock observeras att formaliseringen

inte avser sådana samrådsförfaranden som förekommer på tjänstemannaplanet före vissa penningpolitiska beslut. Visserligen torde de ärenden där denna typ av samråd förekommit i allmänhet ej ha gällt "beslut av större penningpolitisk vikt". Men viktigt är naturligtvis att den föreslagna formaliseringen inte får leda till att de bredare kontakter som förekommit mellan finansdepartementet och riksbanken före penningpolitiska beslut avtar därför att lagen nu kommer att föreskriva en formell kontakt på högsta nivå. Noteras skall också att när synnerliga skäl föreligger, dvs. när föreskrivet samråd ej kan tas, ger lagförslaget riksbanken handlingsfrihet.

Betydelsefullt är att samrådet också i fortsättningen kan ske i relativt fria former. Behovet av flexibilitet beträffande formerna för samrådsförfarandet understryks och samrådet bör liksom hittills kunna ske informellt, t. ex. via ett telefonsamtal.

När det gäller vad *LO* anfört rörande ansvaret för stabiliseringspolitiken i sin helhet är det enligt min mening helt klart att regeringens samlade ansvar, trots riksbankens självständiga roll, är överordnat riksbankens mer begränsade ansvarsområden.

De grundläggande bestämmelserna om riksbankens ändamål och konstitutionella ställning har, i överensstämmelse med vad som anförts av *bankföreningen*, förts in i RF.

2.3 Riksbankens uppgifter

Mitt förslag: Riksbanken skall som framgår av ändamålbestämningen 2.2, föra kredit- och valutapolitik och ansvara för ett säkert och effektivt betalningsväsen. Riksbanken skall också vara statens och bankernas bank. Riksbanken skall vidare svara för beredningsplaneringen på bank- och betalningsväsendets område.

Inom ramen för dessa uppgifter föreslås att sedeltäckningsbestämmelserna slopas, att riksbankens ensamrätt enligt regeringsformen att ge ut sedlar kompletteras med rätt att ge ut mynt, att bestämmelserna om kassakrav i den kreditpolitiska lagen ges ändrad utformning och utvidgat tillämpningsområde och därefter förs till riksbankslagen, samt att riksbanken – om särskilda skäl föreligger – får ge ut egna skuldebrev.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. De ändrade bestämmelserna i fråga om kassakravets utformning och tillämpningsområde överensstämmer i huvudsak med förslag av den kreditpolitiska utredningen i betänkandet En effektivare kreditpolitik (SOU 1982: 52).

Remissinstanserna: Remissinstanserna lämnar i huvudsak kommitténs förslag utan erinran. Vissa synpunkter framförs dock av *fullmäktige i riksbanken* och *riksgäldskontoret*, *bankföreningen*, *stadshypotekskassan* och *TCO* (se bil. 3, avsnitt 3.3).

Även den kreditpolitiska utredningens förslag rörande utformning och tillämpningsområde av kassakravet har remissbehandlats och därvid i huvudsak lämnats utan erinran (se vidare skälen för mitt förslag).

Skälen för mitt förslag: Ur den i det föregående beskrivna ändamålsbestämningen för riksbanken kan det härledas ett antal uppgifter för riksbanken. Uppgifterna kan sägas vara av traditionell centralbankskaraktär och faller inom ramen för riksbankens nuvarande ansvarsområde. Riksbankens uppgifter och utformningen av erforderliga bestämmelser behandlas närmare i lagförslagets specialmotivering (avsnitt 4).

I det följande lämnar jag dels en översiktlig redogörelse för riksbankens uppgifter, dels behandlar jag vissa förslag till ändringar inom ramen för riksbankens kreditpolitiska uppgifter (ändring av bestämmelserna om kassakrav och rätt för riksbanken att ge ut egna skuldebrev).

Beträffande *utgivningen av sedlar och mynt* föreslås att RF 9: 13 ändras så att till riksbankens ensamrätt att ge ut sedlar även fogas rätt att ge ut mynt. Den grundläggande bestämmelsen om penningväsendet, som nu finns i lagen om rikets mynt, och om att penningheten i landet kallas krona och delas i etthundra ören, förs också in i riksbankslagen. Även de valörer med vilka sedlar och mynt får ges ut anges i lagen. Sedan gammalt finns i riksbankslagen bestämmelser om förhållandet mellan mängden utlöpande sedlar och vissa tillgångar i banken, ursprungligen dess metalliska kassa m. m. Syftet med dessa bestämmelser var en gång i tiden att begränsa sedelutgivningen för att därmed stärka förtroendet för sedlarna. Utgivningen sker numera i den omfattning som bestäms av allmänhetens praktiska behov av dessa betalningsmedel. Jag föreslår därför att några sedeltäckningsbestämmelser inte skall ingå i den nya riksbankslagen.

De *valutapolitiska uppgifterna* hör till riksbankens allra viktigaste, eftersom besluten på detta område ger viktiga förutsättningar för den ekonomiska politiken i övrigt. I den nuvarande riksbankslagen berörs de valutapolitiska uppgifterna i stort sett endast genom att banken ges befogenhet att köpa och sälja guld, utländska valutor och utländska obligationer m. m. Jag föreslår att det i den nya riksbankslagen anges att riksbanken skall bestämma det system som skall gälla för att fastställa kronans externa värde samt bestämma om tillämpningen av detta system. Skulle Sverige som stat framdeles ingå en överenskommelse om valutasystemet med en annan stat eller en internationell organisation behöver bestämmelsen om denna befogenhet ändras. Den kan däremot fortsätta att gälla om Sveriges riksbank träffar överenskommelser om valutasystemet med andra centralbanker. Beslut på detta område utgör i allmänhet sådant viktigare penningpolitiskt beslut som enligt avsnitt 2.2 skall föregås av samråd med företrädare för regeringen. Den nya lagen föreslås innehålla sådana befogenheter som riksbanken behöver för att på vedertaget sätt kunna medverka i det internationella monetära samarbetet. Vidare har i lagen förts in de bestämmelser som behövs för att tillämpa valutalagen.

De *kreditpolitiska uppgifterna* är centrala för riksbanken. Det allmänna syftet med kreditpolitiska åtgärder är att påverka ränta och likviditet på inhemska marknader, men åtgärderna kan mycket väl ha sin grund i valutapolitiska överväganden. Även på detta område framgår för närvarande riksbankens uppgifter indirekt genom att den nuvarande riksbankslagen ger banken befogenhet att köpa och sälja statspapper samt bedriva utlåning och inlåning. Huvuddelen av hithörande bestämmelser avser löp-

tider och säkerheter för lån m. m. Jag har, i likhet med kommittén, valt att i den nya riksbankslagen ta utgångspunkt i det kreditpolitiska syftet när banken ges befogenhet att köpa och sälja statspapper, dvs. bedriva traditionell diskontopolitik.

I fråga om de kreditpolitiska uppgifterna förordar jag, i överensstämmelse med kommitténs förslag, ett par nyheter. För det första föreslås att riksbanken, om särskilda skäl föreligger, får ge ut egna kortfristiga skuldebrev. Denna möjlighet kan tänkas behöva utnyttjas t. ex. vid hastiga likviditetsökningar i ekonomin vid tillfällen då riksbanken inte förfogar över lämpliga statspapper. Riksbankens penningpolitiska arsenal utökas därmed med ett instrument som några andra centralbanker redan har. För det andra har till riksbankslagen förts kassakraven, som nu ställs till riksbankens förfogande enligt lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel. Jag har funnit det lämpligt att låta riksbanken besluta om kassakrav genom förvaltningsbeslut i varje särskilt fall. Därmed behöver inte något bemyndigande ges till regeringen, vilket erfordras när beslut om kassakrav har formen av normgivning. Kassakrav har effekter som i stora drag är likvärdiga med marknadsoperationer och diskontopolitik och jag anser det lämpligt att de viktigare centralbanksinstrument som verkar marknadskonformt ingår i riksbankslagen. Jag återkommer i det följande till förslaget att banken i vissa situationer skall kunna ge ut egna skuldebrev och till frågan om bestämmelser om kassakrav i RBL och om ändrat tillämpningsområde m. m.

Riksbanken har till uppgift att vara *statens bank*. Betalningar till och från statsverket sker i allt väsentligt över postgirokonton som till slut salderas mot statsverkets checkräkning i riksbanken. Riksgäldskontoret svarar för att medel alltid finns tillgängliga på denna. Jag föreslår att riksbankens medverkan i hanteringen av statsverkets betalningsströmmar skall vara i huvudsak oförändrad. Riksbanken fungerar också som statens bank när den kortfristigt finansierar likviditetssvängningar i statens verksamhet. För närvarande förutsätter detta att kortfristiga skuldebrev – ofta löpande på en dag – utväxlas mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Jag föreslår en administrativ förenkling som innebär att riksbanken, för att täcka statsverkets kortfristiga medelsbehov, får bevilja statsverket kontokredit.

Bland riksbankens uppgifter ingår också att vara *bankernas bank*. Häri ingår att ta emot inlåning från bankerna och att lämna dem lån. Villkoren för dessa lån bestäms av penningpolitiska motiv. Jag föreslår att den krets av banker som kan ha checkräkningskredit i riksbanken vidgas till att utöver affärsbanker även innefatta sparbanker och centrala föreningsbanker. *Stadshypotekskassan* har föreslagit att riksbanken, om särskilda skäl föreligger, också skall få ta emot inlåning och att lämna lån från/till andra kreditinstitut än banker. I avvaktan på den översyn av kreditmarknadens struktur som kreditmarknadskommittén (Fi 1983:06) för närvarande gör anser jag att en sådan bestämmelse inte bör införas. I förslaget till ny riksbankslag ingår däremot att riksbanken, som led i dess ändamål att främja ett säkert och effektivt betalningsväsen, om synnerliga skäl föreligger, får lämna lån på andra än penningpolitiskt motiverade villkor till

bankinstitut och andra företag som står under tillsyn av bank- eller försäkringsinspektionen. I och med att riksbanken avses ta emot inlåning från bankerna till penningpolitiskt motiverad ränta förordar jag att riksgäldskontoret skall upphöra att ta emot dagsinlåning.

Utöver de verksamheter som nu presenterats har riksbanken för närvarande möjlighet att utföra ett antal övriga uppgifter. Några av dessa har inte karaktär av centralbanksuppgifter. Exempel härpå är utlåning till allmänheten, främst i form av finansiering av köp av premieobligationer, hållande av inlåning på checkräkning för anställda i riksbanken, inkassörrelse och viss depositionsverksamhet. *Kommittén* har i lagen inte gett riksbanken befogenhet att bedriva verksamhet av här exemplifierat slag.

Fullmäktige i riksbanken har anfört att deponeringar från andra centralbanker och internationella organisationer bör få ske även fortsättningsvis. Fullmäktige anser vidare att det bör få ankomma på fullmäktige att avgöra om dotterbolag till riksbanken skall få ha konton i banken, att detsamma bör gälla för anställdas lönekonton och för riksbankstjänstemännens idrottsföreningar och liknande sammanslutningars konton, samt att möjligheterna att lämna lån för finansiering av premieobligationsköp bör få ske efter fullmäktiges bestämmande, det sistnämnda efter inhämtande av riksgäldskontorets synpunkter.

Jag har förståelse för riksbankens önskemål. Enligt min mening är dock dessa uppgifter inte, med undantag för nämnd depositionsverksamhet, av sådan centralbankskaraktär att de bör anges i lagen. Det är t. ex. inte någon uppgift för riksbanken att belåna premieobligationer. I vad mån några av de övriga uppgifterna faller inom ramen för riksbankens personalpolitik eller som huvudman för dotterbolagen får dock fullmäktige bestämma. Däremot föreslås att riksbanken skall få ta betalt för tjänster som utförs i anslutning till centralbanksuppgifterna, t. ex. specialpackning av sedlar och mynt.

I lagen föreskrivs också att riksbanken vid planeringen och genomförandet av sin verksamhet skall beakta de krav som totalförsvaret ställer.

Vidare skall riksbanken ansvara för beredningsplanläggning på bank- och betalningsväsendets område.

Rätt för riksbanken att ge ut egna skuldebrev och ändringar beträffande kassakravet

Jag föreslår att riksbanken skall kunna ge ut egna skuldebrev. Bakgrunden till detta förslag är följande. Riksbanken förvärvar nu från riksgäldskontoret en stor mängd statspapper som används i riksbankens marknadsoperationer. Det är emellertid möjligt att föreställa sig situationer när riksbanken inte i tillräcklig omfattning disponerar lämpliga statspapper för nödvändiga operationer. Exempel på en sådan situation är att statsbudgeten inte redovisar nämnvärt underskott, att riksbanken har sålt huvudparten av sitt statspappersinnehav och att det till följd av förväntningar om en svensk revalvering pågår ett kraftigt valutainflöde. Ett annat exempel är om det hastigt inträffar en kraftig exportuppgång förenad med en väsentlig exportprishöjning. I båda fallen kan det vara nödvändigt att eliminera

likviditetsökningen för att förebygga en kreditexpansion som det inte finns realekonomiskt utrymme för. Det kan nämnas att i Förbundsrepubliken Tyskland har centralbanken vid tillfällen av detta slag gett ut egna skuldebrev för att dra in likviditet. Vidare kan nämnas att Norges Bank i den nya centralbankslag som beslöts år 1985 bemyndigats att utställa egna skuldebrev.

Situationer av det slag som nu antytts framstår inte som näraliggande, men riksbankslagen avses gälla för lång tid framöver. Det är förvisso också så att andra valuta- och kreditpolitiska åtgärder – var för sig eller kombinerade – kan användas för att nå avsedda penningpolitiska syften, t. ex. räntesänkning, höjda kassavoter för banker, likviditetsdepositioner, nyemission av statspapper trots att statligt upplåningsbehov inte föreligger. Enligt min mening är det emellertid lämpligt att utöka urvalet av instrument och ge riksbanken möjligheter att i penningpolitiskt syfte ge ut egna kortfristiga skuldebrev.

Lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel ger regeringen befogenhet att på framställning av fullmäktige i riksbanken förordna att riksbanken får använda kreditpolitiskt medel. Förutsättningen för sådant förordnande är att ett kreditpolitiskt medel behöver användas för att uppnå de mål som har fastställts för riksbankens penningpolitiska verksamhet.

De kreditpolitiska medlen enligt lagen är likviditetskrav, kassakrav, utlåningsreglering, emissionskontroll, allmän placeringsplikt, särskild placeringsplikt och räntereglering. Utlåningsreglering, allmän och särskild placeringsplikt samt räntereglering är att anse som extraordinära medel. Förordnande om något av dessa medel får nämligen meddelas endast om synnerliga skäl föreligger.

Förordnande om kreditpolitiska medel kan avse ett eller flera slag av bankinstitut, försäkringsinstitut eller annat kreditinstitut. Förordnande om emissionskontroll eller räntereglering kan avse även annan än kreditinstitut. Med bankinstitut avses bankaktiebolag, sparbank och central föreningsbank och med försäkringsinstitut avses AP-fonden och försäkringsföretag med svensk koncession. Kreditinstitut i lagens mening är, vid sidan om bankinstituten och försäkringsinstituten, lokal föreningsbank, kreditaktiebolag, finansbolag, landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna samt Svenska skeppshypotekskassan.

Om regeringen har meddelat förordnande om att ett kreditpolitiskt medel får användas, ankommer det på riksbanken att svara för de tillämpningsföreskrifter som behövs. Riksbanken får begränsa användningen av kreditpolitiskt medel till ett eller flera slag av institut, undanta visst institut om särskilda skäl föreligger och utfärda olika föreskrifter för skilda institut.

Den kreditpolitiska utredningen (E 1980: 03) redovisade hösten 1982 sina bedömningar och förslag rörande den framtida kreditpolitikens utformning m. m. i betänkandet En effektivare kreditpolitik (SOU 1982: 52). Utredningen förordade bl. a. att den framtida kreditpolitiken skall bedrivas med marknadskonforma medel. Utredningen ansåg därvid att ett kassakrav med på visst sätt utvidgat tillämpningsområde skulle anses vara marknadskonformt. Utredningen accepterade därutöver också att ej marknadskon-

forma regleringar skulle få tillgripas i särskilda situationer och under förutsättning att de var tidsbegränsade.

Utredningen föreslog att kassakrav skulle få användas utan tidsbegränsning och, med ändring av nuvarande förhållanden, kunna rikta sig inte bara mot bankinstitut utan också mot andra kreditinstitut och därmed jämställda. I kassakravet skulle kunna inräknas, utöver medel på checkräkning i riksbanken, skattkamarväxlar och andra kortfristiga statspapper som riksbanken bestämmer.

Utredningens förslag rörande kassakravet fick ett övervägande positivt mottagande. Fullmäktige i riksbanken m. fl. var positiva medan *Bankföreningen* och *Finansbolagens förening* var negativa.

Bankföreningen ansåg att även kassakravet borde hänföras till de extraordinära medlen och avstyrkte utvidgningen av vad som skulle kunna inräknas i kassakravet, eftersom detta skulle kunna leda till en placeringsplikt i kortfristiga statspapper. Bankföreningen ansåg också att det skall krävas en föreskrift om att bankerna skall erhålla en sådan ränta på "kassakravspengarna" att anskaffningskostnaderna täcks. Finansbolagens förening ansåg bl. a. att om tillämpningsområdet utvidgades så skulle det leda till att utländska företag skulle få konkurrensfördelar till nackdel för Sveriges bytesbalans.

Tillämpningen av kassakraven förändrades påtagligt i samband med att utlåningstaken slopades i november 1985. Kraven höjdes från 1 % till 3 % av bankinstitutens förbindelser samtidigt som räntegottgörelsen på inestående medel slopades (räntegottgörelse hade tidigare utgått enligt gällande diskonto). Totalt per den 30 november 1986 uppgick bankernas i riksbanken inestående kassakravsmedel till 8 102 milj. kr. Motivet till den ändrade tillämpningen var en oro att slopandet av utlåningstaken skulle leda till en ur samhällsekonomisk synpunkt alltför stor kreditexpansion i banksystemet. Som en motverkande åtgärd skärptes därför tillämpningen av kassakraven i syfte att påverka bankernas marginalkostnad för sin upplåning. Tanken var således att bankerna skulle kompensera ränteförlusten på kassakravmedlen genom högre räntor på utlåningen. Kassakraven kan därför sägas fylla två funktioner. För det första att utgöra ett stöd för riksbankens marknadsoperationer och för det andra att verka återhållande på kreditgivningen.

Något motsvarande generellt medel för att via prissättningen styra även övriga kreditinstituts utlåning finns inte. Kassakrav får som jag nämnt endast tillämpas på banker. En konsekvens därav har blivit att ett incitament skapas till överflyttning av krediter från banker till andra institut. I och för sig kan hävdas att om riksbanken önskar strama åt kreditgivningen genom högre räntor så borde detta ske genom en allmän höjning av räntenivån t. ex. genom marknadsoperationer och inte via omvägen över kassakraven. Helt klart är nämligen att en höjning av kassakraven också innebär en höjning av räntenivån.

Nuvarande tillämpning av kassakraven innebär dock primärt endast en restriktion på bankernas kreditgivning medan övriga kreditinstitut endast påverkas marginellt. Om därför riksbanken genom marknadsoperationer höjer den allmänna räntenivån påverkar sådana åtgärder hela marknaden

utan att olikheterna mellan banker och övriga kreditinstitut förändras i nämnvärd grad.

Nuvarande förhållande är således inte konkurrensneutralt och just konkurrensneutraliteten var något som den kreditpolitiska utredningen ansåg vara viktigt vid utformningen av sina förslag. Utredningens grundinställning var att reglerar man en marknad skall i princip alla som agerar på denna marknad regleras lika, annars råder inte konkurrensneutralitet. Konkret tog detta sig uttryck i utredningens förslag att samtliga kreditpolitiska instrument skulle kunna tillämpas på alla institut som omfattas av lagen.

Jag anser att konkurrens- och neutralitetsskäl talar för att kassakrav skall kunna tillämpas på alla kreditinstitut som omfattas av den kreditpolitiska lagstiftningen. För att möjliggöra detta bör bestämmelserna om kassakrav ändras i huvudsaklig överensstämmelse med den kreditpolitiska utredningens förslag. Till definitionen av kreditinstitut har fondkommissionsbolagen också förts. Den närmare utformningen framgår av lagförslagets specialmotivering (avsnitt 4). Jag anser vidare, i likhet med SPOK, att bestämmelserna om kassakrav skall tas in i den nya riksbankslagen. I avbidan på att denna kan träda i kraft bör de nya bestämmelserna om kassakrav med ett utvidgat tillämpningsområde föras in i den kreditpolitiska lagen.

2.4 Riksbankens ledningsorganisation

Mitt förslag: Antalet fullmäktige i riksbanken ökas från sju till åtta. Av dessa skall sju väljas av riksdagen. Dessa utser inom sig ordförande och väljer den åttonde fullmäktige som också skall vara chef för riksbanken.

Fullmäktige utser utanför fullmäktigekretsen högst två vice riksbankschefer.

Mandatperioden för de av riksdagen valda fullmäktige skall sammanfalla med riksdagens valperiod. Den fullmäktige som valts av de riksdagsvalda fullmäktige och som också skall vara riksbankschef samt de vice riksbankscheferna väljs för en period om fem år.

Riksbankens direktion avskaffas som beslutsorgan.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Kommittén har dock föreslagit att fullmäktiges val av en fullmäktige, tillika riksbankschef, skall ske tills vidare eller för viss tid och att vice riksbankschef skall utses för en tid om högst tre år.

Remissinstanserna: Remissinstanserna lämnar i huvudsak kommitténs förslag utan erinran. Vissa synpunkter anförs dock av *fullmäktige i riksbanken, bankföreningen, Föreningsbankernas förbund, LO och TCO*.

Fullmäktige i riksbanken och bankföreningen anser att riksbankschefen och de båda vice riksbankscheferna skall utses för en bestämd tid, fullmäk-

tige i riksbanken fem år, bankföreningen sex år. Föreningsbankernas förbund, LO och TCO är tveksamma eller motsätter sig att riksbankschefens ställning avpolitiseras (se bil. 3, avsnitt 4).

Skälen för mitt förslag: Med riksbankens nuvarande ledningsorganisation avses främst fullmäktige, direktionen, riksbankschefen och vice riksbankschefen.

Riksbankens högsta organ är fullmäktige, som för närvarande består av sju ledamöter av vilka sex väljs av riksdagen medan den sjunde, som också är ordförande, utses av regeringen. Suppleanter väljs på motsvarande sätt. Fullmäktige sammanträder en gång i veckan under en stor del av året och i övrigt varannan vecka och fattar riksbankens viktigare penningpolitiska och administrativa beslut.

Under fullmäktige finns ett ledningsorgan som kallas direktionen. Denna består av riksbankschefen, som är ordförande, deputerade och jourhavande ledamöten som båda är fullmäktigeledamöter. I övrigt ingår vice riksbankschefen, den riksbanksdirektör som ansvarar för aktuell fråga och i vissa fall två personalföreträdare. Direktionen har till uppgift att bereda ärenden som skall handläggas av fullmäktige, bevaka att fullmäktiges beslut verkställs samt fatta beslut i vissa ärenden, främst tjänstetillsättningar.

Bland de sex ledamöter av fullmäktige som riksdagen valt utser riksbanksfullmäktige en riksbankschef. I praktiken är en fullmäktig redan vid valet till fullmäktige utpekad som riksbankschef. Riksbankschefen leder under fullmäktige riksbankens verksamhet, även om lagen för närvarande inte ger honom någon egen beslutsbefogenhet. Fullmäktige utser inom eller utom fullmäktigekretsen en vice riksbankschef. Hittills har vice riksbankschef utsetts utanför fullmäktigekretsen.

Sedan år 1897 utser regeringen ordföranden i riksbanksfullmäktige. Detta är en ordning som har sina rötter i ett förparlamentariskt skede. Kommittén anser att riksdagens huvudmannaskap för riksbanken bör återspeglas i sättet att utse ordförande i fullmäktige. För att i andra former säkerställa samordning av penningpolitiken med övrig ekonomisk politik föreslår jag, som nämnts i det föregående, viss samrådsskyldighet för riksbanken.

I fråga om riksbankschefen kan konstateras att om det skall vara möjligt att åstadkomma förutsättningar för kontinuitet på riksbankschefsposten så måste riksbankschefen utses på ett sätt som gör att denne inte uppenbarligen måste betraktas som en partiföreträdare. Mitt förslag är att de av riksdagen valda ledamöterna av riksbanksfullmäktige bör utse en riksbankschef utom fullmäktigekretsen. I och med att en person utses till riksbankschef skall han emellertid med stöd av en bestämmelse i regeringsformen bli fullmäktig. Riksbankschef bör av fullmäktige förordnas med ett tidsbegränsat förordnande om fem år. Inget hinder föreligger mot att omval sker. Genom att bestämma tiden till fem år markeras frikopplingen från de mandatperioder som gäller för de av riksdagen valda fullmäktige. Riksbankschef kan entledigas genom att fullmäktige återkallar förordnande eller genom att riksdagen inte beviljar ansvarsfrihet.

Riksbanksfullmäktige skall alltså vara bankens högsta organ och ha i

huvudsak samma uppgifter som i dag samt verka på i stort sett samma sätt. Det betyder att fullmäktige skall fatta alla viktiga penningpolitiska och administrativa beslut i banken. Ärenden som skall avgöras av fullmäktige anges i den nya riksbankslagen. Dessutom föreskrivs att ärenden som inte skall avgöras av fullmäktige avgörs av riksbankschefen eller delegeras av denne. Detta betyder att riksbankschefen som högste verkställande tjänsteman nu föreslås få en uttrycklig beslutskompetens.

Enligt min mening finns det inte längre tillräckliga skäl för att behålla den nuvarande ordningen att regeringen utser ordförande i riksdagens viktigaste myndighet. Jag föreslår därför att riksdagen skall välja samtliga ledamöter av riksbanksfullmäktige utom riksbankschefen. De av riksdagen valda fullmäktigeledamöterna utser sedan ordförande inom sin krets.

Mitt förslag är således att riksbanksfullmäktiges ordförande skall väljas av fullmäktige bland de ledamöter som riksdagen valt och att riksbankschefen skall utses av fullmäktige utom fullmäktigeekretsen, men att riksbankschefen i och med att han utses också blir fullmäktig. Med oförändrat antal ledamöter i fullmäktige och med gängse valsätt i riksdagen skulle detta kunna leda till att den parlamentariska majoriteten inte skulle vara tillförsäkrad majoritet i fullmäktige om riksbankschefen – som ju väljs på ett icke politiskt mandat – i någon fråga förenar sig med minoriteten. För att lösa detta problem föreslås att antalet ledamöter i fullmäktige ändras till åtta. Därmed kan också den parlamentariska minoriteten även i fortsättningen få utse tre ledamöter. Majoriteten förutsätts utgöras av ordföranden och fyra övriga ledamöter. Om riksbankschefen förenar sig med minoritetens tre ledamöter kan majoriteten likväl få igenom sitt förslag med stöd av ordförandens utslagsröst. Förslaget om riksbanksfullmäktige och riksbankschefen innebär att RF 9: 12 behöver ändras.

Vad så gäller direktionen kan dess beslutsfunktion i allt väsentligt föras över på riksbankschefen och av denne till betydande del delegeras till linjechefer i riksbanken. Det betyder att de lagreglerade uppdragen som deputerad och jourhavande ledamot kan slopas. Däremot bör man på lämpligt sätt upprätthålla den informationsförmedlande funktion som den nuvarande direktionen fyller för de anställda.

I den nuvarande riksbankslagen föreskrivs att fullmäktig inte får vara ledamot av styrelsen för annan bank. Något hinder finns däremot inte för fullmäktig att vara styrelseledamot i t. ex. kreditaktiebolag, finansbolag eller försäkringsbolag, vilka också bedriver verksamhet på kreditmarknaden. Om denna möjlighet utnyttjas kan detta skapa lojalitetskonflikter för de berörda personerna. Jag föreslår därför att valbarhets- och behörighetsvillkoren för fullmäktig ändras så att fullmäktig inte får vara ledamot i styrelsen för kreditinstitut eller fondkommissionsbolag. Däremot föreslår jag inte någon motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen som hindrar att ledamot i riksbanksfullmäktige samtidigt är ledamot i det styrande organet i riksgäldskontoret. Om någon person ingår i båda organen kan detta främja samordningen av statsskuldspolitiken. Jag vill i detta sammanhang nämna att de valbarhets- och behörighetsvillkor som anges för fullmäktige i riksbanken också bör gälla för ledamöter i riksgäldskontoret.

Bestämmelser om tjänst som vice riksbankschef finns i riksdagsordning-

en av den anledningen att vice riksbankschef är suppleant för riksbankschefen i fullmäktige. Med det valsätt för riksbankschefen som jag föreslår kan det vara lämpligt att ytterligare en suppleant finns för riksbankschefen. Vidare anser jag att riksbankens ledningsorganisation under riksbankschefen ibland kan behöva förstärkas. Jag föreslår därför att RO 8: 6 ändras så att fullmäktige utom fullmäktigekretsen får utse högst två vice riksbankschefer. Dessa bör utses för samma mandatperiod som riksbankschefen.

2.5 Beslutsregler för fullmäktige

Mitt förslag: Fullmäktige i riksbanken skall sammanträda minst en gång varannan vecka. Vid sammanträdena skall föras protokoll. Fullmäktige får inte sammanträda på område som är ockuperat av främmande makt.

För att fullmäktige skall vara beslutföra måste minst sex ledamöter vara närvarande. Ärenden som kräver ett skyndsamt beslut får dock avgöras av fem ledamöter om fyra av dem är ense om beslutet. Om ett ärende som skall behandlas i fullmäktige är av ringa betydelse eller av särskilt brådskande art får ärendet avgöras genom meddelanden mellan ledamöterna.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Kommitténs förslag kommenteras inte av remissinstanserna.

Skälen för mitt förslag: De formella beslutsregler som gäller för fullmäktige finns upptagna främst i 14 § bankoreglementet. Enligt min mening är de nuvarande reglerna i stort sett ändamålsenliga.

Vad härvid till en början angår tiden för sammanträden inom fullmäktige bör den nuvarande ordningen behållas som innebär att sammanträde skall hållas minst en gång varannan vecka.

När det gäller reglerna om beslutförhet måste dessa anpassas till den utökning av antalet fullmäktige som föreslagits. Som hittills bör också regeln vara den att fullmäktigeledamöterna måste vara personligen närvarande vid sammanträdena. Det bör dock finnas en möjlighet att i undantagsfall fatta beslut per capsulam, dvs. att ledamöterna deltar i behandlingen av ett ärende utan att vara närvarande vid ett sammanträde. De ärenden som bör kunna avgöras på detta sätt är dels ärenden av mindre vikt, dels ärenden som ledamöterna till följd av tidigare beredning är förtrogna med, dels ärenden av särskilt brådskande art. Vad som nu anförts innebär att för att fullmäktige skall vara beslutföra måste minst sex ledamöter vara närvarande. Ärenden som kräver ett skyndsamt beslut skall dock få avgöras av fem ledamöter, om fyra av dem är ense om beslutet. Om ett ärende som skall behandlas i fullmäktige är av ringa betydelse eller av särskilt brådskande art får ärendet avgöras genom meddelande mellan ledamöterna.

I frågor om disciplinansvar för arbetstagare hos riksdagen och dess myndigheter skall, enligt 5 § lagen (RFS 1980: 4) om beslutande organ i frågor om disciplinansvar m. m. liksom hittills tillämpas bestämmelserna i

29 kap. rättegångsbalken om omröstning i domstol med endast lagfarna ledamöter när flera deltar i avgörandet av frågor som avses i 15 kap. 1–3 §§ lagen (1976: 600) om offentlig anställning. En motsvarande omröstningsbestämmelse avseende vissa beslut rörande läkarundersökning finns i 24 § anställningsstadgan (RFS 1971: 3) för riksdagen och dess organ. Även den bestämmelsen bör vara tillämplig på riksbanken.

Enligt den gällande ordningen skall i skrivelser som fullmäktige avger till riksdagen och regeringen alla närvarande ledamöter anges liksom de skiljaktiga meningar som förekommit. Denna ordning bör också vara föreskriven i den nya lagen för att på så sätt minoritetens mening alltid skall komma fram.

Då det gäller sättet för omröstning föreskrivs för närvarande att slutet omröstning endast får ske vid val till sådan befattning till vilken fullmäktige kan utses. Jag anser att detta undantag från principen om öppen omröstning, vilket aldrig tillämpats i praktiken, inte längre bör finnas kvar.

De gällande reglerna för proceduren inom fullmäktige bör förtydligas i vad avser skyldigheten att föra protokoll vid sammanträdena. Någon direkt, generell bestämmelse härom finns inte i den gällande lagstiftningen, men bör tas in i den nya lagen.

I detta sammanhang skall också nämnas de jävsbestämmelser som gäller för ledamöterna i fullmäktige. Dessa bestämmelser har sin motsvarighet i förvaltningslagen och de behöver därför inte tas in i den nya lagen för riksbanken.

Till sist skall här behandlas en fråga av särskild art som gäller fullmäktiges sammanträden när landet helt eller delvis är ockuperat. I 28 § RBL föreskrivs att fullmäktige inte får utöva sina befogenheter på område som är ockuperat av främmande makt samt att minst tre ledamöter skall vara närvarande vid sammanträde som hålls när riket till någon del är ockuperat. Den förstnämnda regeln är motiverad av att en ockupationsmakt inte skall kunna få kontroll över riksbanken, vilket skulle kunna underlätta ockupationen. I den tidigare lagen (1974: 568) om riksgäldskontoret fanns motsvarande bestämmelser för riksgäldsfullmäktige. Den nuvarande lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret innehåller endast bestämmelsen att fullmäktige inte får sammanträda på ockuperat område. Den särskilda beslutsförhetsregeln för fullmäktigsammanträden, som hålls när Sverige delvis är ockuperat, har ansetts kunna undvaras. Jag anser att hithörande frågor bör för riksbankens del behandlas på samma sätt som skett i fråga om riksgäldskontoret. I den nya riksbankslagen bör sålunda föreskrivas att fullmäktige inte får sammanträda på område som är ockuperat av främmande makt. En särskild beslutsförhetsregel avseende situationer där Sverige delvis är ockuperat tas däremot inte med.

2.6 Administrativa frågor

Mitt förslag: Bestämmelser införs i riksbankslagen om bankens redovisning och revision. Riksdagen skall fastställa resultat- och balansräkning samt besluta om vinstdisposition. Fullmäktige skall fastställa budget för varje år.

Fullmäktige skall tillsätta vissa chefstjänster. Övriga tjänster tillsätts av riksbankschefen eller, efter delegation av denne, av andra chefer i banken. Nya ordinarie tjänster inrättas av riksdagen.

Riksbankens rätt att driva tryckerirörelse, papperstillverkning, tillverkning av sedlar och mynt samt medaljer och liknande föremål anges i riksbankslagen.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna lämnar i huvudsak förslagen utan erinran.

Fullmäktige i riksbanken och *riksdagens revisorer* har synpunkter på hur riksbankens bokföringsskyldighet skall fullgöras. *Fullmäktige i riksbanken* och *riksdagens förvaltningskontor* har synpunkter på möjligheterna att tillsätta vissa lediga tjänster utan kungörelseförfarande. *Förvaltningskontoret* anser att frågan om budgetens utformning behöver övervägas närmare (se bil. 3, avsnitt 6).

Skälen för mitt förslag: De olika administrativa frågor som behöver beaktas vid utformning av en ny lag för riksbanken avser i flertalet fall riksbankens rättigheter och skyldigheter i förhållande till riksdagen och dess myndigheter samt myndigheter under regeringen.

Riksbanken skall självfallet vara bokföringsskyldig. Eftersom detta inte följer av annan lag som gäller riksbanken föreslår jag att detta anges i riksbankslagen. *Kommittén* har föreslagit att bokföringen skall ske på sätt som överensstämmer med god redovisningssed. *Fullmäktige i riksbanken* har rörande bokföringsskyldigheten anfört att en centralbanks verksamhet inte är sådan att förebilder kan hämtas från vad som i allmänhet är god redovisningssed. Utgångspunkten bör enligt riksbanken vara att balans- och resultaträkning skall ge relevant ekonomisk-politisk information om bankens verksamhet. Liknande synpunkter anförs av *riksdagens revisorer* som anser att de principer som skall gälla för riksbankens bokföringsskyldighet snarast bör utredas. Revisorerna anser därvid att också bestämmelser rörande bokföring och redovisning av Riksbankens Jubileumsfond bör utarbetas. *Jag* delar den av riksbanken och revisorerna framförda uppfattningen. De krav som bör ställas på riksbankens bokföring är för närvarande föremål för överväganden av riksbanken i samråd med riksdagens revisorer. *Jag* finner inte skäl att i lagtexten ange några närmare principer för riksbankens bokföringsskyldighet.

Jag anser att riksbankens redovisning till riksdagen liksom i dag bör innefatta resultaträkning, balansräkning, förvaltningsberättelse och en redogörelse för den förda valuta- och kreditpolitiken. Enligt min mening är det önskvärt att förvaltningsberättelserna är utförliga och tydliga, främst

vad gäller redogörelsen för riksbankens förvaltningsverksamhet. För att bereda banken skäligen tid härför föreslås att redovisningen till riksdagen skall lämnas före den 15 februari i stället för som nu före utgången av januari.

Jag anser att en budget för förvaltningsverksamheten är ett lämpligt styrinstrument för fullmäktige och riksbankschefen. En budget underlättar vidare delegering av ekonomiskt beslutsansvar inom banken och en budget kan vara en utgångspunkt vid revisorernas granskning av riksbankens förvaltning. Det föreslås därför att fullmäktige före utgången av december skall fastställa en budget för riksbankens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Jag föreslår således att riksbanken själv får fastställa sin budget, men anser att den skall tillställas riksdagen för kännedom. *Riksdagens förvaltningskontor* har framhållit att frågan om riktlinjer för budgetarbetet och dess utformning bör övervägas vidare. *Riksdagens revisorer* framför att föreslagen budget bör avse en treårsperiod. Jag återkommer till dessa frågor i avsnitt 2.9.

När det gäller personalvolymen i banken föreslås att denna skall regleras av en personalförteckning som upprättas av fullmäktige samt av tillgången på medel enligt gällande budget. Vidare föreslås att fullmäktige skall tillsätta de högsta chefstjänsterna och att dessa får tillsättas utan att kungöras till ansökan lediga.

Riksbanken fattar en mängd administrativa beslut som berör bankens inre verksamhet. Sådana beslut har dock ofta i princip karaktär av normgivning. Regeringsformen innehåller inte bestämmelser som möjliggör direktdelegering av normgivningsrätt från riksdagen till myndighet under riksdagen. I praxis har dock utvecklats en ordning som innebär en delegering till myndigheter under riksdagen att besluta om regler för den inre verksamheten. Detta har skett i instruktionen för justitieombudsmännen och i lagen om riksgäldskontoret. Motsvarande ordning bör gälla riksbanken. Jag föreslår därför att riksbanken skall få besluta om bl. a. arbetsordning.

När det gäller riksbankens yttre organisation anges i de nuvarande bestämmelserna att riksbankens verksamhet bedrivs vid ett huvudkontor i Stockholm samt vid åtta regionkontor och högst 14 kassakontor på andra orter i landet. Riksbanken bedriver nu också verksamhet vid sedeldepåer. För att fullmäktige i framtiden utan lagändring skall kunna besluta om ändring av antalet kontor om detta visar sig vara sakligt motiverat, föreslås att det i riksbankslagen anges att riksbanken bedriver verksamhet vid ett huvudkontor samt vid regionkontor, kassakontor och sedeldepåer.

I fråga om riksbankens inre organisation bör riksdagen få tillräcklig kontroll genom de administrativa bestämmelser i övrigt som förordas. Jag anser därför att det i den nya riksbankslagen inte behöver finnas bestämmelser om huvudkontorets organisation på nivån under vice riksbankschef. Arbetsorganisationen och ärendenas fördelning mellan enheter skall dokumenteras i en arbetsordning som beslutas av fullmäktige.

2.7 Riksgäldskontorets ställning m. m.

Mitt förslag: Huvudmannaskapet för riksgäldskontoret förs från riksdagen till regeringen.

Riksgäldskontorets huvuduppgift skall vara att ta upp och förvalta lån för staten. Verksamheten skall bedrivas med beaktande av statsskuldspolitiskt betingade målsättningar. I riksgäldskontorets styrelse skall det finnas ett väsentligt parlamentariskt inslag.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Kommittén har dock föreslagit att redovisning och intern revision för den inre riksdagsförvaltningen och andra riksdagens verk än riksbanken överförs till riksdagens förvaltningskontor.

Remissinstanserna: Remissinstanserna lämnar i huvudsak, med undantag för *fullmäktige i riksgäldskontoret* (majoriteten), förslaget utan erinran.

Fullmäktige i riksgäldskontoret (majoriteten) anser att kommitténs skäl för att ändra huvudmannaskapet för kontoret saknar större tyngd och att om en ändring skall ske bör detta kunna motiveras med att stora praktiska olägenheter för statsupplåning avhjälpas åtminstone på någon sikt. En fullmäktige vill ha ytterligare utredning och en fullmäktige godtar kommitténs förslag. *Bankföreningen, sparbanksföreningen och hypoteksbanken* uttrycker viss tveksamhet rörande vilka fördelar som kan uppnås om förslaget genomförs (se bil. 3, avsnitt 7).

Skälen för mitt förslag: Riksgäldskontoret blev år 1789 en myndighet under riksdagen med uppgift att förvalta statens skuld och ta upp nya lån åt staten. Motivet till detta var att riksdagen, som inte hade kontroll över statens utgifter och inkomster, härigenom skulle få kontroll över i vart fall statens upplåningsverksamhet.

En följd av parlamentarismens genombrott är att riksdagen numera har kontrollen över hela finansmakten.

Riksdagen beslutar efter förslag av regeringen om statens inkomster och utgifter. Om det föreligger ett upplåningsbehov ombesörjer riksgäldskontoret med stöd av riksdagens bemyndigande i lagen om riksgäldskontoret den upplåning som behövs.

Det nämnda motivet för att riksgäldskontoret skall vara en riksdagens myndighet saknar därför numera bärkraft.

Det anförda klargör enligt min mening att huvudmannaskapet för riksgäldskontoret kan flyttas från riksdagen till regeringen och ges en plats i den statliga förvaltningsorganisation som är bättre anpassad till vår tid.

En överflyttning av huvudmannaskapet bör nu enligt min mening ske av följande skäl.

Statsskuldens stora ökning under de senaste tio åren kunde inte förutses när frågan om huvudmannaskapet för riksgäldskontoret övervägdes i samband med att den nya regeringsformen år 1973 diskuterades. Den omfattning statsskulden numera fått gör att det nu finns starka skäl för att samordningen av statsupplåningen med finanspolitiken organisatoriskt bör ordnas så att statsupplåningen handhas av en myndighet under regeringen.

Vissa av de kreditgarantier som staten genom riksgäldskontoret har ställt ut är förenade med betydande risker för att staten faktiskt kommer att på ett eller annat sätt få infria garantin. Detta gäller särskilt i fråga om garantier till varv och rederier. I en del fall är det därvid endast fråga om bevakning av statens rättigheter som konkursborgenär. I andra fall kan också beslut av näringspolitisk innebörd komma att få fattas. Dessa fattas då i första hand i regeringskansliet efter beredning i framför allt finans- och industridepartementen. Denna ordning är naturlig och ofrånkomlig i och med att regeringen ansvarar för verkställandet av statens näringspolitik. Detta talar för att ansvaret för garantihanteringen bör övergå till en myndighet under regeringen.

Riksgäldskontoret utför centrala finansförvaltande uppgifter för staten. Vissa uppgifter av liknande eller angränsande slag utförs av myndigheter under regeringen. Det förhållandet att dessa finansförvaltande myndigheter har olika huvudmän har begränsat möjligheterna att utveckla förvaltningsstrukturen på detta område. Förutsättningarna för den framtida utvecklingen av riksgäldskontorets verksamhet bör förbättras om kontoret får bli en myndighet under regeringen. Riksgäldskontorets huvuduppgift bör dock även i fortsättningen vara att ta upp och förvalta lån till staten.

Förvaltningen av statsskulden och upptagandet av lån till staten behöver i berednings- och verkställighetsskedena på olika sätt samordnas med riksbankens penningpolitik. Statsskuldsförvaltningens mål måste emellertid även alltjämt kunna hävdas i förhållande till de penningpolitiska målen. I verkställighetsskedet får därefter självfallet en avvägning göras mellan de olika målen. Samordningen av statsupplåningen och penningpolitiken bör enligt min uppfattning i första hand ske genom att riksgäldskontoret och riksbanken löpande utarbetar upplåningsplaner där tänkta emissionstillfällen och lånevolymer anges. Dessa upplåningsplaner får sedan diskuteras i samråd med företrädare från riksgäldskontoret, riksbanken och finansdepartementet varvid också olika finanspolitiska aspekter kan vägas in i upplåningsverksamheten. Det synes därvid lämpligt att dessa diskussioner sker återkommande och t. ex. i den organisatoriska form som utvecklats under senare år i en gemensam planeringsgrupp. I emissionsfrågor skall löpande samråd och kontakter äga rum mellan riksgäldskontoret och riksbanken.

Ett överförande av huvudmannaskapet för riksgäldskontoret aktualiserar flera frågor om ledning, personal, administration, revisionen av riksgäldskontoret och partibidragsnämnden, m. m. I enlighet med vad jag anger i avsnitt 2.9 avser jag att återkomma till dessa frågor i ett senare förslag.

Mitt förslag: Regeringen skall en gång varje år inhämta riksdagens bemyndigande att ta upp erforderliga lån för statens räkning. Regeringen delegerar i sin tur till riksgäldskontoret att ta upp sådana lån. Av en särskild lag framgår att staten är ansvarig för samtliga lån och garantier som riksgäldskontoret ombesörjer.

Kommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna lämnar i huvudsak förslaget utan erinran.

Fullmäktige i riksbanken framför synpunkter på utformningen av riksdagens bemyndigande att ta upp lån.

De närmare ställningstagandena framgår av remissammanställningen (bil. 3, avsnitt 7).

Skälen för mitt förslag: Som jag tidigare nämnt ombesörjer riksgäldskontoret den upplåning som kan behövas för att finansiera statens utgiftsunderskott. Detta sker med stöd av bemyndigande i lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret. Upplåning får ske för att:

- finansiera löpande underskott i statsbudgeten och andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut,
- tillhandahålla sådana krediter och fullgöra sådana garantier som riksdagen beslutar om,
- amortera och inlösa statslån ävensom företa uppköp av statslån i utländsk valuta,
- tillgodose riksbankens behov av valutareserv och av statspapper för marknadsoperationer.

Regeringen får inte ta upp lån utan riksdagens bemyndigande och om riksgäldskontoret blir en myndighet under regeringen måste riksdagens bemyndigande rörande upptagande av lån rikta sig till regeringen. Av propositionen om den nya regeringsformen (prop. 1973: 90 s. 350) framgår nämligen att en regering underordnad myndighet inte kan göra utfästelser på statens vägnar direkt med stöd av ett riksdagsbemyndigande. För den befogenheten skall myndigheten ha stöd i ett beslut från regeringens sida.

När det gäller utformningen av bemyndigandet anser jag att bemyndigandet även fortsättningsvis bör vara beloppsmässigt opreciserat och vara av samma innebörd som i dag.

Det statliga budgetsaldot bestäms av en mängd faktorer som framkommer genom en rad enskilda beslut av riksdagen om inkomster och utgifter. Det är framför allt budgetens inkomstsida som är svår att med någon exakthet precisera. Kalkylen för budgetsaldot blir därför så osäker att den knappast utan mycket betydande marginaler kan ligga till grund för ett beloppsmässigt preciserat lånebemyndigande. Därtill kommer riksbankens eventuella behov av att fylla på valutareserven respektive innehavet av statspapper för marknadsoperationer vilket beloppsmässigt omöjligt kan förutses.

Eftersom riksdagen har finansmakten bör beslutet om lånebemyndigan-

det vara mer än en formalitet. Det är därför lämpligt att riksdagen årligen fattar ett beslut i frågan i anslutning till ställningstagandet till finansutskottets betänkande om riktlinjerna för den ekonomiska politiken m. m. Där-
emot synes det inte ligga något egentligt värde i att lånebemyndigandet är beloppsmässigt preciserat. Det belopp som behöver lånas upp följer i stort av riksdagens beslut om skatter och utgifter.

Den ordning jag föreslår innebär således att ett lånebemyndigande skall ges till regeringen varje år för att finansiera underskott i statsbudgeten och andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut m. m.

Ett överförande av lånebemyndigandet från regeringen till riksgäldskontoret kan ske med ett stående bemyndigande i instruktionen för riksgäldskontoret.

Mot bakgrund av vad som anförts föreslår jag att riksdagen årligen skall besluta att ge regeringen ett beloppsmässigt opreciserat lånebemyndigande och att detta av regeringen överförs till riksgäldskontoret med ett stående bemyndigande som intas i förordning med instruktion för riksgäldskontoret.

I en lag om statens upplåning bör anges att riksdagen årligen lämnar ett upplåningsbemyndigande till regeringen. Vidare bör där anges bl. a. de ändamål för vilka upplåning får ske.

2.9 Övriga frågor

De redovisade förslagen till ny riksbankslag och ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret aktualiserar flera frågor. Dessa kan t. ex. röra de närmare kraven på riksbankens budget, frågor om den interna revisionen för riksdagsområdet utom riksbanken och revisionen av riksgäldskontoret, vissa frågor som rör partibidragsnämnden samt om riksgäldskontorets ledning och personal m. m. Jag avser att, efter ytterligare beredning, i första hand med riksbanken, riksgäldskontoret, riksrevisionsverket och statskontoret, i ett senare förslag återkomma till sådana frågor.

2.10 Ikraftträdande m. m.

2.10.1 Ny riksbankslag m. m.

Jag föreslår att ändringarna i regeringsformen och riksdagsordningen och den nya riksbankslagen m. fl. lagändringar som rör riksbanken skall träda i kraft den 1 januari 1989.

I avvaktan på detta kommer jag att föreslå en ändring av kassakravets utformning och tillämpningsområde i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel. Denna ändring föreslås träda i kraft den 1 juli 1987.

2.10.2 Ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret

Jag föreslår att huvudmannaskapet för riksgäldskontoret förs från riksdagen till regeringen den 1 juli 1989. De lagändringar som rör riksgäldskontoret bör således träda i kraft den 1 juli 1989.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom finansdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i regeringsformen
2. lag om ändring i riksdagsordningen
3. lag om Sveriges riksbank
4. lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret
5. lag om statens upplåning
6. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)
7. lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel

Förslagen under 1, 2 och 6 har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

4 Specialmotivering till författningsförslagen

Om inte annat anmärks har i huvudsak endast redaktionella ändringar gjorts i kommitténs förslag. Paragrafindelningen överensstämmer med kommitténs förslag till och med 45 § i RBL, 46–56 §§ RBL motsvaras av kommitténs förslag till 46–57 §§ RBL.

4.1 Förslaget till lag om ändring i regeringsformen

9 kap.

10 §

Regeringen får icke utan riksdagens bemyndigande taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse.

Enligt mitt förslag skall huvudmannaskapet för riksgäldskontoret föras över från riksdagen till regeringen och statens upplåning skall endast kunna handhas av regeringen och myndighet under regeringen. Förslaget medför att det nuvarande andra stycket i paragrafen utgår.

Bakgrunden till förslaget har redovisats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.7 och 2.8. Som framgår av det följande föreslås dels en lag om statens upplåning i vilken bl. a. föreskrivs att staten ansvarar för de förpliktelser som riksgäldskontoret ombesörjer, dels en lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret. Med riksgäldskontoret som en myndighet under regeringen ankommer det på regeringen att genom förordning meddela de bestämmelser som skall gälla för myndighetens verksamhet.

12 §

Riksbanken är landets centralbank och för valuta- och kreditpolitik samt ansvarar för betalningsväsendet. Riksbanken är myndighet under riksdagen.

Riksbanken förvaltas av åtta fullmäktige. Sju fullmäktige väljs av riksdagen. Dessa sju fullmäktige väljer för en tid av fem år ytterligare en fullmäktig, som också är chef för riksbanken. De fullmäktige som valts av riksdagen väljer inom sig ordförande. Denne får ej utöva annat uppdrag eller inneha tjänst inom riksbankens ledning. Bestämmelser om riksdagens val av fullmäktige, om riksbankens ledning i övrigt samt om dess verksamhet meddelas i riksdagsordningen och annan lag.

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag. Den fullmäktig som är chef för riksbanken får även skiljas från sitt uppdrag av de övriga fullmäktige. Ordföranden får skiljas från uppdraget som ordförande av de fullmäktige som valts av riksdagen.

I *första stycket* anges riksbankens ändamål. Bestämmelsen innebär inte någon saklig ändring av vad som redan gäller utan att vara angivet i lag. Motivet för att ange riksbankens ändamål i RF behandlas i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.2.

I *andra stycket* inryms den del av mitt förslag som gäller förändringen av riksbankens högsta ledningsorgan. Dessa frågor behandlas i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.4. Genom att den föreslagna ordningen innebär att den åttonde ledamoten i fullmäktige blir riksbankens chef på samma gång som han väljs till fullmäktig, anser jag det vara mest ändamålsenligt att föreslå att bestämmelserna om riksbankens chef överförs från RO till RF. Av RO 7: 8 följer att riksdagen också skall välja suppleanter. Bestämmelserna om val av ordförande skiljer sig från de allmänna bestämmelserna i RO 7: 13 om val av ordförande på så sätt att inte samtliga ledamöter deltar i valet. Vidare har en bestämmelse införts om att de ledamöter som valt ordförande, dvs. alla utom riksbankschefen, även kan skilja ordföranden från detta uppdrag utan att för den skull ledamotskapet i fullmäktige upphör. Riksbankens chef kan skiljas från sitt uppdrag som fullmäktige och chef för riksbanken av de övriga fullmäktige.

13 §

Endast riksbanken har rätt att ge ut sedlar och mynt och att bestämma utformningen av dessa. Bestämmelser om penning- och betalningsväsendet meddelas i övrigt genom lag.

Riksbankens ensamrätt att ge ut sedlar har sedan lång tid tillbaka varit föreskriven i grundlagen. Rätten att ge ut mynt har överförts från regeringen till riksbanken (prop. 1985/86: 4, FiU 1, rskr. 55). Detta förhållande bör också komma till uttryck i RF.

Rätten att meddela föreskrifter i fråga om utformningen av sedlar och mynt kan inte utan grundlagsstöd överföras till riksbanken. Genom en ytterligare ändring i förevarande paragraf ges riksbanken rätt att bestämma om utformningen av sedlar och mynt. Häri innefattas bl. a. rätt att bestämma om mynts vikt och metallinnehåll.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser avseende förslaget till ändringar i regeringsformen

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 9 kap. 10 § den 1 juli 1989 och i övrigt den 1 januari 1989.

2. De äldre föreskrifterna i 9 kap. 12 § gäller till dess val av fullmäktige skett enligt de nya bestämmelserna. Prop. 1986/87: 143

Jag anser det lämpligt att huvudmannaskapet för riksgäldskontoret förs över till regeringen i samband med övergången till ett nytt budgetår. På grund härav föreslås i den första punkten att ändringarna i RF 9: 10 skall träda i kraft ett halvår senare än övriga ändringar i RF.

För att det hela tiden skall finnas ett behörigt styrelseorgan för riksbanken föreslås i den andra punkten att de gamla föreskrifterna skall gälla till dess val skett enligt de nya bestämmelserna.

4.2 Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen

3 kap.

3.8.3 och 3.13.1

Ändringsförslagen, som beror på att riksgäldskontoret föreslås bli en myndighet under regeringen, innebär att orden "fullmäktige i riksgäldskontoret" utgår.

4 kap.

4.6.1 och 4.6.2

Ifrågavarande bestämmelser upptar i sin nuvarande lydelse namn på myndigheter under riksdagen. Eftersom riksgäldskontoret enligt mitt förslag blir myndighet under regeringen föreslår jag att ordet riksgäldskontoret tas bort.

7 kap.

7.1.1

Till följd av förslaget om att riksgäldskontoret inte längre skall lyda under riksdagen har den punkt som i nuvarande bestämmelse föreskriver att riksdagen skall företa val till riksgäldsfullmäktige slopats.

8 kap.

6 §

Riksdagens val av fullmäktige i riksbanken avser riksdagens valperiod.

Fullmäktige väljer utom sig högst två vice chefer för riksbanken för en tid av fem år. Dessa skall, i den inbördes ordning som fullmäktige bestämmer, vara suppleanter för riksbankschefen i fullmäktige.

Som framgår av specialmotiveringen till RF 9: 12 innebär mitt förslag att bestämmelser om val av riksbankschef förs över till RF. I denna paragraf regleras därför i fortsättningen endast valperioden för riksdagens val av fullmäktige, samt val av vice riksbankschef.

Förslaget innebär att det skall vara möjligt för fullmäktige att välja två vice riksbankschefer. Dessa blir därmed också suppleanter för riksbankschefen i fullmäktige och skall tjänstgöra som sådana i den ordning som fullmäktige bestämmer. *Kommittén* föreslog att valperioden skulle vara

högst tre år. *Jag* anser dock, i likhet med *riksbanken* att vice riksbankschef skall väljas för samma period som riksbankschefen, dvs. fem år.

Prop. 1986/87: 143

9 kap.

4 §

Genom att riksgäldskontoret föreslås bli överfört till regeringen blir det inte aktuellt för riksdagens förvaltningskontor att längre handlägga frågor om förvaltningen av riksgäldskontoret. Ändringsförslaget innebär således att riksgäldskontoret inte anges som ett undantag i punkten 3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser avseende förslaget till ändringar i riksdagsordningen

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 8 kap. 6 § den 1 januari 1989 och i övrigt den 1 juli 1989.
2. Tilläggsbestämmelsen 3.13.1 i den äldre lydelsen tillämpas i fråga om den berättelse som avges över förvaltningen av riksgäldskontoret under budgetåret 1988/89.
3. Riksdagen väljer under år 1989 för återstoden av valperioden sju fullmäktige i riksbanken. Därmed upphör tidigare uppdrag för fullmäktige som riksdagen valt för valperioden.
4. Föreskrifterna om chef för riksbanken i 8 kap. 6 § i dess äldre lydelse gäller till dess riksdagen valt fullmäktige enligt bestämmelserna i lagen (0000: 000) om ändring i regeringsformen.

Som förut framhållits har jag funnit det lämpligt att riksgäldskontoret överförs till regeringen i samband med övergången till ett nytt budgetår vilket innebär att förslagen avseende riksgäldskontoret träder i kraft senare än övriga förslag. Detta anges i första punkten.

Fullmäktige i riksgäldskontoret skall, enligt en föreslagen övergångsbestämmelse till lagen om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret, före den 15 oktober 1989 avge berättelse över förvaltningen under det föregående budgetåret. Bestämmelsen i den andra punkten innebär att motioner också får avlämnas i anledning av denna redogörelse.

Enligt min mening är det naturligt att riksdagen på en gång väljer samtliga ledamöter i riksbanksfullmäktige som riksdagen enligt de föreslagna bestämmelserna skall utse. Dessa val äger rum år 1989 och avser därför återstoden av den då aktuella valperioden. I och med detta val skall tidigare uppdrag upphöra för de fullmäktige som utsetts för hela den berörda valperioden. Föreskrifter angående de frågor som nu nämnts finns i den tredje punkten. I detta sammanhang kan även erinras om att samtliga fullmäktige, som utsetts i enlighet med de äldre bestämmelserna, enligt förslaget om övergångsbestämmelser till regeringsformen, kvarstår som fullmäktige till dess val skett enligt den nya ordningen.

Bestämmelserna i den fjärde punkten innebär att riksbankschef som valts enligt de äldre bestämmelserna kvarstår som sådan till dess han upphör att vara fullmäktig. De fullmäktige som valts av riksdagen efter det att den nya lagen trätt i kraft bör så snart som möjligt efter detta val välja riksbankschef.

Inledande bestämmelser

1 §

Sveriges riksbank, som enligt 9 kap. 12 § regeringsformen är landets centralbank och en myndighet under riksdagen, får endast bedriva eller ta del i sådan verksamhet som enligt lag ankommer på riksbanken.

I inledningen till lagen erinras om att riksbanken är landets centralbank.

Bestämmelserna om att riksbanken endast får bedriva eller delta i sådan verksamhet som anges i lag har sin motsvarighet i 2 § gällande RBL. Av paragrafen framgår att verksamheten kan vara reglerad även i annan lag än i riksbankslagen. Vad som här avses är sådana lagbestämmelser, som i första hand gäller andra än riksbanken, men där det förutsätts att riksbanken har hand om vissa uppgifter. Exempel på detta är de lagbestämmelser som reglerar tvångsmässiga insättningar i riksbanken. Vad som här föreskrivs måste också ses mot bakgrund av stadgandet i RF 9:12, där det föreskrivs att bestämmelser om riksbankens verksamhet meddelas i lag.

Som nämns i den allmänna motiveringen avsnitt 2.3 anser jag inte att bestämmelsen utesluter att riksbanken inom ramen för sin personalpolitik t. ex. har konton för de anställda eller som huvudman för dotterbolagen har konton för dotterbolagen.

2 §

Riksbanken skall ha en grundfond som uppgår till ettusen miljoner kronor, en reservfond som uppgår till femhundra miljoner kronor samt en dispositionsfond.

Riksbanken är ett självständigt rättssubjekt, ett förhållande som tidigare fastslagits i rättspraxis (se NJA 1959 s. 385) men som inte angetts i lagen. Av propositionen om ny regeringsform (1973:90 s. 352 ff) framgår inte annat än att riksbanken även fortsättningsvis skall vara ett självständigt rättssubjekt. Staten svarar för riksbankens förpliktelser. Det som bl. a. utmärker ett självständigt rättssubjekt är att det har egna tillgångar, vilket anges i paragrafen. En ändring i förhållande till vad som nu gäller är att en bestämmelse om en dispositionsfond tas in i lagen. Detta görs eftersom riksbanken nu har en dispositionsfond som är mer än tio gånger så stor som grundfond och reservfond och jag anser det vara motiverat att även dispositionsfonden nämns i lagen.

3 §

Med bankinstitut förstås i denna lag bankaktiebolag, sparbanker och centrala föreningsbanker.

Med kreditinstitut förstås bankinstitut, lokala föreningsbanker, kreditaktiebolag, finansbolag, fondkommissionsbolag, allmänna pensionsfonden, försäkringsföretag med svensk koncession, landshypoteks- och stads- hypoteksinstitutionerna samt Svenska skeppshypotekskassan.

I denna paragraf definieras begreppen bankinstitut och kreditinstitut. Dessa begrepp återkommer sedan i den föreslagna lagen. *Kommitténs* förslag har kompletterats på så sätt att jag tillfört fondkommissionsbolag bland kreditinstituten. Skälet härtill är att även fondkommissionsbolagen bör omfattas av de bestämmelser som gäller t. ex. kassakrav.

Ändamål

4 §

Riksbanken skall enligt 9 kap. 12 § regeringsformen föra valuta- och kreditpolitik samt främja ett säkert och effektivt betalningsväsen.

I denna paragraf uttrycks ändamålen för bankens verksamhet. Motivet för att ange dessa ändamål behandlas i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.2.

Betalningsväsendet

5 §

Enligt 9 kap. 13 § regeringsformen har riksbanken ensam rätt att ge ut sedlar och mynt samt att meddela föreskrifter om utformningen av de sedlar och mynt som banken ger ut.

Sedlar och mynt som ges ut av riksbanken är lagliga betalningsmedel.

Penningheten i Sverige kallas krona. Kronan delas i etthundra öre.

I paragrafen hänvisas till RF, i dess föreslagna lydelse, som är den konstitutiva bestämmelsen i fråga om riksbankens rätt att ge ut sedlar och mynt. Där öppnas också en möjlighet för riksdagen att genom bemyndigande i lag ge riksbanken rätt att meddela föreskrifter om utformningen av sedlar och mynt. Häri innefattas en rätt att bestämma om mynts vikt och sammansättning.

Att sedlar och mynt är lagliga betalningsmedel innebär att var och en är skyldig att ta emot sedlar och mynt som betalning.

Bestämmelsen som anger penningheten i landet motsvarar nuvarande bestämmelse i 2 § lagen (1970: 1028) om rikets mynt.

6 §

Sedlar får ges ut med valörerna tio, tjugo, femtio, etthundra, femhundra, ettusen och tiotusen kronor.

Mynt får ges ut med valörerna tio öre, femtio öre, en krona, fem kronor och tio kronor.

Dessutom får minnes- och jubileumsmynt med andra valörer ges ut.

I förhållande till den gällande ordningen, som föreskriver att vissa valörer skall ges ut, har riksbanken fått ökad handlingsfrihet att inom den i lagen givna ramen bestämma vilka sedlar och mynt som skall ges ut. Även ramen har vidgats på så sätt att jag, med ändring av *kommitténs* förslag, föreslår att riksbanken, om den finner skäl härför, får ge ut tiokronorsmynt och tjukronorssedlar.

Riksbanken skall svara för landets försörjning med sedlar och mynt.

8 §

Sedlar och mynt som är skadade eller förslitna får lösas in av riksbanken. För sedlar som blivit helt förstörda får riksbanken betala ersättning.

Om det finns särskilda skäl, får riksbanken lösa in sedlar och mynt som upphört att vara lagliga betalningsmedel.

När det gäller sedlar och mynt, som är skadade eller förslitna så att de förändrats i sådan grad att de inte längre kan anses överensstamma med gällande föreskrifter, får riksbanken lösa in dessa. Här bör en praktisk bedömning göras när sedlarna och mynten inte längre tjänar sitt ändamål som betalningsmedel.

I lagen (1970: 1028) om rikets mynt, som föreslås bli upphävd, föreskrivs i 5 § att mynt, som är så slitet att prägeln inte tydligt kan urskiljas eller som vanställts eller skadats, inte längre är lagligt betalningsmedel. Den nya ordningen innebär således att det i lagen inte föreskrivs när mynt och sedlar upphör att vara lagligt betalningsmedel, utan riksbanken får lösa in sedlar och mynt som inte i praktiken tjänar detta ändamål.

När det gäller sedlar har valts att som hittills göra det möjligt för riksbanken att lämna ersättning även när sedlarna helt förstörts. Denna bestämmelse tar sikte på sådana fall där omständigheterna är mycket säregna och där det av hänsyn till den enskilde är motiverat att ge ut sådan ersättning.

Som hittills bör det även finnas en möjlighet för riksbanken att, då det föreligger särskilda skäl, lösa in sedlar och mynt som upphört att vara lagliga betalningsmedel.

Om sedlar eller mynt av en viss valör skall upphöra att vara lagliga betalningsmedel ankommer det på riksdagen att ta ställning och fatta erforderliga beslut.

Valuta- och kreditpolitik

9 §

Riksbanken skall följa utvecklingen på valuta- och kreditmarknaderna samt vidta erforderliga penningpolitiska åtgärder.

I denna paragraf anges riksbankens övergripande uppgift att vara ett övervakande och styrande organ inom penningpolitiken. I de följande paragraferna under rubriken valuta- och kreditpolitik anges närmare riksbankens uppgifter och befogenheter inom penningpolitiken.

10 §

Riksbanken skall bestämma det system som skall gälla för att fastställa kronans värde i förhållande till utländska valutor samt bestämma om tillämpningen av detta system.

I detta lagrum anges riksbankens betydelsefulla uppgift inom valutapolitiken som består i att fastställa ett system för att bestämma kronans externa värde. Som nämnts i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3, kan denna befogenhet behöva ändras om Sverige som stat skulle ingå en överenskommelse om vilket valutasystem som skall tillämpas. Om en överenskommelse i denna fråga däremot sluts mellan flera centralbanker har riksbanken kvar uppgiften att bestämma kronans externa värde. Riksbanken har nämligen i sådana fall befogenhet att ansluta sig till överenskommelsen och kan även utträda ur denna.

När det i lagtexten sägs att riksbanken skall bestämma om tillämpningen av systemet menas därmed till exempel s.k. bandbredd och eventuellt riktvärde, faktorer som ingår i det nu rådande korgsystemet. Detta system innebär att den svenska kronan stabiliseras mot valutor i länder som svarar för mer än en procent av vår utrikeshandel och som noteras i Stockholm, vilket i praktiken innebär 15 olika främmande valutor. För att styra värdet av kronan har ett valutakursindex konstruerats. Detta beräknas med utgångspunkt från antalet svenska kronor per enhet utländsk valuta och ändringarna i kurserna uttrycks i procent av kursnivån under en given basperiod. Riktvärdet för kronan formuleras som ett målsatt värde på index från vilket en avvikelse på + 1,5 % tillåts, s. k. bandbredd. Lagtexten har emellertid utformats med tanke på att den även skall kunna täcka andra valutakurssystem än det nuvarande korgsystemet.

Beslut enligt denna paragraf fattas av fullmäktige, vilket anges i 41 § första stycket punkten 3. Frågor av denna art har emellertid i regel sådan penningpolitisk vikt att samråd skall ske med det statsråd som regeringen bestämmer enligt vad som föreskrivs i 42 §.

11 §

Det ankommer på riksbanken att i valutapolitiskt syfte hålla tillgångar i utländsk valuta, utländska fordringar och guld.

De tillgångar som anges i denna paragraf är normalt sådana som brukar hänföras till benämningen valutareserven. Att hålla sådana tillgångar för att därmed i första hand kunna försvara valutans externa värde är en typisk centralbanksuppgift.

I 41 § första stycket punkten 4 anges att det är fullmäktige som beslutar om riktlinjer för förvaltningen av valutareserven.

12 §

Riksbanken får i valutapolitiskt syfte köpa, sälja och förmedla utländsk valuta, utländska statspapper, andra lätt omsättningsbara skuldebrev i utländsk valuta och guld samt rättigheter och skyldigheter som anknyter till nämnda tillgångar.

Här anges vissa av riksbankens befogenheter som rör förvaltningen av valutareserven. När det gäller befogenheter att handla med utländsk valuta omfattar dessa även de operationer som riksbanken gör på valutamarknaden för att påverka kronans externa värde.

I motsats till vad som för närvarande är föreskrivet får de angivna åtgärderna företas endast i valutapolitiskt syfte. Därigenom har de värdepapper som riksbanken får bedriva handel med kunnat anges på ett mer övergripande sätt än vad som för närvarande görs, vilket innebär att bestämmelsen täcker värdepapper av olika art. De finansiella instrumenten befinner sig under ständig utveckling. Avsikten är att bestämmelsen skall täcka alla slag av tillgångar som kan bli aktuella för att förvaltningen av valutareserven skall kunna ske rationellt och med beaktande av kraven på säkerhet, likviditet och avkastning.

13 §

I valutapolitiskt syfte får riksbanken ta upp utländsk kredit och kredit i utländsk valuta, bevilja kredit till annan centralbank och till Internationella valutafonden samt bevilja kredit inom ramen för verksamheten i Banken för internationell betalningsutjämning.

Efter medgivande av riksdagen får riksbanken i valutapolitiskt syfte bevilja kredit till andra internationella finansorgan som Sverige är medlem i och sluta avtal om långsiktiga internationella låneåtaganden.

Riksbanken får också efter medgivande av riksdagen av egna medel tillskjuta insatskapital i internationella finansorgan som Sverige är medlem i.

I detta lagrum behandlas riksbankens roll i det internationella finansiella samarbetet.

Det mest utvecklade lånesamarbetet som berör riksbanken finns inom Internationella valutafonden (IMF) och inom Banken för internationell betalningsutjämning (BIS). Riksbanken har i lagen getts ett generellt bemyndigande att bevilja lån inom dessa organs verksamhet. För att undvika att riksbanken beviljar lån av andra skäl än rent valutapolitiska har ett krav på valutapolitiskt syfte uttryckligen angetts i lagtexten.

Närmast med tanke på det nuvarande General Arrangements to Borrow (GAB) föreskrivs vidare att riksbanken efter riksdagens medgivande får ingå som part i långsiktiga internationella låneåtaganden.

En uppgift som inte kan anses vara av valutapolitisk art och som några gånger ålegat riksbanken är att efter riksdagens medgivande tillskjuta insatsmedel i internationella organ där Sverige är medlem. Ett uttryckligt bemyndigande till detta har här gjorts. Sådana insatser bör, enligt min mening, endast komma i fråga då det gäller organ vilkas uppgifter är av bankmässig karaktär eller har anknytning till en centralbanks verksamhet.

14 §

Riksbanken får förvärva de särskilda dragningsrätter som tillkommer Sverige genom deltagandet i Internationella valutafonden. Det åligger vidare riksbanken att fullgöra de skyldigheter som följer av Sveriges deltagande i detta system.

Detta lagrum motsvarar den nu gällande bestämmelsen i 15 a § RBL. Lagtexten har endast förändrats med hänsyn till att det särskilda dragningskontot i Internationella valutafonden har fått annan beteckning.

Riksbanken får verka som förbindelseorgan i förhållande till internationella finansorgan som Sverige är medlem i.

En viktig uppgift för riksbanken på det internationella valutapolitiska området är att verka som förbindelseorgan mellan Sverige och de finansorgan där Sverige är medlem. Denna uppgift har uttryckligen angetts i denna paragraf. Lagtexten har utformats med tanke på att regeringen och eventuellt annan myndighet också kan verka i den angivna funktionen.

16 §

Riksbanken får med eller utan räntegottgörelse ta emot insättningar i valuta eller guld från andra stater, mellanstatliga organ och bankinrättningar. Riksbanken får göra sådana insättningar hos bankinrättningar.

Riksbanken får även ingå avtal om skyldigheter och rättigheter som anknyter till de insättningar som anges i första stycket.

De uppgifter som här är aktuella är i huvudsak sådana som hänger samman med riksbankens medverkan i de internationella betalningssystemen och förvaltningen av valutareserven. Exempel på de mellanstatliga organ som avses är Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken (IBRD). Viss anknytning finns också till de betalningar som behandlas i 23 §. Insättningarna kan avse såväl guld som valuta, svensk eller utländsk. Det blir således möjligt att vid förvaltningen av guldbehållningen i valutareserven göra s. k. gulddepositioner i utlandet för att erhålla en rimlig avkastning på innehavet.

Med bankinrättningar avses såväl utländska som svenska banker. *Kommittén* har föreslagit att endast utländska banker skall omfattas av bestämmelsen. *Riksbanken* och *bankföreningen* har anfört att detta är en olämplig begränsning eftersom den t. ex. skulle hindra riksbanken från att låna utländsk valuta av en svensk valutabank. En sådan begränsning skulle också innebära att riksbanken hindrades från att utnyttja svenska banker som kanal för placeringar i utländsk valuta. *Jag* ansluter mig till riksbankens och bankföreningens uppfattning. Paragrafen har utformats i enlighet med detta.

På förslag av *riksbanken* har vidare ett *andra* stycke fogats till paragrafen. Härigenom ges riksbanken möjligheter att t. ex. ingå avtal om framtida räntevillkor eller ränteregleringsvillkor, vilka kan utgöra ett led i en rationell förvaltning av valutareserven.

Riksbanken har vidare anfört att det finns depositaverksamhet som är av centralbankskaraktär och därför även fortsättningsvis bör få förekomma, t. ex. deponeringar från andra centralbanker och internationella organisationer. Enligt *min mening* faller sådan depositaverksamhet inom den föreslagna lydelsen av första stycket.

17 §

Bestämmelser om riksbankens ytterligare uppgifter och befogenheter inom det valutapolitiska området finns i valutalagen (1939: 350).

För att den föreslagna lagen i huvudsak skall avspegla hela vidden av riksbankens verksamhet görs en hänvisning till valutalagen (1939: 350).

Prop. 1986/87: 143

18 §

Riksbanken får på penningpolitiskt motiverade villkor bevilja kredit till och ta emot inlåning från svenska bankinstitut samt medverka i betalningsutjämning. Räntevillkoren för denna ut- och inlåning skall offentliggöras.

Om det finns synnerliga skäl, får riksbanken även på andra villkor än som avses i första stycket bevilja kredit till svenska bankinstitut och till andra företag som står under tillsyn av bank- eller försäkringsinspektionen.

Enligt gällande ordning får riksbanken bevilja kredit till och motta inlåning från svenska bankaktiebolag. Som framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3, anser jag att riksbanken bör kunna bedriva låneverksamhet även med enskilda sparbanker och föreningsbanker och på grund härav har ordet bankinstitut använts i stället för ordet bankaktiebolag.

Paragrafens *första stycke* ger uttryck för riksbankens uppgift som bankernas bank. Kreditgivning inom denna ram sker på de allmänna villkor som fullmäktige beslutar. För att aktörerna på kreditmarknaden skall få kunskap om de räntevillkor som gäller för riksbankens ut- och inlåning skall dessa villkor offentliggöras.

Riksbankens medverkan i betalningsutjämning syftar på den s. k. riksbanksclearingen som avser en daglig reglering av fordringar och skulder mellan bankerna, postgirot och staten. Riksbanksclearingen innebär att dessa presenterar de fordringar som de har på varandra. Fordringarna regleras därefter genom att riksbanken för över aktuella belopp mellan de medverkandes checkräkningskonton i riksbanken.

Den begränsning av låneverksamheten till bankinstitut som gäller enligt första stycket kan innebära att riksbankens handlingsmöjligheter någon gång blir för hårt beskurna. På grund härav lämnas i paragrafens *andra stycke* en extraordinär möjlighet till utlåning. Exempel på då sådan utlåning enligt min mening kan bli aktuell är om t. ex. konkurs hotar ett bankinstitut eller ett annat finansiellt företag och om en sådan utveckling enligt riksbankens bedömning medför att förtroendet för landets kredit- och betalningssystem riskerar att allvarligt undergrävas.

I 41 § andra stycket punkten 6 anges att fullmäktige beslutar i fråga om räntevillkoren för den ut- och inlåning som sker enligt första stycket och om samtliga villkor för den utlåning som sker enligt andra stycket.

Att riksbanken även i andra fall än som avses i denna paragraf kan få ta emot insättningar från kreditinstitut framgår av 20 §.

19 §

I syfte att påverka kreditmarknaden får riksbanken

1. köpa, sälja och förmedla svenska statspapper, andra lätt omsättningsbara skuldebrev samt rättigheter och skyldigheter som anknuter till sådana tillgångar,

2. om särskilda skäl finns ge ut egna skuldebrev med kort löptid.

I detta lagrum anges riksbankens befogenhet att påverka kreditmarknaden genom marknadsoperationer. Åtgärderna under den första punkten avser den normala formen för marknadsoperationer, som har till syfte att påverka likviditet och ränteläge på den inhemska kreditmarknaden, samt köp av nyemitterade statspapper som riksbanken av främst penningpolitiska skäl gör hos riksgäldskontoret. De finansiella instrumenten utvecklas ständigt. Bestämmelsen täcker därför även rättigheter och skyldigheter som anknyter till de tillgångar som särskilt anges. Härigenom öppnas en möjlighet för riksbanken att inom ramen för bankens marknadsoperationer utföra finansiella transaktioner som t. ex. ränteswapar, s. k. repor samt termins- och optionsaffärer. I vissa fall kan transaktioner tänkas bli genomförda som förmedlingsaffärer i stället för som köp och försäljning. Försäljning av premie- och sparobligationer sker på sådant sätt. Formuleringen i denna punkt gör detta möjligt även i fortsättningen.

Syftet med den befogenhet som i punkten 2 ges till riksbanken är att göra det möjligt för banken att ge ut egna, kortfristiga skuldebrev för att på så sätt minska likviditeten på marknaden exempelvis i en situation där lämpliga statspapper inte finns i tillräcklig omfattning för nödvändiga operationer.

20 §

I kreditpolitiskt syfte får riksbanken genom beslut i enskilda fall uppställa kassakrav gentemot kreditinstitut.

Med kassakrav avses att viss andel, högst femton procent, av kreditinstitutets placeringar eller förbindelser, beräknade på det sätt riksbanken i det särskilda fallet bestämmer, skall under angiven tid motsvaras av medel som med eller utan räntegottgörelse skall inestå på räkning för institutet i riksbanken. I den utsträckning riksbanken i det särskilda fallet bestämmer likställs med sådana medel kreditinstitutets ineliggande kassa.

Paragrafen innebär en nyhet i förhållande till den nu gällande ordningen dels genom att bestämmelserna om kassakrav fått den innebörden att riksbanken fattar dessa beslut i enskilda fall, dels genom att bestämmelserna tagits in i riksbankslagen. Därigenom särskiljs kassakrav från de övriga kreditpolitiska medel som regleras enligt lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel. Kassakrav jämställs därvid med de traditionella centralbanksinstrumenten som utgörs av marknadsoperationer och diskontopolitik.

Genom att riksbanken getts möjlighet att besluta om kassakrav i form av förvaltningsbeslut i stället för att utfärda normföreskrifter behövs inte längre något bemyndigande av regeringen.

Som framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3, och specialmotiveringen, avsnitt 4.7, föreslår jag att den kreditpolitiska lagen ändras på sådant sätt att tillämpningsområdet för kassakrav utvidgas att gälla alla kreditinstitut, se vidare specialmotiveringen.

I den kommande propositionen kommer jag att föreslå en följdlagsändring i den kreditpolitiska lagen.

21 §

Bestämmelser om möjlighet för riksbanken att använda vissa andra kreditpolitiska medel finns i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel.

På motsvarande sätt som när det gäller hänvisningen till valutalagen i 17 § görs här en hänvisning till lagen om kreditpolitiska medel.

22 §

Efter anmodan av riksbanken skall ett kreditinstitut till riksbanken lämna de uppgifter som riksbanken anser nödvändiga för att bedöma om en penningpolitisk åtgärd behöver vidtas eller för att utforma ett beslut om en sådan åtgärd.

Efter förebild av vad som nu gäller enligt lagen om kreditpolitiska medel ges riksbanken här ett allmänt bemyndigande att infordra uppgifter för att på så sätt bl. a. få ett underlag för en bedömning om kassakrav eller någon annan kreditpolitisk åtgärd bör vidtas eller hur denna åtgärd i sådant fall skall utformas.

Övriga uppgifter

23 §

Riksbanken skall ta emot betalningar till och göra utbetalningar för staten. För att täcka statens kortfristiga medelsbehov får riksbanken bevilja staten kontokredit.

Till riksbankens uppgift som statens bank hör att ombesörja betalningar till och från staten. Staten innefattar myndigheter och affärsverk. Dessa betalningar kan avse såväl betalningar inom landet som betalningar till eller från utlandet. Paragrafen motsvarar den nuvarande 20 § RBL.

Enligt den gällande ordningen måste riksgäldskontoret sälja statspapper till riksbanken för att finansiera kortfristiga likviditetssvängningar i statens verksamhet. I detta lagrum ges en annan mer praktisk möjlighet genom att staten får täcka kortfristiga behov av betalningsmedel med en kontokredit i riksbanken. Det skall också vara möjligt att placera tillfälliga likviditetsöverskott på det aktuella kontot.

Den kredit som det här är fråga om bör löpa med penningmarknadsränta för att det inte skall finnas något ekonomiskt motiv för staten att utnyttja denna kredit. Enligt 41 § första stycket punkten 9 åligger det fullmäktige att besluta om de villkor som skall gälla för skuld eller tillgång på kontot.

24 §

Inom ramen för riksbankens uppgifter som centralbank får riksbanken förvärva aktier, andelar i ekonomiska föreningar och liknande rättigheter och ta på sig de förpliktelser som är förenade med dessa rättigheter.

Denna paragraf har sin motsvarighet i 16 § RBL och innebär en rätt för riksbanken att förvärva ägarandelar i företag som bedriver verksamhet av främst servicekaraktär med anknytning till bankens verksamhet.

25 §

Riksbanken får själv eller genom bolag som ägs av banken bedriva tryckerirörelse, papperstillverkning och tillverkning av sedlar samt tillverkning av mynt, medaljer och liknande föremål.

I denna paragraf, som i huvudsak har sin motsvarighet i 2 § RBL, ges riksbanken rätt att bedriva olika slag av främst industriell verksamhet som hänger samman med den direkta centralbanksverksamheten. Att denna verksamhet även får bedrivas genom bolag som ägs av banken har direkt angetts i lagtexten.

26 §

Riksbanken får förvärva fastigheter och inventarier som är avsedda för den verksamhet som banken bedriver eller har del i.

För att skydda en fordran får riksbanken förvärva varje slag av egendom. Sådan egendom skall avyttras så snart det är lämpligt och senast när det kan ske utan förlust.

Denna paragraf, som anger den egendom som riksbanken har rätt att förvärva samt de villkor som gäller för dessa förvärv, motsvarar i huvudsak bestämmelserna i 25 § RBL.

27 §

Riksbanken får mot betalning utföra tjänster som har anknytning till bankens verksamhet som centralbank.

Detta lagrum, som saknar motsvarighet i gällande lagstiftning, ger riksbanken möjlighet att få utföra och ta ut avgifter för vissa tjänster av servicekaraktär. Dessa tjänster sträcker sig utöver de uppgifter som det åligger banken att utföra inom ramen för dess funktion som centralbank. Det är här främst fråga om sådana tjänster som har samband med riksbankens uppgift att svara för sedelförsörjningen. Vidare avses här vissa andra tjänster som t. ex. uthyrning av ledig datakapacitet. Sådana tjänster syftar till att bringa ner kostnaderna för den anskaffade utrustningen och leder således till att denna kan användas mer effektivt.

28 §

Riksbanken får efter prövning i varje särskilt fall medge ackord samt besluta om avskrivning, nedsättning eller eftergift av fordran som banken har.

Denna paragraf motsvarar i huvudsak 19 § BRG. Bestämmelser med liknande innehåll återfinns i regel i de instruktioner som gäller för de affärsdrivande verken. Till skillnad från dessa förfogar riksbanken över en egen förmögenhetsmassa, ett förhållande som i och för sig skulle kunna innebära att banken utan uttryckligt stöd i lagen fritt fick förfoga över sin förmögenhet i de avseenden som här berörs. Emellertid är det riksdagen som förfogar över riksbankens vinst och därmed anser jag att det är befogat att

även i fortsättningen i lagen ange de befogenheter som det här gäller. Medgivande eller beslut i de här berörda frågorna skall när det gäller ärenden av större vikt ankomma på fullmäktige, vilket anges i 41 § första stycket punkten 11.

29 §

Uppkommer i riksbankens verksamhet anledning att väcka en fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige göra framställning i ämnet till riksdagen eller regeringen.

Denna paragraf behandlar riksbankens förslagsrätt och har sin motsvarighet i 15 § BRG. Bakgrunden till bestämmelsen, såvitt avser förslag till riksdagen, utgörs av RO 3: 8 första stycket, där det sägs att organ som helt eller delvis utses av riksdagen får väcka förslag hos riksdagen i fråga som rör organets kompetens, organisation, personal eller verksamhetsformer. Vidare anges, vilket är det som här åsyftas, att riksdagen kan föreskriva att sådant organ även i annat fall får väcka förslag hos riksdagen.

30 §

Vid planeringen och genomförandet av riksbankens verksamhet i fred skall de krav beaktas som totalförsvaret ställer.

Det åligger riksbanken att ansvara för beredskapsplanläggningen på bank- och betalningsväsendets område. Härvid skall riksbanken i erforderlig utsträckning samråda med berörda myndigheter, kreditinstitut och andra företag. Överstyrelsen för civil beredskap skall hållas underrättad om beredskapsplanläggningen.

Paragrafen har utformats efter förebild av vad som gäller för vissa affärsverk som har planeringsansvar inom totalförsvarets ram.

De myndigheter som närmast avses är bankspektionen, postverket och riksrevisionsverket. Bestämmelserna ansluter sig till den roll inom de civila delarna av totalförsvaret som riksbanken fått genom riksdagens beslut (prop. 1984/85: 160, FöU: 11, rskr. 388).

Organisation m.m.

31 §

Enligt 9 kap. 12 § regeringsformen förvaltas riksbanken av åtta fullmäktige av vilka sju väljs av riksdagen och en, som är riksbankens chef, väljs av de övriga fullmäktige. De sistnämnda väljer även inom sig ordförande.

Fullmäktige väljer inom sig en eller flera vice ordförande. Riksbankschefen får inte väljas till vice ordförande.

I första stycket erinras om innehållet i den föreslagna lydelsen av RF 9: 12 som är den konstitutiva bestämmelsen om riksbankens högsta ledning. Dessa frågor behandlas utförligt i avsnitt 2.4. Att riksdagen också väljer suppleanter framgår av RO 7: 8.

I andra stycket har en bestämmelse intagits om val av vice ordförande.

Bestämmelsen motsvarar vad som för närvarande gäller enligt RO 7: 13 med undantag av att riksbankschefen inte får väljas till uppdraget som vice ordförande.

32 §

Enligt 8 kap. 6 § riksdagsordningen väljer fullmäktige utom sig högst två vice riksbankschefer och bestämmer i vilken inbördes ordning dessa, vid förhinder för riksbankschefen, skall vara suppleant för denne i fullmäktige.

Vice riksbankschef utövar i den inbördes ordning som nyss sagts även i övrigt riksbankschefens tjänst när denne har förhinder. Efter beslut av riksbankschefen inträder vice riksbankschef också i andra fall i riksbankschefens ställe vid behandlingen av vissa ärenden eller grupper av ärenden.

I paragrafens *första stycke* erinras om innehållet i den föreslagna lydelsen av RO 8: 6.

I det *andra stycket* anges hur tjänstgöringen för vice riksbankschef skall bestämmas i de delar som inte rör uppgiften att vara suppleant i fullmäktige för riksbankschefen.

33 §

Fullmäktig får inte vara omyndig eller försatt i konkurs. Detsamma gäller vice riksbankschef.

Dessa får inte heller vara statsråd eller ledamöter eller suppleanter i kreditinstituts styrelser.

Denna paragraf innehåller valbarhets- och behörighetsvillkoren för ledamot i fullmäktige och för vice riksbankschef.

Dessa villkor har enligt förslaget vidgats i förhållande till vad som nu gäller på så sätt att fullmäktig och vice riksbankschef inte får vara ledamöter eller suppleanter i styrelsen för kreditinstitut, dvs. företag som i hög grad berörs av riksbankens åtgärder för att påverka kreditmarknaden.

I enlighet med kommitténs förslag i delbetänkandet Statsskuldspolitiken – samordningsfrågor, (SOU 1984: 89) skall det vara möjligt med gemensamma ledamöter i de ledande organen för riksbanken och riksgäldskontoret.

34 §

Riksbankens verksamhet bedrivs vid ett huvudkontor i Stockholm, där också fullmäktige har sitt säte.

Riksbanken bedriver dessutom verksamhet vid regionkontor, kassakontor och sedeldepåer till det antal och på de orter som riksbanken bestämmer.

I denna paragraf anges ramen för riksbankens yttre organisation. Till skillnad mot vad som för närvarande gäller anges inte något bestämt antal region- och kassakontor. Därmed kan fullmäktige i framtiden besluta om en ändring av antalet kontor och sedeldepåer om detta visar sig vara sakligt motiverat utan att en lagändring behöver göras.

För närvarande använder sig riksbanken av sedeldepåer som är inrymda i vissa postkontor och betjänas av personal från dessa kontor. Denna verksamhet är på så sätt till sin natur skild från riksbankens övriga verksamhet avseende sedel- och myntförsörjningen och den ges därför ett uttryck i lagen. Inrättandet av sedeldepåer är på samma sätt som när det gäller region- och kassakontor en fråga om riksbankens organisation som fullmäktige skall besluta om enligt 41 § första stycket punkten 2. *Riksdagens revisorer* har föreslagit en redaktionell ändring av lagtexten för att sedeldepåernas speciella karaktär som komplement till riksbankens egen kontorsorganisation skall framgå av lagtexten. *Jag* anser dock att det är till fyllest med den beskrivning som görs i motivtexten.

En annan nyhet i den föreslagna lagen är bestämmelsen om var fullmäktige har sitt säte. När det gäller allmänt forum för riksbanken, i den mening som avses i 10 kap. 1 § rättegångsbalken, skall fullmäktige jämställas med en styrelse.

35 §

Vid huvudkontoret finns en revisionsenhet samt de övriga enheter som fullmäktige beslutat.

Under fullmäktige leds riksbankens verksamhet av riksbankschefen. Verksamheten vid revisionsenheten leds dock av fullmäktige, om annat inte följer av lagen (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen.

Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av en arbetsordning för riksbanken.

Revisionsenheten vid riksbanken utför också revision av riksdagens förvaltningskontor, riksdagens ombudsmän, riksdagens revisorer och Nordiska rådets svenska delegation enligt revisionsplaner som fastställs av respektive myndighet.

Lagrummet behandlar riksbankens inre organisation. Bakgrunden till bedömningen av vilket utrymme som riksbanken skall ha att besluta om sin egen organisation framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 2.6.

Paragrafens *fjärde stycke* har *jag* tillfogat efter förslag av *riksdagens förvaltningskontor* och *riksdagens revisorer*. Enligt *kommitténs* förslag skall ifrågavarande revisionsuppgifter, vid ändrat huvudmannskap för riksgäldskontoret, handhas av riksdagens förvaltningskontor. Förvaltningskontoret och riksdagens revisorer har pekat på att ett inordnande av den interna riksdagsrevisionen i riksbankens revisionsenhet skulle innebära administrativa fördelar i form av ökad effektivitet och minskad sårbarhet. *Jag* delar denna uppfattning.

36 §

Vid riksbanken får finnas personal enligt upprättad personalförteckning samt annan personal i mån av behov och tillgång på medel enligt gällande budget.

Riksbanken får dessutom anlita utomstående för särskilda uppdrag i mån av behov och tillgång på medel enligt gällande budget.

Utöver vad som följer av 9 § anställningsstadgan (RFS 1976: 7) för riksdagen och dess organ får tjänster som tillsätts av fullmäktige tillsättas utan att de kungörs lediga till ansökan.

Ordinarie tjänster vid riksbanken inrättas av riksdagen. De ordinarie tjänsterna som riksbankschef och vice riksbankschefer tillsätts med förordnande för fem år. Övriga ordinarie tjänster tillsätts med förordnande för högst tre år.

Av riksbankens ställning som en myndighet under riksdagen följer att frågor av personaladministrativ karaktär regleras av de bestämmelser som direkt gäller personalen vid riksdagen och dess myndigheter, eller de andra bestämmelser som genom särskilt beslut av riksdagen eller riksdagens förvaltningskontor, äger tillämpning för bl. a. riksbanken. Därutöver handhar förvaltningskontoret vissa uppgifter som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare i fråga om riksdagen och dess myndigheter. Kontoret meddelar bl. a. föreskrifter på området.

Av första och andra styckena framgår att vid riksbanken får finnas personal enligt personalförteckning samt annan personal i mån av behov och tillgång på medel enligt gällande budget.

De tjänster som enligt tredje stycket tillsätts av fullmäktige och som enligt förslaget får tillsättas utan att kungöras lediga till ansökan är riksbanksdirektörer, avdelningschef eller direktör för regionkontor, jfr 41 § 12.

Riksbanken har dels pekat på att nuvarande lönevillkor i riksbanken försvagar möjligheterna att verka och att de på sikt kan leda till svårigheter, dels uttalat att möjligheten att tillsätta tjänster utan kungörelseförfarande borde utvidgas utöver vad som föreslagits av *kommittén*. Jag avstår dock från att i detta sammanhang föreslå någon ändring.

Den särskilda bestämmelsen för riksbankschefstjänsten följer av den i RF 9: 12 föreslagna ordningen för förordnande av riksbankschef och bestämmelsen för vice riksbankschef följer av RO 8: 6.

37 §

Det ankommer på riksbanken att i särskilda fall och enligt de förutsättningar som anges i 4 kap. 2 § punkterna 2 och 3 lagen (1976: 600) om offentlig anställning besluta att endast svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksbanken.

I denna paragraf ges riksbanken ett bemyndigande att i särskilda fall besluta att endast svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksbanken. Med hänsyn till bestämmelserna i regeringsformen om delegeringen av normgivningskompetens har bemyndigandet till riksbanken, i förhållande till vad som f. n. gäller enligt 25 § BRG, inskränkts till att endast avse beslut i särskilda fall.

38 §

Riksbanken skall besluta arbetsordning och de föreskrifter i övrigt som behövs för arbetet inom banken.

Riksbanken beslutar också i enskilda fall i frågor som rör personal och uppdragstagare hos banken, i den mån inte annat följer av lag eller beslut av riksdagen eller av riksdagens förvaltningskontor.

Enligt *första stycket* skall riksbanken besluta om arbetsordning och de andra föreskrifter som behövs för arbetet inom banken.

I *andra stycket* anges att riksbanken beslutar för särskilda fall i frågor som rör personal och uppdragstagare hos banken, i den mån inte annat följer av lag eller beslut av riksdagen eller av riksdagens förvaltningskontor. Detta innebär att riksbanken bestämmer bl. a. om semester och annan ledighet. Samtidigt finns det också områden där riksdagen eller förvaltningskontoret har beslutanderätten, t. ex. vid inrättandet av ordinarie tjänster och när det gäller förvaltningskontorets beslutanderätt enligt handlägningscirkuläret (RFS 1984: 7) beträffande vissa frågor om anställningsvillkor för riksdagen och dess myndigheter. Riksbankens befogenhet att besluta kan också vara begränsad genom stadgan (RFS 1978: 7) om vissa medbestämmandeformer inom riksdagen och dess myndigheter. Ytterligare bestämmelser finns i lagen (1976: 600) om offentlig anställning.

39 §

Beträffande arvoden till fullmäktige och suppleanter finns föreskrifter i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

En fullmäktig eller suppleant som gör resor för riksbankens räkning har rätt till resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt de bestämmelser om sådana förmåner som enligt kollektivavtal gäller för statstjänstemän i allmänhet eller, vid utrikes resa, enligt utlandsresereglementet (1953: 666). Fullmäktig och suppleant hänförs till reseklass A.

En fullmäktig eller suppleant som är ledamot av riksdagen har inte rätt till traktamente för att delta i en sammankomst i Stockholm med fullmäktige eller för annan förrättning eller annat uppdrag där för riksbankens räkning under tid då riksmöte pågår. Vid förrättning på annan ort än Stockholm under pågående riksmöte skall dagtraktamentet för en fullmäktig eller suppleant som är ledamot av riksdagen minskas med det belopp per dag som utgår enligt ersättningsstadgan (1979: 1197) för riksdagens ledamöter.

Detta lagrum, som behandlar arvoden och kostnadsersättningar till fullmäktige och suppleanter, motsvarar i huvudsak de nu gällande bestämmelserna i 10 § 5 mom. och 6 mom. BRG.

I förslaget finns dock även särskilda bestämmelser vid förrättning på annan ort än Stockholm för fullmäktig och suppleant som samtidigt är ledamot av riksdagen. Dessa motsvarar bl. a. vad som för närvarande gäller för riksgäldsfullmäktig och suppleant enligt 25 § andra stycket lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret.

Riksbanken anser inte att bestämmelserna i paragrafen hör hemma i riksbankslagen och har föreslagit att de skall föras till lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ eller till annan lämplig författning. *Jag* är dock av annan mening och anser att föreslagna bestämmelser med hänvisningar bör ingå i riksbankslagen.

40 §

1 mom. Till ledamöter i den i 6 a § valutlagen (1939: 350) nämnda valuta-

styrelsen skall fullmäktige utse dels från riksbanken en vice riksbankschef, en fullmäktig eller suppleant för fullmäktig och en riksbanksdirektör, dels utanför banken fyra ledamöter, av vilka två skall representera bankväsendet och näringslivet i övrigt och två arbetstagarna. Fullmäktige skall dessutom utse högst två suppleanter för varje ledamot.

Vice riksbankschefen är valutastyrelsens ordförande. Fullmäktige förordnar en av de övriga inom riksbanken utsedda ledamöterna att vara vice ordförande.

Valutastyrelsen är beslutförför när minst fem ledamöter är närvarande.

2 mom. Ärende som valutastyrelsen skall ta befattning med avgörs i valutastyrelsen, i valutastyrelsens direktion (valutadirektionen) eller av enskilda tjänstemän, en eller två i förening.

Valutastyrelsens avgör ärenden rörande tillämpningsföreskrifter enligt 6 a § andra stycket valutalagen (1939: 350) samt övriga ärenden som innefattar väsentliga principfrågor eller på annat sätt är av större betydelse.

Valutadirektionen skall förbereda ärenden som skall avgöras av valutastyrelsen och under styrelsen leda valutaregleringen. I valutadirektionen avgörs ärenden som utan att kräva valutastyrelsens avgörande bedöms betydelsefulla.

Enskilda tjänstemän, en eller två i förening, vilka därtill erhållit valutastyrelsens bemyndigande, avgör de ärenden som inte ankommer på valutastyrelsen eller valutadirektionen.

3 mom. Valutadirektionen består av den vice riksbankschef och riksbanksdirektör som ingår i valutastyrelsen, två av deras suppleanter i styrelsen samt den gruppchef eller motsvarande tjänsteman till vars verksamhetsområde ärendet hör. Har för vice riksbankschefen eller riksbanksdirektören utsetts mer än en suppleant bestämmer valutastyrelsen vilken av de två suppleanterna som skall ingå i valutadirektionen. Valutastyrelsen skall utse två tjänstemän i riksbanken som suppleanter för valutadirektionens ständiga ledamöter. Vice riksbankschefen är ordförande och riksbanksdirektören vice ordförande i valutadirektionen. Beslutförhet kräver att tre är närvarande.

4 mom. Har på sätt som föreskrivs i 6 a § femte stycket valutalagen (1939: 350) ett yrkande framställts om att beslut som valutastyrelsen fattar skall underställas fullmäktiges prövning, skall sökanden i ärendet under rättas om detta snarast möjligt och senast i samband med att han får meddelande om innehållet i styrelsens beslut.

Fullmäktig eller suppleant för fullmäktig får inte delta i fullmäktiges handläggning av ett ärende som han tagit befattning med i valutastyrelsen.

5 mom. Beträffande arvoden till valutastyrelsen finns föreskrifter i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ. Vid resa, som föranleds av uppdraget, har ledamot och suppleant rätt till resekostnadsersättning och traktamente enligt vad som gäller för riksbanksdirektör.

Fullmäktige i riksbanken anser att bestämmelserna i paragrafen bör föras till valutalagen och att det i riksbankslagen är tillfyllest med den hänvisning som görs till valutalagen i 17 §.

När det gäller vilka bestämmelser avseende valutalagstiftningen som skall finnas i riksbankslagen överensstämmer mitt förslag i huvudsak med vad som har föreslagits av valutakommittén i betänkandet Översyn av valutaregleringen (SOU 1985: 52). Således motsvarar denna paragraf i huvudsak 13 § BRG med de av valutakommittén föreslagna ändringarna. I huvudsaklig överensstämmelse med valutakommitténs förslag kommer jag

att i kommande proposition föreslå också en ändring av 6 a § valutalagen som innebär att fullmäktige och inte valutastyrelsen skall besluta i fråga om ärenden som rör tillämpningsföreskrifter. Fullmäktige kan dock överlåta åt valutastyrelsen att besluta om föreskrifter som är av mindre principiell betydelse. Dessutom har vissa ändringar gjorts med anledning av att jag föreslår att det i riksbanken skall kunna finnas två vice riksbankschefer. Vid lika röstetal i valutastyrelsen gäller omröstningsreglerna i 18 § förvaltningslagen (1986: 223).

Den nuvarande bestämmelsen om att chefen för riksbankens kreditpolitiska avdelning skall delta vid behandlingen i valutadirektionen av ärenden av särskild penningpolitisk betydelse har utgått. Denna bestämmelse har på senare år inte tillämpats och den är inte heller i sak motiverad.

Inom departementet bereds för närvarande en framställning från riksbanken om ändring av valutastyrelsens sammansättning i överensstämmelse med valutakommitténs förslag. Ändringen föreslås ske i valutalagen och i BRG med ikraftträdande den 1 juli 1987.

Ärendenas handläggning

41 §

Av fullmäktige avgörs

1. författningsfrågor,
2. frågan om fastställande av arbetsordning samt andra viktigare frågor om riksbankens organisation och arbetsformer,
3. frågor om systemet för att bestämma kronans värde i förhållande till andra valutor,
4. frågor om riktlinjer för förvaltningen av de tillgångar som anges i 11 §,
5. frågor om viktigare internationella kreditavtal,
6. frågor om diskonto och om räntevillkor vid ut- och inlåning enligt 18 § första stycket samt villkor vid utlåning enligt 18 § andra stycket,
7. frågor om viktigare rekommendationer till eller överenskommelser med kreditinstitut,
8. frågor om kassakrav och särskild avgift när kassakrav inte uppfylls,
9. frågor om statens kontokredit,
10. frågor om förvärv av aktier eller andelar enligt 24 §,
11. viktigare frågor om ackord, avskrivning, nedsättning eller eftergift av fordran,
12. frågor om upprättande av pesonalförteckning, om beslut som avses i 37 § samt om tillsättande av tjänster som riksbanksdirektör, avdelningschef eller direktör för regionkontor,
13. frågor om skiljande från annan anställning än provanställning eller om skiljande från uppdrag eller om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning eller läkarundersökning,
14. övriga frågor som enligt denna eller annan lag skall avgöras av fullmäktige, samt
15. frågor som fullmäktige finner vara av större vikt eller som riksbankschefen hänskjuter till fullmäktige.

Ärenden som inte skall avgöras av fullmäktige avgörs av riksbankschefen. I den mån sådana ärenden inte är av det slag att de behöver prövas av riksbankschefen, får de avgöras av annan tjänsteman enligt vad som anges i arbetsordningen eller i särskilda beslut.

På liknande sätt som i moderna myndighetsinstruktioner och i lagen om riksgäldskontoret görs här en uppräknig av de frågor som skall avgöras av fullmäktige.

Flertalet av de olika punkterna i *första stycket* kommenteras i special-mouiveringens till den paragraf där den aktuella befogenheten särskilt nämns. I detta sammanhang berörs därför endast de punkter där den befogenhet som anges är av mer allmän art. En sådan befogenhet anges i punkten 1 och avser bl. a. dels sådana författningar som skall beslutas av fullmäktige själva, t. ex. föreskrifterna om utformningen av mynt och sedlar och författningar inom ramen för bl. a. valutalagstiftningen, dels ärenden där riksdagen, regeringen eller någon annan myndighet remitterar ett författningsförslag till fullmäktige för yttrande.

När det gäller den särskilda avgiften enligt punkten 8 skall fullmäktige besluta i samtliga frågor som gäller denna avgift, således såväl uttagande som nedsättning eller eftergift av avgiften.

Vad sedan angår punkten 14 anges där att det av andra paragrafer i lagen eller av annan lag kan framgå att fullmäktige skall besluta i vissa frågor. Vad som här åsyftas är bl. a. beslut som avses i 29 § om riksbankens förslagsrätt och beslut som det åligger fullmäktige att fatta enligt valutalagen (1939: 350) och enligt lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel.

I paragrafens *andra stycke* anges en delegationsordning för de beslut som inte fattas av fullmäktige.

42 §

Innan riksbanken fattar beslut av större penningpolitisk vikt skall samråda med det statsråd som regeringen bestämmer, om inte synnerliga skäl föranleder annat.

I denna paragraf föreskrivs riksbankens skyldighet att samråda med regeringen. Bakgrunden till bestämmelsen behandlas i avsnitt 2.2. Denna skyldighet är utformad på så sätt att den kan fullgöras genom att samråd kommer till stånd med ett statsråd som regeringen bestämmer. På så sätt åstadkoms en smidig form för förfarandet på samma gång som alla formella krav uppfylls.

Även med denna ordning kan det tänkas förekomma sådana situationer som innebär att samråd inte kan komma till stånd. En undantagsmöjlighet har därför öppnats för riksbanken att fatta beslut av större penningpolitisk vikt utan föregående samråd om synnerliga skäl föranleder detta.

43 §

Fullmäktige skall sammanträda minst en gång varannan vecka. Vid sammanträdena skall protokoll föras.

Fullmäktige är beslutföra när minst sex ledamöter är närvarande. Ärenden som kräver ett skyndsamt beslut får dock avgöras av fem ledamöter, om minst fyra av dem är ense om beslutet. Vid omröstningar skall varje ledamot ge sin mening till känna.

I 5 § lagen (RFS 1980: 4) om beslutande organ i frågor om disciplinansvar m. m. beträffande arbetstagare hos riksdagen och dess myndigheter finns

en särskild bestämmelse om omröstning i vissa personalfrågor. Också omröstningsbestämmelsen i 24 § anställningsstadgan (RFS 1971: 3) för riksdagen och dess organ skall iakttas.

I denna paragraf behandlas procedurregler för arbetet i fullmäktige. Dessa frågor behandlas i den allmänna motiveringen, avsnittet 2.4.

Reglerna om beslutförhet har anpassats till den föreslagna utökningen av fullmäktigekretsen till åtta ledamöter. När det gäller beslut i vissa personalärenden tillämpas andra omröstningsregler enligt särskilda stadganden. En hänvisning har därför gjorts till dessa bestämmelser. I övrigt gäller de omröstningsregler som finns i 18 § förvaltningslagen (1986: 223).

44 §

Om ett ärende som skall behandlas av fullmäktige är av ringa betydelse eller av särskilt brådskande art får ärendet avgöras genom meddelanden mellan ledamöterna.

Här öppnas en möjlighet att vid behandlingen av vissa ärenden hålla sammanträde per capsulam, dvs. utan att ledamöterna träffar varandra. Sådana sammanträden förutsätts endast hållas undantagsvis.

45 §

Fullmäktige får inte sammanträda på ett område som är ockuperat av främmande makt.

Denna paragraf har utformats efter förebild av 20 § andra stycket lagen om riksgäldskontoret. Detta innebär att någon motsvarighet inte tagits med till den gällande bestämmelsen i 28 § andra stycket RBL, som innebär att tre ledamöter måste vara närvarande när riket till någon del är ockuperat.

46 §

I en skrivelse som fullmäktige avger till riksdagen eller regeringen skall det anges vilka ledamöter som deltagit i beslutet och vem som varit föredragande. Har skiljaktig mening anmälts i ärendet, skall den anges i skrivelsen eller framgå av bifogat protokollsutdrag.

Här behandlas de formella krav som skall gälla för skrivelser som fullmäktige avger till riksdagen eller regeringen.

Budget, redovisning och vinstdisposition

I paragraferna 48–50 föreslås bestämmelser som rör budget, redovisning och disposition av riksbankens vinst. Bakgrunden till detta är riksbankens ställning som en myndighet oberoende av anslag för sin verksamhet.

47 §

Kalenderåret är riksbankens räkenskapsår.

Varje år före utgången av december månad skall fullmäktige fastställa en

budget för riksbankens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Budgeten skall tillställas riksdagen och riksdagens revisorer för kännedom.

Av *andra stycket* framgår att fullmäktige varje år skall fastställa en budget för förvaltningsverksamheten för det kommande räkenskapsåret. Riksdagen skall sedan ges möjlighet att anlägga synpunkter på budgeten i anslutning till sin granskning av fullmäktiges förvaltning av banken.

Riksdagens förvaltningskontor anser att frågan om riktlinjer för riksbankens budgetarbete och dessas utformning bör övervägas vidare. *Riksdagens revisorer* anser att riksbanken varje år också skall fastställa en plan avseende verksamheten under de tre närmast följande åren. Detta eftersom det skulle ge riksbanken bättre förutsättningar att ta hänsyn till riksdagens eventuella synpunkter.

Av avsnitt 2.9 framgår att jag avser att senare återkomma till frågor om budgetens utformning m. m.

48 §

Riksbanken är bokföringsskyldig och det åligger banken att fullgöra denna skyldighet på ett sätt som ger erforderlig information för en bedömning av bankens verksamhet.

Varje år före den 15 februari skall fullmäktige till riksdagen och riksdagens revisorer avge redovisning för det föregående räkenskapsåret samt förslag till disposition av riksbankens vinst. Redovisningen skall omfatta resultaträkning, balansräkning, förvaltningsberättelse och en redogörelse för den förda valuta- och kreditpolitiken.

Riksbanken omfattas inte av de allmänna bestämmelser om bokföringsskyldighet som finns i bokföringslagen (1976:125) eller förordningen (1979:1212) med föreskrifter om statliga myndigheters bokföring och den nuvarande lagstiftningen behandlar endast fragmentariskt redovisningen av bankens tillgångar. Här slås därför fast att riksbanken är bokföringsskyldig. Några närmare principer för hur bokföringsskyldigheten skall fullgöras anges inte. Riksbankens verksamhet är enligt min mening inte sådan att en hänvisning kan ske till vad som för andra verksamheter är god redovisningssed. De krav som bör ställas på riksbankens bokföring är för närvarande föremål för överväganden av riksbanken i samråd med riksdagens revisorer.

Redovisningen skall lämnas till riksdagen och, vilket är en komplettering av *kommitténs* förslag, till riksdagen revisorer. Detta motiveras av att riksdagens revisorer skall uttala sig om förslaget till resultaträkning och balansräkning. Tiden inom vilken riksbanken skall avge redovisning för det föregående räkenskapsåret har i förhållande till vad som nu gäller utsträckts 15 dagar till den 15 februari.

49 §

Riksbankens resultaträkning och balansräkning fastställs av riksdagen, som också beslutar hur bankens vinst skall disponeras. Har reservfonden

gått ned under femhundra miljoner kronor, skall minst tio procent av årets vinst avsättas till reservfonden tills denna åter nått upp till detta belopp.

Riksdagen beslutar om ansvarsfrihet för fullmäktige för förvaltningen av riksbanken.

I denna paragraf har samlats de bestämmelser som rör riksdagens beslut avseende förvaltningen av riksbanken. När det gäller resultat- och balansräkningarna anges att dessa skall fastställas av riksdagen. Härigenom kommer ett årsresultat att fixeras som det sedan ankommer på riksdagen att disponera över, dock med iakttagande av de angivna bestämmelserna om avsättning till reservfonden.

Riksdagen prövar frågan om ansvarsfrihet för samtliga ledamöter i fullmäktige, dvs. även den fullmäktig som är riksbankschef och som valts av de övriga fullmäktige.

Avslutande bestämmelser

50 §

Riksbanken skall löpande offentliggöra statistiska uppgifter om valuta- och kreditförhållanden. Riksbanken skall även offentliggöra beslut om diskontoförändringar.

Enligt den gällande ordningen skall riksbanken vid särskilda tillfällen offentliggöra uppgifter om sina tillgångar och skulder samt uppgifter om utelöpande sedlar och de tillgångar som finns som säkerhet för dessa sedlar. Det ursprungliga motivet för denna ordning var att ge riksbankens borgenärer information om bankens ekonomiska tillstånd. De uppgifter som görs offentliga tjänar emellertid numera som information för aktörerna på kredit- och valutamarknaderna. I denna paragraf åläggs därför riksbanken direkt att löpande offentliggöra uppgifter som är av intresse för bedömningen av förhållandena på kredit- och valutamarknaderna. De som är verksamma på dessa marknader kan därigenom få ledning för sitt handlande. Sedan november 1985 är diskontot formellt frikopplat från räntenivån vid riksbankens utlåning till bankerna, diskontot utgör nu främst ett riktmärke för annan räntesättning i samhället. Åtskilliga lagar och avtal bygger till någon del på diskontot. Här anges därför att riksbanken måste offentliggöra beslut varigenom diskontot förändras.

I den kommande propositionen kommer jag att föreslå en ändring i lagen (1982: 1255) om författningssamlingar för riksdagens förvaltningskontor och riksbanken.

51 §

Ett kreditinstitut som inte uppfyller uppställda kassakrav skall betala särskild avgift till staten.

Frågan om särskild avgift prövas av riksbanken.

Här anges den sanktion som skall finnas mot kreditinstitut som inte rättar sig efter riksbankens beslut om kassakrav. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 29 § lagen om kreditpolitiska medel. Den har dock utformats

med hänsyn till den föreslagna ordningen som innebär att kassakrav skall fastställas genom förvaltningsbeslut.

Prop. 1986/87: 143

52 §

Den särskilda avgiften enligt 51 § skall utgöra ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för varje dag sådant förelegat, varvid räntesatsen per år får uppgå till högst två gånger det av riksbanken fastställda, vid varje tid gällande diskontot.

Om det finns särskilda skäl, får den särskilda avgiften nedsättas eller efterges.

Innehållet i denna paragraf, som behandlar frågan hur den särskilda avgiften skall beräknas samt frågan om nedsättning eller eftergift av avgiften, överensstämmer med vad som nu gäller enligt 30 och 31 §§ lagen om kreditpolitiska medel. Enligt vad som föreslås i 41 § första stycket punkten 8 är det fullmäktige som beslutar om uttagandet av den särskilda avgiften.

53 §

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnat oriktig uppgift i samband med fullgörande av skyldighet enligt 22 § skall dömas till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Denna paragraf har sin förebild i 32 § lagen om kreditpolitiska medel och gäller straffsanktion för den person som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter när uppgifter med stöd av 22 § i RBL införas av riksbanken som underlag för beslut om kassakrav eller annan penningpolitisk åtgärd.

54 §

Riksbanken skall utan hinder av vad som föreskrivs i 8 kap. 8 § sekretesslagen (1980: 100) underrätta polismyndighet eller åklagarmyndighet om det i riksbankens kassarörelse, valutahandel, lånerörelse, betalningsutjämning eller handel med värdepapper framkommer uppgifter som ger anledning att anta att ett brott har begåtts.

Om det finns särskilda skäl får riksbanken underlåta att lämna sådan underrättelse.

I denna paragraf föreskrivs skyldighet för riksbanken att i vissa fall lämna uppgifter till polis- eller åklagarmyndighet för att det sekretesskydd skall brytas som dessa uppgifter annars omgärdas med enligt sekretesslagen (1980: 100). Bestämmelsen har sin motsvarighet i 35 § i gällande RBL.

Genom att ordet bankrörelse inte används i den föreslagna lagen har i stället den verksamhet angetts som i den gällande lagen omfattas av sekretess.

55 §

Åtal mot vice riksbankschef för brott som han begått i utövningen av sin

tjänst får beslutas endast av finansutskottet eller av fullmäktige. Detta gäller dock inte i fråga om brott som begåtts i utövningen av riksbankens beslutanderätt enligt valutalagen (1939: 350).

I denna paragraf behandlas de särskilda regler för åtal som skall gälla för en vice riksbankschef. Motsvarande bestämmelser för fullmäktig finns upptagna i RO 9: 8.

Den nuvarande lagstiftningen upptar i 29 § BRG särskilda bestämmelser om åtal för befattningshavare inom riksbanken vilka tillsammans med fullmäktig ingår i riksbankens direktion. Enligt mitt förslag skall direktio- nen inte längre finnas kvar, detta innebär att särskilda åtalsregler, förutom stadgandet i RO 9: 8, endast behöver finnas för vice riksbankschef.

Det undantag som gjorts för utövningen av beslutanderätt enligt valuta- lagen har sin motsvarighet i den gällande lagstiftningen. Motivet för detta undantag är att dessa beslut i huvudsak avser enskilda förvaltningsären- den.

56 §

Riksbankens beslut enligt denna lag får överklagas endast i den utsträck- ning och i den ordning som sägs i besvärstadgan (RFS 1970: 3) för riksdag- en och dess verk.

I RO 9: 5 finns en grundläggande bestämmelse om besvär över beslut av riksdagens organ i förvaltningsärende. I den bestämmelsen föreskrivs att besvär över beslut i riksdagens organ i förvaltningsärende, mot vilket talan får föras enligt vad som är föreskrivet därom, prövas av regeringsrätten i de fall som riksdagen särskilt bestämmer och i övriga fall av riksdagens besvärsnämnd. I de fall ett beslut av riksbanken går att överklaga kan detta således endast ske antingen till regeringsrätten eller till besvärsnämnden.

Bestämmelserna i RO kompletteras av bestämmelserna i besvärstadgan (RFS 1970: 3) för riksdagen och dess verk, där det anges i vilka fall och på vilket sätt talan får föras mot riksbankens beslut. Därvid gäller att talan får föras mot beslut som grundar sig på lagen om offentlig anställning eller bestämmelse som meddelats med stöd av den lagen. Talan får också föras mot beslut om avtalsbart anställningsvillkor, såvida annat inte är särskilt stadgat i lagen (1965: 276) om inskränkning i rätten att föra talan mot offentlig arbetsgivares beslut. I dessa fall förs talan hos riksdagens be- svärsnämnd. Talan får vidare bl. a. föras mot beslut som gäller en enskilds begäran att erhålla eller ta del av handling som riksbanken förfogar över. Överklagande av dessa slag prövas av regeringsrätten. I detta samman- hang kan nämnas att besvärstadgan för närvarande är föremål för en översyn som bl. a. innebär en modernisering och en anpassning till den utveckling som skett under senare år.

I övrigt gäller att talan som hittills inte får föras mot riksbankens beslut. Talan får således inte heller föras mot sådana beslut som fattas enligt lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel. I ärenden som prövas inom ramen för valutaregleringen kan överklagande ske till fullmäktige. Mot fullmäktiges

beslut kan talan inte föras. I detta sammanhang kan jag nämna att justitiedepartementet för närvarande bereder ett förslag grundat på en departementspromemoria (Ds Ju 1986: 3) Europarådskonventionen och rätten till domstolsprövning. Enligt det förslaget skall regeringsrätten på yrkande av enskild part kunna under vissa förutsättningar undanröja lagstridiga beslut som innebär myndighetsutövning mot någon enskild och gäller enskildas personliga ställning, eller deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes, eller förhållandet mellan enskild och det allmänna. Bestämmelserna skulle, om de införs, få tillämpning bl. a. på ärenden inom valutaregleringen och vid tillämpning av den kreditpolitiska lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.
2. Genom lagen upphävs lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank, lagen (RFS 1975: 6) med reglemente för riksbanken och lagen (1970: 1028) om rikets mynt.
3. Verksamhet som inte föreskrivs i den nya lagen eller i annan lag men som påbörjats med stöd av äldre lag får bedrivas till dess verksamheten kan avslutas.
4. Befogenheten att åtala brott skall bedömas efter äldre lag om, när handlingen företogs, för åtal gällde förutsättning som inte har upptagits i den nya lagen.
5. Övergångsbestämmelserna till lagen (1970: 1028) om rikets mynt, punkterna 3–6, gäller fortfarande.

Jag föreslår i första punkten att den nya lagen skall träda i kraft den 1 januari 1989. I punkten 2 föreslås att RBL, BRG och lagen om rikets mynt upphävs. Detta innebär att riksbanken inte längre får bemyndigande att bedriva viss verksamhet som föreskrivs enligt den gällande lagstiftningen. Det rör sig här om verksamhet som inte har sådan karaktär att den kan hänföras till normala centralbanksuppgifter. Hit hör bl. a. förvar av omyndigas värdehandlingar och förvaltning av utestående bosättningslån. För att riksbanken skall kunna få avsluta sådan verksamhet har övergångsbestämmelsen i punkten 3 införts.

I punkten 4 anges att de särskilda regler för åtal som gäller enligt den nuvarande lagen skall tillämpas då gärningen begicks före ikraftträdandet av den nya lagen. Detta står i överensstämmelse med en allmän princip inom straffrätten, som innebär att en gärning skall bedömas efter de bestämmelser som gällde när gärningen företogs om detta leder till en lindrigare påföljd för den som berörs.

Vad sedan angår lagen om rikets mynt som föreslås bli upphävd finns det till denna lag övergångsbestämmelser som hänför sig till äldre bestämmelser och som alltjämt har kvar viss betydelse. Punkten 3 i dessa övergångsbestämmelser föreskriver att äldre bestämmelser alltjämt gäller i fråga om omräkning av äldre myntsorter. Denna bestämmelse gör således att kontinuiteten med äldre svenska myntsystem bevaras. De svenska författningarna om mynt har i århundraden konstruerats på det sättet att man med stöd av givna lagbestämmelser kan räkna om äldre myntsorter till dagens

mynt. Alltjämt bör därför en regel finnas om att äldre bestämmelser skall gälla vid omräkning av äldre myntsorter.

Fjärde punkten i övergångsbestämmelserna till myntlagen föreskriver att ettöresmynt, tvåöresmynt och femöresmynt som präglats med stöd av 1873 års myntlag upphör att vara lagliga betalningsmedel den 1 juli 1972. Enligt punkten 6 är däremot andra mynt som präglats med stöd av nämnda lag alltjämt lagliga betalningsmedel. De nämnda bestämmelserna bör enligt min mening fortfarande gälla.

4.4 Förslaget till lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret

Härigenom föreskrivs att lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1989.

1. De som är ledamöter i fullmäktige vid utgången av juni 1989 skall före den 15 oktober 1989 till riksdagen avge berättelse över förvaltningen under det föregående budgetåret.

2. Befogenheten att åtala brott skall bedömas enligt den upphävda lagen om, när handlingen företogs, för åtal gällde förutsättning som efter lagens upphävande inte längre är föreskriven.

Mitt förslag om att riksgäldskontoret från den 1 juli 1989 skall överföras till regeringen innebär att lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret skall upphävas vilket bör ske genom en särskild lag. I övergångsbestämmelserna till denna lag föreslås i punkten 1 att fullmäktige skall avge berättelse över förvaltningen under det sista budgetåret som riksgäldskontoret hörde till riksdagen. I punkten 2 anges i enlighet med allmänna straffrättsliga principer att den begränsning i åtalsrätten som gäller för närvarande skall finnas kvar för handling som företogs före lagens upphävande. Detta anges i punkten 2.

4.5 Förslaget till lag om statens upplåning

1 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 § lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret.

Av den allmänna motiveringen, avsnitt 2.8, framgår att riksdagens lånebemyndigande till regeringen skall lämnas varje år. Bemyndigandet ger regeringen rätt att lånefinansiera underskott i statsbudgeten och andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut. De ändamål för vilka upplåning får ske överensstämmer med ett undantag med vad som föreskrivs i gällande lag för riksgäldskontoret.

Den ändring som gjorts innebär att den nuvarande begränsningen, att bara utländska statslån för köpas upp, har slopats. Möjligheten att köpa upp även svenska statslån bör bara utnyttjas vid vissa tillfällen för att minska kostnaderna för statsskulden eller utjämna likviditetspåfrestningar till följd av förfallande statslån. Sådana uppköp skall ske i samråd med riksbanken. Det är av största vikt att uppköpen inte försvårar riksbankens

penningpolitik. För att säkerställa att uppköpen blir penningpolitiskt neutrala bör de genomföras av riksbanken för riksgäldskontorets räkning.

Prop. 1986/87: 143

2 §

Paragrafen motsvarar 9 kap. 10 § andra stycket RF och 3 § första stycket lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret.

3 §

För att t. ex. utländska långgivare inte skall behöva vara osäkra på om riksgäldskontoret faktiskt har erforderliga bemyndiganden bör på ett tydligt sätt ges en garanti för att staten svarar för alla låneåtaganden m. m. som riksgäldskontoret gör, oavsett om kontoret faktiskt haft befogenhet att göra åtagandet eller inte. I denna lag slås därför fast att staten är ansvarig för samtliga lån och garantier som riksgäldskontoret ombesörjer.

4.6 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)

Enligt paragrafens nuvarande lydelse föreskrivs att sekretess gäller i riksbankens bankrörelse. Bakgrunden till ändringsförslaget är att rubriken bankrörelse inte finns med i den föreslagna riksbankslagen. Jag har emellertid inte i sak velat åstadkomma någon förändring av sekretesskyddet i den verksamhet som riksbanken även i fortsättningen skall bedriva och som för närvarande är skyddad av sekretess. På grund härav föreslås, att den verksamhet som berörs, särskilt anges i lagtexten.

4.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel

2 §

Fondkommissionsbolag har tillförts definitionen av kreditinstitut. Härigenom kan bestämmelserna i 11 § om kassakrav, i 17 § om emissionskontroll och i 25 § om räntereglering tillämpas även på sådana bolag. Det finns ingen anledning att särskilt undanta fondkommissionbolag från tillämpning av nämnda bestämmelser.

11 §

I *första stycket* har tillämpningsområdet för kassakrav vidgats från bankinstitut till kreditinstitut. De närmare skälen för detta framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3.

Andra stycket innehåller en definition av kassakrav. Denna definition finns för närvarande i 12 §.

12 §

Ändringarna i denna paragraf innebär att även en marginell kvot kan användas, dvs. kvoten får baseras på förändringar i ett kreditinstitut

förbindelser eller placeringar under en viss period. Ändringen motiveras av det utvidgade tillämpningsområdet och av att man med denna möjlighet kan tillämpa kraven mer neutralt mellan olika institut. Vidare har den ändringen gjorts att kassakrav skall kunna beräknas på ett instituts placeringar (tillgångar). Denna ändring har gjorts för att kassakrav skall kunna ställas på t. ex. försäkringsinstitut.

13 och 30 §§

Ändringarna är en följd av de föreslagna bestämmelserna i 12 §.

28 §

Den föreslagna ändringen är föranledd av att bestämmelsen om sekretess har ersatts av 8 kap. 5 § sekretesslagen (1980: 100).

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i regeringsformen
2. lag om ändring i riksdagsordningen
3. lag om Sveriges riksbank
4. lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret
5. lag om statens upplåning
6. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)
7. lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som bilaga 4.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1987-03-25

Närvarande: f. d. regeringsrådet Wieslander, justitierådet Sterzel, regeringsrådet Tottie.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 1987 har regeringen på hemställan av statsrådet Feldt beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i regeringsformen, m. m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Samuel Hermelin.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

De sakliga nyheter som föreslås i denna remiss är av rätt stor betydelse från konstitutionell synpunkt, men de är i huvudsak av sådan natur att lagrådet saknar anledning att granska dem närmare i sak. Det gäller främst riksbankens och riksgäldskontorets ställning i förhållande till riksdagen och regeringen. Från de synpunkter lagrådet har att beakta finns där ingenting att invända.

Något annorlunda ställer sig saken beträffande utformningen av riksbankens ledningsorganisation. Här kunde det ligga nära till hands att granska bl. a. förhållandet till de resonemang som utvecklas i den just framlagda propositionen 1986/87: 99 om ledning av den statliga förvaltningen, vilken föregåtts av lagrådsgranskning i vissa delar. Emellertid noterar lagrådet att det nu aktuella förslaget har beretts i en parlamentarisk kommitté, som i allt väsentligt är överens om sina slutsatser. Den framhåller särskilt (SOU 1986: 22 s. 186) att det rör sig om en central och politisk maktfördelningsfråga och att det ligger i sakens natur att avgörandet i sista hand måste träffas på politiska grunder. Samma inställning synes ligga bakom remissen, som är kortfattad i denna del.

Mot denna bakgrund har lagrådet ansett sig böra avstå från en diskussion av ledningsfrågorna som annars kunde ha varit naturlig. Det skall endast, utan någon konklusion, anmärkas att lagrådet idag, då motsvarande ledningsfrågor har stor aktualitet över hela den statliga förvaltningen, inte saknar förståelse för den tvekan som bl. a. LO och TCO har anfört inför förslaget att avpolitisera riksbankschefens ställning. Lagrådet har också noterat att departementschefen har frångått kommitténs förslag i fråga om mandatperioderna både för riksbankschef och för vice riksbankschef. Han har i båda fallen stöd av fullmäktige i riksbanken. Lagrådet finner sig, utifrån de synpunkter lagrådet har att beakta, inte böra utveckla någon egen mening i dessa frågor.

Mera i förbigående vill lagrådet ta upp en begränsad principfråga av språklig natur. Det är praxis att språkbruket moderniseras vid partiella ändringar i vanlig lagstiftning. Den bristande enhetlighet som uppkommer anses uppvägd av andra fördelar. I fråga om regeringsformen och riksdagsordningen anser emellertid lagrådet en liknande successiv språklig modernisering klart olämplig. Sådana ändringar bör anstå tills måhända en större reform synes motiverad någon gång i framtiden. Lagrådet förordar alltså att ordet "väljas" får stå kvar i 9 kap. 12 § regeringsformen i stället för att ersättas med "väljs" och att verbet "företaga" inte förkortas till "företa" i 7.1.1 riksdagsordningen.

I 9 kap. 12 § regeringsformen förordar lagrådet vissa jämkningar av redaktionell natur. Paragrafen skulle kunna ges följande lydelse:

"12 § Riksbanken är landets centralbank med ansvar för valuta- och kreditpolitik. Den skall också främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Riksbanken är myndighet under riksdagen.

Riksbanken förvaltas av åtta fullmäktige. Sju fullmäktige väljes av riksdagen. Dessa väljer för en tid av fem år en fullmäktig, som samtidigt skall vara chef för riksbanken. De fullmäktige som valts av riksdagen väljer inom sig ordförande. Denne får ej utöva annat uppdrag eller inneha tjänst

inom riksbankens ledning. Bestämmelser om riksdagens val av fullmäktige, om riksbankens ledning i övrigt samt om dess verksamhet meddelas i riksdagsordningen och annan lag.

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag. De fullmäktige som valts av riksdagen får skilja ordförande från uppdraget som ordförande och den som är fullmäktig och chef för riksbanken från hans uppdrag.”

Förslaget till lag om Sveriges riksbank

Lagrådet anmärker att detta förslag är avsett att ersätta både den nuvarande riksbankslagen och bankoreglementet. Eftersom båda beslutas i samma ordning har kommittén ansett tillräckliga skäl saknas för en fortsatt uppdelning på två lagkomplex. Lagrådet har ingen invändning mot den ståndpunkten men noterar, med kommittén (SOU 1986: 22 s. 70), att följden blir att den nya riksbankslagen i vissa avseenden måste innehålla regler som inte brukar ges lagform när det är fråga om förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen. Lagrådets granskning har anpassats härefter. Det har iakttagits att bestämmelserna i förslaget nära ansluter till motsvarande bestämmelser i verksinstruktionerna.

4 §

Som en följd av lagrådets förslag beträffande 9 kap. 12 § regeringsformen bör ordet ”föra” ersättas med orden ”ansvara för”.

37 §

Remissen begränsar, liksom kommitténs förslag, riksbankens befogenhet till att besluta i särskilda fall. Den rätt att också föreskriva, dvs. ge beslut i normativ form, som 25 § bankoreglementet innehåller har inte tagits med. I motiveringen, som är densamma som hos kommittén, hänvisas till bestämmelserna om normgivningskompetens i regeringsformen. För att tillgodose stadgandet i 11 kap. 9 § regeringsformen har dessutom tagits in en hänvisning till vissa förutsättningar som anges i 4 § lagen om offentlig anställning (LOA). Denna hänvisning innebär enligt lagrådets mening en nödvändig förstärkning i förhållande till kommittéförslaget.

Man kan emellertid i sak ifrågasätta om riksbanken inte borde ha befogenhet att ge även föreskrifter i det berörda ämnet. Kommittén har ägnat särskild uppmärksamhet åt regeringsformens delegationsregler såvitt gäller riksdagens egna verk. I detta avseende gäller enligt 8 kap. 11 § att delegation kan ske till förvaltningsmyndighet under riksdagen under förutsättning att riksdagen bemyndigat regeringen ”enligt detta kapitel” att meddela föreskrifter i samma ämne. I förevarande fall kan sägas att delegation har skett enligt 11 kap. och inte enligt 8 kap. Huruvida detta begrepp måste tolkas som ett hinder för delegation till riksbanken är enligt lagrådets mening åtminstone tveksamt, eftersom det dock gäller delegation av samma art – om än ej samma ämne – som i 8 kap.

Det kan vidare anmärkas att riksdagen anses ha en "restkompetens" som motsvarar regeringens enligt 8 kap. 13 § regeringsformen (se Petrén – Ragnemalm, Sveriges grundlagar s. 197 och Holmberg – Stjernquist, Grundlagarna s. 292, som i sin tur åberopar Strömberg, FT 1976 s. 64 f). Eftersom stadgandet om subdelegation i tredje stycket endast avser regeringen, kan det hävdas att riksdagen inte kan delegera till t. ex. riksbanken. Slutsatsen (som bestrids av Petrén – Ragnemalm a st) förefaller åtminstone i sak egendomlig.

Lagrådet har i tidigare granskningsärenden stött på frågor rörande normgivningsdelegation inom riksdagen. Det har bl. a. gällt i vad mån regeringen i olika fall skulle kunna utfärda föreskrifter även för myndigheter under riksdagen på grund av de allmänt hållna bemyndiganden som riksdagen gett. Lagrådet har då avstått från att gå in på dessa frågor. Då de nu återkommer och kommittén dessutom särskilt uppehållit sig vid dem, anser sig emellertid lagrådet böra framhålla önskvärdheten av att det skyndsamt görs en översyn av 8 kap. regeringsformen med sikte på förhållandet mellan riksdagen och dess verk. Syftet bör naturligtvis vara att få till stånd bestämmelser som från riksdagens egna synpunkter är ändamålsenliga.

Förevarande paragraf borde alltså i sak innehålla en befogenhet för riksbanken att även ge föreskrifter. Den borde också redigeras något annorlunda för att bli mera lättläst. Den skulle t. ex. kunna ges följande lydelse: "37 § Enligt de förutsättningar som anges i 4 kap. 2 § punkterna 2 och 3 lagen (1976: 600) om offentlig anställning får riksbanken föreskriva eller i särskilda fall besluta, att endast svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksbanken."

39 §

Paragrafen är alltför detaljerad och omständlig för att passa i denna lag. Andra och tredje styckena bör utgå och i stället täckas in i 1984 års lag arvoden m. m. I första stycket, som därmed skulle bli ensamt kvar, bör ordet arvoden ersättas med ordet ersättning. Paragrafen skulle i så fall få följande lydelse: "39 § Beträffande ersättning till fullmäktige och suppleanter finns föreskrifter i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ."

40 §

Lagrådet delar den uppfattning, som fullmäktige i riksbanken har uttalat, att dessa bestämmelser bör föras över till valutalagen och att det i riksbankslagen är tillräckligt med den hänvisning som görs till valutalagen i 17 §. Om man emellertid vill placera bestämmelserna i fråga i riksbankslagen, bör de enligt lagrådets mening i vart fall placeras under en särskild rubrik i slutet och med vart och ett av de fem momenten som en särskild paragraf. I det nu föreslagna sammanhanget stör paragrafen, framför allt med hänsyn till sin utformning, organisationsavsnittet i riksbankslagen.

Lagrådet föreslår alltså att 40 § utgår och ersätts med fem nya paragrafer under en särskild rubrik i slutet av riksbankslagen, lämpligen före de

avslutande bestämmelserna i 50 § och följande. Eftersom fråga i vart fall är om att utan ändring ta upp vissa nu gällande bestämmelser har lagrådet inte närmare granskat de särskilda föreskrifterna i nuvarande 40 §.

Prop. 1986/87: 143

Övriga lagförslag

Mot dessa finnes ingen erinran.

Finansdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 mars 1987

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Peterson, Bodström, Göransson, R. Carlsson, Holmberg, Wickbom, Hultström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist

Föredragande: statsrådet Feldt

Proposition om ny riksbankslag och ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret

1 Anmälan av lagrådets yttrande

Föredragande anmäler lagrådets yttrande (beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 12 mars 1987) över förslag till

1. lag om ändring i regeringsformen,
2. lag om ändring i riksdagsordningen,
3. lag om Sveriges riksbank,
4. lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret,
5. lag om statens upplåning,
6. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100),
7. lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel.

Förslaget till lag om ändring i regeringsformen

9 kap. 12 §

Lagrådet har förordat vissa jämkningar av redaktionell natur. Jag ansluter mig till lagrådets förslag.

Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen

7 kap. 7.1.1

Lagrådet har förordat en redaktionell ändring. Jag ansluter mig till lagrådets förslag.

4 §

Jag ansluter mig till lagrådets förslag.

37 §

Lagrådet har ifrågasatt om inte riksbanken borde ha befogenhet att även ge föreskrifter i fråga om krav på svenskt medborgarskap för att inneha eller utöva tjänst i riksbanken. Lagrådet framhåller därvid önskvärdheten av att det görs en översyn av 8 kap. RF med sikte på förhållandet mellan riksdagen och dess verk. Enligt lagrådet borde förevarande paragraf alltså i sak innehålla en befogenhet för riksbanken att även ge föreskrifter.

Enligt min mening är de fall där det finns anledning att föreskriva att endast svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksbanken inte så vanliga att det föreligger något egentligt behov för riksbanken att utfärda föreskrifter i ämnet. Den av lagrådet föreslagna översynen av 8 kap. RF får övervägas i annat sammanhang. Jag ansluter mig emellertid till lagrådets förslag till viss redaktionell ändring i paragrafen.

39 §

Lagrådet har föreslagit viss ändring av paragrafens första stycke och att andra och tredje styckena skall utgå. Jag ansluter mig till lagrådets förslag.

För att bestämmelserna om resekostnadsersättning m. m. i lagen (1985:665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ skall bli tillämpliga på fullmäktig och suppleant görs en ändring i 3 § i den lagen.

40 §

Enligt lagrådets mening borde dessa bestämmelser föras över till valutalagen. Om så inte sker bör de i vart fall placeras under en särskild rubrik i slutet av lagen och med vart och ett av de fem momenten som en särskild paragraf.

Paragrafen innehåller bestämmelser om organisationen av den valutastyrelse som enligt valutalagen skall utöva riksbankens beslutanderätt enligt den lagen. Vidare finns bestämmelser av organisatorisk karaktär om en valutadirektion, arbetsformer och arvodering. Enligt min mening är de nämnda bestämmelserna av sådant slag att de i huvudsak hör hemma under den av mig föreslagna rubriken Organisation m. m. i riksbankslagen. Jag vill också erinra om att mitt förslag överensstämmer med de förslag som lämnats dels i valutakommitténs betänkande (SOU 1985:52), dels av SPOK. Jag anser inte heller att det finns skäl att dela upp de föreslagna bestämmelserna i fem särskilda paragrafer.

2 Övriga lagförslag

Utöver de av lagrådet granskade lagförslagen 1–7 krävs ändringar i ytterligare lagar. I finansdepartementet har därför upprättats förslag till ändringar i

8. bestämmelserna (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen,
9. lagen (1982: 1255) om författningssamlingar för riksdagens förvaltningskontor och riksbanken,
10. lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ,
11. lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel,
12. valutalagen (1939: 350),
13. föräldrabalken,
14. lagen (924: 322) om vård av omyndigs värdehandlingar,
15. inkassolagen (1974: 182).

Förslagen 13–15 har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet.

8 Förslaget till lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen

Ändringarna innebär dels att riksdagens revisorers granskningsskyldighet av riksgäldskontoret slopats, dels att riksdagens revisorer får en utökad skyldighet avseende granskningen av riksbankens verksamhet genom att de skall ta ställning till riksbankens resultat- och balansräkningar. Tiden inom vilken riksdagens revisorer skall avge sin berättelse över revisionen av riksbanken har flyttats till den 15 mars med hänsyn till att tiden för riksbankens avlämnande av redovisning över det föregående räkenskapsåret har utsträckts till den 15 februari.

9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982: 1255) om författningssamlingar för riksdagens förvaltningskontor och riksbanken

Ändringen innebär att riksbanken i Svensk författningssamling får kungöra sådana författningar som är av särskilt allmänt intresse. Sådana författningar kungörs för närvarande genom beslut av regeringen. Exempel på författningar som riksbanken bör få kungöra är sådana som innehåller föreskrifter om utformningen av sedlar och mynt samt beslut om diskontoförändring.

Om kungörande sker i SFS skall en notis om detta föras in i RBFS.

10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ

I denna lag föreslås att bestämmelser om arvode till vissa uppdragstagare tas bort. Bakgrunden är förslagen om att riksgäldskontoret skall bli en myndighet under regeringen och att uppdraget som deputerad i riksbanksfullmäktige skall slopas samt att valutastyrelsen skall ha en ändrad sam-

mansättning. Dessutom införs ordningen att riksbankschef och vice riksbankschef inte skall ha särskilt arvode för att de i tjänsten är fullmäktig resp. suppleant för fullmäktig. Lönen till dessa tjänstemän förutsätts bli fastställd med beaktande härav. Frågan om särskilt arvode för vice ordförande i riksbanksfullmäktige kan prövas i annat sammanhang. 3 § har kompletterats så att bestämmelserna om resekostnadsersättning m. m. också omfattar ledamot och suppleant i riksbanksfullmäktige. Fullmäktig och suppleant bör hänföras till reseklass A.

11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel

De ändringar som föreslagits i denna lag hänger samman med förslaget om att bestämmelserna om kassakrav överförs till den nya riksbankslagen.

12 Förslaget till lag om ändring i valutalagen (1939:350)

De ändringar som föreslås i 6 a § innebär att fullmäktige i riksbanken skall besluta om tillämpningsföreskrifter enligt valutalagen. Fullmäktige ges dock en möjlighet att överlåta på valutastyrelsen att besluta om föreskrifter som är av mindre principiell betydelse. Vidare görs också en hänvisning till den nya riksbankslagen. Slutligen har bestämmelserna i 8 § slopats eftersom de blivit överflödiga med hänsyn till utformningen av 12 § i den föreslagna riksbankslagen.

13 och 14 Förslagen till lag om ändring i föräldrabalken och i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar

De ändringar som föreslagits innebär att riksbanken inte längre skall ha som uppgift att för förvar ta emot omyndigas värdehandlingar. Ordet "riksbanken" i 15 kap. 8 § föräldrabalken och i 1 § lagen (1923:322) om vård av omyndigs värdehandlingar har därför utgått.

15 Förslaget till lag om ändring i inkassolagen (1974:182)

Enligt mitt förslag skall riksbanken inte bedriva inkassoverksamhet. Orden "Sveriges riksbank" i 2 och 13 §§ i inkassolagen har därför utgått.

3 Redaktionella ändringar

Utöver de ändringar som föranleds av lagrådets yttrande har vissa redaktionella ändringar gjorts i det förslag till lag om Sveriges riksbank som remitterats till lagrådet. Ändringar har gjorts i 4-5, 8, 20, 28, 32-33, 35-36, 38-39, 42-43, 46-48 och 52-54 §§.

4 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta

dels de av lagrådet granskade förslagen med vidtagna ändringar,

1. lag om ändring i regeringsformen,
2. lag om ändring i riksdagsordningen,
3. lag om Sveriges riksbank,
4. lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret,

5. *lag om statens upplåning,*

6. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100),

7. lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel,

dels de inom finansdepartementet upprättade förslagen till ändringar,

8. lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen,

9. lag om ändring i lagen (1982: 1255) om författningssamlingar för riksdagens förvaltningskontor och riksbanken,

10. lag om ändring i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ,

11. lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel,

12. lag om ändring i valutalagen (1939: 350),

13. lag om ändring i föräldrabalken,

14. lag om ändring i lagen (1924: 322) om vård av omyndigs värdehandlingar,

15. lag om ändring i inkassolagen (1974: 182).

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag föredraganden lagt fram.

Sammanfattning av den statsskuldspolitiska kommitténs betänkande (SOU 1986: 22) Riksbanken och riksgäldskontoret

Statsskuldspolitiska kommittén har haft till uppgift att allsidigt och förutsättningslöst belysa hur statsskuldspolitiken i framtiden bör samordnas och organiseras. Kommittén har vidare haft till uppgift att se över de författningar som styr riksbankens verksamhet.

I delbetänkandet (SOU 1984: 89) Statsskuldspolitiken – samordningsfrågor analyserade kommittén behov av och former för att stärka samordningen av statsskuldspolitiken. Förslag lämnades till åtgärder som i ett första steg borde vidtas i detta syfte. Kommittén uttalade samtidigt att den i det fortsatta arbetet kunde komma att pröva mer genomgripande förändringar av organisationen för statsskuldspolitiken m. m. I detta slutbetänkande presenterar kommittén förslag till ny lag om Sveriges riksbank. En förnyad och förutsättningslös prövning görs också av hur statsupplåningen bör samordnas med penningpolitiken och finanspolitiken. Analysen visar att frågan bör behandlas i ett sammanhang som innefattar organisatoriska förändringar.

I det följande sammanfattar kommittén sina överväganden och förslag i fråga om en ny riksbankslag samt i fråga om riksgäldskontorets ställning och samordningen av statsskuldspolitiken.

Ny riksbankslag

Inledningsvis presenterar kommittén i kapitel 2 översiktligt riksbankens historiska utveckling, dess författningsmässiga grund och gällande lagbestämmelser. I kapitel 3 beskrivs därefter kortfattat vad penningpolitik är, vilka uppgifter centralbanker har och vilken verksamhet som riksbanken nu faktiskt bedriver.

I kapitel 4 gör kommittén de första ställningstagandena i fråga om utformningen av en ny riksbankslag. Riksbankens verksamhet regleras nu i stora drag av lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank och av lagen (RFS 1975: 5) med reglemente för riksbanken. Kommittén konstaterar att författningsmässiga motiv inte längre finns för att bestämmelserna om riksbanken skall vara uppdelade på två lagar. Riksbankslagstiftningen sammanförs därför i en lag. Den nuvarande lagstiftningen är så föråldrad att ändringar av ett antal paragrafer inom den gamla lagstiftningens ram inte är tillräckliga för att åstadkomma modernisering av bestämmelsernas form och innehåll. Kommittén har därför lämnat förslag till en ny lag. Inriktningen har

därvid varit att så långt möjligt renodla riksbankens verksamhet till typiska centralbanksuppgifter.

Genom att riksbanken är en myndighet under riksdagen måste den nya riksbankslagen innehålla en del bestämmelser som i fråga om regeringens förvaltningsmyndigheter ges förordningsform. Kommittén tillämpar också den praxis vad gäller överförande av normgivningskompetens till myndigheter under riksdagen som utvecklats under senare år. Detta innebär att det i riksbankslagen anges att riksbanken har rätt att besluta om arbetsordning m. m.

Kommittén har bedömt det som lämpligt att till den nya riksbankslagen föra över de centrala bestämmelserna om landets penningväsen. Härmed kan lagen (1970: 1028) om rikets mynt upphävas. En praktisk ordning är att riksbanken kan besluta om sedlars och mynts utformning. För att möjliggöra detta föreslår kommittén att regeringsformen ändras.

Riksbankslagstiftningen kan i många avseenden jämföras med de instruktioner som gäller för myndigheter under regeringen. Kommittén har därför funnit det naturligt att den nya riksbankslagen får en disposition som liknar den som tillämpas i instruktioner för statliga affärsverk och andra myndigheter. Det betyder att lagen behandlar ämnen som bl. a. riksbankens ändamål, uppgifter, organisation och former för ärendenas handläggning.

I kapitel 5–8 finns de allmänna motiveringarna till de olika delarna i förslaget till ny riksbankslag. Sålunda behandlas i kapitel 5 frågor om *riksbankens ändamål och ställning*. En grundläggande fråga är hur riksbankens ändamål bör anges. Kommittén redovisar målformuleringar i ett antal utländska centralbankslagar och diskuterar för- och nackdelar med olika sätt att ange sådana mål. Kommittén finner därvid att det inte är lämpligt att i lagen ge riksbanken ett uttryckligt ekonomisk–politiskt ändamål. Det bör i stället ankomma på politiskt ansvariga organ att besluta om den övergripande inriktningen av penningpolitiken. Inom en sådan ram kan det framstå som naturligt att riksbanken vid utformningen av sina åtgärder fäster särskilt avseende vid pris- och växelkursstabilitet. Kommittén anser att ändamålet för riksbanken bör uttryckas som en allmän precisering av bankens roll och verksamhetsområde. Detta föreslås ske genom att det i lagen uttalas att riksbanken är landets centralbank samt genom att det anges att riksbanken skall föra valuta- och kreditpolitik samt främja ett säkert och effektivt betalningsväsen.

När det så gäller riksbankens ställning i förhållande till riksdagen och regeringen diskuterar kommittén olika motiv och möjligheter att ändra nuvarande ordning. Kommittén finner därvid att skäl saknas att föreslå ändring av riksbankens ställning som en myndighet under riksdagen. Nära samverkan behövs emellertid mellan riksbanken och regeringen vid planering och genomförande av den ekonomiska politiken. För att säkerställa att regeringen kan samordna genomförandet av den ekonomiska politiken föreslår kommittén att det i lagen föreskrivs att viktigare penningpolitiskt beslut av riksbanken skall föregås av samråd med statsråd som regeringen bestämmer. Denna ordning svarar också mot dagens praxis. Genom att samråd skall föregå viktigare penningpolitiskt beslut är det möjligt att betona riksbankens självständighet från regeringsmakten, utan att detta

riskerar medföra bristande avvägning mellan den ekonomiska politikens olika delar. Kommittén har konstaterat att det i flertalet granskade utländska centralbankslagar finns något arrangemang som syftar till att samordna penningpolitiken med övrig ekonomisk politik. Kommitténs förslag på denna punkt har samband med förslaget i det följande att regeringen inte längre skall utse ordföranden i riksbanksfullmäktige.

I kapitel 6 behandlar kommittén de *uppgifter som riksbanken skall utföra*. I särskilda avsnitt diskuteras befogenheter och beslutsordning för riksbanken med anledning av utgivning av sedlar och mynt, valutapolitiken, kreditpolitiken, uppgiften att vara statens resp. bankernas bank och övriga uppgifter.

Beträffande *utgivningen av sedlar och mynt* föreslås att RF 9: 13 ändras så att till riksbankens ensamrätt att ge ut sedlar även fogas rätt att ge ut mynt. Samma bestämmelse i regeringsformen föreslås också bli ändrad på så sätt att riksdagen i lag kan bemyndiga riksbanken att bestämma om den närmare utformningen av sedlar och mynt. Ett sådant bemyndigande föreslås också i riksbankslagen. Den grundläggande bestämmelsen om penningväsendet, som nu finns i lagen om rikets mynt, om att penningheten i landet kallas krona och delas i etthundra ören, förs också in i riksbankslagen. Även de valörer med vilka sedlar och mynt får ges ut anges i lagen. Sedan gammalt finns i riksbankslagen bestämmelser om förhållandet mellan mängden utelöpande sedlar och vissa tillgångar i banken, ursprungligen dess metalliska kassa m. m. Syftet med dessa bestämmelser var en gång i tiden att begränsa sedelutgivningen för att därmed stärka förtroendet för sedlarna. Sedlarna har förlorat sin relativa betydelse som betalningsmedel och sedeltäckningsbestämmelserna utgör idag inte någon reell begränsning av sedelutgivningen. Utgivningen sker numera i den omfattning som bestäms av allmänhetens praktiska behov av dessa betalningsmedel. Kommittén förordar därför att några sedeltäckningsbestämmelser inte skall ingå i den nya riksbankslagen.

De *valutapolitiska uppgifterna* hör till riksbankens allra viktigaste eftersom besluten på detta område ger viktiga förutsättningar för den ekonomiska politiken i övrigt. I den nuvarande riksbankslagen berörs de valutapolitiska uppgifterna i stort sett endast genom att banken ges befogenhet att köpa och sälja guld, utländska valutor och utländska obligationer m. m. Kommittén föreslår att det i den nya riksbankslagen anges att riksbanken skall bestämma det system som skall gälla för att fastställa kronans externa värde samt bestämma om tillämpningen av detta system. Skulle Sverige som stat framdeles ingå en överenskommelse om valutasystemet med en annan stat eller en internationell organisation behöver bestämmelsen om denna befogenhet ändras. Den kan däremot fortsätta att gälla om Sveriges riksbank träffar överenskommelser om valutasystem med andra centralbanker. Kommittén anger också att beslut på detta område i allmänhet utgör sådant viktigare penningpolitiskt beslut som skall föregås av samråd med företrädare för regeringen. Kommittén för också i den nya lagen in sådana befogenheter som riksbanken behöver för att på vedertaget sätt kunna medverka i det internationella monetära samarbetet. Vidare har kommittén i lagen fört in de bestämmelser som behövs för att tillämpa

valutalagen. Härvid har, utan sakprövning, beaktats de förslag som valuta-kommittén nyligen lämnat.

De kreditpolitiska uppgifterna är centrala för riksbanken. Det allmänna syftet med kreditpolitiska åtgärder är att påverka ränta och likviditet på inhemska marknader, men åtgärderna kan mycket väl ha sin grund i valutapolitiska överväganden. Även på detta penningpolitiska område framgår f. n. riksbankens uppgifter indirekt genom att den nuvarande riksbankslagen ger banken befogenhet att köpa och sälja statspapper samt bedriva utlåning och inlåning. Huvuddelen av hithörande bestämmelser avser löptider och säkerheter för lån m. m. Kommittén har valt att i den nya riksbankslagen ta utgångspunkt i det kreditpolitiska syftet när banken ges befogenhet att köpa och sälja statspapper, dvs. bedriva marknadsoperationer, och att till vissa villkor lämna lån till banker, dvs. bedriva traditionell diskontopolitik. Riksbanken har f. n. rätt att låna ut pengar till vem som helst. Kommittén begränsar i sitt förslag denna befogenhet till att i allt väsentligt avse banker.

I fråga om de kreditpolitiska uppgifterna förordar kommittén ett par nyheter. För det första föreslås riksbanken, om särskilda skäl föreligger, få ge ut egna kortfristiga skuldebrev. Denna möjlighet kan tänkas behöva utnyttjas t. ex. vid hastiga likviditetsökningar i ekonomin vid tillfällen då riksbanken inte förfogar över lämpliga statspapper. Riksbankens penningpolitiska arsenal utökas därmed med ett instrument som några andra centralbanker redan har. För det andra har kommittén till riksbankslagen fört kassakraven som nu ställs till riksbankens förfogande i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel. Kommittén har funnit det lämpligt att låta riksbanken besluta om kassakrav genom förvaltningsbeslut i varje särskilt fall. Därmed behöver inte något bemyndigande ges till regeringen vilket erfordras när beslut om kassakrav har formen av normgivning. Kassakraven har effekter som i stora drag är likvärdiga med marknadsoperationer och diskontopolitik och kommittén anser det lämpligt att de viktigare centralbanksinstrument som verkar marknadskonformt ingår i riksbankslagen.

Riksbanken har till uppgift att vara *statens bank*. Betalningar till och från statsverket sker i allt väsentligt över postgirokonton som till slut salderas mot statsverkets checkräkning i riksbanken. Riksgäldskontoret svarar för att medel alltid finns tillgängliga på denna. Kommittén föreslår att riksbankens medverkan i hanteringen av statsverkets betalningsströmmar i lagen skall ges ett i huvudsak oförändrat uttryck. Riksbanken fungerar också som statens bank när den kortfristigt finansierar likviditetssvängningar i statens verksamhet. F. n. förutsätter detta att kortfristiga skuldebrev – ofta löpande på en dag – utväxlas mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Kommittén föreslår en administrativ förenkling som innebär att riksbanken, för att täcka statsverkets kortfristiga medelsbehov, får bevilja statsverket kontokredit.

Enligt beslut av riksdagen administrerar riksbanken konton för investeringsfonder, likviditetsdepositioner m. m. Detta påverkar riksbankens balans- och resultaträkningar utan att riksbanken har inflytande på den materiella verksamheten. Enligt kommitténs mening är detta inte en typisk centralbanksuppgift. Kommittén föreslår därför att här aktuella medel i

stället bör hållas i riksgäldskontoret. Detta hindrar inte att riksbanken på uppdrag av riksgäldskontoret utför administrativa tjänster på området.

Bland riksbankens uppgifter ingår också att vara *bankernas bank*. Häri ingår att ta emot inlåning från bankerna och att lämna dem lån. Villkoren för dessa lån bestäms av penningpolitiska motiv. Kommittén föreslår att den krets av banker som kan ha checkräkningskredit i riksbanken utan särskild säkerhet vidgas till att utöver affärsbanker även innefatta sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit. I kommitténs förslag till ny riksbankslag ingår också att riksbanken, som led i dess ändamål att främja ett säkert och effektivt betalningsväsen, om synnerliga skäl föreligger, får lämna lån till bankinstitut m. fl. på andra än penningpolitiskt motiverade villkor. I och med att riksbanken avses ta emot inlåning från bankerna till penningpolitiskt motiverad ränta förordar kommittén att riksgäldskontoret skall upphöra att ta emot dagsinlåning.

Utöver de verksamheter som nu presenterats har riksbanken f. n. möjlighet att utföra ett antal *övriga uppgifter*. Några av dessa har inte karaktär av centralbanksuppgifter. Exempel härpå är utlåning till allmänheten, främst i form av finansiering av köp av premieobligationer, hållande av inlåning på checkräkning från anställda i riksbanken, inkassorörelse och depositionsverksamhet. Kommittén har i lagen inte givit riksbanken befogenhet att bedriva verksamhet av här exemplifierat slag. Däremot föreslås att laglig grund skall ges riksbanken att ta betalt för tjänster som utförs i anslutning till centralbanksuppgifterna, t. ex. specialpackning av sedlar och mynt. I lagen föreskrivs också att riksbanken vid planeringen och genomförandet av sin verksamhet skall beakta de krav som totalförsvaret ställer. Vidare skall riksbanken ansvara för beredningsplanläggning på bank- och betalningsväsendets område.

När kommittén angett vilka uppgifter riksbanken skall utföra går kommittén över till att i kapitel 7 behandla frågor om *riksbankens ledningsorganisation*. Med denna avses främst fullmäktige, direktionen, riksbankschef och vice riksbankschef.

Riksbankens högsta organ är fullmäktige som f. n. består av sju ledamöter varav sex väljs av riksdagen medan den sjunde, som också är ordförande, utses av regeringen. Fullmäktige sammanträder en gång i veckan under en stor del av året och annars varannan vecka och fattar riksbankens viktiga penningpolitiska och administrativa beslut. Under fullmäktige finns ett ledningsorgan som kallas direktionen. Denna består av riksbankschefen, som är ordförande, deputeraden och jourhavande ledamoten som båda är fullmäktigeledamöter. I övrigt ingår vice riksbankschefen, den riksbanksdirektör som ansvarar för aktuell fråga och i vissa fall två personalföreträdare. Direktionen har till uppgift att bereda ärenden som skall handläggas av fullmäktige, bevaka att fullmäktiges beslut verkställs samt fatta beslut i vissa ärenden, främst tillsättning av lägre tjänster. Bland de sex ledamöter av fullmäktige som riksdagen valt utser riksbanksfullmäktige en riksbankschef. I praktiken är en fullmäktig redan vid valet till fullmäktige utpekad som riksbankschef. Riksbankschefen leder under fullmäktige riksbankens verksamhet, även om lagen f. n. inte ger honom någon egen beslutsbefogenhet. Fullmäktige utser inom eller utom fullmäk-

tigekretsen en vice riksbankschef. Hittills har vice riksbankschef utsetts utom fullmäktiges ledamöter.

Kommittén har funnit några svagheter i riksbankens ledningsorganisation. Riksbankschefen väljs av riksdagen på ett uppenbart politiskt mandat. Detta har visat sig leda till bristande kontinuitet på riksbankschefsposten vid växlingar i den politiska makten, något som i sin tur kan anses vara ogynnsamt vid utformning och genomförande av penningpolitiken. Täta växlingar på riksbankschefsposten försvagar också i viss mån riksbankschefens auktoritet i internationella sammanhang. Kommittén önskar med sina förslag medverka till att skapa förutsättningar för ökad kontinuitet på riksbankschefsposten utan att riksbankschefens ställning försvagas.

Sedan 1897 utser regeringen ordföranden i riksbanksfullmäktige. Detta är en ordning som har sina rötter i ett förparlamentariskt skede. Kommittén anser att riksdagens huvudmannaskap för riksbanken bör återspeglas i sättet att utse ordförande i fullmäktige. För att i andra former säkerställa samordning av penningpolitiken med övrig ekonomisk politik föreslår kommittén, som nämnts i det föregående, viss samrådsskyldighet för riksbanken.

Kommitténs granskning av direktionens verksamhet har visat att den inte i praktiken utför de uppgifter som den en gång avsågs göra. Enligt kommitténs mening har utvecklingen lett till att med fördel andra organ inom riksbanken kan överta de lednings- och beslutsuppgifter som direktionen nu antas handha.

I fråga om *riksbankschefen* konstaterar kommittén att om det skall vara möjligt att åstadkomma förutsättningar för kontinuitet på riksbankschefsposten måste riksbankschefen utses på ett sätt som gör att denne inte uppenbarligen måste betraktas som en partiföreträdare. Kommittén diskuterar ett antal olika sådana lösningar varvid behandlas frågor om bl. a. riksbankschefens formella ställning, förutsättningarna för kontinuitet vid politiska maktskiften och majoritetsförhållandena i fullmäktige. Kommitténs förslag är att de av riksdagen valda ledamöterna av riksbanksfullmäktige bör utse en riksbankschef utom fullmäktigekretsen. I och med att en person utses till riksbankschef skall han emellertid med stöd av en bestämmelse i regeringsformen bli fullmäktig. Riksbankschef bör av fullmäktige förordnas tills vidare eller med ett tidsbegränsat förordnande. Sådant förordnande bör inte löpa ut samtidigt med övriga fullmäktigeledamöters förordnanden. Riksbankschef kan entledigas genom att fullmäktige återkallar förordnandet eller genom att riksdagen inte beviljar ansvarsfrihet.

Kommittén anser att *riksbanksfullmäktige* alltfört skall vara bankens högsta organ samt verka på i stort sett samma sätt och ha i huvudsak samma uppgifter som i dag. Det betyder att fullmäktige skall fatta alla viktiga penningpolitiska och administrativa beslut i banken. Ärenden som skall avgöras av fullmäktige anges i den nya riksbankslagen. Dessutom uttalas att ärenden som inte skall avgöras av fullmäktige avgörs av riksbankschefen eller delegeras av denne. Detta betyder att riksbankschefen som högste verkställande tjänsteman nu föreslås få en uttrycklig beslutskompetens.

Enligt kommitténs mening finns det inte längre tillräckliga skäl för att behålla den ordningen att regeringen utser *ordförande* i riksdagens viktigaste myndighet. Kommittén föreslår därför att riksdagen skall välja samt-

liga ledamöter av riksbanksfullmäktige utom riksbankschefen. De av riksdagen valda fullmäktigeledamöterna utser sedan ordförande inom sin krets. Här kan erinras om att kommittén också föreslår att sambandet med regeringen skall markeras genom att det i riksbankslagen föreskrivs att viktigare penningpolitiskt beslut av riksbanken skall föregås av samråd med statsråd som regeringen bestämmer.

Kommitténs förslag är således att riksbanksfullmäktiges ordförande skall väljas av fullmäktige bland de ledamöter som riksdagen valt och att riksbankschefen skall utses av fullmäktige utom fullmäktigeakretsen, men att riksbankschefen i och med att han utses också blir fullmäktig. Med oförändrat antal ledamöter i fullmäktige och med gängse valsätt i riksdagen skulle detta kunna leda till att den parlamentariska majoriteten inte skulle vara tillförsäkrad majoritet i fullmäktige om riksbankschefen – som ju väljs på ett inte politiskt mandat – i någon fråga förenar sig med minoriteten. För att lösa detta problem föreslås att antalet ledamöter i fullmäktige ändras till åtta. Därmed kan också den parlamentariska minoriteten även i fortsättningen få utse tre ledamöter. Majoriteten förutsätts utgöras av ordföranden och tre övriga ledamöter. Om i något fall riksbankschefen förenar sig med minoritetens tre ledamöter kan majoriteten likväl få igenom sitt förslag med stöd av ordförandens utslagsröst. Kommitténs förslag om riksbankschefen och riksbanksfullmäktige innebär att RF 9: 12 behöver ändras.

Vad så gäller *direktionen* anser kommittén att den framdeles inte behövs som beslutsorgan i riksbanken. Dess beslutsfunktion bör i allt väsentligt föras över på riksbankschefen och av denne till betydande del delegeras till linjechefer i riksbanken. Det betyder att de lagreglerade uppdragen som deputerad och jourhavande ledamot kan slopas. Däremot anser kommittén att man på lämpligt sätt bör upprätthålla den informationsförmedlande funktion som den nuvarande direktionen fyller. Fullmäktige bör därför pröva uppgifter och sammansättning av ett informationsorgan. Bestämmelser om ett sådant organ bör tas in i den arbetsordning som fullmäktige skall fastställa.

I den nuvarande riksbankslagen föreskrivs att fullmäktig inte får vara ledamot av styrelsen för annan bank. Något hinder finns däremot inte för fullmäktig att vara styrelseledamot i t. ex. kreditaktiebolag, finansbolag eller försäkringsbolag, vilka också bedriver verksamhet på kreditmarknaden. Om denna möjlighet utnyttjas kan detta skapa lojalitetskonflikter för de berörda personerna. Kommittén föreslår därför att *valbarhets- och behörighetsvillkoren* för fullmäktig skall vidgas så att sådan inte får vara ledamot i styrelsen för svenskt kreditinstitut eller fondkommissionsbolag. Däremot föreslår kommittén inte någon motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen som hindrar att ledamot i riksbanksfullmäktige samtidigt är ledamot i det styrande organet i riksgäldskontoret. Om någon person ingår i de två organen kan detta främja samordningen av statsskuldspolitiken.

Bestämmelser om tjänst som *vice riksbankschef* finns i riksdagsordningen av den anledningen att vice riksbankschef är suppleant för riksbankschefen i fullmäktige. Med det valsätt för riksbankschefen som kommittén föreslår kan det vara lämpligt att ytterligare en suppleant finns för riksbankschefen. Vidare anser kommittén att riksbankens ledningsorganisa-

tion under riksbankschefens ibland kan behöva förstärkas. Kommittén föreslår därför att RO 8:6 ändras så att fullmäktige utom fullmäktigekretsen får utse högst två vice riksbankschefer.

I kapitel 8 behandlar kommittén olika *administrativa frågor* som behöver beaktas vid utformning av en ny lag för riksbanken. Dessa avser i flertalet fall riksbankens rättigheter och skyldigheter i förhållande till riksdagen och dess myndigheter samt myndigheter under regeringen.

Riksbanken skall självfallet vara bokföringsskyldig. Eftersom detta inte följer av annan lag som gäller riksbanken förordar kommittén att detta anges i riksbankslagen. Vidare anser kommittén att bokföringen skall ske på sätt som överensstämmer med god redovisningssed. Därmed ges en norm för redovisningen som är ett stöd för riksbanken och revisorerna.

F.n. beslutar riksdagen om disposition av riksbankens vinst utan att resultat- och balansräkningarna har fastställts. Kommittén anser att detta är olämpligt och föreslår att riksdagen först skall besluta att fastställa resultat- och balansräkningarna och därefter besluta om vinstdispositionen. Det betyder att revisorernas berättelse bör innehålla ställningstagande till riksbankens resultat- och balansräkning samt – liksom tidigare – uttalande om huruvida ansvarsfrihet bör beviljas fullmäktige.

Kommittén anser att riksbankens redovisning till riksdagen bör innefatta resultaträkning, balansräkning, förvaltningsberättelse och en redogörelse för den förda valuta- och kreditpolitiken. Enligt kommitténs mening är det önskvärt att förvaltningsberättelserna i framtiden görs utförligare och tydligare, främst vad gäller redogörelsen för riksbankens förvaltningsverksamhet. För att bereda banken skälig tid härför föreslår kommittén att redovisningen till riksdagen skall lämnas före den 15 februari i stället för som nu före utgången av januari.

Kommittén anser att en budget för förvaltningsverksamheten är ett lämpligt styrinstrument för fullmäktige och riksbankschefen. En budget underlättar vidare delegering av ekonomiskt beslutsansvar inom banken och en budget kan vara en utgångspunkt vid revisorernas granskning av riksbankens förvaltning. Kommittén föreslår därför att fullmäktige före utgången av december skall fastställa en budget för riksbankens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Kommittén förordar således att riksbanken själv får fastställa sin budget, men anser att den skall tillställas riksdagen för kännedom.

När det gäller personalvolymen i banken föreslår kommittén att den skall regleras av en personalförteckning som upprättas av fullmäktige samt av tillgången på medel enligt gällande budget. Vidare föreslår kommittén att fullmäktige skall tillsätta de högsta chefstjänsterna och dessa får tillsättas utan att kungöras till ansökan lediga.

Riksbanken fattar en mängd administrativa beslut som berör bankens inre verksamhet. Sådana beslut har dock ofta i princip karaktär av normgivning. Regeringsformen innehåller inte bestämmelser som möjliggör direktdelegering av normgivningsrätt från riksdagen till myndighet under riksdagen. I praxis har dock utvecklats en ordning som innebär en delegering till myndigheter att besluta om regler för den inre verksamheten. Detta har skett i instruktionen för justitieombudsmännen och i lagen om riksgäldskontoret. Motsvarande ordning behöver gälla riksbanken. Kommit-

tén förordar därför att riksbanken skall få besluta om bl. a. arbetsordning.

När det gäller riksbankens yttre organisation anges i de nuvarande bestämmelserna att riksbankens verksamhet bedrivs vid ett huvudkontor i Stockholm samt vid åtta regionkontor och högst 14 kassakontor på andra orter i landet. Riksbanken bedriver nu också försöksverksamhet med sedeldepåer. För att fullmäktige i framtiden utan lagändring skall kunna besluta om ändring av antalet kontor om detta visar sig vara sakligt motiverat, föreslår kommittén att det i riksbankslagen anges att riksbanken bedriver verksamhet vid ett huvudkontor samt vid regionkontor, kassakontor och sedeldepåer.

I fråga om riksbankens inre organisation anser kommittén att riksdagen bör få tillräcklig kontroll genom de administrativa bestämmelser i övrigt som kommittén förordar. Kommittén anser därför att det i den nya riksbankslagen inte behöver finnas bestämmelser om huvudkontorets organisation under vice riksbankschef. Arbetsorganisationen och ärendenas fördelning mellan enheter skall dokumenteras i en arbetsordning som beslutas av fullmäktige.

Kommitténs förslag i fråga om en ny riksbankslag innebär, som framgått i det föregående, att ett antal ändringar också behöver göras i regeringsformen och riksdagsordningen. Härvid synes lämpligen förslaget till ändringar i riksdagsordningen böra behandlas på samma sätt som förslaget till ändringar i regeringsformen. Detta betyder att riksdagen har att fatta två likalydande beslut om ändring av regeringsformen och riksdagsordningen, varvid det andra beslutet fattas sedan val hållits till riksdagen. Dessutom bör minst tio månader förflyta mellan den tidpunkt då ärendet första gången anmäldes i riksdagens kammare och valet. Innebörden härav är att regeringen bör anmäla förslag till ändring av regeringsformen, riksdagsordningen och ny riksbankslag i riksdagen senast i november 1987. Riksdagens första och vilande beslut om ändring av regeringsformen och riksdagsordningen kan då fattas under våren 1988. Efter valet i september 1988 kan riksdagen under hösten 1988 fatta det andra och slutliga beslutet om ändring av regeringsformen och riksdagsordningen samt beslut om bl. a. en ny riksbankslag. De i detta sammanhang aktuella lagändringarna kan sedan träda i kraft den 1 januari 1989.

Riksgäldskontorets ställning samt samordningen av statsskuldspolitiken

Kommittén går så över till att i kapitel 9 behandla frågor om riksgäldskontorets ställning samt samordningen av statsskuldspolitiken.

Med samordning av statsskuldspolitiken avser kommittén det sätt på vilket statsupplåningen samordnas med penningpolitiken och finanspolitiken. Under senare hälften av 1970-talet och början av 1980-talet fram till senhösten 1984 fanns otvivelaktigt stora samordningsproblem mellan *statsupplåningen och penningpolitiken* eller – uttryckt i institutionella termer – mellan riksgäldskontoret och riksbanken. Den snabba utvecklingen under de allra senaste åren mot att använda marknadsanpassade metoder vid emission av statsskuldväxlar och i penningpolitiken har emellertid i väsentlig mån minskat behovet att med särskilda åtgärder samordna denna upplåning med penningpolitiken. Enligt kommitténs mening bör de mest angelägna samordningsbehoven kunna tillgodoses med att upplåning-

en sker enligt en plan som utformas av berörda intressenter. Därutöver bör det ankomma på chefer och tjänstemän i berörda organisationer att tillse att erforderlig samverkan i emissionsfrågor sker i smidiga former.

Under de senaste tio åren har statsskuldspolitiken och penningpolitiken i vårt land genomgått drastiska förändringar. Kommittén är övertygad om att förutsättningar och metoder i statsskuldspolitiken och penningpolitiken samt de allmänna ekonomiska förutsättningarna härför kommer att ändras även i framtiden. Det framstår då inte som lämpligt att forma organisationen till en bestämd situation. Inte heller framstår lagreglerade former för samverkan som lämpliga. Kommittén anser i stället att det är särskilt viktigt att berörda parter har flexibilitet att anpassa samverkan mellan statsupplåningen och penningpolitiken till vad förutsättningarna och metoderna i varje situation kan kräva.

Vad så gäller samordningen mellan *statsupplåningen och finanspolitiken* erinrar kommittén om att räntorna på statsskulden utgör mer än 20% av statens utgifter. Även om skulden och upplåningen är given kan de operativa beslut som riksgäldskontoret fattar få betydelse för den belastning som räntorna på kort och lång sikt uppvisar på statens budget. Kommittén anser att statsskuldsvältningens mål behöver kunna hävdas och att statsskuldspolitiken skall bedrivas med en långsiktig inriktning att begränsa de statsfinansiella kostnaderna för upplåningen. De olika avvägningar som behöver göras inom en sådan ram kan emellertid innebära skilda konsekvenser för statens budget och kan också hänga samman med ställningstaganden som görs som ett led i verkställandet av den ekonomiska politiken. Enligt kommitténs mening är det därför önskvärt att regeringens finansiella och ekonomiska bedömningar i lämpliga former löpande kan tillföras och vägas in i riksgäldskontorets styrande organs beslutsfattande. Samordningen mellan statsupplåningen och finanspolitiken är enligt kommitténs mening av sådant beständigt slag och bör ske i sådana former att förutsättningarna för samordningen bör ges organisatoriskt uttryck. För att främja samordningen mellan statsupplåningen och finanspolitiken är det enligt kommitténs mening ändamålsenligt att låta riksgäldskontoret bli en myndighet under regeringen, lämpligen hörande till finansdepartementet.

Vissa av de *kreditgarantier* på drygt 50 miljarder kr. som staten genom riksgäldskontoret har ställt ut är förenade med betydande risker för att staten faktiskt kommer att på ett eller annat sätt få infria garantin. Detta gäller särskilt i fråga om garantier till varv och rederier. I en del fall är det därvid endast fråga om bevakning av statens rättigheter som konkursborgenär. I andra fall kan dock beslut av näringspolitisk innebörd komma att få fattas. Dessa fattas då i första hand i regeringskansliet efter beredning i framför allt finans- och industridepartementen. Denna ordning är naturlig och ofrånkomlig i och med att regeringen ansvarar för verkställandet av statens näringspolitik. Det ankommer därefter på riksgäldskontoret att fatta avsedda beslut. Enligt kommitténs mening är det inte rimligt att riksgäldskontoret och riksdagen skall behöva ta det formella ansvaret för dessa åtgärder. Enligt kommitténs mening bör därför ansvaret för garanti-hanteringen övergå till en myndighet under regeringen. Den parlamentariska kontrollen av verksamheten kan därmed också bli effektivare.

Riksgäldskontoret utför centrala finansförvaltande uppgifter i staten.

Vissa uppgifter av liknande eller angränsande slag utförs av myndigheter under regeringen. Det förhållandet att dessa finansförvaltande myndigheter har olika huvudmän har begränsat möjligheterna att utveckla *förvaltningsstrukturen* på detta område. Vissa brister i den administrativa städgan har också varit tydliga under senare år när riksgäldskontorets uppgifter ökat i omfång och svårighetsgrad. Enligt kommitténs mening förbättras förutsättningarna för riksgäldskontorets framtida verksamhetsutveckling om kontoret får bli en myndighet under regeringen.

Riksdagens finansmakt innefattar att riksdagen beslutar om statens inkomster och utgifter. I finansmakten ingår emellertid f. n. inte att riksdagen skall besluta om hur mycket staten får låna upp. I stället verkställer riksdagens verk riksgäldskontoret den upplåning som behövs. En bättre ordning är enligt kommitténs mening att riksdagen, i anslutning till att statsbudgeten sammanställs och som ett led i utövandet av finansmakten, beslutar om ett *lånebemyndigande* till regeringen. Verkställandet av upplåningen bör sedan åvila en myndighet under regeringen. Riksdagens finans- och kontrollmakt skulle stärkas av en sådan ordning.

Det ursprungliga motivet för att riksgäldskontoret skulle vara en myndighet under riksdagen var att riksdagen 1789 kände behov av att stärka sitt inflytande över statens finansmakt. I och med att parlamentarismens principer sedan länge tillämpas i vårt land, anser kommittén att det historiska och politiska motivet för att riksgäldskontoret är en riksdagens myndighet numera saknar bärkraft. Den ordning som för länge sedan syftade till att stärka riksdagens ställning i förhållande till regeringen kan paradoxalt nog få en motsatt verkan i dagens situation. Riksdagens grundlagsenliga kontroll- och finansmakt har svårare att komma till sin fulla rätt i vad gäller den verksamhet som bedrivs av en förvaltningsmyndighet under riksdagen. Enligt kommitténs mening stärks riksdagens kontroll över riksgäldskontorets verksamhet om verket ombildas till en myndighet under regeringen. Då kan nämligen ärenden som avgjorts av regeringen granskas av konstitutionsutskottet, misstroendeförklaring kan riktas mot statsråd samt interpellation eller fråga väckas. Ärenden som avgjorts av myndigheten kan också belysas genom användning av spörsmålsinstitutet. Riksdagens finansmakt stärks vidare om riksdagen beslutar om ett lånebemyndigande till regeringen i stället för att ett riksdagens verk, som nu, har till ovillkorlig skyldighet att med lån finansiera underskott i statsbudgeten m. m. Dessutom blir beslut med utgiftskonsekvenser inom riksgäldskontorets verksamhetsområde underkastade den befogenhetsfördelning mellan riksdagen och regeringen som följer av riksdagens finansmakt.

Kommittén kan inte se något vägande sakligt eller formellt skäl att behålla riksdagens huvudmannaskap för riksgäldskontoret. I och med att riksgäldskontoret har blivit en myndighet med viktiga verkställighetsuppgifter inom främst finans- och näringspolitiken finns däremot goda skäl som talar för att ändra huvudmannaskapet. Kommittén förordar därför att riksgäldskontoret ombildas från att vara en myndighet under riksdagen till att bli en myndighet under regeringen.

För att huvudmannaskapet för riksgäldskontoret skall kunna överföras till regeringen måste regeringsformen ändras. Den bestämmelse som berörs är RF 9:10, där det bl. a. föreskrivs att det under riksdagen skall

finnas myndighet med uppgift att i enlighet med riksdagens bemyndigande ta upp och förvalta lån till staten. Likaså måste riksdagsordningen ändras på några ställen.

I RF 9: 10 föreskrivs också att regeringen icke utan riksdagens bemyndigande får ta upp lån. Denna bestämmelse bör behållas och riksdagen kan sedan med stöd därav besluta om ett bemyndigande för regeringen att ta upp lån. Det synes lämpligt att ett sådant beslut fattas årligen i anslutning till det att finansutskottet sammanställer statsbudgeten. Det blir därmed ett av de sista beslut som riksdagen vid varje riksmöte fattar.

Det lånebemyndigande som regeringen får av riksdagen förutsätts delegeras till riksgäldskontoret och det nya riksgäldskontorets styrelse och ledning i övrigt avses kunna fatta upplåningsbeslut med samma praktiska befogenheter som gäller nu. För att en utländsk långivare aldrig skall behöva ifrågasätta riksgäldskontorets befogenhet att göra åtaganden, föreslår kommittén att det i en särskild lag slås fast att staten är ansvarig för samtliga lån och garantier som riksgäldskontoret ombesörjer.

Det nya riksgäldskontoret bör vara en myndighet som hör till finansdepartementet. För att bevara kontinuitet och ge riksdagen insyn i verkställandet av statsupplåningen bör i verkets styrelse finns ett väsentligt parlamentariskt inslag. Riksgäldskontoret avses även framdeles ha till huvuduppgift att ta upp och förvalta lån till staten. Kontoret förutsätts också bedriva statsupplåning och förvaltning av statsskulden inom ramen för en rationell statsskuldspolitik och dess ställning mot marknaden jämfört med idag skall vara oförändrad. Uppgiften att genomföra penningpolitik skall åvila riksbanken.

Riksgäldskontoret utser f. n. partibidragsnämndens tre ledamöter. Vid förändring av huvudmannaskapet kan denna uppgift liksom utbetalningen av partibidragen överföras till riksdagens förvaltningskontor. På motsvarande sätt kan uppgiften att handha redovisning och intern revision för den inre riksdagsförvaltningen och andra riksdagens verk än riksbanken överföras till riksdagens förvaltningskontor.

Ändring av huvudmannaskapet för riksgäldskontoret förutsätter att regeringsformen och riksdagsordningen ändras vilket får som konsekvens att den särskilda beslutsprocess som tidigare redovisats skall tillämpas. Regeringen bör sålunda anmäla ärendet om ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret med de lagändringar detta innefattar för riksdagen senast i november 1987. Riksdagens första vilande beslut om ändring av regeringsformen och riksdagsordningen kan då fattas under våren 1988. Efter valet i september 1988 kan riksdagen under hösten 1988 fatta det andra och slutliga beslutet om ändring av regeringsformen och riksdagsordningen i hithörande delar samt beslut om övrig i sammanhanget aktuell lagstiftning. Samtliga nu ifrågavarande lagändringar bör lämpligen träda i kraft den 1 juli 1989, fr. o. m. vilken dag riksgäldskontoret sålunda blir en myndighet under regeringen.

Kommittén lämnar förslag till en ny lag om Sveriges riksbank samt föreslår ändringar av regeringsformen, riksdagsordningen och ytterligare ett antal lagar. I kapitel 10 lämnas *specialmotiveringar* till författningsförslagen. Ledamoten Tobisson har avgivit ett särskilt yttrande.

Statsskuldspolitiska kommitténs författningsförslag

1 Förslag till Lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrives att 9 kap. 10, 12 och 13 §§ regeringsformen¹ skall ha följande lydelse.

9 kap.

10 §

Nuvarande lydelse

Regeringen får icke utan riksdagens bemyndigande taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse.

Under riksdagen skall finnas myndighet med uppgift att i enlighet med riksdagens bemyndigande taga upp och förvalta lån till staten. Närmare bestämmelser härom meddelas i lag.

Föreslagen lydelse

Regeringen får icke utan riksdagens bemyndigande taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse.

12 §

Riksbanken är myndighet under riksdagen.

Riksbanken förvaltas av *sju* fullmäktige. *En av dessa och en suppleant för honom förordnas av regeringen för tre år i sänder. Övriga sex* väljes av riksdagen. *Den fullmäktig som regeringen har förordnat är ordförande.* Han får ej utöva annat uppdrag eller inneha tjänst inom riksbankens ledning. Bestämmelser om riksdagens val av full-

Riksbanken är myndighet under riksdagen.

Riksbanken förvaltas av *åtta* fullmäktige. *Sju fullmäktige* väljes av riksdagen. *De nämnda sju fullmäktige väljer för tid som dessa bestämmer ytterligare en ledamot som på en gång är fullmäktig och chef för riksbanken.* *De fullmäktige som valts av riksdagen väljer inom sig ordförande.* Han får ej utöva annat uppdrag eller inneha tjänst

¹ Regeringsformen omtryckt senast 1985: 866

måktige, om riksbankens ledning i övrigt samt om dess verksamhet meddelas i riksdagsordningen och annan lag.

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag. *Regeringen kan återkalla förordnandet för ordföranden eller för dennes suppleant.*

inom riksbankens ledning. Bestämmelser om riksdagens val av fullmäktige, om riksbankens ledning i övrigt samt om dess verksamhet meddelas i riksdagsordningen och annan lag.

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag. *Den fullmäktig som är riksbankens chef kan även skiljas från sitt uppdrag av de övriga fullmäktige. Ordföranden får skiljas från detta sitt uppdrag av de fullmäktige som valts av riksdagen.*

13 §

Endast riksbanken har rätt att utgiva sedlar. Bestämmelser om penning- och betalningsväsendet meddelas i övrigt genom lag.

Endast riksbanken har rätt att utgiva sedlar *och mynt*. Bestämmelser om penning- och betalningsväsendet meddelas i övrigt genom lag. *Utan hinder härav kan dock riksbanken efter bemyndigande i lag meddela föreskrifter om utformningen av sedlar och mynt.*

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 9 kap. 10 § den 1 juli 1989 och i övrigt den 1 januari 1989.

2. De äldre föreskrifterna i 9 kap. 12 § gäller intill dess val av fullmäktige och val av riksbankschef skett enligt de nya bestämmelserna.

2 Förslag till Lag om ändring i riksdagsordningen

Häri genom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen¹

dels att 8 kap. 6 § och 9 kap. 4 § skall ha följande lydelse.

dels att tillägsbestämmelserna 3.8.3, 3.13.1, 4.6.1, 4.6.2 och 7.1.1. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3.8.3

Om förslagsrätt för fullmäktige i riksbanken, *fullmäktige i riksgälds-*

Om förslagsrätt för fullmäktige i riksbanken, riksdagens ombuds-

¹ Riksdagsordningen omtryckt senast 1985: 1068

kontoret, riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorer i annan fråga än som avses i 8 § första stycket första punkten föreskrives särskilt.

män och riksdagens revisorer i annan fråga än som avses i 8 § första stycket första punkten föreskrives särskilt.

3.13.1

Motion får avlämnas med anledning av redogörelse från fullmäktige i riksbanken, *fullmäktige i riksgäldskontoret*, riksdagens ombudsmän eller riksdagens revisorer.

Motion får avlämnas med anledning av redogörelse från fullmäktige i riksbanken, riksdagens ombudsmän eller riksdagens revisorer.

4 kap.

4.6.1

Konstitutionsutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 4 §, bereda ärenden om lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen, ärenden om press- eller partistöd, lagstiftning om radio, television och film liksom andra ärenden som angår yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet, övriga ärenden om riksdagen, riksdagens ombudsman och riksdagens myndigheter utom riksbanken, *riks-gäldskontoret* och riksdagens revisorer, ärenden om medgivande från riksdagen att väcka talan mot riksdagsledamot eller att ingripa i hans personliga frihet samt ärenden av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen.

Konstitutionsutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 4 §, bereda ärenden om lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen, ärenden om press- eller partistöd, lagstiftning om radio, television och film liksom andra ärenden som angår yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet, övriga ärenden om riksdagen, riksdagens ombudsman och riksdagens myndigheter utom riksbanken och riksdagens revisorer, ärenden om medgivande från riksdagen att väcka talan mot riksdagsledamot eller att ingripa i hans personliga frihet samt ärenden av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen.

4.6.2

Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 5 § första stycket, bereda ärenden om penning-, kredit- och valutapolitiken, *om riksgäldskontoret* och riksdagens revisorer. Det skall vidare bereda ärenden av allmän betydelse för den kommunala ekonomin samt ärenden om statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,

Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 5 § första stycket, bereda ärenden om penning-, kredit- och valutapolitiken och om riksdagens revisorer. Det skall vidare bereda ärenden av allmän betydelse för den kommunala ekonomin samt ärenden om statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering, om statens egendom

om statens egendom och upphandling i allmänhet och förvaltningsekonomiska ärenden i övrigt som icke rör enbart visst ämnesområde. Utskottet skall även bereda budgettekniska ärenden, granska beräkningen av statens inkomster samt sammanställa statsbudgeten.

och upphandling i allmänhet och förvaltningsekonomiska ärenden i övrigt som icke rör enbart visst ämnesområde. Utskottet skall även bereda budgettekniska ärenden, granska beräkningen av statens inkomster samt sammanställa statsbudgeten.

7 kap.

7.1.1

Utöver de val som kammaren förrättar enligt regeringsformen och riksdagsordningen skall den företa val till

1. riksgäldsfullmäktige
2. Nordiska rådets svenska delegation,
3. Europarådets svenska delegation,
4. styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Kammaren skall också för riksdagens valperiod utse aderton ledamöter av riksdagen med uppdrag att följa verksamheten vid Procordia AB och Svenska Varv AB.

Utöver de val som kammaren förrättar enligt regeringsformen och riksdagsordningen skall den företa val till

1. Nordiska rådets svenska delegation,
2. Europarådets svenska delegation,
3. styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Kammaren skall också för riksdagens valperiod utse aderton ledamöter av riksdagen med uppdrag att följa verksamheten vid Procordia AB och Svenska Varv AB.

8 kap.

6 §

Val av fullmäktige i riksbanken avser riksdagens valperiod.

Fullmäktige väljer inom sig en chef för riksbanken samt inom eller utom sig en vice chef för riksbanken. Är denne icke själv fullmäktig, skall han vara särskild suppleant för riksbankschefen i fullmäktige och som sådan ha företräde till tjänstgöring framför övriga suppleanter.

Riksdagens val av fullmäktige i riksbanken avser riksdagens valperiod.

Fullmäktige väljer utom sig högst två vice chefer för riksbanken för en tid av högst tre år. Dessa skall, i den inbördes ordning som fullmäktige bestämmer, vara suppleanter för riksbankschefen i fullmäktige.

9 kap.

4 §

Riksdagens förvaltningskontor skall, såvitt gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. handlägga frågor angående förhandlingar om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare samt andra personalfrågor,

2. göra upp förslag till anslag på statsbudgeten,

3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom riksbanken och riksgäldskontoret,

4. meddela föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

Riksdagens förvaltningskontor skall, såvitt gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. handlägga frågor angående förhandlingar om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare samt andra personalfrågor,

2. göra upp förslag till anslag på statsbudgeten,

3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom riksbanken,

4. meddela föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 8 kap. 6 § den 1 januari 1989 och i övrigt den 1 juli 1989.

2. Tillägsbestämmelsen i 3.13.1 i den äldre lydelsen tillämpas på den berättelse som avges över förvaltningen av riksgäldskontoret under budgetåret 1988/89.

3. Riksdagen väljer 1989 för återstoden av valperioden sju fullmäktige. Därmed upphör tidigare uppdrag för fullmäktige som riksdagen valt för valperioden.

4. Föreskrifterna om chef för riksbanken i 8 kap. 6 § i dess äldre lydelse gäller intill dess riksdagen valt fullmäktige enligt bestämmelserna i lagen (0000:000) om ändring i regeringsformen.

3 Förslag till Lag om Sveriges riksbank

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Sveriges riksbank, som enligt 9 kap. 12 § regeringsformen är en myndighet under riksdagen, är landets centralbank. Den får endast bedriva eller ta del i sådan verksamhet som anges i denna eller annan lag.

2 § Riksbanken är en självständig juridisk person, för vars ekonomiska förpliktelser staten ansvarar.

Banken har en grundfond som uppgår till ettusen miljoner kronor, en

reservfond som uppgår till femhundra miljoner kronor samt en dispositionsfond.

Prop. 1986/87: 143

3 § Med bankinstitut förstås i denna lag bankaktiebolag, sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit.

Med kreditinstitut förstås bankinstitut, jordbrukskassor, kreditaktiebolag, finansbolag enligt lagen (1980:2) om finansbolag, allmänna pensionsfonden, försäkringsföretag med svensk koncession, landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna samt Svenska skeppshypotekskassan.

Ändamål

4 § Riksbanken skall föra valuta- och kreditpolitik samt främja ett säkert och effektivt betalningsväsen.

Penningväsen

5 § Enligt 9 kap. 13 § regeringsformen har riksbanken ensam rätt att ge ut sedlar och mynt. Det ankommer också på riksbanken att meddela föreskrifter om utformningen av de sedlar och mynt som banken ger ut.

Sedlar och mynt som utges av riksbanken är lagligt betalningsmedel.

Penningheten i landet kallas krona. Kronan delas i etthundra öre.

6 § Sedlar får ges ut med namnvärdena tio, femtio, etthundra, femhundra, ettusen och tiotusen kronor.

Mynt får ges ut med namnvärdena tio öre, femtio öre, en krona och fem kronor.

Dessutom får minnes- och jubileumsmynt med andra namnvärden ges ut.

7 § Riksbanken skall svara för landets försörjning med sedlar och mynt.

8 § Sedlar och mynt som är skadade eller förslitna får lösas in av riksbanken. Banken får också ge ut ersättning för sedlar som blivit helt förstörda.

Om det föreligger särskilda skäl, får riksbanken lösa in sedlar och mynt som upphört att vara lagligt betalningsmedel.

Valuta- och kreditpolitik

9 § Riksbanken skall följa utvecklingen på valuta- och kreditmarknaderna samt vidta erforderliga penningpolitiska åtgärder.

10 § Riksbanken skall bestämma det system som skall gälla för att fastställa kronans externa värde samt bestämma om tillämpningen av detta system.

11 § Det ankommer på riksbanken att i valutapolitiskt syfte hålla tillgångar i utländsk valuta, utländska fordringar och guld.

12 § Riksbanken får i valutapolitiskt syfte köpa, sälja och förmedla handel med utländsk valuta, utländska statspapper, andra lätt omsättningsbara skuldebrev i utländsk valuta och guld samt rättigheter och skyldigheter som anknyter till nämnda tillgångar.

13 § I valutapolitiskt syfte får riksbanken ta upp utländsk kredit och kredit i utländsk valuta, bevilja kredit till annan centralbank och till Internationella valutafonden samt bevilja kredit inom ramen för verksamheten i Banken för internationell betalningsutjämning.

Efter medgivande av riksdagen får riksbanken i valutapolitiskt syfte bevilja kredit till andra internationella finansorgan vari Sverige är medlem och sluta avtal om långsiktiga internationella låneåtaganden.

Riksbanken får också efter medgivande av riksdagen av egna medel tillskjuta insatskapital i internationella finansorgan vari Sverige är medlem.

14 § Riksbanken får förvärva de särskilda dragningsrätter som tillkommer Sverige genom deltagandet i systemet med sådana dragningsrätter inom Internationella valutafonden. Det åligger vidare riksbanken att fullgöra de skyldigheter som följer av Sveriges deltagande i detta system.

15 § Riksbanken får verka som förbindelseorgan i förhållande till internationella finansorgan vari Sverige är medlem.

16 § Riksbanken får med eller utan räntegottgörelse ta emot insättningar i valuta eller guld från andra stater, mellanstatliga organ och utländska bankinrättningar.

Riksbanken får även göra insättningar av nämnda slag hos utländska bankinrättningar.

17 § Om riksbankens uppgifter och befogenheter enligt valutalagen (0000:000) gäller vad som sägs i nämnda lag.

18 § Riksbanken får på penningpolitiskt motiverade villkor bevilja lån till och ta emot inlåning från svenska bankinstitut samt medverka i betalningsutjämning. Räntevillkoren för denna ut- och inlåning skall offentliggöras.

Om det föreligger synnerliga skäl, får riksbanken även på andra villkor än som avses i första stycket bevilja lån till svenska bankinstitut. Under samma förutsättning får lån beviljas också till andra företag som står under tillsyn av bank- eller försäkringsinspektionen.

19 § I syfte att påverka kreditmarknaden får riksbanken

1. köpa, sälja och förmedla handel med svenska statspapper, andra lätt omsättningsbara skuldebrev samt rättigheter och skyldigheter som anknyter till nämnda tillgångar,

2. om särskilda skäl föreligger ge ut egna skuldebrev med kort löptid.

20 § I kreditpolitiskt syfte får riksbanken genom beslut i särskilda fall uppställa kassakrav gentemot bankinstitut. Med kassakrav avses att viss andel, högst femton procent, av bankinstitutets förbindelser, beräknade på det sätt riksbanken i det särskilda fallet bestämmer, skall under angiven tid

motsvaras av medel som med eller utan räntegottgörelse inestår på bankinstitutets checkräkning i riksbanken. I den utsträckning riksbanken i det särskilda fallet bestämmer likställs med sådana medel bankinstitutets inneiggande kassa.

21 § Om möjlighet för riksbanken att använda vissa andra kreditpolitiska medel finns bestämmelser i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel.

22 § Efter anmodan av riksbanken i det särskilda fallet skall ett kreditinstitut till riksbanken lämna de uppgifter som riksbanken anser nödvändiga för att bedöma om en penningpolitisk åtgärd behöver vidtas eller för att utforma ett beslut om en sådan åtgärd.

Övriga uppgifter

23 § Riksbanken skall ta emot betalningar till och göra utbetalningar för statsverket.

För att täcka statsverkets kortfristiga medelsbehov får riksbanken bevilja statsverket kontokredit.

24 § Inom ramen för riksbankens uppgifter som centralbank får riksbanken förvärva aktier, andelar i ekonomiska föreningar eller liknande rättigheter samt ikläda sig härmed förenade förpliktelser.

25 § Riksbanken får själv eller genom bolag, som ägs av banken, bedriva tryckerirörelse, papperstillverkning och tillverkning av sedlar samt tillverkning av mynt, medaljer och liknande föremål.

26 § Riksbanken får förvärva fastigheter och inventarier som är avsedda för den verksamhet som banken bedriver eller har del i.

I den mån det behövs för att skydda någon riksbankens fordran får banken förvärva varje slag av egendom.

Egendom som riksbanken har förvärvat enligt andra stycket skall avyttras så snart det är lämpligt och senast när det kan ske utan förlust.

27 § I anslutning till den bedrivna verksamheten får riksbanken mot betalning utföra tjänster som går utöver bankens egentliga myndighetsuppgifter.

28 § Riksbanken får efter prövning i varje särskilt fall besluta om ackord samt om avskrivning, nedsättning eller eftergift av fordran som banken har.

29 § Uppkommer i riksbankens verksamhet anledning att väcka fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige göra framställning i ämnet till riksdagen eller regeringen.

30 § Vid planeringen och genomförandet av riksbankens verksamhet i fred skall de krav beaktas som totalförsvaret ställer.

Det åligger riksbanken att ansvara för beredskapsanläggningen på bank- och betalningsväsendets område. Härvid skall riksbanken i erforderlig utsträckning samråda med postverket, berörda kreditinstitut och andra företag samt överstyrelsen för civil beredskap. Denna myndighet skall hållas underrättad om beredskapsplanläggningen.

31 § Enligt 9 kap. 12 § regeringsformen förvaltas riksbanken av åtta fullmäktige av vilka sju väljs av riksdagen och en som är riksbankens chef väljs av de övriga fullmäktige som även inom sig väljer ordförande.

Fullmäktige väljer inom sig en eller flera vice ordförande. Riksbankschefen får dock inte väljas till vice ordförande.

32 § Enligt 8 kap. 6 § riksdagsordningen väljer fullmäktige utom sig högst två vice riksbankschefer och bestämmer i vilken inbördes ordning dessa vid förhinder för riksbankschefen skall vara suppleanter för denne i fullmäktige.

Vice riksbankschef utövar i den inbördes ordning som nyss sagts även i övrigt riksbankschefens tjänst när denne har förhinder. Efter beslut av riksbankschefen inträder vice riksbankschef också i andra fall i riksbankschefens ställe vid behandlingen av vissa ärenden eller grupper av ärenden.

33 § Fullmäktig och vice riksbankschef får inte vara omyndig eller försatt i konkurs.

Fullmäktig och vice riksbankschef får inte heller vara statsråd eller styrelseledamot eller suppleant för sådan i svenskt kreditinstitut eller fondkommissionsbolag.

34 § Riksbankens verksamhet bedrivs vid ett huvudkontor i Stockholm där också fullmäktige har sitt säte.

Riksbanken bedriver dessutom verksamhet vid regionkontor, kassakontor och sedeldepåer till det antal och på de orter som riksbanken bestämmer.

35 § Vid huvudkontoret finns en revisionsenhet samt de övriga enheter som fullmäktige beslutat. Under fullmäktige leds riksbankens verksamhet av riksbankschefen. Verksamheten vid revisionsenheten leds dock av fullmäktige, om annat inte följer av lagen (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen. Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av riksbankens arbetsordning.

36 § Vid riksbanken får finnas personal enligt upprättad personalförteckning samt annan personal i mån av behov och tillgång på medel enligt gällande budget.

Riksbanken får därjämte anlita utomstående för särskilda uppdrag i mån av behov och tillgång på medel enligt gällande budget.

Utöver vad som följer av allmänna bestämmelser för riksdagen och dess organ får tjänst som tillsätts av fullmäktige tillsättas utan att kungöras till ansökan ledig.

Ordinarie tjänst vid riksbanken inrättas av riksdagen. Ordinarie tjänst som riksbankschef tillsätts med förordnande för viss tid eller med förordnande tills vidare. Övriga ordinarie tjänster tillsätts med förordnande för högst tre år.

37 § Riksbanken får för särskilt fall besluta att endast svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksbanken.

38 § Riksbanken skall besluta arbetsordning och de föreskrifter i övrigt som behövs för arbetet inom banken utöver denna lag.

Riksbanken beslutar också för särskilda fall i frågor som rör personal och uppdragstagare hos banken, i den mån inte annat följer av beslut av riksdagen eller av riksdagens förvaltningskontor.

39 § Beträffande arvoden till fullmäktige och suppleanter finns föreskrifter i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

För resor som en fullmäktig eller suppleant företar för riksbankens räkning har han rätt till resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt allmänt reseavtal för statens tjänstemän eller, när det är fråga om utrikes resa, enligt utlandsresereglementet (1953: 666). Fullmäktig och suppleant skall hänföras till reseklass A.

En fullmäktig eller suppleant som är ledamot av riksdagen har inte rätt till traktamente för deltagande i sammankomst i Stockholm med fullmäktige eller för annan förrättning eller annat uppdrag där för riksbankens räkning under tid då riksmöte pågår. Vid förrättning på annan ort än Stockholm under pågående riksmöte skall dagtraktamentet för en fullmäktig eller suppleant som är ledamot av riksdagen minskas med det belopp för dag som utgår enligt ersättningsstadgan (1971: 1197) för riksdagens ledamöter.

40 § 1 mom. Till ledamöter i den i 6 § valutalagen (0000:000) nämnda valutastyrelsen skall fullmäktige utse dels från riksbanken en vice riksbankschef, en fullmäktig eller suppleant för fullmäktig och en riksbanksdirektör, dels utanför banken fyra ledamöter, av vilka två skall representera bankväsendet och näringslivet i övrigt och två arbetstagarna. Fullmäktige skall därjämte utse suppleanter för dessa ledamöter.

Vice riksbankschefen är valutastyrelsens ordförande. Fullmäktige förordnar en av de övriga inom riksbanken utsedda ledamöterna att vara vice ordförande.

Valutastyrelsen är beslutför när minst fem ledamöter är närvarande. Vid lika röstetal gäller den mening som ordföranden biträder.

2 mom. Ärende som valutastyrelsen har att ta befattning med avgörs i valutastyrelsen, i valutastyrelsens direktion (valutadirektionen) eller av enskilda tjänstemän, en eller två i förening.

I valutastyrelsen avgörs ärenden som innefattar väsentliga principfrågor eller eljest är av större betydelse.

Valutadirektionen skall förbereda ärenden som skall avgöras av valutastyrelsen och under styrelsen leda valutaregleringen. I valutadirektionen avgörs ärenden som utan att kräva valutastyrelsens avgörande bedöms betydelsefulla.

Av enskilda tjänstemän, en eller två i förening, vilka därtill erhållit valutastyrelsen bemyndigande, avgörs de ärenden vilka inte ankommer på valutastyrelsen eller valutadirektionen.

3 mom. Valutadirektionen består av den vice riksbankschef och den riksbanksdirektör som ingår i valutastyrelsen, deras suppleanter i styrelsen samt den gruppchef eller motsvarande tjänsteman till vars verksam-

hetsområde föreliggande ärende hör. Valutastyrelsen skall utse två tjänstemän i riksbanken såsom suppleanter för valutadirektionens ständiga ledamöter. Vice riksbankschefen är ordförande och riksbanksdirektören vice ordförande i valutadirektionen. Beslutförhet kräver att tre är närvarande.

4 mom. Har på sätt som föreskrivs i 44 § andra stycket valutalagen (0000:000) ett yrkande framställts om att beslut som valutastyrelsen meddelat skall underställas fullmäktiges prövning, skall sökanden i ärendet underrättas om detta snarast möjligt och senast i samband med att han får meddelande om innehållet i styrelsens beslut.

Fullmäktig eller suppleant för fullmäktig får inte delta i fullmäktiges handläggning av ett ärende som han tagit befattning med i valutastyrelsen.

5 mom. Beträffande arvoden till valutastyrelsen finns föreskrifter i lagen (1984:665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ. Vid resa, som föranleds av uppdraget, har ledamot eller suppleant rätt till resekostnadsersättning och traktamente enligt vad som gäller för riksbanksdirektör.

Ärendenas handläggning

41 § Av fullmäktige avgörs

1. författningsfrågor,
2. fråga om fastställande av arbetsordning samt andra viktigare frågor om riksbankens organisation och arbetsformer,
3. frågor om systemet för att bestämma kronans externa värde och det område inom vilket värdet får förändras,
4. frågor om riktlinjer för förvaltningen av de tillgångar som anges i 11 §,
5. frågor om viktigare internationella låneavtal,
6. frågor om diskonto och om räntevillkoren vid ut- och inlåning enligt 18 § första stycket samt villkoren vid utlåning enligt 18 § andra stycket,
7. frågor om viktigare rekommendationer till eller överenskommelser med kreditinstitut,
8. frågor om kassakrav och särskild avgift när kassakrav inte uppfylls,
9. frågor om statsverkets kontokredit,
10. frågor som avses i 24 §,
11. viktigare frågor om ackord, avskrivning, nedsättning eller eftergift av fordran,
12. frågor om upprättande av personalförteckning, om beslut som avses i 37 § samt om tillsättande av tjänster som riksbanksdirektör, avdelningschef eller direktör för regionkontor,
13. frågor om skiljande från annan anställning än provanställning eller om skiljande från uppdrag eller om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning eller läkarundersökning,
14. övriga frågor som enligt denna eller annan lag skall avgöras av fullmäktige,
15. frågor som fullmäktige finner vara av större vikt eller som riksbankschefen hänskjuter till fullmäktige.

Ärenden som inte skall avgöras av fullmäktige avgörs av riksbankschefen. I den mån sådana ärenden inte är av det slag att de behöver prövas av riksbankschefen, får de avgöras av annan tjänsteman enligt vad som anges i arbetsordningen eller i särskilda beslut.

42 § Innan riksbanken fattar beslut av större penningpolitisk vikt skall samråd ske med statsråd som regeringen bestämmer, om inte synnerliga skäl föranleder annat.

43 § Fullmäktige skall sammanträda minst en gång varannan vecka. Vid sammanträdena skall föras protokoll.

Fullmäktige är beslutföra när minst sex ledamöter är närvarande. Ärenden som kräver ett skyndsamt beslut får dock avgöras av fem ledamöter, om minst fyra av dem är ense om beslutet. Vid omröstningar skall varje ledamot ge sin mening till känna.

Som fullmäktiges beslut gäller den mening som de flesta enar sig om eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. I 5 § lagen (RFS 1980:4) om beslutande organ i frågor om disciplinansvar m. m. beträffande arbetstagare hos riksdagen och dess myndigheter finns en särskild bestämmelse om omröstning i vissa personfrågor. Också omröstningsbestämmelsen i 24 § anställningsstadgan (RFS 1971:3) för riksdagen och dess organ skall iakttas.

44 § Om ett ärende som skall behandlas i fullmäktige är av ringa betydelse eller av särskilt brådskande art får ärendet avgöras genom meddelanden mellan ledamöterna.

45 § Fullmäktige får inte sammanträda på område som är ockuperat av främmande makt.

46 § Om vid sammanträde med fullmäktige någon ledamot eller föredraganden i samband med ett beslut anmäler skiljaktig mening, skall anteckning därom ske i protokollet.

47 § I skrivelse som fullmäktige avger till riksdagen eller regeringen skall anges vilka ledamöter som deltagit i beslutet och vem som varit föredragande. Har skiljaktig mening anmälts i ärendet, skall den anges i skrivelsen eller framgå av bifogat protokollsutdrag.

Budget, redovisning och vinstdisposition

48 § Kalenderåret är riksbankens räkenskapsår.

Varje år före utgången av december månad skall fullmäktige fastställa en budget för riksbankens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Budgeten skall tillställas riksdagen för kännedom.

49 § Riksbanken är bokföringsskyldig och det åligger banken att fullgöra denna skyldighet på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed.

Varje år före den 15 februari skall fullmäktige till riksdagen avge redovisning för det föregående räkenskapsåret samt förslag till disposition av riksbankens vinst. Redovisningen skall omfatta resultaträkning, balansräkning, förvaltningsberättelse och en redogörelse för den förda valuta- och kreditpolitiken.

50 § Riksbankens resultaträkning och balansräkning fastställs av riksdagen, som också beslutar hur bankens vinst skall disponeras. Härvid skall iakttas att om reservfonden gått ned under femhundra miljoner kronor, minst tio procent av årets vinst skall avsättas till reservfonden tills denna åter uppnått föreskrivet belopp.

Riksdagen beslutar om ansvarsfrihet för fullmäktige för förvaltningen av riksbanken.

51 § En gång varje vecka skall riksbanken offentliggöra statistiska uppgifter om valuta- och kreditförhållanden. Riksbanken skall även offentliggöra beslut om diskontoförändringar.

Avslutande bestämmelser

52 § Bankinstitut som inte uppfyller uppställda kassakrav skall erlägga särskild avgift till staten.

Fråga om särskild avgift prövas av riksbanken.

53 § Särskild avgift skall utgöra ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för varje dag sådant förelegat, varvid räntesatsen för år får uppgå till högst två gånger det av riksbanken fastställda, vid varje tid gällande diskontot.

Om särskilda skäl föreligger, får särskild avgift nedsättas eller efterges.

54 § Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnat oriktig uppgift i samband med fullgörande av skyldighet enligt 22 § skall dömas till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

55 § Utan hinder av vad som föreskrivs i 8 kap. 8 § sekretesslagen (1980: 100) skall riksbanken underrätta polismyndighet eller åklagarmyndighet om det i riksbankens kassarörelse, valutahandel, lånerörelse, betalningsutjämning samt handel med värdepapper framkommer uppgifter som ger anledning att anta att ett brott har begåtts.

Om särskilda skäl föreligger, får riksbanken underlåta att lämna sådan underrättelse.

56 § Åtal mot vice riksbankschef för brott som begåtts i utövningen av hans tjänst får beslutas endast av finansutskottet eller av fullmäktige. Vad nu sagts gäller dock inte fråga om brott som begåtts i utövningen av riksbankens beslutanderätt enligt valutalagen (0000: 000).

57 § Riksbankens beslut enligt denna lag får överklagas genom besvär endast i den utsträckning och i den ordning som sägs i besvärssadgan (RFS 1970: 3) för riksdagen och dess verk.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.
2. Genom lagen upphävs lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank, lagen (RFS 1975: 6) med reglemente för riksbanken och lagen (1970: 1028) om rikets mynt.
3. Verksamhet som inte föreskrivs i den nya lagen eller i annan lag men som påbörjats med stöd av äldre lag får bedrivas till dess verksamheten kan avslutas.
4. Befogenheten att åtala brott skall bedömas efter äldre lag om, när handlingen företogs, för åtal gällde förutsättning som inte har upptagits i den nya lagen.
5. Övergångsbestämmelserna till lagen (1970: 1028) om rikets mynt punkterna 3–6 skall fortfarande tillämpas.

4 Förslag till Lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret

Härigenom föreskrivs att lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1989.

-
1. De som var ledamöter i fullmäktige vid utgången av juni 1989 skall före den 15 oktober 1989 till riksdagen avge berättelse över förvaltningen under det föregående budgetåret.
 2. Befogenheten att åtala brott skall bedömas enligt den upphävda lagen om, när handlingen företogs, för åtal gällde förutsättning som efter lagens upphävande inte längre är föreskriven.

5 Förslag till Lag för riksgäldskontoret

Härigenom föreskrivs följande.

För samtliga lån och garantier som riksgäldskontoret ombesörjer är staten ansvarig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

6 Förslag till Lag om ändring i lagen (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen

Prop. 1986/87: 143

Härigenom förskrivs att 5 § lagen (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utöver den kontroll som riksdagens revisorer skall utöva enligt lagen (1974: 1036) med instruktion för riksdagens revisorer skall revisorerna för varje avslutat räkenskapsår granska riksbankens och *riksgäldskontorets* tillstånd, styrelse och förvaltning. Revisorerna skall därvid särskilt tillse att *verkens* organisation av och kontroll över bokföringen samt medels- och värdeförvaltningen är tillfredsställande.

Revisorerna skall avge en särskild berättelse till riksdagen senast *den 1 mars* över revisionen av riksbanken och *senast den 15 november* över revisionen av *riksgäldskontoret*. Berättelsen skall innehålla uppgift angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen och uttalande huruvida revisorerna anser att ansvarsfrihet bör beviljas *vederbörande* fullmäktige.

Föreslagen lydelse

5 §¹

Utöver den kontroll som riksdagens revisorer skall utöva enligt lagen (1974: 1036) med instruktion för riksdagens revisorer skall revisorerna för varje avslutat räkenskapsår granska riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning. Revisorerna skall därvid särskilt tillse att *riksbankens* organisation av och kontroll över bokföringen samt medels- och värdeförvaltningen är tillfredsställande.

Revisorerna skall avge en särskild berättelse till riksdagen senast *den 15 mars* över revisionen av riksbanken. Berättelsen skall innehålla uppgift angående omfattningen av den av revisorerna verkställda granskningen, *ställningstagande till riksbankens resultat- och balansräkningar* samt uttalande huruvida revisorerna anser att ansvarsfrihet bör beviljas fullmäktige.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989 avseende riksbanken och i övrigt den 1 juli 1989.

2. Revisorerna skall senast den 15 november 1989 till riksdagen avge en särskild berättelse över revisionen av riksgäldskontoret.

¹ Senaste lydelse 1982: 1160

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982: 1255) om författningssamlingar för riksdagens förvaltningskontor och riksbanken

Härigenom föreskrives att 7 § lagen (1982: 1255) om författningssamlingar för riksdagens förvaltningskontor och riksbanken skall ha följande lydelse.

7 §

Nuvarande lydelse

Av riksbanken beslutade författningar skall kungöras i RBFS.

Föreslagen lydelse

Av riksbanken beslutade författningar skall kungöras i RBFS.

Dock får författningar som är av särskilt allmänt intresse kungöras i Svensk författningssamling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

8 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ,

dels att 1 § 2 skall upphöra att gälla,

dels att nuvarande 1 § 3–7 skall betecknas 1 § 2–6,

dels att 1 § 1 och 2 § skall ha följande lydelse.

1 §

Nuvarande lydelse

Arvoden för vissa uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ skall utgå enligt följande:

1. Sveriges riksbank.

Fullmäktig: 20 000 kronor för år.

Fullmäktiges ordförande: 6 700 kronor för år utöver fullmäktige-arvodet.

Fullmäktig som är deputerad: 20 000 kronor för år utöver fullmäktige-arvodet.

Suppleant för fullmäktig: 6 700 kronor för år.

Föreslagen lydelse

Arvoden för vissa uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ skall utgå enligt följande:

1. Sveriges riksbank

Fullmäktig *som ej är tjänsteman i riksbanken*: 20 000 kronor för år.

Fullmäktiges ordförande: 6 700 kronor för år utöver fullmäktige-arvodet.

Suppleant för fullmäktig *som ej är tjänsteman i riksbanken*: 6 700 kronor för år.

Nuvarande lydelse

Ledamot av valutastyrelsen som ej är tjänsteman i riksbanken: 5 600 kronor för år till ledamot som tjänstgör endast i ärenden rörande direkta investeringar utomlands och 8 000 kronor till annan ledamot.

Suppleant i valutastyrelsen som ej är tjänsteman i riksbanken: 2 700 kronor för år.

Föreslagen lydelse

Ledamot av valutastyrelsen som ej är tjänsteman i riksbanken: 8 000 kronor för år.

Suppleant i valutastyrelsen som ej är tjänsteman i riksbanken: 2 700 kronor för år.

2 §

För fullgörande av i 1 § angivna uppdrag utgår särskilt arvode för sammanträdesdag (sammanträdesarvode) med belopp som fastställs av riksdagens förvaltningsstyrelse. Sammanträdesarvode utgår dock inte till

- a) riksbanksfullmäktig som är deputerad
- b) riksbankschef
- c) vice riksbankschef
- d) riksgäldsdirektör.

Till suppleant som deltar i sammanträde utan att delta i beslut utgår sammanträdesarvode endast om respektive organ beslutar det. Sammanträdesarvode enligt denna paragraf utgår ej när arvodering sker med tillämpning av förordningen om ersättning vid kommittéuppdrag.

För fullgörande av i 1 § angivna uppdrag utgår särskilt arvode för sammanträdesdag (sammanträdesarvode) med belopp som fastställs av riksdagens förvaltningsstyrelse. Sammanträdesarvode utgår dock inte till

- a) riksbankschef
- b) vice riksbankschef.

Till suppleant som deltar i sammanträde utan att delta i beslut utgår sammanträdesarvode endast om respektive organ beslutar det. Sammanträdesarvode enligt denna paragraf utgår ej när arvodering sker med tillämpning av förordningen om ersättning vid kommittéuppdrag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989 såvitt avser 1 § 1 och 2 § i fråga om riksbanksfullmäktig som är deputerad och i övrigt den 1 juli 1989.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel
dels att rubriken närmast för 11 § skall utgå,
dels att 11–13 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 1 och 6 §§ samt 30 § första stycket 1 skall ha följande lydelse.

1 §

Kreditpolitiska medel enligt denna lag är likviditetskrav, *kassakrav*, utlåningsreglering, emissionskontroll, allmän placeringsplikt, särskild placeringsplikt och räntereglering.

Kreditpolitiska medel enligt denna lag är likviditetskrav, utlåningsreglering, emissionskontroll, allmän placeringsplikt, särskild placeringsplikt och räntereglering.

6 §

I fråga om likviditetskrav, *kassakrav*, utlåningsreglering, placeringsplikt eller räntereglering får riksbanken

1. begränsa användningen till ett eller flera slag av institut,
2. undantaga visst institut, om särskilda skäl föreligger,
3. utfärda olika föreskrifter för skilda institut.

I fråga om likviditetskrav, utlåningsreglering, placeringsplikt eller räntereglering får riksbanken

1. begränsa användningen till ett eller flera slag av institut,
2. undantaga visst institut om särskilda skäl föreligger,
3. utfärda olika föreskrifter för skilda institut.

30 §¹

Särskild avgift skall utgöra, vid åsidosättande av föreskrift i fråga om

1. likviditets- eller *kassakrav*, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning, varvid räntesatsen för år får i fråga om *likviditetskrav* överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter och i fråga om *kassakrav* uppgå till högst två gånger diskontot.

Särskild avgift skall utgöra, vid åsidosättande av föreskrift i fråga om

1. likviditetskrav, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning, varvid räntesatsen för år får överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Senaste lydelse 1980: 522

10 Förslag till Lag om ändring i valutakommitténs förslag till ny valutalag (SOU 1985: 52)

Häri genom föreskrivs att 6 § valutakommitténs förslag till ny valutalag (SOU 1985: 52) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Framställning enligt 2 § första stycket, 2 § fjärde stycket och 3 § första stycket samt föreskrifter enligt 2 § sista stycket och 3 § andra stycket beslutas av fullmäktige i riksbanken.

Riksbankens beslutanderätt i övrigt enligt denna lag utövas inom banken av en styrelse (valutastyrelsen).

Valutastyrelsen består av nio ledamöter. Två av ledamöterna utses av regeringen. De övriga utses av fullmäktige i riksbanken. För ledamöterna skall i samma ordning utses suppleanter till ett antal av högst två för varje ledamot.

Närmare bestämmelser rörande valutastyrelsen meddelas i *bankoreglementet* (RFS 1975:6).

Närmare bestämmelser rörande valutastyrelsen meddelas i lagen (0000:000) om Sveriges riksbank.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

11 Förslag till Lag om ändring i föräldrabalken

Häri genom föreskrivs att 15 kap. 8 § föräldrabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

8 §²

Aktier, obligationer, pantbrev, företagshypoteksbrev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skall, om sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, i den omyndiges namn nedsättas i öppet försvar hos *riksbanken eller annan bank*. Vill förmyndaren ta ut nedsatt värdehand-

Aktier, obligationer, pantbrev, företagshypoteksbrev, skuldebrev och andra sådana värdehandlingar skall, om sammanlagda värdet överstiger ett belopp motsvarande två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, i den omyndiges namn nedsättas i öppet försvar hos *bank*. Vill förmyndaren ta ut nedsatt värdehandling, skall han söka överför-

¹ Balken omtryckt senast 1983: 485

² Senaste lydelse 1984:654

Nuvarande lydelse

ling, skall han söka överförmyndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen endast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdeförhandlingarna skall under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad som föreskrivs om vård om omyndigs värdehandlingar.

Föreslagen lydelse

myndarens tillstånd. Sådant tillstånd erfordras ej, där värdehandlingen endast skall genom bankens försorg överföras till annan bank för att där nedsättas i öppet förvar. De nedsatta värdehandlingarna skall under överförmyndarens tillsyn vårdas i enlighet med vad som föreskrivs om vård om omyndigs värdehandlingar.

Vad sålunda om nedsättning av omyndigs värdehandlingar föreskrivits skall ej äga tillämpning med avseende å bevis eller motbok rörande tillgodohavande å räkning hos bank, ej heller med avseende å bevis, som utfärdats om inskrivning i statsskuldboken eller Sveriges allmänna hypoteksbanks skuldbok eller skuldbok hos annan inrättning, som regeringen bestämmer, såframt å beviset finnes antecknat, att inskrivningen skett med förbehåll att kapitalbelopp å inskriven fordran eller därå utställd obligation eller ock inskriven obligation eller å sådan obligation belöpande kapitalbelopp ej må lyftas utan överförmyndarens tillstånd.

Premieobligationer, vilka utfärdats av staten, skola, såframt ej obligationerna äro nedsatta i öppet förvar hos bank eller överförmyndaren medgiver undantag, inskrivas i statsskuldboken med förbehåll, varom i andra stycket sägs.

Utövar en förmyndare förmynderskap för flera omyndiga, skola vid tillämpning av det i första stycket givna stadgandet de omyndigas värdehandlingar sammanräknas.

Finnas omyndigs värdehandlingar, som skola förvaltas av förmyndaren, i öppet förvar hos bank utan att hava nedsatts enligt bestämmelse i detta kapitel, skall å dem tillämpas vad i denna balk är stadgat om nedsatta värdehandlingar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

12 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1924:322) om vård av omyndigs värdehandlingar**

Häri genom föreskrivs att 1 § lagen (1924:322)¹ om vård av omyndigs värdehandlingar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Hava för omyndigs räkning värdehandlingar blivit hos *riksbanken*

¹ Lagen omtryckt 1976: 616

Föreslagen lydelse

1 §

Hava för omyndigs räkning värdehandlingar blivit hos bank i öppet

Nuvarande lydelse

eller annan bank i öppet förvar nedsatta efter vad i föräldrabalken är stadgat, svare banken för de sålunda nedsatta värdehandlingarnas förvaring och förvaltning i enlighet med vad här nedan i 2–7 §§ stadgas. Ej må i vidare mån än där sägs avtal träffas om befrielse från de förpliktelser, som enligt nämnda lagrum åvila banken; har så skett, vare avtalet utan verkan.

Finnas eljest i öppet förvar hos bank omyndigs värdehandlingar, å vilka skall tillämpas vad i föräldrabalken är stadgat beträffande nedsatta värdehandlingar, äge vad i första stycket sägs motsvarande tillämpning.

Föreslagen lydelse

förvar nedsatta efter vad i föräldrabalken är stadgat, svare banken för de sålunda nedsatta värdehandlingarnas förvaring och förvaltning i enlighet med vad här nedan i 2–7 §§ stadgas. Ej må i vidare mån än där sägs avtal träffas om befrielse från de förpliktelser, som enligt nämnda lagrum åvila banken; har så skett, vare avtalet utan verkan.

Finnas eljest i öppet förvar hos bank omyndigs värdehandlingar, å vilka skall tillämpas vad i föräldrabalken är stadgat beträffande nedsatta värdehandlingar, äge vad i första stycket sägs motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

13 Förslag till

Lag om ändring i inkassolagen (1974: 182)

Härigenom föreskrivs att 2 och 13 §§ inkassolagen (1974: 182)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Inkassoverksamhet, som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning, får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Om inkassoverksamheten utgör ett underordnat led i en annan verksamhet och inte någon av verksamheterna utgör näringsverksamhet eller om inkassoverksamheten bedrivs av ett företag för ett annat företag inom samma koncern behövs tillstånd endast i fall då inkassoverksamheten avser fordringar som tillkommer eller har övertagits från någon som inte utan tillstånd enligt denna lag hade kunnat driva in fordringarna.

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar eller som bedrivs av *Sve- riges riksbank*, Sveriges investe-

Föreslagen lydelse

2 §

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar eller som bedrivs av *Sve- riges investeringsbank AB*, företag

¹ Lagen omtryckt 1981: 738

Nuvarande lydelse
ringsbank AB, företag under bank-
inspektionens tillsyn eller advokat.

Föreslagen lydelse
under bankinspektionens tillsyn el-
ler advokat.

Prop. 1986/87: 143

13 §

Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag. Inspektionens tillsyn omfattar dock ej verksamhet som bedrivs av *Sve- riges riksbank*, Sveriges investe- ringsbank AB, företag under bank- inspektionens tillsyn eller advokat. Tillsynen skall utövas så, att den inte vållar större kostnader eller olägenheter än som är nödvändigt.

Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag. Inspektionens tillsyn omfattar dock ej verksamhet som bedrivs av *Sve- riges investeringsbank AB*, företag under bankinspektionens tillsyn el- ler advokat.

Tillsynen skall utövas så, att den inte vållar större kostnader eller olägenheter än som är nödvändigt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

14 Förslag till

Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 8 § sekretesslagen (1980: 100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

8 §

Sekretess gäller i riksbankens *bankrörelse* och i riksgäldskonto- rets upplåningsverksamhet för upp- gift om enskilds ekonomiska förhål- landen.

Sekretess gäller i riksbankens *kassarörelse, valutahandel, låne- rörelse, betalningsutjämning samt handel med värdepapper* och i riksgäldskontorets upplåningsverk- samhet för uppgift om enskilds eko- nomiska förhållanden.

Sekretess gäller i annan av myndighet bedriven upplåningsverksamhet eller affärsmässig utlåningsverksamhet för uppgift om enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgif- ten röjs.

Har uppgift, för vilken sekretess gäller enligt andra stycket, lämnats till annan myndighet, gäller sekretessen också där. Sekretessen gäller dock inte, om uppgiften ingår i beslut av den mottagande myndigheten.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt senast 1985: 1059

Sammanställning av remissyttranden

Efter remiss har yttranden över den statsskuldspolitiska kommitténs slutbetänkande (SOU 1986:22) Riksbanken och riksgäldskontoret avgetts av Överstyrelsen för civil beredskap, statskontoret, riksrevisionsverket, bankinspektionen, kammarkollegiet, hovrätten för Övre Norrland, fullmäktige i Sveriges riksbank, fullmäktige i riksgäldskontoret, riksdagens förvaltningskontor, riksdagens revisorer, Exportkreditnämnden (avsnitt 9.7.3), Arvs- och gåvoskattekommittén (Fi 84:02) (avsnitt 6.6.1), Svenska bankföreningen, PKbanken, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges förningsbankers förbund, Sveriges allmänna hypotekskassa, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Folksam, Landsorganisationen i Sverige LO, Tjänstemännens centralorganisation TCO och Stockholms överförmyndarnämnd (avsnitt 6.6.1 samt 10.11 och 10.12):

Gemensamt remissyttrande har avgetts av Svenska försäkringsbolags riksförbund och Folksam.

PKbanken har anslutit sig till bankföreningens yttrande.

Remissyttrandena från överstyrelsen för civil beredskap, statskontoret, bankinspektionen, kammarkollegiet, statens industriverk, hovrätten för Övre Norrland, EKN-exportkreditnämnden, arvs- och gåvoskattekommittén, Svenska försäkringsbolags riksförbund och Folksam samt Stockholms överförmyndarnämnd innehåller i huvudsak endast att de i betänkandet framlagda förslagen tillstyrks eller lämnas utan erinran.

Övriga remissinstanser har i nedan angivna frågor i huvudsak anfört följande.

1 Allmänna synpunkter på betänkandet

1.1 Överstyrelsen för civil beredskap, ÖCB

ÖCB begränsar sitt yttrande till att omfatta frågor inom överstyrelsens kompetensområde.

ÖCB har i stort intet att anföra mot kommitténs författningsförslag. ÖCB finner det värdefullt att kommittén har behandlat riksbankens roll under kriser och i krig. Riksbanken har viktiga uppgifter inom totalförsvaret.

Kommittén behandlar i avsnitt 6.6.3 Beredskapsplanläggning riksbankens roll i försvarsplaneringen. Stor vikt läggs vid innehållet i prop. 1984/85: 160 om ledningen av de civila delarna av totalförsvaret där riksbanken föreslås bli funktionsansvarig myndighet för funktionen Betalningsväsende m. m. och där innebörden av det ansvaret närmare beskrivs i bilaga till propositionen.

Regeringen har med anledning av ovan nämnda proposition utfärdat förordning om ledning och samordning inom totalförsvarets civila delar

(1986:294). Denna förordning gäller för myndigheter under regeringen (2 §) vilket fått till följd att riksbanken som är en myndighet under riksdagen ej omfattas av förordningen och att funktionen Betalningsväsende där riksbanken skulle vara funktionsansvarig myndighet utelämnats. Mot bakgrund av detta är det av stor vikt att riksbankens uppgifter som funktionsansvarig myndighet för funktionen Betalningsväsendet regleras i lag. Betalningsväsendet bör bli en funktion inom totalförsvarets civila delar.

ÖCB vill starkt understryka det kommittén skriver om "att för varje riksbankens verksamhet måste i fred ständigt beaktas vilka krav totalförsvaret ställer på att verksamheten ska kunna fortsättas under krig".

1.2 Statskontoret

Statskontoret tillstyrker i sin helhet kommitténs förslag och vill samtidigt nämna följande. Kommitténs förslag om årligt faställande av budget för riksbankens förvaltningsverksamhet anser statskontoret vara väsentligt för att en styrning och uppföljning av verksamheten skall underlättas. En sådan ordning skapar också starkare incitament för riksbanken att ta vara på rationaliserings- och besparingsmöjligheter. Statliga myndigheter har naturligt en sådan prövning genom regeringens årliga budgetarbete.

Vad gäller kommitténs förslag om ändrat huvudmannskap för riksgäldskontoret anser statskontoret det vara väsentligt att en diskussion förs om hur övergången skall ske för att säkerställa kontinuitet i organisationens beslutsfunktioner.

I det fall inte huvudmannsfrågan kan lösas i sin helhet anser statskontoret det vara väsentligt att ansvaret för ärenden som rör varvs- och rederistöd organiseras inom en myndighet underställd regeringen.

1.3 Riksrevisionsverket

Riksrevisionsverket (RRV) har inget att erinra mot de två huvudförslagen att införa en ny riksbankslag och att ändra huvudmannskapet för riksgäldskontoret. Mot bakgrunden av de frågor som RRV har att särskilt bevaka finns inte anledning för verket att behandla alla delförslag, t. ex. den i sig viktiga frågan om riksbankens ledningsorganisation. Vissa av delförslagen vill dock RRV något kommentera.

1.4 Bankinspektionen

Bankinspektionen begränsar sitt yttrande till frågor som på något sätt berör inspektionen och tar inte ställning till frågor av politisk eller administrativ karaktär.

Bankinspektionen konstaterar att betänkandet avser riksbankens och riksgäldskontorets ställning och verksamhet samt att förslagen inte närmare påverkar inspektionens verksamhet. Den uppdelning av arbetsuppgifterna mellan berörda myndigheter på kreditmarknaden som f. n. gäller, med riksbanken som ansvarig för kredit- och valutapolitik och bankinspektionen som tillsynsmyndighet över banker, finansbolag m. fl. institut, fun-

gerar enligt inspektionens mening smidigt och effektivt genom ett nära samarbete mellan myndigheterna. Kommitténs förslag till ny riksbankslag innebär bl. a. en klarare beskrivning än för närvarande av riksbankens ställning som centralbank, dess ändamål och uppgifter. De preciseringar som görs i förslaget innebär en renodling av riksbankens verksamhet till att omfatta typiska centralbanksuppgifter, medan andra uppgifter antingen avvecklas eller i något fall överförs till riksgäldskontoret. Förändringarna innebär inte att gällande arbetsfördelning mellan riksbanken och bankinspektionen ändras.

Kommitténs strävan att förenkla och modernisera lagstiftningen förefaller, från de synpunkter bankinspektionen har att beakta, tillgodosedda genom förslaget. Inspektionen noterar bl. a. följande sakliga ändringar: riksbankens utlåningsrätt begränsas till att enbart avse banker, riksbanken får möjlighet att ge ut egna kortfristiga skuldebrev, beslutanderätten i fråga om kassakrav överförs från regeringen till riksbanken, riksbanken får möjlighet att bevilja statsverket kontokredit för kortfristig finansiering av likviditetssvängningar, möjlighet till checkräkningskredit hos riksbanken utan särskild säkerhet vidgas till att även omfatta sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit. Vidare konstaterar inspektionen att riksbanken får möjlighet att om synnerliga skäl föreligger lämna lån till bankinstitut m. fl. på andra än penningpolitiskt motiverade villkor.

Bankinspektionen instämmer i de skäl som kommittén anför för ändringarna och tillstyrker därför förslagen. Inspektionen har inte något att erinra mot förslaget att ändra huvudmannskapet för riksgäldskontoret på så sätt att riksgäldskontoret blir en myndighet under regeringen i stället för under riksdagen.

1.5 Fullmäktige i riksbanken

En grundläggande fråga är bestämningen av riksbankens ändamål. Kommittén avvisar tanken på att i lagen föra in ett särskilt ansvar för riksbanken avseende ett eller flera ekonomisk-politiska mål, t. ex. pris- eller växelkursstabilitet, och förordar i stället att riksbankens ändamål uttrycks som en allmän precisering av bankens roll och verksamhetsområde. I lagen anges att riksbanken är landets centralbank och att riksbanken skall föra valuta- och kreditpolitik samt främja ett säkert och effektivt betalningsväsen.

Fullmäktige delar kommitténs synpunkter och ansluter sig till de framlagda förslagen. Vid utformningen av sina åtgärder får fullmäktige självklart se till att dessa ligger i linje med den allmänna inriktningen av penningpolitiken som beslutats av riksdagen. Viktigare åtgärder skall ske under samverkan med regeringens ekonomiska politik.

Den nu gällande lagen (1934:437) för Sveriges riksbank är närmast en formell överarbetning av den tidigare riksbankslagen från år 1897. De kvarlevande lagbestämmelserna är alltså avfattade för ett helt annorlunda samhälle än dagens. Utvecklingen har medfört att riksbankslagen – liksom 1974 års bankoreglements som blott är en överarbetning av äldre reglementen – är ett lagverk som endast kvarstår i sina rester av en tidigare

lagstiftning och som inte alls beskriver den roll eller de uppgifter som riksbanken numera har. Åtskilliga paragrafer och hela avsnitt har upphävts. Andra saknar anknytning till dagens verklighet medan åter andra nödtorftigt anpassats så att lagen inte direkt blockerar nödvändig verksamhet. Gällande riksbankslag är sålunda ur stånd att ge ledning för bankens verksamhet och kan närmast sägas fungera blott såsom ett ålderdomligt placeringsreglemente för en finansiell institution.

Det har alltså sedan länge varit angeläget att få till stånd en modern lagreglering av riksbanksverksamheten. Tidigare ansatser härtill har emellertid misslyckats inte bara beroende på frågornas komplexitet utan kanske än mer på grund av deras politiska innebörd. Det nya förslaget till ny riksbankslag läggs fram av en enig kommitté.

Förslaget är också en tekniskt tilltalande produkt. Det binder å ena sidan riksbanken på det hårda sätt som torde vara nödvändigt för en sedelbank genom föreskriften att riksbanken "får endast bedriva eller ta del i sådan verksamhet som anges i denna eller annan lag" (1 §). Men det ger å andra sidan önskvärd flexibilitet genom att i och för sig begränsade regler formuleras så att transaktioner blir tillåtna om de sker i visst syfte (11–13 §§ och 18–20 §§). Begränsningar av detta slag blir nämligen lättare anpassbara till förändrade förhållanden än instrumentellt angivna begränsningar samtidigt som de effektivt utesluter transaktioner som ej hör hemma i en centralbank. Lagen bör därmed ha förutsättningar att i sina huvuddrag vara bestående under lång tid.

Lagförslaget är modernt i sitt angivande av ändamål och verksamhetsinriktningar liksom i sin formella uppbyggnad. Det bevarar vidare riksbanken såsom riksdagens verk med ett självständigt ansvar för penning- och valutapolitiken. Av riksdagen valda fullmäktige förblir det kollektivt som alljämt skall leda riksbankens verksamhet.

1.6 LO

LOs yttrande i detta ärende utmynnar i

att ansvaret för stabiliseringspolitikens handhavande i sin helhet inte kan delas upp, trots den formella ställning riksbanken har som en myndighet direkt underställd riksdagen, att riksbankslagen uttryckligen ska lägga ansvaret för valuta-, penning- och kreditpolitiken på regeringen, medan genomförandet av behövliga åtgärder åvilar riksbanken,

att motsvarande ärenden hos regeringen i praktiken åläggs finansdepartementet. En resursförstärkning för denna uppgift är lämplig,

att regeringsskifte medför att riksbankschefen avgår, då det är fråga om ändrade majoritetsförhållanden i riksdagen, dvs. i stort nuvarande ordning,

att riksdagen behåller det formella huvudmannaskapet för riksbanken via riksbanksfullmäktige och på annat sätt. I dess roll ingår bl. a. att ansvara för administrativa frågor, ekonomisk revision och regelefterlevnad,

att betänkandets förslag om ändrad ställning för riksgäldskontoret tillstyrks.

Riksbankens ställning som ett organ under riksdagens huvudmannaskap har sin grund i historiska förhållanden. I dess nuvarande rättsliga och formella ställning avspeglas fortfarande förhållanden som rådde före parlamentarismens genombrott och införande.

Den nu gällande riksbankslagen, som tillkom år 1934, är otidsenlig och ofullständig, något som också kan sägas om bankoreglementet från år 1975.

Kommitténs genomgång av några utländska centralbankers ställning och ledningsorganisation visar att förhållandena varierar starkt. De är färgade av den historiska traditionen och speciella behov i respektive land. Centralbanken som en myndighet under parlamentets huvudmannaskap är ett inte helt men tämligen unikt förhållande.

Kommittén pekar på att begreppet centralbank inte är entydigt, vilken en internationell översikt också bestyrker. Bland egenskaper och funktioner, som mer eller mindre direkt kännetecknar centralbanksrollen är ensamrätt för sedelutgivning, att vara statens bank, att tjänstgöra som bankernas bank, att äga och förvalta den officiella valutareserven, att verkställa valutapolitiken och penningpolitiken samt att utföra vissa kontrolluppgifter. Centralbanksrollen är dock inte mer skiljaktig mellan olika länder än att begreppet är meningsfullt och viktigt. Att det finns möjligheter att dra fram ländervisa skillnader i centralbankens faktiska funktion är uttryck dels för den skilda historiska bakgrunden, dels för skilda penningpolitiska behov på grund av ekonomins struktur och dels på varierande effektivitet och ändamålsenlighet i bankens verksamhet.

Det mest avgörande och omfattande i centralbankens uppgift är givetvis verkställandet av valuta-, penning- och kreditpolitiken. Därtill kommer att statsskuldspolitiken kan få stor betydelse i vissa skeden, speciellt då statsskulden har stor omfattning eller budgetsaldot är betydande. Statsskuldspolitiska kommittén har som namnet anger haft till uppgift att behandla samordningen mellan riksbanks- och riksgäldsverksamheterna.

Riksdagen styr i praktiken inte alls denna centrala del av riksbankens uppgifter. Sedan år 1975 kan inte finansutskottet ge föreskrifter för riksbankens verksamhet. Preciserade beslut om inriktningen av penningpolitiken eller dess mål har under senare år inte fattats av riksdagen för överlämnande till riksbanken. Samtidigt har riksbankens penningpolitik genom olika omständigheter blivit mycket aktiv, en tvingande nödvändighet. I kontrast till de faktiska förhållandena står riksbankslagen, som föreskriver att fullmäktige inte i och för sin befattning med riksbanken kan emotta föreskrifter av någon annan än riksdagen.

Riksdagens styrning av finanspolitiken är i kontrast därtill mycket detaljerad.

2. Riksbankens ändamål och förhållande till riksdag och regering

Prop. 1986/87:143

2.1 Fullmäktige i riksbanken

Enligt 9 kap. 12 § regeringsformen är riksbanken "myndighet under riksdagen" och "förvaltas av sju fullmäktige". Dessa har ett politiskt ansvar inför riksdagen för sin förvaltning av riksbanken. Enligt samma lagrum gäller nämligen att "fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag". Fullmäktiges självständighet i uppdraget understrykes av 32 § i nuvarande riksbankslag där det stadgas att "fullmäktige kunna ej i och för sin befattning med riksbanken emottaga föreskrifter av någon annan än riksdagen".

Enligt regeringsformen framstår fullmäktige i riksbanken sålunda som ett självständigt politiskt organ under riksdagen med ansvar för riksbankens förvaltning, dvs. för penning- och valutapolitiken. Att fullmäktiges ställningstaganden i hithörande policyfrågor måste överensstämma med den ekonomiska politiken i övrigt är dock uppenbart och har för övrigt särskilt understrukits vid grundlagsreformen. I propositionen med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m. (prop. 1973:90 s. 354) uttalades sålunda att "det får förutsättas att, liksom hittills, den kredit- och penningpolitik som riksbanken bedriver samordnas inom ramen för den av regeringen förda ekonomiska politiken". Detta samordningskrav kan inom det nuvarande systemet sägas bli tillgodosett på tre olika sätt.

För det första verkar reglerna om utseende av fullmäktige i sådan riktning. Sammansättningen av de sex riksdagsvalda ledamöterna, som utses genom proportionella val för riksdagens valperiod, speglar den parlamentariska grunden för regeringen. Regeringsinflytandet förstärkes därutöver genom att regeringen utser fullmäktiges ordförande. En majoritet i fullmäktige kan sålunda i de flesta parlamentariska lägen förväntas företräda samma ekonomisk-politiska grundsyn som regeringen. Därmed finns de grundläggande förutsättningarna för den eftersträlvade samordningen mellan regerings- och riksbankspolitiken.

Vidare kan, såsom förutsättes i det citerade lagrummet i riksbankslagen, riksdagen lämna riksbanken preciserade anvisningar i t. ex. penningpolitiska frågor. Såsom kommittén redovisar har också förekommit att finansutskottet på senare tid i betänkande om riktlinjer för den ekonomiska politiken givit sin syn också på kredit- och valutapolitik och dragit upp riktlinjer för riksbankens handlande. Även om man torde kunna förmärka en tendens under senare tid till att sålunda fördjupa analysen av kredit- och valutapolitiska frågor i propositioner och utskottsbetänkanden är dock klart att denna metod för samordning av riksbankspolitiken med den ekonomiska politiken i övrigt har sina uppenbara gränser. Det aktuella läget kan snabbt förändras. Allmänna riksdagsuttalanden ger ibland föga ledning för konkret beslut i en aktuell situation. Framför allt måste, för att undvika marknadsstörningar, många av de viktigaste penningpolitiska besluten förberedas under sekretess.

Med hänsyn till det sagda har vid sidan av gällande regler utvecklats en tredje mera direkt form för samordning av penning- och valutapolitiken

med den ekonomiska politiken i övrigt. Före viktigare beslut förekommer sålunda regelmässigt kontakter mellan riksbanksledningen och företrädare för regeringen. Detta är också uttryckligt sanktionerat av riksdagen genom ett grundläggande uttalande av 1937 års bankoutsrott och åter upprepat av 1958 års bankoutsrott (BaU 1937:67 och 1958:6). Enligt utskottet är det sålunda "en självklar förutsättning, att alla statsmakternas olika åtgärder som har inflytande på det ekonomiska livet och därmed på penningväsendet, samordnas, så att de stödja och icke motverka varandra. Avvägningen av åtgärderna bör sålunda ske under vederbörlig samverkan mellan de instanser, som bära ansvaret både för penningpolitiken och för den ekonomiska politiken över huvud". Detta uttalande som enligt bankoutsrottet år 1958 "bevarar i dagens läge sin fulla giltighet" gör så ännu i dag. Att det är regeringen som tar huvudansvaret för en växelkursändring har också erkänts från riksbankens sida vid den devalvering som skedde efter riksdagsvalet, år 1982 men innan riksdagen därefter hunnit välja nya fullmäktigeledamöter. Även om den då rådande situationen får anses vara unik uttalade den avgående riksbankschefen tillsammans med två borgerliga ledamöter i särskilt yttrande till fullmäktiges protokoll att "det är vår uppfattning som också delas av den avgående regeringen, att den kvarvarande majoriteten i riksbanksfullmäktige ej bör hindra en nytillträdande regering som kommer att kunna förfoga över en egen majoritet i fullmäktige, att genomföra sin ekonomiska politik". I yttrandet tillades bl. a. att det över huvud taget icke vore möjligt att ta ställning till devalveringen "med mindre än att man känner huvuddragen i det omfattande ekonomisk-politiska program som vi anser ofrånkomligen måste följa på en så stor devalvering".

I en ny riksbankslag måste alltså riksbankens självständiga ställning balanseras mot kravet på nära samverkan mellan regering och riksbank i den ekonomiska politiken. Olika möjligheter för detta står till buds och kommittén redovisar en utförlig diskussion i frågan men stannar för att närmast lagfästa nuvarande ordning. Kommittén föreslår sålunda att "innan riksbanken fattar beslut av större penningpolitisk vikt skall samråd ske med statsråd som regeringen bestämmer, om inte synnerliga skäl föranleder annat". Fullmäktige tillstyrker detta förslag som på ett naturligt sätt fångar in gällande praxis. Det bör dock observeras att formaliseringen inte avser sådana samrådsförfaranden som förekommer på tjänstemannaplanet före vissa penningpolitiska beslut. Visserligen torde de ärenden där denna typ av samråd förekommit i allmänhet ej ha gällt "beslut av större penningpolitisk vikt". Men viktigt är naturligtvis att den föreslagna formaliseringen inte får leda till att de bredare kontakter som förekommit mellan finansdepartementet och riksbanken före penningpolitiska beslut avtar därför att lagen nu kommer att föreskriva en formell kontakt på högsta nivå. Noteras skall också att när synnerliga skäl föreligger, dvs. när föreskrivet samråd ej kan tas, ger lagförslaget riksbanken handlingsfrihet.

Betydelsefullt är att samrådet också i fortsättningen kan ske i relativt fria former. Fullmäktige vill understryka behovet av flexibilitet beträffande formerna för samrådsförfarandet och anser att samrådet liksom hittills bör kunna ske informellt, t. ex. via ett telefonsamtal som inte behöver protokollföras.

Genom kommitténs förslag att lagfästa samrådsförfarandet och att ordföranden i fullmäktige skall väljas av fullmäktige i stället för av regeringen blir klarlagt att samordningen med regeringens ekonomiska politik skall ske genom samrådsförfarandet. Föreslagna regler om val av ordförande utesluter inte att till ordförande i fullmäktige väljs någon som direkt företräder regeringens ekonomiska politik. Dock kan enligt 33 § andra stycket i lagförslaget statsråd ej utses. Men samordningen skall ske genom samrådsförfarandet med det av regeringen utsedda statsrådet.

2.2 Riksdagens revisorer

Utan att närmare gå in på innehållet i lagförslagens olika delar vill vi framhålla värdet av att de lagbestämmelser som reglerar riksbankens verksamhet för samman i *en lag*. Det är utan tvakan angeläget att den nuvarande föråldrade och svåröverskådliga lagstiftningen ersätts med en tidsenlig och mer lättillgänglig riksbankslag. Kommitténs förslag utgör enligt vår uppfattning en god grund för en sådan förändring. Vi erinrar om att en motsvarande sammanslagning skedde genom den nya lagen om riksgäldskontoret som trädde i kraft den 1 januari 1983.

Riksbankens verksamhet har under senare år alltmer renodlats till att avse egentliga *centralbanksuppgifter*. Detta bör nu som kommittén förordar komma till klart uttryck i lagstiftningen. Motsvarande bedömningar som dem kommittén har gjort låg till grund för riksdagens revisorers förslag år 1982 och det därpå fattade riksdagsbeslutet om en ändring av riksbankens regionala organisation (Förs. 1982/83:11, FiU, rskr. 183 och 184).

Innan riksbanken fattar beslut av större penningpolitisk vikt skall *samråd ske med statsråd* som regeringen bestämmer, om inte synnerliga skäl föranleder annat (42 §). Bestämmelsen syftar till att säkerställa att regeringen kan samordna genomförandet av den ekonomiska politiken. Kommittén säger vidare "I samband med riksdagens behandling av riksbankens redovisning av sin verksamhet torde frågor om underlåtet samråd och om inte uppnådd enighet mellan riksbanken och företrädare för regeringen få behandlas". Vi anser oss inte böra kommentera lagförslaget i denna del i vidare mån än att det känns angeläget påpeka att riksdagens revisorer självfallet utgår från att de inte skall ha att lämna underlag för denna efterhandsgranskning eller att behandla frågan i sin årliga berättelse över granskningen av riksbankens verksamhet.

2.3 Bankföreningen

Bankföreningen biträder utredningens uppfattning att det inte kan vara aktuellt att i Sverige överlåta ansvaret för penningpolitiken till en autonom institution bortom riksdagens eller regeringens politiska inflytande.

Det är då följdriktigt att, som utredningen föreslår, penningpolitiken ges ett efter omständigheterna lämpligt utrymme i riksdagens beslut om den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken. Detta avses ske så att regeringen i finansplanen föreslår penningpolitiska mål att gälla under den

period som omfattas av riksdagens beslut. Finansutskottet skall ta ställning till dessa förslag och riksdagens beslut skall ges inte bara regeringen utan även riksbanken till känna. Bankföreningen anser att en sådan ordning kan tjäna till viss ledning för marknaden och därför vara till gagn, även om givetvis uppställda mål måste kunna ändras till följd av inträffade omständigheter. Uppnående av penningpolitiska mål har också betydelse som förutsättning för tillgripande av regleringar enligt lagstiftningen om kreditpolitik och valutapolitik. Det är då angeläget att sådana mål finns fastställda genom beslut av riksdagen.

De fastställda målens uppnående förutsätter, som utredningen anger, samråd med regeringen innan riksbanken fattar viktigare penningpolitiska beslut. Bankföreningen tillstyrker förslaget att det skall klart markeras att riksbanken självständigt fattar det slutliga beslutet. En sålunda formellt fastslagen ordning kan ha sin särskilda betydelse vid minoritetsregering. Såvitt avser förhållandet mellan riksbanken och regeringen innebär denna ståndpunkt ett bidrag till den avpolitiserings av riksbanken som bankföreningen anser önskvärd.

2.4 Sparbanksföreningen

Kommittén föreslår omfattande ändringar i de lagar som styr riksbanken och dess verksamhet. Sparbanksföreningen finner ingen anledning att ge allmänna synpunkter på den samordning och modernisering av lagstiftningen som föreslås. De motiv till förändringarna som ges i kommitténs betänkande är enligt Svenska sparbanksföreningen bedömning väl grundade. Förändringarna bör leda till att riksbankens verksamhet kommer att styras av en lagstiftning väl anpassad till moderna förhållanden på penning- och kreditmarknaden samt ge riksbanken möjlighet att bedriva en effektiv penning- och kreditpolitik inom ramen för en övergripande ekonomisk politik.

Dock anser Svenska sparbanksföreningen att de grundläggande problem som finns på penningmarknaden i dag med två centrala aktörer, riksbanken och riksgäldskontoret, inte har lösts i kommitténs betänkande. Det är inte tillfredsställande att marknaden riskerar att få motstridiga uppgifter om intentionerna i penningpolitiken eller att riksbanken i efterhand med marknadsoperationer korrigerar effekten av de åtgärder som riksgälden gör, eller tvärtom.

Även efter den föreslagna förändringen av riksgäldskontorets ställning kvarstår dock den grundläggande konflikten. Den konflikten har sin grund i att det de facto finns två centrala organ för penningpolitiken. I detta avseende anser Svenska sparbanksföreningen att kommittén inte har löst sin uppgift på ett tillfredsställande sätt. Konflikten kan tillfälligt döljas genom att göra riksgälden till ett organ under finansdepartementet. Men om det grundläggande problemet inte löses, finns i stället risk för att konflikterna tar sig andra former, exempelvis genom att det uppstår målkonflikter mellan finansdepartement och riksbank, vilket vore olyckligt för en framgångsrik ekonomisk politik. En fortsatt genomgång av riksgäldens uppgifter är därför önskvärd. Vidare bör samordningen mellan riksbanken

och riksgälden lösas på ett långsiktigt tillfredsställande sätt och så att det inte uppstår oklarheter på marknaden om de penningpolitiska intentionerna hos centrala myndigheter.

Svenska sparbanksföreningen har dock inga konkreta förslag utan förutsätter att frågan på nytt behandlas utifrån de direktiv som gällt för den Statsskuldpolitiska kommittén.

Utöver ovanstående synpunkter på samordningen mellan riksbanken och riksgäldskontoret vill Svenska sparbanksföreningen även framlägga sin syn på en fråga som har behandlats mycket summariskt i betänkandet, men som har avsevärd betydelse för spar- och föreningsbankernas verksamhet.

2.5 Föreningsbankernas förbund

SFF anser att kommittén gjort ett förtjänstfullt arbete. Ett genomförande av kommitténs förslag innebär en välbehövlig modernisering av gällande lagregler som ger riksbanken erforderlig handlingsfrihet att under skiftande yttre förhållanden utforma kredit- och valutapolitiken. Samtidigt bör lagen ge stadga och fasthet åt riksbankens verksamhet och garantera att den bedrivs i överensstämmelse med de intentioner för den ekonomiska politiken som riksdagen och regeringen ger uttryck för. SFF vill därför tillstyrka förslaget.

2.6 Hypoteksbanken

Hypoteksbanken får inledningsvis konstatera, att de nuvarande två lagar som reglerar riksbankens verksamhet överges, om det föreliggande förslaget till en ny riksbankslag genomförs. Den ålderdomliga prägel som kännetecknar nuvarande lagstiftning om riksbanken motiverar väl en modernisering. Genom den föreslagna lagen renodlas riksbankens verksamhet till typiska centralbanksuppgifter, vilket enligt Hypoteksbankens mening är riktigt, liksom att den nya riksbankslagen får innehålla de centrala bestämmelserna om landets penningväsen.

Hypoteksbanken delar kommitténs uppfattning, att det inte är lämpligt att ett detaljerat ekonomiskt-politiskt ändamål för riksbanken formuleras i den nya lagen. I stället bör det ankomma på politiskt ansvariga organ att besluta om den övergripande inriktningen av penningpolitiken. Hypoteksbanken tillstyrker att ändamålet för riksbanken uttrycks som en allmän precisering av riksbankens roll och verksamhet genom att det i lagen uttalas, att riksbanken är landets centralbank, att riksbanken skall föra valuta- och kreditpolitik samt att riksbanken skall främja ett säkert och effektivt betalningsväsen.

När det gäller riksbankens ställning i förhållande till riksdagen och regeringen föreslår kommittén, att viktigare penningpolitiskt beslut av riksbanken skall föregås av samråd med statsråd som regeringen bestämmer. Förslaget på denna punkt förefaller stå i överensstämmelse med dagens praxis och korresponderar med hur man gör på flera håll utomlands. Hypoteksbanken tillstyrker därför förslaget.

Försäkringsbolagen finner att de i betänkandet framlagda förslagen i väsentliga avseenden överensstämmer med de synpunkter bolagen tidigare framfört.

Sålunda noterar försäkringsbolagen att riksbankens självständiga ställning förstärks i olika avseenden och att riksbanken även fortsättningsvis skall vara en myndighet under riksdagen. Förslaget ger bl. a. möjlighet till ökad kontinuitet och effektivitet i riksbankspolitiken genom att riksbankschefen inte längre tvingas sitta på ett politiskt mandat i riksbanksfullmäktige. Även förslaget att regeringen inte längre skall utse ordförande i riksbanksfullmäktige utan att denne skall utses av fullmäktige själva ökar riksbankens självständighet, vilket enligt försäkringsbolagens mening är av utomordentlig vikt för en effektiv riksbankspolitik.

Ändamålet för riksbankens verksamhet ges i förslaget en övergripande beskrivning. I 4 § sägs att riksbanken skall föra valuta- och kreditpolitik samt främja ett säkert och effektivt betalningsväsen. Av kommitténs resonemang på s. 84 framgår att kommittén anser att i ändamålsangivelsen ligger att riksbanken vid utformningen av sina åtgärder fäster särskilt avseende vid pris- och växelkursstabilitet. Försäkringsbolagen anser dock att en från samhällssynpunkt så betydelsefull uppgift för riksbanken som den att vid utformningen av kreditpolitiken sträva efter att bevara penningvärdet bör skrivas in direkt i lagen. Om denna uppgift inte betonas i själva lagtexten ökas risken att ekonomisk-politiska problem ges kortfristiga lösningar som kan komma att få negativ inverkan på penningvärdet.

Med den ökade självständigheten i riksbankens ställning gentemot regeringen finner försäkringsbolagen det naturligt att det i lagen inskrivs att viktigare penningpolitiska beslut av riksbanken skall föregås av samråd med statsråd som regeringen bestämmer. Det innebär som kommittén påpekar att befästande av dagens praxis, varigenom en samordning kan ske av den ekonomiska politikens olika delar.

2.8 LO

Ansvar för den ekonomiska politiken kan inte delas enligt LOs mening. Det faller direkt på regeringen. Grundlagarna och lagstiftningen beträffande riksbanken får därför inte sätta begränsningar vad gäller regeringens rätt att påverka riksbankens agerande i valuta- och kreditmarknadsfrågor.

Riksdagens rätt att i det parlamentariska systemet kontrollera statens agerande är också obestridligt. Mest direkt och detaljerat är detta inflytande i fråga om finans- och budgetpolitik. Valuta- och penningpolitiken är av en så teknisk, ofta kortsiktig och snabb växlande natur att det bara kan bli tal om ett indirekt inflytande, dvs. via regeringen med dess övergripande ansvar för den faktiskt förda politiken.

Detta indirekta samband bör ha formen av en prövning av valuta- och penningpolitikens huvudinriktning i samband med att finansplanen behandlas, eventuellt också vid andra tillfällen. I samband med finanspropositionens behandling granskas den ekonomiska politiken i sin helhet.

Existensen av fullmäktige är viktig för att fortlöpande förse representanter för riksdagen med detaljerad information om valuta- och kreditmarknadsutvecklingen.

Med detta synsätt kan det tyckas vara omotiverat att behålla systemet med riksdagen som huvudman för riksbanken. Denna borde i stället vara ett organ som myndighet eller i annan form under regeringen, närmast inom finansdepartementets ansvarsområde.

En sådan slutsats är inte ologisk, men LO önskar inte ifrågasätta den formella och genom en lång utvecklingshistoria väl förankrade traditionen med riksbanken som ett riksdagens myndighetsorgan. Men riksdagens verkliga roll får begränsas till administrativa frågor, ekonomisk revision och kontroll av riksbankslagstiftningens efterlevnad. Ledningsorganisationen vad gäller valuta-, penning- och kreditpolitik måste vara uppbyggd efter den tidigare nämnda modellen, där regeringen har ansvaret för den förda politiken.

Detta fordrar att finansdepartementets kompetens för dessa områden byggs ut avsevärt. Här råder en eftersläpning med hänsyn till den avsevärt ökade betydelse som riksbankens åtgärder kommit att få. En viss eftersläpning i fråga om kompetensuppbyggnad inom riksbanken har f. ö. också omvittnats i flera sammanhang. Givetvis bör riksbankens och finansdepartementets resursuppbyggnad inte få leda till en dubblerad uppsättning av nödvändiga resurser. Riksbanken bör dock ha ett självständigt ansvar för genomförandet av de valuta- och kreditpolitiska intentionerna och motsvarande åtgärder. Finansdepartementet å sin sida har ansvaret för att de övergripande riktlinjerna och styrsignalerna ges utifrån de krav stabiliseringspolitik samt strukturpolitik på mellanlång och längre sikt ställer.

Kommittén föreslår att riksbankslagen bör föreskriva att viktigare penningpolitiskt beslut av riksbanken ska föregås av samråd med företrädare för regeringen. I betänkandet har genom en uppräknings angetts vilka slags åtgärder som enligt kommittén bör anses som viktiga.

En sådan principiell uppläggning av regelsystemet bör i och för sig vara tillräcklig. LO anser det dock vara mest lämpligt att ansvaret för valuta-, penning- och kreditpolitiska åtgärder uttryckligen läggs på regeringen. Därigenom kan en debatt i riksdagen i efterhand om vidtagna åtgärder lättare komma till stånd, varvid regeringen ges möjlighet att lägga fram uppgifter om utgångsläge, problemdiagnos och vald handlingslinje.

LO vill betona att utvecklingen i riktning mot en stark och aktiv roll för riksbanken är oundviklig och nödvändig genom den strukturutveckling som finansmarknaderna genomgår. Både problem och nya chanser för samhällsekonomisk tillväxt finns med i detta sannolika scenario. Beskrivningen gäller också internationellt. En tydlig tendens finns till att centralbanker och finansministerier tillsammans behöver samordna åtgärder för att stabilisera växelkurser och den sammantagna ekonomiska utvecklingen i varje fall på kort sikt. En i denna mening aktiv och förstärkt centralbanksroll måste enligt LOs uppfattning förenas med ett sammanhållet och övergripande ansvar hos regeringen för den ekonomiska politiken i sin helhet.

LO vill vidare understryka att det är angeläget att allmänhetens information om och engagemang för den monetära sidan av ekonomin kan växa i

motsvarande mån. Därför hänger översynen av riksbanks- och riksgäldslagstiftningen nära samman med frågan om förbättrad statistik och annan information på området. Reella problem därvidlag är dels den särskilda sekretess som utövas i frågan om vissa aspekter av penning- och valutamarknaderna och dels existerande luckor och bristfälligheter i motsvarande statistik (utanför sekretessområdet).

3 Riksbankens uppgifter

3.1 Riksrevisionsverket

I avsnitt 6.4.2 berör kommittén riksbankens medverkan i de statliga betalningstransaktionerna och hävdar att denna medverkan bör begränsas så långt detta är praktiskt lämpligt. RRV delar denna uppfattning. I det utvecklingsarbete som RRV bedriver avseende moderniseringen av det statliga betalningssystemet utgör detta en av utgångspunkterna.

I avsnitt 6.6.3 behandlar kommittén beredningsplanläggningen på bank- och betalningsväsendets område och förordar att riksbanken skall svara härför. I 30 § lagförslaget preciseras denna uppgift med angivande av samrådsskyldighet med bl. a. postverket och överstyrelsen för civil beredskap. Mot bakgrunden av RRVs roll som ansvarigt för den statliga redovisningen såväl i fred som i krig bör erforderligt samråd ske även med RRV. Verket föreslår därför att 30 § kompletteras i detta avseende.

I avsnitten 8.1 och 8.2 behandlas frågor om årsredovisning, revision, bokslut och ekonomiadministration. För statliga myndigheter gäller i de flesta fall sådana bestämmelser som kommittén föreslår för riksbanken och RRV kan därför tillstyrka förslagen. Kommittén tar också upp frågan om sedelförstöringskontorets ställning. RRV delar kommitténs uppfattning att denna fråga behöver utredas närmare.

3.2 Kammarkollegiet

Kommittén har arbetat med målsättningen att söka renodla riksbankens och riksgäldskontorets uppgifter, vilket kollegiet finner positivt och naturligt. För riksbankens vidkommande har detta bl. a. medfört att bankens befattning med vissa verksamheter föreslås upphöra. En sådan verksamhet är den låneverksamhet som avser lån för erläggande av arvsskatt – den enda fråga i betänkandet som mer direkt berör kammarkollegiet, om än marginellt. Lika med kommittén anser kollegiet att denna riksbankens låneverksamhet bör upphöra. Om det även framdeles kommer att finnas behov av en sådan låneverksamhet, anser kollegiet det mest rationellt att denna överförs till kammarkollegiet. Det må nämnas att kollegiet tagit del av arvs- och gåvoskattekommitténs remissyttrande över nu aktuellt betänkande.

Normgivningskompetens

Regeringsformen innehåller inte någon bestämmelse om möjligheter för riksdagen att direktdelegera normgivningsrätt till myndighet under riksdagen. Det är endast möjligt beträffande vissa slag av bemyndiganden och förutsätter att regeringen bemyndigats meddela föreskrifter i det aktuella ämnet (8:11). Valutalagen (1939:350) och lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel är exempel på sådan lagstiftning. Riksdagen har emellertid i viss utsträckning, utöver vad som följer av RF 8:11, direktdelegerat normgivningskompetens till myndighet under riksdagen. Det gäller t. ex. om rätten att besluta arbetsordningar och liknande föreskrifter. Bristen på möjlighet att i vidare mån direktdelegera normgivningsrätt till myndighet under riksdagen har uppmärksammats i samband med finansutskottets behandling av förslaget att överföra tillverkning och utgivning av mynt till riksbanken (FiU 1985/86:1). Efter yttrande av konstitutionsutskottet (KU 1985/86:7) fann utskottet att riksdagen inte kunde delegera rätt till riksbanken – i stället för som tidigare till regeringen – att utfärda föreskrifter om mynts sammansättning, vikt och utförande. Utskottet förordade därför att sådana föreskrifter skulle intagas i lagen om rikets mynt. Samtidigt framhöll emellertid utskottet att en sådan lösning inte var rimlig i längden och skulle betraktas vara tillfällig. Statsskuldspolitiska kommittén förutsattes av utskottet lägga fram förslag om bl. a. ändring i regeringsformen som ger riksbanken ett mer odelat ansvar för myntutgivningen.

Frågan om delegering av normgivningsrätt till riksbanken har aktualiserats också under en annan del av kommitténs arbete, nämligen i samband med utformningen av kommitténs förslag att flytta över kassakravsbestämmelserna i lagen om kreditpolitiska medel till den nya riksbankslagen. Den kreditpolitiska lagen är uppbyggd enligt föreskrifterna i RF 8:11, dvs. regeringen har bemyndigats meddela föreskrifter och riksbanken har uppdragits meddela närmare bestämmelser. Eftersom riksbanken bör ha ett självständigt ansvar vid uppställande av kasskrav liksom vid utnyttjande av andra traditionella centralbanksinstrument är det inte lämpligt att behålla den ordningen. Vid överflyttning till riksbankslagen skulle den också bryta systematiken i den lagen.

De av kommittén presenterade förslagen innebär att de aktuella frågorna – normgivningsrätt för riksbanken beträffande sedel- och myntutgivning – samt uppställande av kassakrav – löses men innebär samtidigt att den större frågan om generell möjlighet för riksdagen att direktdelegera normgivningsrätt till myndighet under riksdagen kvarstår. Förslaget till ändring i regeringsformen avser nämligen inte någon ändring i de grundläggande reglerna i 8 kap. utan avser ett tillägg i 9 kap. varigenom riksbanken efter bemyndigande i lag får meddela föreskrifter om utformningen av sedlar och mynt (9:13). I kassakravsfrågan innebär kommittéförslaget att bestämmelsen i riksbankslagen blir så utformat att någon normgivningsrätt för riksbanken inte skall behövas. Det föreslås nämligen att riksbanken skall få uppställa kassakrav "genom beslut i särskilda fall" (20 §). Genom denna formulering skall riksbankens beslut fattas i form av förvaltningsbeslut riktade till varje enskilt institut i stället för genom normföreskrifter som avser alla institut vilka omfattas av föreskrifterna.

Från rent teknisk synpunkt kan förslaget till ändring i RF 9:13 godtas. Efter bemyndigande i lag kan riksbanken "meddela föreskrifter om utformningen av sedlar och mynt". I riksbankslagen lämnas bemyndigande att meddela sådana föreskrifter (5 §) och föreskrivs i vilka valörer sedlar och mynt får utges (6 §). Förslaget löser därmed de problem som finansutskottet pekat på. Möjligen kan uttrycket "föreskrifter om utformningen av sedlar och mynt" föranleda tvekan huruvida härmed avses inte endast betalningsmedlens utseende m. m. utan också i vilka valörer sedlar och mynt skall utges. Det synes emellertid vara tillräckligt om detta klargörs i propositionen. Förslaget till kasskravsbestämmelser synes också kunna godtagas från teknisk synpunkt även om man här kan hysa viss tvekan. Identiskt likalydande förvaltningsbeslut till samtliga som berörs skulle ju få samma effekt som en normföreskrift. Det naturliga hade givetvis i stället varit att vid överflyttningen av bestämmelserna till riksbankslagen behålla beslutens karaktär av normföreskrifter och att ge riksbanken rätt att besluta om sådana föreskrifter. Från praktisk synpunkt finns inte någon erinran mot den föreslagna ordningen. Antalet institut är inte större än att riksbanken redan tillämpar ett förfarande som innebär att varje institut tillskrivs individuellt vid ändringar i tillämpningen av ett kreditpolitiskt medel.

Utgivningen av sedlar och mynt

Förslagen beträffande sedel- och myntutgivningsrätten avser ändring i RF 9:13, som berörts ovan, och bestämmelser i riksbankslagen vilka huvudsakligen motsvarar dem som nu gäller efter anpassning till myntutgivningsrättens överförande till riksbanken. Egentliga ändringsförslag inskränker sig till att fullmäktige skall få vidgade möjligheter att besluta om bl. a. sedel- och myntvalörer och att gällande sedeltäckningsbestämmelser i 10 § riksbankslagen inte skall få någon motsvarighet i den nya lagen.

Fullmäktige tillstyrker förslagen. Den utelöpande sedelmängdens storlek bestäms sedan länge i praktiken inte av sedeltäckningsbestämmelserna utan av allmänhetens behov av sedlar och som ett av flera betalningsmedel. Något behov av sedeltäckningsbestämmelser finns inte och dessa har efter hand ändrats så att de nu är meningslösa.

Valutapolitiska uppgifter

Fullmäktige instämmer med kommittén i bedömningen att någon detaljerad målsättning för valutapolitiken inte bör anges i lagtexten och att skrivningen bör vara så flexibel som möjligt så att ändringar i tekniken för att styra kronans externa värde inte behöver föranleda ändringar i lagen. Det lagförslag som kommittén presenterar tillgodoser dessa behov samtidigt som riksbankens befogenheter anges i lagen.

När det gäller förvaltningen av valutareserven är det viktigt att lagtexten är av sådan karaktär att de möjliggör en rationell förvaltning av valutareserven med beaktande av kraven på säkerhet och likviditet. Detaljerade bestämmelser om vilka instrument som får användas blir snabbt obsoleta genom den utveckling som sker på de finansiella marknaderna. Den nuva-

rande riksbankslagen brister i detta avseende. Det lagförslag som kommittén framlägger kommer enligt fullmäktiges mening tillrätta med de flesta av bristerna i den existerande lagen. En förmodligen icke avsedd brist i förslaget är emellertid att det begränsar riksbankens utrymme för transaktioner med svenska banker. I 16 § begränsas nämligen riksbankens möjligheter att emottaga valuta- och gulddepositioner samt genomföra motsvarande insättningar till att gälla endast utländska bankinrättningar. Detta skulle t. ex. hindra riksbanken från att låna i utlandet via svensk valutabank. Det hindrar också riksbanken från att utnyttja svenska banker som kanal för placeringar i utländsk valuta. En sådan begränsning är inte rationell. Fullmäktige anser därför att 16 § ändras så att "utländska bankinrättningar" utbyts mot "bankinrättningar".

Dessutom bör man i lagen ge riksbanken möjligheter att ingå avtal om skyldigheter och rättigheter som anknyter till de insättningar som nämnts i 16 §. Detta kan t. ex. gälla avtal om framtida räntevillkor eller räntebytesavtal, vilka kan utgöra ett led i en rationell förvaltning av valutareserven. I lagtexten kan detta tillgodoses genom att man tillfogar ett tredje stycke i 16 § med följande lydelse:

Riksbanken får också ingå avtal om skyldigheter och rättigheter som anknyter till de insättningar som anges i denna paragraf.

När det gäller riksbankens medverkan i internationellt monetärt och finansiellt samarbete kan fullmäktige i stort ansluta sig till utredningens överväganden och förslag. Enligt fullmäktiges mening kan det dock finnas skäl att i lagen på en punkt ytterligare precisera förutsättningarna för riksbankens medverkan. Detta gäller möjligheten för banken att, efter riksdagens medgivande av egna medel tillskjuta insatskapital i internationella finansorgan där Sverige är medlem. Sådana insatser bör komma i fråga endast till finansiella organ vilkas uppgifter har anknytning till en centralbanks verksamhet.

Kreditpolitiska uppgifter

Utvecklingen på kreditmarknaden har varit snabb de senaste åren och kreditmarknaden har förändrats såväl funktionellt som instrumentellt och institutionellt. Självfallet har detta också påverkat riksbankens sätt att utforma kreditpolitiken som numera huvudsakligen förs via det traditionella centralbanksinstrumentet marknadsoperationer. Enligt kommittén regleras riksbankens kreditpolitiska uppgifter i nuvarande lagstiftning på ett indirekt sätt. Fullmäktige instämmer i att den nya lagen bör anges vilka de viktigaste kreditpolitiska uppgifterna är för riksbanken samt vilket syfte de har. Sammanfattningsvis kan sägas att fullmäktige i stort är positiv till de förslag kommittén lägger fram rörande riksbankens roll som ansvarigt organ för kreditpolitiken.

Traditionellt har *diskontot* varit den räntesats till vilken bankerna kunnat låna upp till ett visst belopp i riksbanken. Bankernas in- och utlåningsrännor har därigenom varit starkt knutna till diskontot. Som kommittén kon-

staterat har denna koppling i dag starkt reducerats i och med att villkoren för bankernas upplåning i riksbanken frigjorts från diskontot. Diskontots penningpolitiska roll har därmed – om inte upphört – så väsentligt minskat att skäl finns att överväga om det skall helt avskaffas eller alternativt ej nämnas i den nya riksbankslagen. Fullmäktige delar dock kommitténs bedömning att det fortfarande finns en mängd lagar och förordningar som baseras på diskontot varför detta även fortsättningsvis bör offentliggöras. Om diskontot i framtiden eventuellt skall avskaffas bör enligt fullmäktige samtliga berörda lagar ändras vid en och samma tidpunkt.

Marknadsoperationer utgör numera ett reguljärt inslag i riksbankens kreditpolitik. Kommittén har i förslaget till ny riksbankslag fastlagt i vilka värdepapper riksbanken får bedriva marknadsoperationer. Enligt fullmäktige synes förslaget väl täcka de transaktioner och värdepapper som kan komma i fråga.

Kommittén föreslår också att riksbanken skall få möjlighet att emittera egna *skuldebrev*. Bakgrunden till förslaget är i korthet att situationer kan tänkas när riksbanken saknar material för marknadsoperationer samtidigt som marknaden är överlikvid. I en sådan situation skulle kunna tänkas att riksbanken för att dra in likviditet emitterade egna skuldebrev. Förslaget är dock i förarbetena förknippat med en restriktion som fullmäktige har svårt att förstå motiven till – nämligen att riksbanken inte från marknaden eller emittent skulle få vara nettoförvärvare av statspapper eller andra skuldebrev så länge egna skuldebrev fanns utelöpande. Det enda motivet som nämns är att eftersom syftet med utgivandet av skuldebreven är att dra in likviditet bör inte riksbanken samtidigt spä på likviditet med att köpa värdepapper från marknaden. Motivet är svårförståeligt eftersom någon motsvarande restriktion inte finns beträffande t. ex. kassakraven. Penningpolitiskt är nämligen – vilket kommittén också konstaterat – effekten densamma om riksbanken i stället för att emittera egna skuldebrev höjde kassakraven för bankerna. Eftersom den föreslagna restriktionen enligt fullmäktige inte fyller någon funktion bör den inte införas.

Vidare föreslås att riksbanken i penningpolitiskt syfte får *bevilja lån till samt ta emot inlåning från svenskt bankinstitut*. Vad avser utlåning är detta en utvidgning jämfört med nuvarande förhållanden eftersom i dag endast affärsbanker kan erhålla kredit i checkräkning i riksbanken utan säkerhet. Fullmäktige instämmer dock i kommitténs förslag att sådan möjlighet även bör föreligga för övriga banker liksom att utlåning till banker endast får ske i penningpolitiskt syfte och på penningpolitiskt motiverade villkor som fullmäktige äger besluta om.

På andra villkor än penningpolitiska föreslås att riksbanken får rätt att om synnerliga skäl föreligger låna ut till förutom banker även andra institut som står under bankspektionens eller försäkringsinspektionens tillsyn. Fullmäktige delar kommitténs bedömning att möjlighet till sådan utlåning bör finnas enligt lagstiftningen. Detta bör dock som kommittén också framhåller endast få ske om synnerliga skäl föreligger.

Ett annat förslag som fullmäktige vill beröra är förslaget att flytta bestämmelserna om *kassakraven* från lagen om kreditpolitiska medel till den nya riksbankslagen. Motivet härtill är i korthet att eftersom tillämpningen

av kassakrav i stort sett är likvärdigt med t. ex. marknadsoperationer bör bestämmelsen om kassakrav också återfinnas i riksbankslagen. Fullmäktige instämmer i kommitténs bedömning.

Vad slutligen avser beslutsformerna vid kreditpolitiska åtgärder konstaterar fullmäktige att kommitténs förslag överensstämmer med den praxis som hittills varit.

Uppgiften som statens bank

Fullmäktige har inga invändningar mot kommitténs förslag att riksbanken för att täcka statens kortfristiga finansieringsbehov bereds möjlighet att bevilja statsverket en kontokredit.

Vidare föreslår kommittén att investeringsfondsmedel, likviditetsdepositioner och liknande medel som i dag placeras i riksbanken, i stället bör sättas in i riksgäldskontoret. Enligt kommitténs mening uppstår det en rad nackdelar med att dessa medel finns insatta i riksbanken. Omslutningen på riksbankens balansräkning ökar och kan skapa ett intryck av att riksbanken med lån finansierar statens budgetunderskott. Det uppkommer betydande räntevinster hos riksbanken. Antalet transaktioner mellan riksbanken och statsverket blir större än vad som är nödvändigt. Allt detta till följd av en verksamhet som det inte är självklart att en centralbank bör utföra. Kommittén föreslår att medlen överförs till riksgäldskontoret.

Det kan hävdas – som kommittén gör – att hanteringen av dessa investeringsfondsmedel m. m. inte är en naturlig uppgift för riksbanken. Det kan emellertid lika väl hävdas att det inte är en naturlig uppgift för riksgäldskontoret. Ett överförande till riksgäldskontoret skulle nämligen medföra att investeringskonton m. m. redovisades som en del av den svenska statsskulden.

Från ekonomisk-politiska synpunkter är det emellertid egalt om investeringsfondsmedel m. m. inestår i riksbanken eller i riksgäldskontoret. Ett ställningstagande om var dessa medel skall finnas placerade blir därför mer beroende av vad som rent praktiskt är mest rationellt.

Riksbanken har sedan länge förvaltat denna typ av depositioner. Det finns därför inom riksbanken en väl utbyggd administrativ apparat för att sköta hithörande frågor. Kommittén antyder visserligen att även om medlen inestår i riksgäldskontoret skulle administrationen skötas av riksbanken. Enligt fullmäktiges mening är risken stor att det uppstår onödiga komplikationer och dubbelarbete med en sådan lösning.

Enligt fullmäktiges mening talar övervägande skäl för att investeringsfondsmedel m. m. fortfarande skall finnas deponerade i riksbanken.

Låneverksamhet, depositaverksamhet m. m.

Liksom kommittén har fullmäktige konstaterat att bestämmelserna i riksbankslagen och bankreglementet till stor del speglar en gånge tids uppfattning om riksbanken som en kreditgivande bank bland andra banker. Fullmäktige delar kommitténs bedömning att riksbanken inte bör bedriva in- och utlåningsrörelse som inte är av centralbankskaraktär och instäm-

mer i förslaget att sådan verksamhet liksom inkasso och depositaverksamhet bör upphöra.

Fullmäktige vill dock erinra om att det också finns depositaverksamhet som är av centralbankskaraktär och som därför även fortsättningsvis skall få förekomma t. ex. deponeringar (nedsättningar) från andra centralbanker och internationella organisationer.

Vidare bör det enligt fullmäktige få ankomma på fullmäktige att avgöra om dotterbolag till riksbanken skall få ha konton i riksbanken. Detta bör också gälla beträffande de anställdas lönekonton.

I vad mån det ovan anförda bör explicit återfinnas i den nya lagen synes det vara en öppen fråga beträffande möjligheterna att hålla lönekonton för de anställda. Fullmäktige anser det närmast vara en sådan personalpolitisk åtgärd som bör kunna utföras utan uttrycklig reglering i lagen. Detsamma gäller konton för riksbankstjänstemännens idrottsförening m. fl. liknande sammanslutningar. När det däremot gäller depositaverksamhet av centralbankskaraktär och möjligheterna att hålla konton för dotterbolag synes uttryckliga bestämmelser vara nödvändiga i lagen. Sådana bestämmelser bör införas under rubriken "Övriga uppgifter" och synes lämpligen böra sammanfattas i en ny paragraf av t. ex. följande lydelse: "Riksbanken får förvalta nedsättningar av centralbankskaraktär och hålla konton för bolag som ägs, helt eller delvis, av banken". För att tillförsäkra fullmäktige beslutanderätten i dessa frågor föreslås att uppräkningsen i 41 § första stycket över vilka frågor som skall avgöras av fullmäktige kompletteras genom angivande av den nya paragrafen, lämpligen i punkt 10.

En effekt av kommitténs förslag att förbjuda all utlåning som inte är av centralbankskaraktär är att riksbankens nuvarande verksamhet med försäljning av premieobligationer finansierat med lån i riksbanken upphör. Däremot skulle enligt kommitténs mening riksbanken även fortsättningsvis kunna såväl sälja, köpa som förmedla premieobligationer.

Som kommittén konstaterar kommer formerna för statsupplåningen med all sannolikhet att även i framtiden förändras genom att nya tekniker och nya marknader skapas. Statens emissionsteknik liksom formerna för statsskuldpolitiken och penningpolitiken bör därför ej i detalj fastläggas utan snarare bör i den nya lagen största möjliga flexibilitet eftersträvas. Det bör ankomma på fullmäktige i riksbanken att, efter att ha inhämtat riksgäldskontorets synpunkter, bestämma om belåning av premieobligationer bör förekomma. Lagförslaget bör utformas i enlighet härmed.

3.4 Riksgäldskontoret

Övriga frågor

Statsskuldpolitiska kommittén behandlar ett antal frågor som rör statsupplåningen men som är oberoende av huvudmannaskapsfrågan. Dessa behandlas i det följande.

a) Kontokredit i riksbanken

Kommitténs förslag att ersätta den nuvarande kortfristiga upplåningen mot skattkamarväxlar med en kontokredit i riksbanken är enkelt att genomföra och förutses inte innebära några olägenheter för kontoret. Fullmäktige tillstyrker därför förslaget.

När det gäller räntesättningen på krediten medför kommitténs förslag – en ungefärlig penningmarknadsränta – en viss fördyring av den kortfristiga upplåningen i riksbanken, där räntan f. n. är lika med diskontot. Baserat på förhållandena under budgetåret 1985/86 skulle den föreslagna räntesatsen ha inneburit merutgifter för statsskulden på knappt 400 miljoner kronor.

b) Belåning av premieobligationer

Kommittén föreslår att riksbankens rätt att belåna premieobligationer skall upphöra. Detta är en konsekvens av utredningens önskemål att renodla riksbankens ställning som centralbank. Däremot föreslår kommittén att riksbanken även fortsättningsvis skall kunna sälja, köpa och förmedla premieobligationer.

Fullmäktige har i princip samma inställning som kommittén att riksbankens ställning som centralbank skall renodlas och markeras. Premieobligationsinstrumentet kommer att ses över under den närmaste tiden och därför finns det inget behov av en lagreglering. Reglerna rörande ev. belåning av premieobligationer bör kunna utformas av styrgruppen för hushållsupplåning.

c) Dagsinlåning i riksgäldskontoret

Kommittén föreslår att riksgäldskontorets rätt att ta emot dagslån från bankerna upphör. Räntesättningen på dagslån har en övervägande penningpolitisk betydelse och bör således skötas av riksbanken. Denna ordning har också fastställts genom överenskommelse mellan riksbanken och riksgäldskontoret. Fullmäktige tillstyrker således kommitténs förslag på denna punkt.

d) Överflyttning av likviditetsdepositioner från riksbanken till riksgäldskontoret

Kommittén föreslår att riksgäldskontoret skall vara mottagare av likviditetsdepositioner och investeringsfondmedel i stället för riksbanken. Bakgrunden är bl. a. att detta inte är en centralbanksuppgift och därför inte hör hemma i riksbanken.

I nuvarande statsfinansiella läge slussas dessa medel vidare till riksgäldskontoret genom kontorets upplåning i riksbanken. Mot denna bakgrund ser kommittén det som en rationaliseringsåtgärd att flytta avsättningarna från riksbanken till riksgäldskontoret.

Fullmäktige har i och för sig förståelse för detta resonemang men kon-

staterar samtidigt att dessa avsättningar inte primärt kan betraktas som ett statsskuldspolitiskt instrument. De är främst motiverade från stabiliseringspolitisk synpunkt. Det är således inte självklart att dessa avsättningar i alla lägen är motiverade även av statsskuldspolitiska skäl. Fullmäktige anser emellertid att dessa avsättningar i och för sig kan göras till riksgäldskontoret, om detta visar sig vara den mest praktiska uppläggningsen.

Kommitténs förslag får dock resursmässiga konsekvenser som måste beaktas vid behandlingen av kontorets förvaltningsanslag.

De resursmässiga konsekvenserna är avhängiga av vilken arbetsfördelning mellan riksbanken och riksgäldskontoret som kommer att gälla. Skulle riksgäldskontoret ensamt svara för denna uppgift, d. v. s. bl. a. föra kontor för varje insättare och svara för kontakterna med insättarna, blir behovet av resursförstärkning och utveckling av system stora. Svarar riksbanken även i fortsättningen för dessa uppgifter blir de resursmässiga konsekvenserna för riksgäldskontorets del små. Om avräkning med riksbanken görs månads- eller veckovis bör överflyttningen kunna ske utan något resurstillskott till kontoret. Erfarenheten från en sådan ansvarsfördelning finns i allemanssparandet, där bankerna svarar för kontakterna med insättarna inklusive bokföring av deras insättningar och uttag. Bankerna sänder sedan månadsvis de insatta medlen vidare till riksgäldskontoret. Eftersom riksbanken har personalresurser och uppbyggda system för att från insättarna ta emot investerings- och likviditetsdepositionsmedel är det rationellt att riksbanken bibehåller dessa uppgifter, även om medlen i fråga överflyttas till riksgäldskontoret.

En överflyttning av medel från riksbanken till riksgäldskontoret påverkar kontorets övriga upplåning. Den 30 juni 1986 fanns drygt 44 miljarder kr. inlånade till riksbanken på särskilda räkningar. Drygt 26 miljarder kr. utgjordes av investerings- och förnyelsefondsmedel, resten av likviditets- och exportdepositionsmedel. En överflyttning på en gång av alla dessa medel skulle störa kontorets marknadsmässiga upplåning. Visserligen hade kontoret vid samma tidpunkt en kortfristig upplåning i riksbanken på drygt 13 miljarder kr., men byte av denna skuld mot inlåning från företag och kommuner skulle inte erbjuda några problem men, inlåning av resterande 31 miljarder kr. skulle inneburi inskränkningar i kontorets övriga upplåning. Sådana övergångsproblem går dock att lösa genom att göra överflyttningen successivt med anpassning bl. a. till förfallotidpunkten för befintlig statsskuld. Övergångsproblemen torde också bli mindre genom att inlåningen i riksbanken på särskilda räkningar kan förutses minska fram till år 1989.

Mot bakgrund av vad som ovan har framförts konstaterar fullmäktige att riksgäldskontoret mycket väl kan ta emot den s. k. kontoinsättningen. En förutsättning är dock att erforderliga resurser ställs till förfogande.

e) Riksbanken emitterar egna skuldebrev

Statsskuldspolitiska kommittén föreslår att riksbanken får rätt att, om särskilda skäl föreligger, utge egna skuldebrev med kort löptid. I normala situationer finns det inget behov av ett speciellt riksbankspapper. Riksban-

ken kan i dag förvärva material hos riksgäldskontoret eller direkt på marknaden för att vid senare tillfällen använda detta för öppna marknadsoperationer med syfte att dra in likviditet. Det är endast i mycket speciella situationer som riksbanken skulle behöva tillgripa emission av egna papper. För det första krävs att staten inte emitterar några korta marknadspapper och för det andra måste riksbankens eget lager av korta papper ha tömts. Om det i en sådan situation uppstår behov av kraftiga likviditetsindragningar (t. ex. till följd av revalveringsförväntningar) kan det finnas anledning för riksbanken att ge ut ett eget marknadspapper. Men det bör påpekas att riksbanken redan i dag har många olika medel som kan användas för att hantera sådana hypotetiska situationer utan att riksbanken behöver tillgripa emission av ett eget skuldebrev. Behovet måste således anses vara ringa. Fullmäktige har dock inga invändningar att resa mot att det i den nya riksbankslagen skrivs in att riksbanken äger rätt att om särskilda skäl föreligger utge egna skuldebrev med kort löptid.

3.5 Arvs- och gåvoskattekommittén

Arvs- och gåvoskattekommittén har f. n. inte tagit slutlig ställning till om den låneverksamhet som avser lån för erläggande av arvsskatt skall finnas kvar i en kommande arvsskattelagstiftning eller ej. De behov som nuvarande regler avser att tillgodose kan lösas på andra och enklare sätt. Från kommitténs utgångspunkt möter det inga hinder att riksbanken befrias från denna låneverksamhet. De nya bestämmelserna om riksbankens uppgifter föreslås träda i kraft den 1 januari 1989. Arvs- och gåvoskattekommitténs slutbetänkande beräknas vara klart vid årsskiftet 1986/87. Det torde inte vara förenat med några svårigheter att samordna dessa lagar i tiden.

Arvs- och gåvoskattekommittén tillstyrker förslaget att riksbankens låneverksamhet såvitt avser arvsskatten upphör.

3.6 Bankföreningen

Bankföreningen tillstyrker utredningens förslag att befria riksbanken från allt som inte är *centralbanksuppgifter* och är också ense med utredningen om vad som kan hänföras till sådan verksamhet.

I fråga om de kreditpolitiska uppgifterna tillstyrker bankföreningen förslaget att riksbanken får rätt att ge ut egna *kortfristiga skuldebrev* såsom ett led i kreditpolitiken.

Utredningen föreslår att det kreditpolitiska medlet *kassakrav* regleras i riksbankslagen i stället för lagen om kreditpolitiska medel; detta innebär att regeringsförordnande inte behövs för riksbankens användning av kassakrav. Förslaget grundas på uppfattningen att kassakrav är likvärdigt med de marknadskonforma centralbanksinstrumenten marknadsoperationer och diskontopolitik, vilka står till riksbankens förfogande utan regeringsbeslut. En liknande uppfattning kom till uttryck i kreditpolitiska utredningens betänkande "En effektivare kreditpolitik", SOU 1982:52. Bankföreningen finner ej anledning till erinran mot den nu föreslagna lagtekniska omregleringen av kassakrav men vidhåller sin i yttrande 1983-04-11 över

kreditpolitiska utredningen uttalade uppfattning att kassakrav bör utnyttjas främst i akuta kriser och endast under kortare tid; de övriga marknadskonforma kreditpolitiska medlen bör tillgodose behoven under mera normala förhållanden.

En förutsättning för att riksbankens användning av kassakrav skall frikopplas från den kreditpolitiska lagen är enligt bankföreningens uppfattning vidare att det klagörs att kassakrav inte får användas i huvudsakligt syfte att reducera bankernas vinster. Bankföreningen vidhåller också sin tidigare framförda uppfattning att en lägsta ränta motsvarande bankernas anskaffningskostnad för inlåningsmedel alltid skall av riksbanken betalas för kassakravsmedel.

I den föreslagna riksbankslagen (16 §) begränsas riksbankens möjligheter att ta emot *valuta- och gulddepositioner* samt göra motsvarande insättningar till att avse endast utländska bankinrättningar. Bankföreningen föreslår att riksbanken också bereds möjlighet att låna i utlandet via svensk valutabank och använda svenska banker som förmedlare av placeringar i utländsk valuta.

3.7 Sparbanksföreningen

Kommittén föreslår (s. 150–151) en ändring som innebär att sparbanker och centralkassor för jordbrukskredit skall kunna ha egen checkräkningskredit i riksbanken på motsvarande sätt som affärsbankerna har i dag.

Svenska sparbanksföreningen tillstyrker detta förslag.

Sparbankerna löser för närvarande sina upplåningsfrågor och clearingen genom Sparbankernas Bank, varvid sparbankernas upplåningsrätt överlåts till deras gemensamma affärsbank. Detta har för sparbanksrörelsen som helhet haft vissa praktiska fördelar. Sparbanksföreningen förutsätter att sparbanker som så önskar även i fortsättningen kan lösa upplåningsfrågorna och clearingen på nuvarande sätt och med gällande regler.

Slutligen, i sitt betänkande tar kommittén upp en mängd detaljfrågor av teknisk och praktisk natur, exempelvis att riksbanken skall få rätt att bestämma utseende och valörer av sedlar och mynt, att riksbankens fullmäktige skall få besluta antalet verksamhetsställen m. m. I dessa och andra frågor av samma karaktär förutsätter Svenska sparbanksföreningen att bankinstitutet tillfrågas innan några förändringar görs.

3.8 Hypoteksbanken

Till riksbankens centrala verksamhetsområde hör de valutapolitiska uppgifterna. I det föreliggande förslaget till riksbankslag anges, att riksbanken skall bestämma det system som skall gälla för att fastställa kronans externa värde samt bestämma om tillämpningen av detta system. Vidare ger lagförslaget riksbanken befogenheter att på ett vedertaget sätt deltaga i det internationella monetära samarbetet. Hypoteksbanken har ingen erinran häremot.

Beträffande de kreditpolitiska uppgifterna ger det föreliggande lagförslaget riksbanken möjlighet att bedriva marknadsoperationer genom att köpa

och sälja statspapper och att till vissa villkor lämna lån. Lagförslaget kodifierar en verksamhet som riksbanken redan bedriver.

Hypoteksbanken har ingen invändning häremot.

En nyhet är att riksbanken efter internationell förebild föreslås få rätt att ge ut egna kortfristiga skuldebrev. Hypoteksbanken har ingen invändning mot att riksbanken även får detta instrument att tillgå för sin penningpolitik.

3.9 Stadshypotekskassan

Enligt 18 § första stycket förslaget till lag om Sveriges riksbank skall riksbanken på penningpolitiskt motiverade villkor få bevilja lån och ta emot inlåning från svenskt bankinstitut samt medverka i betalningsutjämning. Sådan in- och utlåning får endast ske utifrån penningpolitiskt motiverade villkor. Om det föreligger synnerliga skäl får riksbanken även på andra villkor bevilja lån till svenska bankinstitut eller till andra företag som står under tillsyn av bank- eller försäkringsinspektionen.

Kommitténs förslag innebär en väsentlig inskränkning i riksbankens rätt att bedriva in- och utlåning med andra än bankinstitut. Förslaget motiveras med en önskan att renodla riksbankens roll som centralbank. I linje med detta föreslås att riksbankens inlåning på företagens investeringskonton, likviditetsdepositioner och andra kontoinsättningar som regleras i särskilda förordningar, överförs till riksgäldskontoret.

Vidare bör riksbanken i sin roll som bankernas bank upphöra med att i konkurrens med bankerna ha affärsmässiga förbindelser med hushåll, företag och kommuner. Därför bör sådana slag av utlåning för premieobligationsköp och bosättning som riksbanken bedriver eller har bedrivit inte längre förekomma.

Kassastyrelsen vill med anledning av vad kommittén föreslagit i här refererade avsnitt instämma i önskvärdheten av att renodla riksbankens roll som centralbank. Därför bör finanspolitiskt bestämda kontoinsättningar överföras till det nya riksgäldskontoret. Riksbankens utlåningsverksamhet till allmänheten bör också avvecklas. Detta bör dock inte enligt kassastyrelsens mening innebära att man samtidigt principiellt förbjuder in- och utlåning till andra kreditinstitut än banker där detta kan motiveras i särskilda fall utifrån de uppgifter riksbanken har att svara för.

Självfallet bör liksom hittills riksbankens penningpolitiska styrning ske primärt genom villkoren för bankernas upplåningsrätt i riksbanken. Det hindrar dock inte att det kan föreligga situationer där det kan vara motiverat med in- och utlåning från andra kreditinstitut för att uppnå ett visst penningpolitiskt mål eller för att i ett visst skede garantera en effektivt fungerande kreditmarknad. Den möjlighet som kommittén öppnar för riksbanken att vara "lender of last resort" även till andra kreditinstitut än banker är enligt kassastyrelsen ett alltför snävt utformat undantag från huvudregeln.

Med anledning av detta kommitténs förslag vill styrelsen erinra om att stadshypotekskassan sedan mycket länge haft en rätt att på penningpoli-

tiskt betingade villkor ta upp lån inom viss limit hos riksbanken. Detta har varit motiverat av den roll som Stadshypotek spelar inom den prioriterade bostadskreditgivningen. I vissa lägen kan kassan för att kunna uppfylla av statsmakterna beslutade bostadspolitiska mål behöva utnyttja en sådan upplåningsrätt. Det kan vara fråga om såväl nyutlåning som konverterings-situationer, då det av olika skäl inte finns möjlighet för kassan att skaffa medel på sedvanligt sätt. Sådana hinder kan bl. a. bero på restriktioner som riksbanken ålagt kassan i sin reglering av kassans prioriterade upplåning. En sådan restriktion förelåg under 1960-talet när kassan lånade stora belopp i riksbanken för att klara låneutbetalningar.

Stadshypoteks utlåning är nu nästan lika stor som den samlade utlåningen (exklusive prioriterade byggnadskrediter) i svenska kronor från de svenska affärsbankerna. Stadshypotek har inte som övriga institut som agerar på kapitalmarknaden några ägarrelationer till bankerna. Stadshypoteks storlek och ställning på marknaden motiverar dock att alla former av lånetransaktioner inte principiellt utesluts i riksbankslagen. Det går i dag inte att förutse vilka ekonomiska relationer mellan riksbanken och Stadshypotek som utvecklingen kan komma att aktualisera i framtiden.

Det pågår för närvarande en mycket snabb omstrukturering av den svenska kreditmarknaden. Gränserna mellan bankverksamhet och den verksamhet som bedrivs av andra kreditinstitut suddas ut. Den sittande kreditmarknadskommittén har i uppgift att analysera denna utveckling och kan förväntas lägga fram förslag som förskjuter gränserna mellan olika slag av kreditinstitut. Nya typer av kreditinstitut kan komma att tillskapas. Man bör därför inte låsa riksbankens framtida möjlighet att ha ekonomiska relationer i form av in- och utlåning på konto i riksbanken med andra kreditinstitut än banker. Kassastyrelsen vill därför föreslå att riksbanken får bedriva in- och utlåning med andra kreditinstitut än banker om särskilda skäl föreligger och det är motiverat utifrån de uppgifter som riksbanken har att ansvara för.

Styrelsen vill också peka på nödvändigheten av att riksbankslagen inte lägger hinder i vägen för kassan att delta i riksbankens clearing. Som självständigt konförende institut på värdepappersmarknaden måste stadshypotekskassan ha eget transaktionskonto hos riksbanken inom ramen för Penningmarknadscentralens verksamhet. Även av detta skäl måste 18 § riksbankslagen utformas så att stadshypotekskassan inte utesluts från denna möjlighet. Det är en förutsättning bl. a. för konkurrensneutralitet med de bankägda fastighetsfinansierande instituten. Det betyder inte att Stadshypotek har några anspråk på checkräkningskredit utan ett sådant transaktionskonto förutsätts normalt nollställas varje dag. Man kan dock inte bortse från att det undantagsvis kan ske överdragningar eller insättningar på sådant konto.

3.10 TCO

I den nya lagen föreslås att Riksbanken enbart ska arbeta med frågor av centralbankskaraktär. Kommittén föreslår således en begränsning av Riksbankens nuvarande arbetsuppgifter. Den sammanställning som kommittén

gjort av centralbankernas funktioner och arbetsuppgifter i andra länder visar på en stor variation. De viktigaste funktionerna är emellertid utgivning av sedlar och mynt, valutapolitiken samt penning- och kreditpolitiska uppgifter.

TCO förutsätter vid en förändring av Riksbankens nuvarande arbetsuppgifter, att detta äger rum i sådana former att de inte medför negativa konsekvenser för personalen. Detta förutsätter att eventuella förändringar i Riksbankens arbetsuppgifter genomförs i samarbete med personalens fackliga organisationer, i syfte att upprätthålla en effektiv organisation.

Kommittén föreslår att Riksbanken även i fortsättningen skall få köpa och sälja premieobligationer. TCO instämmer i detta, men finner det märkligt att kommittén vill detaljreglera allmänhetens finansiering av köp av premieobligationer i Riksbanken. TCO avstyrker denna detaljreglering.

4 Riksbankens ledningsorganisation

4.1 Fullmäktige i riksbanken

Utformningen av riksbankens ledningsorganisation är, såsom kommittén framhåller, en central politisk maktfördelningsfråga, där delvis motsatta önskemål måste tillgodoses. Eftersom riksbanken bär det politiska ansvaret för penning- och valutapolitik, skall å ena sidan garanteras att riksbanken företräder samma politiska grundsyn som regeringen. Å andra sidan kan nuvarande ordning kritiseras därför att bankens främste företrädare, riksbankschefen, anses mer eller mindre automatiskt diskvalificeras av en nytillträdande regering. Detta leder nämligen, vid tätt återkommande politiska maktskiften, till en bristande kontinuitet i bankens verkställande ledning, som även påverkar riksbankschefens ställning när han företräder riksbanken utomlands. Detta önskemål visar hän mot en annan motsättning. Å ena sidan bör riksbankschefen ges en stark position för att effektivt kunna företräda riksbanken. För att kunna sitta kvar vid politiska maktskiften får han å andra sidan inte uppfattas som i första hand företrädare för en bestämd partipolitisk uppfattning.

Kommittén har sökt en avvägning mellan de motsatta önskemålen. En majoritetsregering garanteras majoritet i fullmäktige genom att sju av de åtta fullmäktigeledamöterna väljes av riksdagen för dess valperiod och inom sig utser fullmäktiges ordförande som vid lika röstetal har utslagsröst. Härigenom uppnås att när enligt lagförslaget de sju riksdagsvalda fullmäktigeledamöterna väljer "ytterligare en ledamot som på en gång är fullmäktig och chef för riksbanken" (RF 9:12 andra stycket) får denne samtidigt den starka ställning som fullmäktigpositionen ger honom. Men genom att han ej väljs av riksdagen och ej kan med sin röst kasta om majoritetsförhållandet i fullmäktige gäller å andra sidan att han "inte omedelbart upplevs som en partiföreträdare". Huruvida en riksbankschef till följd härav kommer att vid ett politiskt maktskifte behållas på sin post förblir dock en öppen fråga. Förslaget ger nämligen de övriga fullmäktige möjlighet att oavsett riksbankschefens förordnandetid skilja honom från

hans befattning. Dessa regler liksom att riksbankschefen utses av fullmäktige och inte av riksdagen innebär en viss försvagning av riksbankschefens ställning. Men det föreslagna systemet skapar dock förutsättningar för den eftersträfvade kontinuiteten på riksbankschefsposten, vilket skulle stärka riksbankschefens position.

Fullmäktige biträder alltså kommitténs förslag att riksdagen skall för riksdagens valperiod välja sju fullmäktige och dessa i sin tur en åttonde fullmäktigeledamot, tillika riksbankschef liksom förslaget att de riksdagsvalda fullmäktige inom sig skall välja ordförande.

På en punkt vill fullmäktige dock uttrycka tveksamhet. Enligt förslaget skall riksbankschefen av de sju riksdagsvalda fullmäktigeledamöterna väljas "för tid som dessa bestämmer". Avsikten härmed är att fullmäktige i det enskilda fallet skall fritt kunna anpassa förordnandeperiodens längd till vad som just då bedömes lämpligast och till en kandidats eventuella personliga önskemål. Trots motivuttalande om att "förordnandetidens utgång bör dock inte sammanfalla med den tidpunkt när övriga fullmäktiges förordnanden upphör" (s. 189) består emellertid därmed risk för att riksbankschefen blir utsedd för riksdagens valperiod. Härför talar inte bara tidigare praxis utan även att val i riksdagen normalt alltid gäller denna period. En huvudtanke vid grundlagsreformen har just varit att alla befattningar som på något sätt härledes till riksdagen nybesättes efter riksdagsval. Vill man frånga detta har en särskild avvikande mandatperiod angivits; såsom för riksdagens ombudsmän som utses på fyra år (RO 8: 10). I likhet med kommittén som "önskar skapa bättre förutsättningar för kontinuitet på riksbankschefsposten vid politiska maktväxlingar utan att samtidigt försvaga riksbankschefens ställning" (s. 188) anser fullmäktige att intresset av kontinuitet på riksbankschefsposten är starkt. I motsats till kommittén vill emellertid fullmäktige, med åberopande av vad ovan sagts, härav dra slutsatsen att då också en bestämd mandatperiod som är längre än riksdagens valperiod bör gälla för riksbankschefen. Fullmäktige vill sålunda föreslå att riksbankschefen skall utses för en period om fem år. Det är en valperiod som också nämnts av kommittén (s. 180). Förslaget till 9 kap. 12 § andra stycket regeringsformen bör utformas i enlighet härmed.

Vad härefter angår de olika ledningsorganen inom riksbanken, deras uppgifter och samspelet dem emellan ansluter sig fullmäktige helt till kommitténs ståndpunkt att det är fullmäktigekollektivet som i täta sammanträden skall följa utvecklingen och ta alla viktigare beslut och sålunda förbli det verkliga ledningsorganet i riksbanken. Detta är traditionen i riksbanken och huvudskälet för att denna måste bevaras är uppenbarligen att de väsentliga besluten inom penning- och valutapolitiken har en sådan samhällsekonomisk och politisk betydelse att de – såsom också kommittén uttryckligt fastslår – ofrånkomligen måste fattas av en politisk instans med direkt ansvar inför riksdagen.

I sin nuvarande sammansättning med deputerade och jourhavande fullmäktig kom direktionen till för att riksdagen genom dessa sina representanter skulle mycket nära kunna följa riksbanksarbetet. Ursprungligen torde också direktionen ha fungerat så att policyfrågor snart sagt dagligen diskuterades och avgjordes i denna. Direktionen har emellertid sedan

länge blivit ett beslutsorgan endast för administrativa frågor på mellannivå. Enklare sådana ärenden avgöres nämligen på tjänstemannaplanet och de viktigare i fullmäktige. Anledning saknas att för återstående administrativa ärenden behålla direktionen som beslutsorgan. Dessa ärenden kan utan svårighet skjutas antingen uppåt till fullmäktige eller nedåt i beslutshierarkin. Genom att policyärenden ej längre förekommer i direktionen fullgör den ej heller längre sin huvuduppgift.

Sedan år 1974 kan direktionen sägas ha en ytterligare uppgift, nämligen som informationsorgan för de anställda. Genom de två personalföreträdare som ingår i direktionen och deltar i direktionens beslut blir personalen löpande informerad om de administrativa ärenden som där avgöres eller där förberedes för fullmäktiges beslut och kan direkt inför de i direktionen ingående fullmäktigeledamöterna framföra sina synpunkter. Denna personalmedverkan i direktionen innebär emellertid så till vida en dubbling som personalen också enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet vid regelbundna veckosammanträden blir informerad om de beslut som skall tas vid kommande direktions- och fullmäktigesammanträden. Vid önskemål härom tas ett sålunda anmält ärende upp vid nytt sammanträde för att personalrepresentanterna skall kunna framföra sina synpunkter på detta. När ett ärende därefter återkommer i direktionen har alltså ett informationsutbyte mellan riksbanksledning och personal redan ägt rum och direktionssammanträdet leder därmed i allmänhet endast till att samma argument återupprepas. Också ur den nu diskuterade synpunkten bör därför vara möjligt att avskaffa direktionen. Dock skall framhållas att den möjlighet till direkt diskussion mellan fullmäktiges ledamöter och personalföreträdare som erbjudes i direktionssammanträdena därmed går förlorad. För de sällan återkommande ärenden där ett sådant meningsutbyte kan vara av betydelse återstår emellertid möjligheten som också kommittén pekar på att låta företrädare för personalen framföra sina synpunkter direkt i fullmäktige. Fullmäktige tillstyrker med det sagda kommitténs förslag att riksbankens direktion avskaffas.

Huvuduppgiften för den deputerad som enligt bankoreglementet skall särskilt utses inom fullmäktige kan sägas ha varit att i direktionen löpande följa riksbankens arbete. Genom att direktionen avskaffas faller denna uppgift bort. Anledning saknas därmed att vidare behålla deputeradeinstitutionen. Självfallet kan dock vara anledning att allttjämt söka utnyttja någon fullmäktigeledamot för sådana särskilda uppgifter inom banker som ibland fallit på deputeranden (ordförandeskap i t. ex. organisations- och byggnadskommittéer) när detta bedömes lämpligt.

För att förstärka riksbankens ledningsfunktion föreslår kommittén att det skall få finnas två vice riksbankschefer i stället för en. Vardera av dessa skall i riksbankschefens frånvaro kunna inträda i dennes funktion både som fullmäktig och som bankens högste tjänsteman, varvid den ene alltid skall ha företräde framför den andre. Såsom bakgrund till detta förslag återger kommittén en skrivelse från fullmäktige till riksdagen (förs. 1974:22), där det framhålls att det blivit allt mer vanligt att både riksbankschef och vice riksbankschef måste vara frånvarande samtidigt och att det under dessa perioder bör finnas någon som kan ta ansvaret som

riksbankschef. Fullmäktige föreslog därför att en bankdirektör skulle kunna förordnas att vid frånvaro av både riksbankschefen och vice riksbankschefen vara ställföreträdande för den förstnämnde. Kommittén tillägger att om i enlighet med dess förslag uppdragen som deputerad och jourhavande ledamot försvinner, förutsättningar kan behöva skapas för att i stället lägga vissa administrativa uppgifter på kvalificerade tjänstemän i banken och att riksbankens ledningsfunktion därför kan behöva förstärkas. Fullmäktige har ingen erinran mot kommitténs förslag om möjlighet att utse två vice chefer för riksbanken.

Eftersom vice riksbankschefens huvuduppgift är att fungera som ersättare för riksbankschefen synes naturligt att den förstnämnde utses för samma period som den sistnämnde. Med hänvisning till vad tidigare anförts om önskemålet att riksbankschefen utses för en bestämd period, fem år, vill fullmäktige därför föreslå att även vice riksbankschef utses för samma tid och att därest befattningen blir vakant under riksbankschefens mandatperiod, ny vice riksbankschef utses för återstående delen av denna period. Vad som ovan sagts bör gälla oavsett om en eller två vice riksbankschefer utses.

4.2 Riksdagens revisorer

Kommittén anser att en *direktion* av nuvarande slag inte behövs som beslutsorgan i riksbanken och föreslår därför att den skall avskaffas. Ur revisionell synvinkel, vilken är den enda utifrån vilken vi prövat förslaget, finns inget att erinra.

4.3 Bankföreningen

Förslaget att riksbanksfullmäktiges ordförande skall utses inte av regeringen utan av fullmäktige inom kretsen innebär en avpolitisering av riksbanken i förhållande till regeringen.

Bankföreningen har ingen erinran mot förslaget.

Bankföreningen anser det önskvärt att riksbankschefsposten avpolitiserar i den mån detta är förenligt med vad som förut anförts i riksbankens ändamål och ställning. Utredningens förslag att riksbankschefen av fullmäktige skall väljas "för tid som dessa bestämmer" (se lagtextförslaget s. 21) och alltså inte nödvändigtvis för riksdagens treåriga mandattid är visserligen ett steg i rätt riktning. Den föreslagna lagtextens lydelse ger dock ingen garanti för att, som utredningen rekommenderar, riksbankschefen förordnas tills vidare eller med ett tidsbegränsat förordnande som inte löper ut samtidigt med övriga fullmäktiges förordnanden. Politiska önskemål och kompromissbehov kan leda till att förordnande för samma tid som för övriga fullmäktige tillgrips. Bankföreningen anser att lagregeln på ett bättre sätt än i förslaget bör garantera den avpolitisering som utredningen på goda grunder här förordar. Det bör kunna ske genom att för riksbankschefen får gälla samma förordnandetid – sex år – som för verkschefer i annan statlig förvaltning.

På en punkt vill SFF - utan att framföra ändringsförslag - ändock göra en kommentar. Kommittén föreslår att riksbankschefen skall utses av fullmäktige, att riksbankschefen efter utnämning skall ingå som fullmäktigeledamot, att förordnandet skall gälla tills vidare eller vara tidsbegränsat, att tidsbegränsat förordnande inte skall löpa ut samtidigt med övriga fullmäktigeledamöters förordnanden, att antalet fullmäktige utökas från sju till åtta, samt att fullmäktige inom sig skall utse ordförande. Bakgrunden till förslagen är önskemålet dels att riksbankschefen skall få en mer oberoende ställning genom ett utnämningförfarande som - i motsats till nuvarande ordning - inte direkt innebär att riksbankschefen betraktas som partiföreträdare, dels att den parlamentariska majoriteten även i fortsättningen skall ha majoritet i riksbanksfullmäktige.

Förslaget innebär en balansgång mellan de två delvis motstridiga intressen. SFF vill peka på risken att förslaget innebär att riksbankschefen i fullmäktige kan befinna sig på minoritetens sida i kontroversiella frågor. En riksbankschef som ofta blir överröstad i fullmäktige får naturligtvis ganska snart en svår ställning. En sådan riksbankschef kan i och för sig snabbt bytas ut genom beslut i fullmäktige. SFF anser att förslaget i denna del möjligen kan innebära att riksbankschefen under vissa perioder får en svag ställning. Detta går stick i stäv mot intentionerna bakom förslaget.

SFF inser emellertid svårigheterna att balansera mellan de motstridiga intressen som ligger till grund för förslaget och har därför ingen erinran mot förslaget i denna del.

4.5 Hypoteksbanken

I betänkandet påpekas, att riksbankschefen f. n. väljs på ett uppenbart politiskt mandat och att detta visat sig leda till bristande kontinuitet på riksbankschefsposten vid växlingar i den politiska makten. Detta kan vara ogynnsamt vid utformning och genomförande av en stabil penningpolitik. Hypoteksbanken anser att kontinuitet på riksbankschefsposten är av mycket stort värde. Därför bör enligt Hypoteksbankens mening den person som innehar posten som riksbankschef och som enligt en allmän uppfattning också är lämpligt att inneha uppdraget kunna sitta kvar även vid politiska maktväxlingar. En praktisk lösning skulle kunna vara att riksbankschefen därvid behåller sitt mandat, om de politiska partierna träffar en överenskommelse härom. Därigenom undviker man en invecklad lagreglering av frågan.

4.6 LO

LO anser det viktigt att riksbankschefen som ledare och ansvarig för riksbanken tillsätts av regeringen, dvs. i normalfallet avgår vid regerings- skifte på grund av nya majoritetsförhållanden i riksdagen. Intresset av längre tjänsteinnehav (än en riksdagsperiod vid valnederlag för regeringen) och därmed följande kontinuitet och erfarenhet i befattningen måste vika

för önskemålet om ett samlat ansvar hos regeringen och riksdagsmajoriteten för den ekonomiska politiken.

Det spelar i detta sammanhang mindre roll om det är regeringen eller riksdagen som formellt står för utnämningen av riksbankschef.

I stora drag kan den ledningsorganisation som kommittén linjerat upp i betänkandet anses förenlig med de avvikelser LO förordar beträffande det övergripande ansvaret för riksbankens valuta- och penningpolitik. En tätare och mer detaljerad sakberedning mellan riksbanken och finansdepartementet behöver dock framskapas. LO vill inte utesluta att en "direktion" i något ändrad sammansättning och med andra arbetsformer kan vara behövlig. LO sätter därför frågetecknen för kommitténs förslag att riksbanksdirektionen avskaffas.

Den ordning som LO förordar innebär viss förändring av riksbanksfullmäktiges ställning och ansvar. I praktiken blir dock inte förändringen av dess arbete särskilt stor jämfört med nuvarande förhållanden.

4.7 TCO

Kommittén diskuterar olika modeller för hur riksbankens ledning bör utses. Den modell man stannat för innebär att riksbanken utser sju ledamöter till riksbanksfullmäktige. Dessa utser sedan inom sig en ordförande. Riksbankschefen utses vidare också av fullmäktige men utom denna krets. Riksbankschefen inträder därefter som fullmäktig men med ett tills vidare eller tidsbegränsat förordnande (skilt från riksdagsperioden).

Den av kommittén föreslagna konstruktionen innebär att regeringens roll vid utseendet av riksbankens ledning minskar. Regeringen utser i dag riksbanksfullmäktiges ordförande. Den minskade direkta relationen mellan regering och riksbank vill kommittén överbrygga med samråd i viktigare frågor.

TCO ser för sin del en risk i att finanspolitiken för vilken riksdagen prövar regeringens förslag i detalj kommer att distanseras från den penning-, kredit- och valutapolitik vilken riksbanken har att genomföra under en allt mindre detaljkontroll.

TCO anser att det är väsentligt för samhällsekonomin att den ekonomiska politiken samordnas. TCO vill därför avstyrka från att en modell för riksbankens ledning införs, vilken försvårar en regerings möjligheter att koordinera den ekonomiska politiken. TCO finner det vidare olyckligt om riksbankschefens position skulle avpolitiserats på det sätt som kommittén förslår. Riksbankens verksamhetsområde är centralt i det svenska samhället, varför också bankens främsta företrädare borde utses på ett sätt som gör denne direkt ansvarig inför riksdag och regering. Ett alternativ till att låta riksdagen direkt välja riksbankschef är att låta regeringen utse densamma.

Ett motiv som angivits för att riksbankschefen inte skall tillsättas av riksdag och med en given mandatperiod är att förbättra riksbankschefens internationella ställning. Enligt TCOs mening torde riksbankschefens internationella ställning vara mer beroende av hur politiskt stark och väl

förankrad riksbankschefen är, snarare än formerna för hur denne är utsedd.

Prop. 1986/87:143

Kommittén ifrågasätter vidare om den nuvarande direktionen behövs fortsättningsvis. Ett avskaffande av direktionen påverkar de anställdas möjligheter till inflytande på riksbankens verksamhet, organisation m. m. Utgångspunkten bör vara att de anställdas inflytande i frågor som berör dem kommer till uttryck på de nivåer i organisationen där beslut i dessa frågor fattas. I fall av att direktioner avskaffas måste alternativa lösningar skapas, vilka tillförsäkrar de anställda information och inflytande i en utsträckning som i varje fall motsvarar dagens.

5 Beslutsregler för fullmäktige

Kommitténs förslag kommenteras inte av remissinstanserna.

6 Administrativa frågor

6.1 Fullmäktige i riksbanken

Kommittén föreslår att riksbankens *bokföringsskyldighet* ska fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed. Kommittén skriver också att aktiebolagslagen, bokföringslagen, lagen om bankrörelse och förordningen om statliga myndigheters bokföring i tillämpliga delar kan ge en ram för tolkning av god redovisningssed.

Verksamheten i en centralbank är inte sådan att förebilder för dess bokföring kan hämtas i t. ex. aktiebolagslagen. T. ex. konstaterar kommittén i ett annat sammanhang att det saknar praktisk betydelse hur stort grundkapital en centralbank har. En värdering av riksbankens tillgångar med förebilder i de dokument kommittén hänvisar till och i god redovisningssed torde vidare utesluta en värdering till marknadsvärden när detta är högre än anskaffningsvärdet av t. ex. fordringar på utländska banker och utländska värdepapper. En sådan värdering skulle däremot sannolikt ge mer relevant ekonomisk-politisk information, vilket borde vara det överordnade målet. Ett annat exempel kan tas från uppställningen av balansräkningen. Samtliga tillgångar i den bör anses vara omsättningstillgångar. De anläggningstillgångar banken förfogar över (fastigheter, aktier i Tumba Bruk och Baselbanken, riksbankens mynt- och medaljsamling m. m.) bokförs för närvarande inom linjen. Denna ordning avviker från god redovisningssed men är kanske ändå minst lika bra utifrån att balansräkningen ska ge relevant ekonomisk-politisk information.

Sammanfattningsvis anser fullmäktige att utgångspunkten för hur riksbanken fullgör sin bokföringsskyldighet bör vara att balansräkning och resultaträkning ger relevant ekonomisk-politisk information, vilket kan anses vara detsamma som god redovisningssed i centralbanker. Hur bokföringsskyldigheten i detalj bör fullgöras ankommer rimligen på fullmäktige att besluta om.

Kommittén redovisar hur nuvarande *lönevillkor* m. m. i riksbanken för-

svagar bankens möjlighet att verka och på sikt kan leda till svårigheter. Kommittén föreslår dock ingen åtgärd för att förbättra situationen utöver att hänvisa till ett avtal mellan riksdagens förvaltningskontor och huvudorganisationer, vilket gällt t. o. m. 1986-06-30. Den autonomi som kommittén i annat sammanhang anser att fullmäktige bör ha beträffande riksbankens förvaltningsverksamhet kommer därför inte att gälla den största och viktigaste av samtliga huvudkostnadsslag, dvs. personalkostnaderna. Kommittén utgår i sitt förslag från att riksbanken och riksdagens förvaltningskontor kan finna former som tillgodoser riksbankens behov av flexibilitet i lönesättningen. Kommittén utgår outtalat från att de centrala fackliga organisationerna också kommer att ansluta sig till detta.

Riksbanken kommer i kontakter med riksdagens förvaltningskontor att ta upp frågan om ökade befogenheter för riksbanken t. ex. kontraktsanställning, löneplanstillägg m. m. Därvid bör även en ändrad ansvarsfördelning vad gäller förhandlingar och avtal diskuteras. För att lösa de problem som kommittén har redovisat bör också övervägas om riksbanken bör lämna det statliga lönesystemet. En anslutning till en annan arbetsgivarorganisation, t. ex. SFO, kan då aktualiseras.

Kommittén föreslår att vissa högre tjänster i riksbanken (riksbanksdirektör, avdelningschef och direktör för regionkontor) skall få tillsättas utan kungörelseförfarande. Som skäl härför framhålles att när det gäller dessa tjänster kungörande inte är den rätta metoden att erhålla lämplig sökande och att det därför inte kan vara lämpligt att ledigkunga dessa tjänster. Kommittén hänvisar även till att begränsningar gjorts i kungörelseskyldigheten i instruktioner för affärsverken. Fullmäktige ansluter sig till kommitténs förslag så långt men anser att möjligheten att tillsätta tjänster utan kungörelseförfarande bör utvidgas därutöver. Fullmäktige erinrar om att statskontoret, riksrevisionsverket och i viss utsträckning även statens arbetsgivarverk får tillsätta tjänster utan att de har kungjorts lediga till ansökan. Det synes med hänsyn till riksbankens uppgifter naturligt att banken i förevarande avseende likställs med dessa verk. Fullmäktige vill därför föreslå att riksbanken i den lagen ges rätt tillsätta tjänster utan föregående kungörelseförfarande.

En annan personalpolitisk verksamhet utgör de lån som riksbanken lämnat till Riksbankstjänstemännens Semesterförening för förvärv av rekreationsbostäder vilka hyrs ut till de anställda. Liksom i frågan om lönekonton bör avspeglas i den nya lagen anser fullmäktige om att detta närmast är att anse som en personalpolitisk åtgärd som bör få utföras utan uttrycklig lagreglering. Fullmäktige utgår alltså från att sådan verksamhet får finnas kvar och att den inte skall anses kräva särskild reglering i lagen.

6.2 Riksdagens förvaltningskontor

1.1 *Ekonomiadministration (avsnitt 8.2)*

Riksdagens förvaltningskontor har inte några erinringar mot kommitténs förslag att riksbanksfullmäktige skall fastställa budget för riksbankens förvaltningsverksamhet.

När det gäller riktlinjer för den del av budgeten som avser förvaltningskostnader utgår förvaltningskontoret från att dessa i möjligaste mån överensstämmer med de direktiv för anslagsframställning som gäller för den övriga statsförvaltningen och som i princip tillämpas också inom riksdagens förvaltningsområde. Riktlinjerna bör vara till hjälp bl. a för riksbanksfullmäktiges granskning av riksbankens förvaltning. Frågan om riktlinjer för riksbankens budgetarbete och dessas utformning bör övervägas vidare i det fortsatta beredningsarbetet.

1.2 Personaladministration (avsnitt 8.3)

Förvaltningskontoret delar kommitténs bedömning att det kan finnas behov av flexibla lösningar vad gäller riksbankens lönefrågor. På detta område pågår en utveckling av de statliga löneavtalen. Mot bakgrund härav och hittillsvarande erfarenheter bör det vara möjligt att finna lösningar på uppkommande problem. Förvaltningskontoret delar alltså kommitténs bedömning att förvaltningskontoret och riksbanken även i fortsättningen bör kunna finna former som i rimlig utsträckning tillgodoser riksbankens behov av flexibilitet i lönesättningen.

Kommittén uttalar som sin mening att de högre tjänsterna inom riksbanken bör vara undantagna från anställningsstadgans krav på ledigkündörande före tillsättning. Utan att gå in på frågan om lämpliga former för att rekrytera högre tjänstemän inom riksbanken konstaterar förvaltningskontoret att förslaget innebär ett avsteg från en inom riksdagsområdet hittills hävdad princip – cheftjänstemän som inte tillsätts genom val skall tillsättas efter ett öppet ansökningsförfarande. Det kan finnas skäl att luckra upp denna princip men frågan bör i så fall övervägas för hela riksdagsområdet. Förvaltningskontoret kommer i annat sammanhang att aktualisera formerna för rekrytering av cheftjänstemän inom riksdagsområdet.

6.3 Riksdagens revisorer

1.2 Administrativa frågor

I det följande tar vi upp de förslag i avsnitt 8 i betänkandet som vi funnit anledning att kommentera och i den ordning de redovisas i betänkandet. Avslutningsvis lämnas förslag till ändringar i lagtexten.

1.2.1 Årsredovisning

Vi tillstyrker att riksbankens ställning som självständigt rättssubjekt och bankens innehav av eget kapital återspeglas i lagstiftningen på det sätt kommittén föreslagit.

Vi delar också kommitténs uppfattning att det är önskvärt att riksbankens årliga förvaltningsberättelse i framtiden görs utförligare och tydligare än de nuvarande. För att göra detta möjligt är det rimligt att riksbanken får längre tid på sig än nu att utforma den redovisning som tas in i berättelsen. En senareläggning är motiverad även från revisionella synpunkter. Det har

nämigen visat sig att tiden mellan bokslutet och avrapporteringen till riksdagens revisorer är så kort att minsta avvikelser i internrevisionens pressade tidsschema omöjliggör en fullständig rapportering. Förutsättningarna för vår externrevision är därmed för närvarande inte heller de bästa.

Den senareläggning – från den 1 till den 15 februari – som kommittén förordar synes väl avvägd med tanke på att tiden inte får bli för kort för riksdagens revisorers och riksdagens behandling av materialet.

Att riksbanken skall vara bokföringsskyldig bör som kommittén förordar, komma till uttryck i lagen. Vad gäller det sätt på vilket bokföringsskyldigheten skall fullgöras är vi helt eniga med kommittén om att en ram kan ges av aktiebolagslagen, bokföringslagen, lagen om bankrörelse och förordningen (1979:1212) med föreskrifter om statliga myndigheters bokföring, alla i tillämpliga delar, samt god redovisningssed. Det är däremot inte lika självklart hur dessa normer skall komma till uttryck i lagstiftningen.

Redan år 1980 tog riksdagens revisorer initiativ till att den statliga bokföringsförordningen skulle införas på riksdagsområdet. Den gäller nu i tillämpliga delar vid riksdagens förvaltningskontor och samtliga riksdagens myndigheter utom riksbanken. Vi finner anledning att i detta sammanhang knyta an till de synpunkter som fullmäktige i riksbanken förde fram i sitt svar (1980-04-24) på riksdagens revisorers förfrågan om förutsättningarna för riksbanken att utan andra inskränkningar än rent formella tillämpa bokföringsförordningen.

Riksbanken förklarade att det stod klart att de krav som de statliga bokföringsföreskrifterna ställer på den löpande bokföringsverksamheten också skulle ställas på riksbankens redovisning. Däremot ansåg riksbanken att det totalt sett skulle leda till "skevheter och i några fall orimligheter" om dessa föreskrifter tillämpades och detta även med den inskränkning som modifieringen "i tillämpliga delar" innebär. Detta sammanhänge enligt riksbanken ytterst med att bokföringsföreskrifterna liksom den bakomliggande bokföringslagen utgår från att reglerna skall garantera att redovisningen visar ett rättvisande resultat för myndigheten resp. företaget. Syftet med riksbankens verksamhet, dvs. att företa ekonomisk-politiska åtgärder, förklarades emellertid vara sådant att det företagsekonomiska utfall som blir resultatet härav för riksbankens del i princip är likgiltigt. Dessa grundläggande skillnader får konsekvenser för bl. a. vilka principer man använder för periodisering av utgifter och värdering av tillgångar. Avslutningsvis anförde fullmäktige i sitt svar till revisorerna att det naturligaste syntes vara att riksbanken för sin verksamhet fastställde en egen bokföringsinstruktion. Utarbetandet av en sådan borde enligt fullmäktige ske i samråd med riksdagens revisorer.

Såsom kommittén noterat finns det ännu i dag inte något fullständigt regelverk för riksbankens bokföring. Det är självklart att en sådan brist i olika avseenden har nackdelar som följd. Bl. a. försvåras revisionen av att den inte har ett erforderligt fast regelsystem som grund.

Kommittén föreslår att det föreskrivs i den nya riksbankslagen att riksbanken skall fullgöra sin bokföringsskyldighet på sätt som överensstämmer med god redovisningssed.

God redovisningssed är ett begrepp som används både i 1976 års bokfö-

ringslag och i den statliga bokföringsförordningen. Enligt förarbetena till bokföringslagen (prop. 1975:104, s. 31) kan god redovisningssed beskrivas genom en hänvisning till att det bör röra sig om faktiskt förekommande praxis hos en kvalitativt representativ krets bokföringsskyldiga. Olika branschens särförhållanden kan föra med sig att vad som är god redovisningssed ibland får bestämmas branschvis. Det avgörande inflytandet på vad som är god redovisningssed utövas av den expertis som praktiskt och teoretiskt verkar på redovisningsområdet. Särskild betydelse har de organ och sammanslutningar som representerar denna expertis, såsom bokföringsnämnden och Föreningen auktoriserade revisorer. På den statliga sidan har riksrevisionsverket motsvarande betydelse.

Med hänsyn till de betydande skillnader i verksamhetsinriktning som finns mellan riksbanken å ena sidan och företag och statliga myndigheter å andra sidan anser vi det inte givet att begreppet "god redovisningssed" i vad gäller riksbanken kan ges en riktig och meningsfull substans. Banken är i mångt och mycket en unik organisation och man har svårt föreställa sig att det kan utbilda sig någon praxis på det sätt som förutsattes vid bokföringslagens tillkomst.

Vidare anser revisorerna att begreppet "god redovisningssed" inte är tillräckligt preciserat för att tjäna som norm för riksbankens bokföring och redovisning. Tillämpning av god redovisningssed förutsätter att det finns ett regelsystem, en legal ram, att relatera faktiskt förekommande praxis till, t. ex. reglerna om redovisning i lagen om bankrörelse (SFS 1955:183) – som innebär tillämpning av bokföringslagen i tillämpliga delar – eller den statliga bokföringsförordningen (SFS 1979:1212) med riksrevisionsverkets anvisningar. För förstnämnda regler kommer som nyss påpekats god redovisningssed till uttryck i bokföringsnämndens anvisningar och yttranden samt Föreningen auktoriserade revisorers rekommendationer och uttalanden, för sistnämnda regelkomplex i riksrevisionsverkets föreskrifter, anvisningar och råd.

Av anförda skäl vill vi förorda att de principer enligt vilka riksbanken skall fullgöra sin bokföringsskyldighet snarast utreds så att reglerna kan börja tillämpas senast fr. o. m. verksamhetsåret 1988. Samtidigt härmed bör även regler utarbetas och fastställas för bokföring och redovisning vid Riksbankens Jubileumsfond. Riksdagens revisorer är beredda att genom samråd medverka i arbetet.

I lagförslaget avslutas avsnittet om budget, redovisning och vinstdisposition med en paragraf (51 §) om riksbankens skyldighet att offentliggöra uppgifter om valuta- och kreditförhållanden. Vi anser att denna bestämmelse hellre bör placeras under avsnittet "Övriga uppgifter".

1.2.2 Revision

Som kommer att framgå av avsnittet Riksgäldskontoret (RGK) i detta yttrande anser vi att den del av riksdagsområdets redovisningsrevisionella verksamhet som ej avser RGK vid en eventuell överföring av RGK till regeringsområdet lokalt och organisatoriskt bör inordnas i riksbankens

revisionsenhet. En sålunda utvidgad uppgift för revisionsenheten bör framgå av den nya riksbankslagen.

Med anledning av kommitténs synpunkter om den organisatoriska inplaceringen av sedelförstörelskontoret vill vi upplysa om att en förändring härvidlag enligt vad vi erfarit tycks vara nära förestående. Denna organisatoriska fråga, som tidigare uppmärksammats av riksdagens revisorer och nu även av kommittén, tycks alltså snart vara löst.

Vad gäller den externa revisionen har grunddragen för denna senast lagts fast då riksdagen år 1983 tog ställning till den s. k. RFK-utredningens förslag. Vidare har finansutskottet redan i år börjat tillämpa den ordning i fråga om fastställande av resultaträkning och balansräkning som kommittén förordat. Genom riksdagsskrivelse 1985/86:256 har riksdagens revisorer gjorts uppmärksamma på att de i fortsättningen i sin årliga granskningsrapport bör uttala sig om riksbanksfullmäktiges förslag till resultaträkning och balansräkning.

Den av kommittén föreslagna och av riksdagen redan antagna ordningen innebär att riksdagens revisorer får utökade och mer preciserade uppgifter när det gäller bedömningen av den redovisning som riksbanken skall lämna till riksdagen. Vi anser det rimligt att externrevisorernas befattning med årsredovisningen kommer till uttryck även i riksbankslagen, förslagsvis genom ett tillägg till andra stycket i 49 § av innebörd att den redovisning som lämnas till riksdagen vid samma tidpunkt skall lämnas till riksdagens revisorer.

Vi har tidigare i detta yttrande tillstyrkt att riksbanken skall lämna sin redovisning till riksdagen före den 15 februari. Tidpunkten för riksdagens revisorers avlämnande av sin berättelse till riksdagen bör alltså förskjutas i motsvarande mån, dvs. till senast den 15 mars. Mot kommitténs förslag till lag om ändring i lagen (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen har vi sålunda ingenting att erinra.

I detta sammanhang vill vi ta upp en närliggande fråga, som emellertid inte avser riksbanken.

För revisionen av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond tillämpas samma ordning som för riksbanken. Det har sin grund i riksdagens beslut om inrättande av fonden. I stadgarna för fonden står det (12 §) att fondstyrelsen senast den 1 mars till riksdagen och riksdagens revisorer skall avgiva berättelse angående stiftelsens verksamhet och förvaltning under nästföregående år. I praktiken har tidsfrågan lösts genom att revisorerna delgetts de avsnitt av fondberättelsen som är centrala för revisionen.

Riksdagens revisorer förutsätts även framgent vid en och samma tidpunkt till riksdagen avlämna sina berättelser avseende riksbanken och jubileumsfonden (jfr KU 1983/84:5, s. 22 f). Detta bör om kommitténs förslag gå igenom – föranleda en ändring i fondstadgans 12 §. Den 1 mars bör alltså ändras till den 15 februari.

1.2.3 Ekonomiadministration

Vi har inte funnit anledning att erinra mot de ställningstaganden som redovisas i betänkandet i fråga om riksbankens ändamål och ställning

(avsnitt 5). Enligt vår uppfattning är kommitténs synpunkter på riksbankens planerings- och budgetsysteem liksom på riksdagens styrning en logisk följd av de nämnda för riksbankens verksamhet så grundläggande ställningstagandena. Vi delar alltså i allt väsentligt kommitténs synsätt även när det gäller riksbankens självständighet i budgethänseende. På en punkt har vi emellertid en annan uppfattning än kommittén.

Vi anser att kommittén alltför starkt betonar en verksamhetsbudget som omfattar endast ett år. Flera skäl talar enligt vår uppfattning för ett förlängt tidsperspektiv.

Med det förfaringsätt som nu tillämpas fastställer riksbanksfullmäktige i december varje år dels en verksamhetsplan för den förestående treårsperioden, dels en budget för det närmaste verksamhetsåret. Vi finner det naturligt att riksdagen koncentrerar sitt intresse på treårsplanen. Vår motivering är denna.

Kommittén utgår från att riksdagen skall anföra sina eventuella synpunkter på budgeten i anslutning till sin årliga granskning av fullmäktiges förvaltning av riksbanken, vilket även vi finner naturligt och praktiskt. Riksdagens beslut med anledning av finansutskottets betänkande i ärendet har under de tre senaste åren fattats den 11 april 1984, den 25 april 1985 resp. den 14 maj 1986. De synpunkter riksdagen kan finna anledning att lägga på den av riksbanksfullmäktige fastställda ettårsbudgeten torde således komma väl långt in på verksamhetsåret för att kunna beaktas av riksbanken. Banken skulle få betydligt bättre förutsättningar att ta hänsyn till riksdagens eventuella synpunkter om dessa avsåg en treårsplan. Bl. a. byggfrågor och andra investeringsfrågor som riksdagen kan finna vara av särskilt intresse att uttala sig om är ofta inte påverkbara i ett kort tidsperspektiv.

Vi vill inte heller underlåta att erinra om den utveckling mot längre planeringsperioder som under senare år gjort sig klart märkbar när det gäller former för myndigheternas och regeringkansliets budgetarbete. Sålunda har en försöksverksamhet med fördjupade anslagsframställningar och treåriga budgetramar startat vid sex myndigheter. Nämnas bör också att statsmakternas styrning av affärsverken fr. o. m. budgetåret 1984/85 sker genom bl. a. ställningstaganden till treårsplaner. (Tidigare var det underlag som låg till grund för styrningen i huvudsak ettårsbaserat.)

Enligt vår mening talar både praktiska och principiella skäl för att en treårsplan i stället för en ettårsbudget skall vara det underlag som riksdagen författningssenligt skall ges möjlighet att uttala sig om.

1.2.4 Riksbankens regionala organisation

Riksbankens nuvarande regionala organisation lades fast vid 1982/83 års riksmöte. Riksdagen beslöt då att riksbanken skulle ha åtta regionkontor och att det under dessa skulle finnas högst 14 kassakontor. Enligt beslutet skulle man också på två orter bedriva försök med postala sedeldepåer som ett komplement till riksbankens egen kontorsorganisation.

Riksdagen överlät åt riksbanken att bestämma lokaliseringen av kontoren och depåerna.

Depåverksamheten innebär att postverket för riksbankens räkning håller en depå (ett lager) av sedlar. Dessa depåer står till förfogande för post och banker som där får sätta in och hämta ut sedlar. I depåerna inläggande sedlar anses insatta i riksbanken. Sedelvård bedrivs inte i depåerna.

Sedan erfarenhet nu vunnits av nämnda försök med sedeldepåer har riksdagen på hemställan av fullmäktige godkänt att riksbanken bedriver verksamhet genom sedeldepåer och utöver nuvarande två depåer inrättar ytterligare ett begränsat antal sådana depåer (förs. 1985/86:22, FiU 27, rskr. 258).

Kommitténs syfte har varit att åstadkomma en lämplig avvägning mellan riksdagens resp. riksbankens befogenheter att ändra riksbankens yttre organisation. Enligt kommitténs mening bör det inte anges i lagtexten vilket antal verksamhetsställen av olika slag som riksbanken skall eller får ha. Det bör ankomma på fullmäktige att besluta om detta. För det fall det visar sig sakligt motiverat skall alltså fullmäktige i framtiden kunna besluta om en ändring av antalet region- och/eller kassakontor utan att behöva gå till riksdagen och föreslå en lagändring. Kommittén har utgått från att sedeldepåer skall finnas framdeles.

Den föreslagna lagtexten lyder:

34 §

Riksbankens verksamhet bedrivs vid ett huvudkontor i Stockholm där också fullmäktige har sitt säte.

Riksbanken bedriver dessutom verksamhet vid regionkontor, kassakontor och sedeldepåer till det antal och på de orter som riksbanken bestämmer.

Vi anser att riksbanken bör ges ytterligare frihet att själv besluta om bankens regionala organisation som den föreslagna lagändringen innebär. Vi förutsätter emellertid att väsentliga ändringar av den organisation som riksdagen fastställt inte kommer att göras utan riksdagens godkännande. Inte heller har vi något att erinra mot att sedeldepåerna tas med i lagtexten såsom en typ av enhet. Däremot vill vi förorda att depåernas speciella karaktär som komplement till riksbankens egen kontorsorganisation framgår av lagtexten. Vi föreslår därför att andra stycket 34 § får en något annan utformning.

1.2.5 Ändringar i föreslagen lagtext

Vi har (s. 5) föreslagit att paragrafen (51 §) om riksbankens skyldighet att offentliggöra uppgifter om valuta- och kreditförhållanden skall tas in under rubriken "Övriga uppgifter". Om förslaget genomförs får det som följd konsekvensändringar när det gäller numreringen av paragraferna efter förslagets paragraf 50. I det följande utgår vi från den av kommittén föreslagna numreringen. Vi föreslår med hänvisning till vad som tidigare anförts i yttrandet följande ändringar i föreslagen lagtext.

34 §

Riksbankens verksamhet — — — sitt säte.

Riksbanken bedriver dessutom verksamhet vid regionkontor och kassakontor samt genom sedeldepåer. Beträffande enheternas antal och förläggning bestämmer fullmäktige.

35 §

Vid huvudkontoret — — — riksbankens arbetsordning.

Revisionsenheten vid riksbanken utför också revision av riksdagens förvaltningskontor, riksdagens ombudsmän, riksdagens revisorer och Nordiska rådets svenska delegation enligt revisionsplaner som fastställs av respektive myndighet.

48 §

Kalenderåret är riksbankens räkenskapsår.

Varje år före utgången av december månad skall fullmäktige fastställa dels en plan avseende riksbankens förvaltningsverksamhet under de tre närmast följande verksamhetsåren, dels en budget för riksbankens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Treårsplanen och budgeten skall tillställas riksdagen och riksdagens revisorer för kännedom.

49 §

Riksbanken är bokföringsskyldig och det åligger banken att vid fullgörandet av denna skyldighet tillämpa — — —.

Varje år före den 15 februari skall fullmäktige till riksdagen och riksdagens revisorer avge redovisning för det föregående räkenskapsåret samt förslag till disposition av riksbankens vinst. Redovisningen skall omfatta resultaträkning, balansräkning, förvaltningsberättelse och en redogörelse för den förda valuta- och kreditpolitiken.

7 Riksgäldskontorets ställning samt samordningen av statsskuldpolitiken

7.1 Riksrevisionsverket

En konsekvens av att föra in riksgäldskontoret under regeringen blir att den externa revisionen av riksgäldskontoret bör ändras. Enligt RRVs mening bör riksgäldskontoret i detta avseende då likställas med andra statliga myndigheter och således komma att ligga inom RRVs revisionsområde. Liksom kommittén anser RRV att revisionen måste bedrivas med beaktande av de stora ekonomiska värden som riksgäldskontoret omsätter och förvaltar. RRV anser också att riksgäldskontorets omfattande ekonomiska verksamhet liksom hittills medför att kontoret måste ha en egen internrevision. Verket utgår ifrån att samarbetet mellan RRVs externa revision och internrevisionen skall bedrivas i samma former som gäller för bl. a. internrevisionerna vid de statliga affärsverken.

Frågan om den fortsatta revisionen av Nordiska rådets sekretariat bör också prövas vid ett ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret. F. n. revideras detta av riksgäldskontorets internrevision. Rådets övriga verksamhet i Sverige revideras av RRV. Verket anser det ändamålsenligt om all revision av rådets verksamhet i Sverige kunde ske under en organisa-

tions ansvar. RRV är därför berett att ta på sig ansvaret för en sådan revision.

En ytterligare konsekvens av ändrat huvudmannaskap blir att riksgäldskontoret inte längre bör vara värmyndighet för den redovisningsgrupp som omspannar riksdagens verk. Enligt RRVs mening framstår riksdagens förvaltningskontor som lämplig ny värmyndighet.

RRV har inget att erinra mot kommitténs förslag att riksdagen i princip skall lämna regeringen ett bemyndigande att ta upp lån för staten och att en plan utformas för statens upplåning.

När det gäller planen för upplåningen anger inte kommittén i förslaget närmare vad en sådan plan skulle innehålla eller vilka som skall utarbeta den. En diskussion om detta förs emellertid delvis i kommitténs överväganden i avsnitt 9.7.2. Enligt RRVs mening bör denna fråga övervägas närmare under den fortsatta beredningen av kommitténs förslag, speciellt vad gäller underlaget till en sådan plan och vilka myndigheter som skall arbeta fram lämpligt underlag. Enligt RRVs uppfattning bör både konjunkturinstitutet och RRV ingå bland dessa myndigheter. Frågorna i anslutning till kommitténs diskussion i avsnitt 9.7.4 rörande omfördelning av arbetsuppgifter mellan riksgäldskontoret och andra myndigheter synes också böra övervägas närmare.

Kommittén har utgått från (s. 240) att riksgäldskontoret skall ha en styrelse och vidare föreslagit att i denna skall finnas ett väsentligt parlamentariskt inslag för att ge riksdagen fortsatt insyn i verkställandet av statsupplåningen. RRV förutsätter att denna fråga vid den fortsatta beredningen prövas mot bakgrunden av verksledningskommitténs förslag rörande myndigheternas ledningsfunktioner och remissyttrandena över dessa förslag.

7.2 Kammarkollegiet

Om riksgäldskontoret ombildas till en myndighet under regeringen, bör enligt kommittén föreligga goda förutsättningar att successivt uppnå en lämpligare uppgiftsfördelning mellan riksgäldskontoret och andra myndigheter med motsvarande eller likartade uppgifter. Kammarkollegiet m. fl. myndigheter nämns särskilt. Vilka uppgifter som kan komma i fråga för en omfördelning myndigheter emellan berörs inte av kommittén, varför kollegiet har svårt överblicka förslagets konsekvenser i detta avseende. Sambanden mellan kollegiets fond- och lånehanterande uppgifter och riksgäldskontorets mer centrala uppgifter förefaller emellertid svaga.

7.3 Fullmäktige i riksbanken

I delbetänkandet "Statsskuldpolitiken – samordningsfrågor" framlade kommittén förslag till åtgärder för att på kort sikt stärka samordningen av statsskuldpolitiken bl. a. föreslogs gemensamma ledamöter i fullmäktigeförsamlingarna, bildandet av en planeringsgrupp för inhemsk upplåning m. m. I princip avvisade fullmäktige i sitt remissvar samtliga framlagda förslag och drog i stället slutsatsen att riksbanken borde svara för alla

förvärv från riksgäldskontoret av statspapper som är instrumentella för penningpolitiken. Riksbanken skulle därefter sälja papperen vidare till marknaden i den takt som är förenlig med den löpande penningpolitikens krav.

Inget av förslagen har dock lett till någon åtgärd och när kommittén nu i sitt slutbetänkande åter behandlar frågan om riksgäldskontorets ställning samt samordningen av statsskuldspolitiken noterar fullmäktige med tillfredsställelse att kommittén inte ånyo för fram sina tidigare förslag.

Kommittén föreslår att i det nya riksgäldskontorets styrelse skall – som i dag – finnas ett väsentligt parlamentariskt inslag för att bevara kontinuiteten och garantera riksdagen en fortsatt insyn i verkställandet av statsupplåningen. I detta sammanhang vill fullmäktige understryka angelägenheten av att samma behörighetskrav ställs på styrelseledamöter och tjänstemän i riksgäldskontoret som i riksbanken dvs. att de ej bör vara ledamot i en styrelse för ett kreditinstitut eller fondkommissionärsbolag.

En direkt följd av det föreslagna ändrade huvudmannaskapet för riksgäldskontoret är att riksdagen måste ge regeringen ett lånebemyndigande att ta upp lån för statens räkning. I regeringsformen finns nämligen föreskrivet att regeringen icke utan riksdagens bemyndigande får ta upp lån. Bemyndigandet från riksdagen kan inte ges direkt till riksgäldskontoret utan gången måste vara att riksdagen bemyndigar regeringen som i sin tur överlåter detta till riksgäldskontoret.

Kommittén förordar ingen teknisk utformning av lånebemyndigandet utan konstaterar endast att flera tänkbara alternativ finns. Enligt kommitténs mening bör dock bemyndigandet ges en gång per år och i sin helhet överlåtas på riksgäldskontoret. Detta bör enligt kommitténs mening ske genom att det nya riksgäldskontoret ges en stående delegation i sin instruktion att ta upp lån till staten i enlighet med de lånebemyndigande som riksdagen ger regeringen.

Fullmäktige, som tillstyrker kommitténs förslag, tolkar dessa som att det ändrade huvudmannaskapet inte skall innebära någon ändring för riksgäldskontoret jämfört med i dag.

Även om kommittén inte förordar någon teknisk utformning av lånebemyndigandet vill fullmäktige beröra frågan. Kommittén konstaterade att bemyndigandet kan utformas på många olika sätt bl. a. nämns ett beloppsmässigt opreciserat bemyndigande respektive beloppsmässigt preciserat bemyndigande.

I dag kan sägas att riksgäldskontoret har ett beloppsmässigt opreciserat bemyndigande att ta upp lån eftersom upplåning enligt lag om riksgäldskontoret får ske för att:

- finansiera löpande underskott i statsbudgeten och andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut,
- tillhandahålla sådana krediter och fullgöra sådana garantier som riksdagen beslutar om,
- amortera och inlösa statslån ävensom uppköp av statslån i utländsk valuta,
- tillgodose riksbankens behov av valutareserv och av statspapper för marknadsoperationer.

Enligt fullmäktige finns det starka skäl som talar för att bemyndigandet även fortsättningsvis bör vara beloppsmässigt opreciserat och vara av samma tekniska innebörd som i dag.

Det statliga budgetsaldot bestäms av en mängd faktorer som framkommer genom en rad enskilda beslut av riksdagen om inkomster och utgifter. I stort kan sägas att det framför allt är budgetens inkomstsida som är svår att med någon exakthet precisera. Kalkylen för budgetsaldot blir därför så osäker att den knappast utan betydande marginaler kan ligga till grund för ett beloppsmässigt preciserat lånebemyndigande. Därtill kommer riksbankens eventuella behov av att fylla på valutareserven respektive innehavet av statspapper för marknadsoperationer vilket beloppsmässigt omöjligt kan förutses. Fullmäktige förordar därför att bemyndigandet även tekniskt i framtiden får samma utformning som i dag.

När det gäller formerna för samverkan mellan statsskuldspolitiken och penningpolitiken delar fullmäktige helt kommitténs bedömning att denna bör ha sin tyngdpunkt i att en plan för inhemsk upplåning upprättas. Som kommittén också kunnat konstatera upprättas sådana planer regelbundet sedan något år tillbaka.

Fullmäktige är också som kommittén övertygad om att förutsättningarna och formerna för såväl statsskuldspolitiken som penningpolitiken även i framtiden kommer att ändras. Nya tekniker och nya marknader utvecklas ständigt på det finansiella området. Det vore därför olämpligt att i dag i detalj utforma bestämmelser om såväl statens emissionsteknik som samrådsformerna mellan berörda parter. I stället bör riksbanken och riksgäldskontoret själva anförtros att finna formerna för sin operativa samverkan och som kommittén konstaterar är det viktigt att "berörda parter har flexibilitet att anpassa samverkan mellan statsupplåningen och penningpolitiken till vad förutsättningarna och metoderna i varje situation kan kräva" (s. 233). Fullmäktige delar denna bedömning.

Sammanfattningsvis konstaterar kommittén att enligt de framlagda förslagen skall riksgäldskontoret även i framtiden ha till huvuduppgift att ta upp och förvalta lån till staten. Så långt delar fullmäktige kommitténs syn. Fortsättningsvis skriver dock kommittén att "verksamheten skall bedrivas med statsskuldspolitiskt betingade målsättningar" (s. 241). Enligt fullmäktiges mening är det självklart att kostnadskalkyler måste beaktas och väga tungt när det gäller utformningen av lånevillkoren för t. ex. allemanssparande samt spar- och premieobligationer. När det däremot gäller räntesättningen på instrument som statsskuldväxlar och riksobligationer måste dock penningpolitikens behov av att styra likviditet och ränteutveckling bli helt dominerande. Detta, som också finansutskottet flera gånger uttalat (FiU 1978/79:39 och FiU 1982/83:16), kom också klart till uttryck i direktiven till kommittén där det fastslogs att statsskuldspolitiken numera måste ses som en integrerad del av kredit- och valutapolitiken.

2. Bakgrund

Kommittén har i det tidigare delbetänkandet Statsskuldspolitiken samordningsfrågor SOU 1984:84 analyserat behov och former för att stärka samordningen av statsskuldspolitiken. Förslag lämnades till åtgärder som i ett första steg borde vidtas i detta syfte. Fullmäktige yttrade sig (1985-02-21) över betänkandet och förslagen.

Även om utredningen enligt fullmäktiges mening hade betydande brister, inte minst i skildringen av hur samordningen av statsskuldspolitiken bedrivits under senare år och i preciseringen av samordningsproblemens karaktär, kunde dock fullmäktige tillstyrka att vissa av de förslag som utredningen angav kunde genomföras med kort varsel. Några åtgärder i denna riktning har emellertid inte vidtagits. I stället framför nu utredningen nya och betydligt mera långtgående förslag till förändringar av rådande ordning för hur statsupplåningen bedrivs och hur statsskuldspolitiken samordnas.

Kommittén föreslår sålunda i betänkandets kap. 9 att riksgäldskontoret blir en myndighet under regeringen, lämpligen hörande till finansdepartementet, och att riksdagen skall besluta om ett lånebemyndigande till regeringen i anslutning till att statsbudgeten sammanställs.

Enligt fullmäktiges mening är de nya förslagen än mera knapphändigt beskrivna och ofullständigt motiverade än de tidigare. Fullmäktige har därför funnit det förenat med stora svårigheter att bedöma förslagens innebörd och konsekvenser. Utgångspunkten har dock varit den grundläggande uppfattning som fullmäktige framförde i sitt ovan nämnda remissyttande och som inte rubbas av vad kommittén nu anför.

Fullmäktige kommer i detta remissvar att koncentrera framställningen till betänkandets kap. 9. När det gäller huvuddelen av betänkandet, som rör riksbankens ställning och funktioner liksom också utformningen av en ny riksbankslag, har fullmäktige ingen erinran. Under en särskild rubrik nedan behandlas de konkreta frågor avseende samarbetet mellan riksbank och riksgäldskontor som kommittén tar upp. Allmänt sett välkomnar fullmäktige att riksbanken får möjlighet att renodla sin verksamhet som centralbank och att dess relationer till regeringen kommer till klarare uttryck. Behovet av en ny förenklad riksbankslag synes också belagt. Fullmäktige vill erinra om att riksgäldskontoret, efter ett omfattande utredningsarbete, erhöi en sådan ny lag 1983-01-01.

3. Kommitténs argument för ett ändrat huvudmannskap

I kommitténs betänkande kan man urskilja fem argument för ett ändrat huvudmannskap.

a) I enlighet med parlamentarismens principer bör riksgäldskontoret vara en myndighet under regeringen.

b) Riksdagens finans- och kontrollmakt skulle stärkas om huvudmannaskapet ändrades.

c) Samordningen av finanspolitiken och statsskuldpolitiken skulle förbättras.

d) Kreditgarantivningen bör skötas av en myndighet under regeringen.

e) Den statliga förvaltningsstrukturen skulle bli smidigare om riksgäldskontoret blev en myndighet under regeringen.

Enligt fullmäktiges mening brister kommitténs analys på flera punkter och det finns därför anledning att närmare diskutera de olika argumenten.

3.a) Riksgäldskontorets konstitutionella ställning och parlamentarismen

Riksgäldskontorets nuvarande ställning har enligt kommittén sin grund i kampen mellan riksdagen och kungen om finansmakten under slutet av 1700-talet. Kommittén konstaterar att införandet av parlamentarism har skapat ett nytt förhållande mellan riksdagen och regeringen samt drar slutsatsen att motiven för att riksgäldskontoret skall vara en myndighet under riksdagen numera saknar bärkraft.

Fullmäktige, som med viss förvåning konstaterat att kommittén inte anlitat statsrättslig expertis vid sitt arbete, finner för sin del att kommittén inte utfört någon analys av i vilken mån dagens situation skiljer sig från den som rått vid de tidigare tillfällen då frågan om huvudmannaskapet för riksgäldskontoret prövats av riksdagen åren 1969 och 1973. Fullmäktige anser därför att kommitténs förslag om en ändring av huvudmannaskapet utifrån konstitutionella överväganden saknar bärkraft.

3. b) Riksdagens finans- och kontrollmakt

Ett förändrat huvudmannaskap skulle enligt kommitténs betänkande stärka riksdagens finans- och kontrollmakt.

Riksgäldskontoret har i dag en ovillkorlig skyldighet att täcka underskottet i statens budget med lån. Inget formellt beslut fattas om statsupplåningens omfattning. Vid en förändring av huvudmannaskapet är kommitténs tanke att riksdagen i anslutning till att statsbudgeten sammanställs också debatterar och beslutar om ett lånebemyndigande till regeringen. Om ett lånetak införs skulle således riksdagens finansmakt stärkas, resonerar kommittén.

Fullmäktige kan inte inse att de anförda synpunkterna är ett argument för ett ändrat huvudmannaskap. I lagen om riksgäldskontoret har riksdagen givit riksgäldskontoret ett ändamålsbemyndigande. Enligt lagen får riksgäldskontoret ta upp lån endast för vissa preciserade ändamål. Om riksdagen anser att dess finansmakt skulle stärkas av att ett lånetak införs kan detta ske redan i dag genom att lånebemyndigandet preciseras i belopp i stället för att ha nuvarande utformning. Frågan om ett lånetak har således ingenting att göra med huvudmannaskapet för riksgäldskontoret.

Möjligheten att föra en debatt i riksdagen om den samlade statsbudgeten

finns också redan i dag, t. ex. i anslutning till finansplanen, och har inte heller någon koppling till frågan om huvudmannaskapet.

Om huvudmannaskapet ändras hävdar kommittén att riksdagens kontrollmakt skulle vidgas. Konstitutionsutskottet kan granska regeringens handläggning av bemyndigandet, interpellationer och frågor kan ställas till berört statsråd och misstroendeförklaring kan riktas mot statsrådet. Kontrollen är i dag utformad på ett annat sätt men behöver därför inte enligt fullmäktiges mening vara mindre verkningsfull. Finansutskottet bereder ärenden angående riksgäldskontoret och granskar årligen kontorets förvaltning. Dessa frågor presenteras sedan för riksdagen för debatt och beslut minst två gånger per år. Dessutom innebär den parlamentariskt sammansatta fullmäktigeförsamlingen, som under riksdagssessionen sammanträder varje vecka, att riksdagen har en direkt insyn och fortlöpande kan följa riksgäldskontorets verksamhet. Den riksdagsvalda styrelsen torde vara en vida värdefullare kontrollmöjlighet än konstitutionsutskottets efterhandsgranskning, misstroendeförklaringsinstitutet och spörsmålsinstitutet (vilka redan i dag kan användas för att granska regeringens meddelanden till fullmäktige).

Fullmäktige finner således att ett ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret inte på något avgörande sätt skulle stärka riksdagens finans- och kontrollmakt. Möjligheterna att införa ett lånetak finns redan i dag. Formerna för riksdagens kontroll skulle förändras, men genom att insynen skulle minska snarare försämrats än förstärkas.

3. c) Samordningen av statsupplåningen och finanspolitiken

Det tredje argumentet som utredningen för fram för ett förändrat huvudmannaskap rör samordningen av statsskuldspolitiken och finanspolitiken. Kommittén konstaterar att statsskuld räntor i dag utgör drygt 20 procent av statsutgifterna. Behovet av samordning är därför stort. Kommittén skriver att "denna samordning kan numera anses vara av sådant beständigt slag och ske i sådana former att förutsättningarna för samordningen bör ges organisatoriskt uttryck". Om riksgäldskontoret blev en regeringsmyndighet skulle också statsupplåningens fördelningspolitiska effekter bättre beaktas, liksom regeringens intressen när det gäller kontoinlåningen från statliga företag och myndigheter samt riksgäldskontorets utlåning till bl. a. affärsverken.

Fullmäktige instämmer i kommitténs bedömning att ränteposten i statsbudgeten nu är av den omfattning att den påverkar budgetutfallet och därmed får finanspolitiska effekter. Därav följer dock inte att statsskuldspolitiken i någon betydande omfattning påverkar finanspolitiken. Statsupplåningens utformning kan visserligen påverka räntekostnaderna, men de variationer som kan uppstå har knappast någon avgörande finanspolitisk betydelse.

Likväl anser fullmäktige att statsskuldspolitiken skall samordnas med finanspolitiken och inte endast med penningpolitiken. Det måste dock ske i former som gör det möjligt att de långsiktiga och de specifikt statsskuldspolitiska intressena kan hävdas. Fullmäktige vill också understryka vikten

av att formerna för samordning och samråd har en viss flexibilitet. Utvecklingen av penningmarknaden och penningpolitiken visar hur snabbt förutsättningarna kan ändras. Kommitténs förslag för samordning med penningpolitiken anser fullmäktige väl möter det samordningsbehov som i dag föreligger.

På samma sätt behöver också samarbetsformerna med finansdepartementet förändras från tid till annan. När statsupplånings utformning nu har vissa finanspolitiska effekter är behovet av samordning större än tidigare. I dag sker också ett informellt men nära samarbete både vad gäller rättesten i statsbudgeten och upplåningsplaneringen, dvs. i de avseenden som statsskuldpolitiken närmast påverkar finanspolitiken. Från en praktisk utgångspunkt kan fullmäktige konstatera att på de områden där behov har uppstått har en samordning också kommit till stånd, låt vara i tämligen fria former.

Mot bakgrund av detta måste fullmäktige konstatera att ett ändrat huvudmannaskap knappast kommer att förändra den konkreta utformningen av statsupplåningen. Visserligen kan behovet av ett närmare samarbete manifesteras genom ett ändrat huvudmannaskap men fullmäktige anser att även detta kan uppnås utan ändring av huvudmannaskapet, om man nämligen inrättar den av kommittén ursprungligen föreslagna planeringsgruppen för inhemsk upplåning (se nedan under 4).

3. d) Garantigivningen

Riksgäldskontorets kreditgarantigivning anförs av utredningen som ett annat skäl att förändra huvudmannaskapet. Både statsfinansiella och näringspolitiska överväganden måste i många fall göras vid garantigivning. Riksgäldskontoret överlåter i dag regelmässigt på regeringen att ta ställning i frågor med näringspolitisk innebörd. Riksgäldskontoret fattar dock det formella beslutet. Enligt kommitténs bedömning betyder detta bl. a. att oklarhet råder om ansvarsfördelningen samt att regeringen i dag inte kan ställas till svars för dessa åtgärder. Regeringen eller en myndighet under regeringen bör således ha det formella ansvaret för garantigivningen.

Fullmäktige vill erinra om att riksgäldskontorets relationer till regeringen i garantifrågor i förväg regleras av riksdagen, som bestämmer karaktär och former för regeringens direktivrätt för kontoret inom av riksdagen angivna ramar. Sådana direktiv överlämnas alltid i skriftlig form. De kan därmed liksom fullmäktiges beslut underställas riksdagens, efterföljande granskning, med möjlighet till debatt såväl i samband med riksdagens beviljande av ansvarsfrihet för fullmäktige som vid en bedömning av hur regeringen agerar inom ramen för riksdagens beslut angående ett visst garantisystem. Regeringens direktiv innehåller, då de delges fullmäktige, redan en avvägning mellan näringspolitiska och statsfinansiella beaktanden genom att de varit föremål för gemensam beredning mellan finansdepartementet och berörda fackdepartement.

Kontorets samverkan med det under industridepartementet lydande statens industriverk, som är regeringens beredningsprogram på fartygsgaran-

tiområdet, tryggas genom representation i den till verket knutna fartygs-garantinämnden.

Under de senaste åren har garantiverksamheten, som kommittén påpekar, drabbats av en rad större förluster, särskilt på varvs- och rederiområdet. Samtidigt har utfärdandet av nya garantier gått kraftigt tillbaka. Garantistocken på detta område är därmed i praktiken under avveckling. Vid den av kommittén förslagna tidpunkten för förändringen av huvudmannaskapet torde därför garantiverksamheten för varv och rederier ha fått en starkt reducerad betydelse för kontoret och samordningsproblemen med regeringskansliet i praktiken bragts ur världen. Garantifrågorna blir därmed betydelselösa för en bedömning av huvudmannaskapet för riksgäldskontoret.

3. e) En smidigare förvaltningsstruktur

Ett ytterligare skäl för ett ändrat huvudmannaskap rör den statliga förvaltningsstrukturen. Om riksgäldskontoret ombildas från att vara en myndighet under regeringen bör enligt kommitténs bedömning goda förutsättningar uppkomma för att omfördela arbetsuppgifter mellan riksgäldskontoret och andra myndigheter. Ett ändrat huvudmannaskap skulle också underlätta anpassningen av resurser och organisation, om förutsättningarna för statsuplåningen snabbt ändras.

Fullmäktige instämmer i kommitténs bedömning att statsuplåningen bör bedrivas under smidig anpassning av förvaltningsresurser till uplåningens krav och att riksgäldskontoret bör kunna såväl påläggas nya uppgifter som överlåta befintliga sådana till andra statliga myndigheter. Kommittén har dock inte närmare utvecklat vilka förändringar som åsyftas. Den bristande preciseringen i utredningen gör det omöjligt att närmare bedöma relevansen i detta argument. Fullmäktige kan dock konstatera att under årens lopp har förändringar skett av riksgäldskontorets arbetsuppgifter och riksdagens huvudmannaskap har därvid inte utgjort något hinder. För riksbankens del har gällt samma förhållande, som kommittén själv påpekar, och ett huvudmannaskap under riksdagen torde inte försvåra en fortsatt pragmatisk prövning av bankens arbetsuppgifter i relation till de som utförs av andra myndigheter.

3. f) Slutsats

Fullmäktige har mot bakgrund av ovanstående analys kommit fram till att statsskuldspolitiska kommitténs argument för ett ändrat huvudmannaskap inte har någon större tyngd, i varje fall inte i den summariska form kommittén valt att presentera dem. I en del fall är dessutom den slutsats som kommittén drar av sitt resonemang direkt felaktig.

Om huvudmannaskapet skall ändras för riksgäldskontoret bör det kunna motiveras med att man därvid skulle avhjälpa stora praktiska brister i den nuvarande ordningen och erhålla betydande praktiska vinster för statsuplåningen, åtminstone på någon sikt. Fördelarna måste således mer än väl överväga de olägenheter och kostnader som varje förändring medför.

Kommittén har enligt fullmäktiges mening inte alls berört fördelarna med nuvarande ordning. Nackdelarna diskuteras mycket knapphändig. Därmed har man inte heller kunnat visa att en ändring av huvudmannskapet skulle vara övervägande till fördel.

Fullmäktige anser att nuvarande huvudmannskap bäst tillgodoser riksdagens önskemål om insyn och kontroll av statsupplåningen. Små förändringar skulle också kunna göra samordningen av statsskuldspolitiken, finanspolitiken och penningpolitiken bättre än i dag. En sådan åtgärd är kommitténs tidigare förslag att inrätta en samråds- eller planeringsgrupp för inhemsk upplåning.

Fullmäktige avstyrker således kommitténs förslag att huvudmannskapet för riksgäldskontoret skall överföras från riksdagen till regeringen.

4. Förbättrat samråd om statsskuldspolitiken

I enlighet med vad som sagts ovan anser fullmäktige att det kan finnas anledning att vidtaga några åtgärder för att ytterligare förbättra och förtydliga samordningen av statsskuldspolitiken. Det rör framför allt formerna för samråd mellan riksgäldsfullmäktige och regeringen.

Fullmäktige har ovan (punkt 3 C) konstaterat att behovet av samordning med regeringen ökat till följd av statsupplåningens storlek och finanspolitiska konsekvenser. I praktiken har också samarbetet intensifierats under senare år, såväl när det gäller beräkningen av statsskuldens budgeteffekter som beträffande den löpande upplåningen inom och utom landet. Fullmäktige vill erinra om att en arbetsgrupp för statlig utlandsupplåning, vari en av statssekreterarna i finansdepartementet ingår, sedan år 1977 bereder och avger rekommendationer till de båda fullmäktigeförsamlingarna i flertalet frågor på detta område. Ett liknande förfarande finns beträffande upplåningen från hushållssektorn i styrgruppen för inhemsk upplåning, där statssekreteraren är ordförande. Frågan är om ytterligare åtgärder kan vidtas inom ramen för nuvarande huvudmannskap för att förbättra samordningen mellan statsupplåningen, penningpolitiken och finanspolitiken.

I sitt tidigare remissvar på kommitténs första delbetänkande uttalade sig fullmäktige positivt till tanken på en planeringsgrupp för inhemsk statsupplåning. Såväl riksgäldskontoret och finansdepartementet som riksbanken borde ingå i denna med förslagsvis statssekreteraren i finansdepartementet som ordförande. Fullmäktige vill återigen understryka det önskvärda i att en sådan samrådsgrupp inrättas och får en central ställning i samband med den inhemska upplåningen.

Om riksbanken vidhåller sin negativa inställning, såsom den kommer till uttryck i bankens yttrande över kommitténs ifrågavarande betänkande och den föreslagna gruppen således inte kommer till stånd, anser fullmäktige det önskvärt att på andra sätt ytterligare förbättra samordningen mellan regeringen och riksgäldskontoret.

Kommitténs förslag att riksbanken inför viktigare penningpolitiska beslut bör samråda med statsråd som regeringen bestämmer skulle kunna tillämpas också för riksgäldskontorets vidkommande när det gäller viktiga beslut av fullmäktige med finanspolitiska eller budgetmässiga conse-

kvenser. Härvid får beaktas det speciella behovet för utlandsuplåningen att undvika en explicit lagreglering av samrådsskyldigheten vid beslut om sådana lån.

Förutom samråd vid speciellt viktiga beslut bör kontakterna mellan riksgäldsfullmäktige och regeringen öka genom att statsråd eller dennes medarbetare inbjuds att några gånger årligen framträda inför fullmäktige med en redogörelse för regeringens ekonomiska politik, speciellt stats-skuldpolitiken.

För att garantera att regeringen alltid har insyn i statsuplåningen skulle också riksdagen kunna ålägga fullmäktige att fortlöpande rapportera till regeringen om upptagna lån.

Fullmäktige vill i sammanhanget understryka behovet av kontinuitet i statsuplåningens ledningsorgan, främst fullmäktige själva. Detta är ägnat inte bara att underlätta förståelsen för och därmed samordningen av stats-skuldpolitiken. Även för långivare till staten, särskilt utomlands, är det ägnat att inge förtroende och skapa goda samarbetsrelationer om lednings-organen inte förnyas för ofta utan får tillfälle att förvärva en betydande saklig kompetens. Kontinuiteten hos fullmäktige över den gångna tioårs-periodens regeringsskiftet har således varit en styrka såväl internt inom kontoret som för statsuplåningens framtoning utåt.

 Mot yttrandets lydelse reserverade sig *Birgit Friggebo* och *Erik Hovham-mar*, vilka anförde följande.

Birgit Friggebo:

”Att riksgäldskontoret är en myndighet underställd riksdagen i stället för regeringen är en följd av tradition mer än av principiella överväganden. Det mesta talar för att den statsskuldpolitiska myndigheten sorterar under regeringen. Utredningens förslag är dock något skissartat och torde inte kunna ligga till grund för ett genomförande. Statsskuldpolitiska kommit-téns förslag bör därför inte avvisas utan ligga till grund för en vidare utredning.”

Erik Hovhammar:

”Jag delar inte majoritetens i fullmäktige ställningstagande i huvudmanna-skapsfrågan utan står fast vid min tidigare i fullmäktige deklarerade stånd-punkt att riksgäldskontoret bör vara en regeringen underställd myndighet av följande två huvudskäl.

1. Garantiverksamheten skapar särskilda problem. Både statsfinansiella och näringspolitiska överväganden måste ofta göras vid garantigivning. För att eliminera den oklarhet som råder om ansvarsfördelningen bör regeringen eller en myndighet under regeringen ha det formella ansvaret för garantigivningen.

2. Jag hävdar också att prövningen av riksgäldskontorets anslags-åskanden svårigen kan utföras på ett effektivt sätt av finansutskottet, som saknar både kansliresurser och tid för denna uppgift. Det strider för övrigt mot det system man har inom statsförvaltningen i övrigt, nämligen att budgetprövningen först sker inom kanslihuset innan ärendet kommer till

riksdagen. En ändring av huvudmannskapet för riksgäldskontoret i enlighet med kommitténs förslag skulle enligt min mening skapa en bättre ordning på detta område.”

Prop. 1986/87:143

7.5 Riksdagens förvaltningskontor

— — —

2.1 Redovisningsverksamheten (avsnitt 9.8)

Frågan om var redovisningsverksamheten inom riksdagsområdet utom riksbanken skall var placerad bör bedömas både med hänsyn till ekonomiska och praktiska aspekter. Statsförvaltningens redovisningsverksamhet är under snabb systemutveckling och frågan om hur den långsiktiga utvecklingen av redovisningssystemet i framtiden skall bedrivas utreds för närvarande.

Förvaltningskontoret har i och för sig inte något att invända mot kommitténs förslag att handhavandet av redovisningen för riksdagsområdet utom riksbanken överförs från riksgäldskontoret till riksdagens förvaltningskontor. Med hänsyn till vad ovan sagts föreslår förvaltningskontoret dock att slutlig ställning till var redovisningsverksamheten skall vara placerad inte tas nu.

2.2 Revisionsfunktionen (avsnitt 9.8)

Kommittén föreslår, vid ändrat huvudmannskap för riksgäldskontoret, att uppgiften att handha den interna revisionen för riksdagsområdet utom riksbanken kan överföras till riksdagens förvaltningskontor. Förvaltningskontoret kan i och för sig godta detta men vill dock föreslå att man överväger en annan lösning innebärande att revisionsverksamheten inordnas i riksbankens revisionsenhet. Huvudskälen för detta är att den personalresurs det gäller, en årsarbetare, skulle, inom förvaltningskontoret, komma att arbeta utan stöd från andra revisorer. På regeringssidan är det en strävan att öka revisionskontorens storlek för att därigenom öka effektiviteten och minska sårbarheten.

Revisionsplanerna bör, enligt förvaltningskontorets mening, som hittills fastställas av resp. myndighet efter förslag från revisionsenheten.

2.3 Partibidragsnämnden och utbetalningen av partibidragen (avsnitt 9.8)

Kommittén föreslår att riksdagens förvaltningskontor efter den 1 juli 1989 skall utse ledamöterna i partibidragsnämnden samt sköta utbetalningen av partibidragen. Några överväganden och motiveringar som bakgrund till sitt förslag redovisar inte kommittén.

Förvaltningskontoret har i princip inte något att invända mot kommitténs förslag. Vissa praktiska frågor kan dock behöva studeras närmare.

Statsskuldspolitiska kommittén föreslår att riksgäldskontoret (RGK) skall bli en myndighet under regeringen.

Riksdagens revisorer anser sig inte böra ta ställning i denna fråga utan begränsar sig till att behandla de för revisionen mera närliggande frågorna om hur betalning, redovisning och internrevisionen skall organiseras för de riksdagens myndigheter som nu erhåller dessa tjänster från RGK, allt under förutsättning att kommitténs förslag om ändrat huvudmannaskap för RGK genomförs.

2.1 Bakgrund

Kommittén konstaterar i sitt betänkande (s. 222) att det i RGKs uppgifter ingår att sköta redovisningen för riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter utom riksbanken samt att utföra intern revision inom samma område.

Om hanteringen av dessa uppgifter vid den föreslagna förändringen av huvudmannaskapet för RGK anför kommittén endast (s. 241) att RGKs uppgifter att handha redovisning och intern revision för den inre riksdagsförvaltningen och andra riksdagens myndigheter än riksbanken kan överföras till riksdagens förvaltningskontor, liksom bl. a. utbetalningen av partibidragen. Några överväganden och motiveringar som bakgrund till sitt förslag redovisar inte kommittén.

De organ på riksdagsområdet för vilka en lösning måste sökas vad gäller betalnings-, redovisnings- och revisionsfunktionerna är den inre riksdagsförvaltningen (förvaltningskontoret), riksdagens ombudsmän, riksdagens revisorer och Nordiska rådets svenska delegation. En speciell fråga som måste övervägas är det särskilda uppdrag RGKs revisionsenhet har i vad gäller Nordiska rådets presidiesekretariat.

Vi förutsätter att de personalresurser som för närvarande avdelats för RGKs egen redovisning och revision följer med RGK till dess nya redovisningscentral (RC) respektive revisionskontor (RK). De personalresurser som då kvarstår för verksamheten på riksdagsområdet, exklusive riksbanken, är ca 1,5 årsarbetare för vardera RC-funktionen och RK-funktionen.

2.2 RC-funktionen inom riksdagsområdet

Det statliga redovisningssystemet, system S/Temos har med början budgetåret 1983/84 införts för riksdagens myndigheter med undantag av riksbanken. RC-funktionen har fullgjorts inom RGK. Av riksrevisionsverkets (RRVs) redovisning av utvecklingen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten (Oktoberrapport 1985) framgår att RC-RGK var den klart minsta vad avser transaktionsvolymen samtidigt som kostnaden per transaktion hörde till de högsta. RC i fråga hade 35 000 transaktioner 1984/85, näst minsta RC hade 128 000 och medeltalet var ca 640 000 per RC. Genomsnittskostnaden per transaktion vid RC-RGK var kr. 9.90 mot i medeltal 3.90.

Erfarenheterna från RRV beträffande RC-organisationen pekar på att en redovisningscentral bör ha en viss storlek för att fungera effektivt, för att inte vara känslig för personalfrånvaro etc. Vi finner det därför föga lämpligt att såsom kommittén föreslagit förlägga RC-funktionen för riksdagsområdets myndigheter till riksdagens förvaltningskontor. Det förefaller mera ändamålsenligt att köpa tjänsterna från någon redan befintlig RC. Bland de alternativ som då kan vara aktuella är främst anslutning till kammarkollegiets RC. Denna betjänar redan ett stort antal småmyndigheter med de mest skiftande verksamheter och har därför vid kompetens i redovisningsfrågor. Några konstitutionella skäl synes inte tala emot en sådan lösning.

Föreskrifter för redovisningen m. m. vid riksdagen och riksdagens myndigheter utom riksbanken bör dock som hittills utfärdas av riksdagens förvaltningskontor i samråd med RRV.

2.3 RK-funktionen inom riksdagsområdet

Den statliga redovisningsrevision som bedrivs genom ett tiotal RK förlagda till olika vårdmyndigheter har fr. o. m. den 1 juli 1986 inordnats under RRV. Av som det uppges konstitutionella skäl har dock RK vid regeringskansliet getts en särställning under chefen för civildepartementet och omfattas inte av RRVs tillsyn (SFS 1985:606).

Samma skäl som anförts för att regeringskansliet skall inta en särställning talar för att revisionsfunktionen på riksdagsområdet inte anförtros ett RK under regeringen utan stannar på riksdagsområdet samt att riksdagens RK inte omfattas av RRVs tillsyn.

Vad därefter gäller kommitténs förslag att redovisningsrevisionen på riksdagsområdet skulle förläggas till riksdagens förvaltningskontor talar enligt vår mening mot detta att den personalresurs det gäller, 1–2 årsarbetare, skulle komma att arbeta förhållandevis isolerat och utan stöd från andra revisorer. Därtill kommer att redovisningsrevisionen på riksdagsområdet skulle fullgöras av två revisionsorgan dels riksbankens revisionsenhet, dels den aktuella gruppen på riksdagens förvaltningskontor. På grundval av erfarenheterna från revisionskontoren på regeringssidan strävar man där efter att öka revisionskontorens storlek, upp mot 10–15 årsarbetskrafter, allt för att öka effektiviteten och minska sårbarheten av personalfrånvaro.

Riksdagens revisorer uttalade redan år 1975 (gransknings-PM nr 11, skrivelse till riksdagen den 11 mars 1976) att rent principiellt mycket talade för ett samgående mellan riksgäldskontorets och riksbankens revisionsavdelningar.

Vi anser nu till skillnad mot kommittén att den del av riksdagsområdets redovisningsrevisionella verksamhet som kvarstår efter en eventuell överföring av RGK till regeringsområdet lokalt och organisatoriskt bör inordnas i riksbankens revisionsenhet.

Styrningen av redovisningsrevisionen bör liksom hittills ske genom revisionsplaner. Förslag till plan för förvaltningskontoret resp. för var och en av riksdagens fyra myndigheter bör upprättas av riksbankens revisionsenhet i samråd med respektive organ och riksdagens revisorer. Revisions-

planen för riksbanken bör fastställas av bankofullmäktige och de andra revisionsplanerna av respektive myndighet.

Prop. 1986/87: 143

2.4 Revision av RGK

Om revisionen av RGK vid den föreslagna förändringen av RGKs ställning anger kommittén endast följande:

Självfallet måste revisionen av RGK under nytt huvudmannaskap utformas med beaktande av de mycket stora ekonomiska värden kontoret omsätter och förvaltar.

Vi anser att det är viktigt att frågan om hur revisionen av RGK skall utformas klarläggs i god tid innan RGKs ställning förändras. Därvid bör beaktas att revisionen av RGK hittills haft karaktär av dels internrevision genom RGKs eget revisionsorgan, dels årlig externrevision genom riksdagens revisorers försorg. Frågan om ansvarsfrihet för fullmäktige i RGK har därefter beretts i finansutskottet och beslut fattats av riksdagen.

Genom den nyligen genomförda förändringen av revisionskontorens ställning som lokala organ inom ramen för RRV och direktiven att kontorens revision skall ha karaktär av externrevision finns det risk för att revisionen av RGK kommer att försvagas om RGK blir en myndighet under regeringen.

Med hänsyn till att RGK under regeringen blir en myndighet med speciell karaktär och de stora värden RGK har att förvalta anser vi att det bör finnas en internrevisionsfunktion inom RGK motsvarande den internrevision som finns i de flesta bankföretag.

7.7 EKN-exportkreditnämnden

I den garantigivning som hanteras av riksgäldskontoret och som i huvudsak avser lån i utländsk valuta finns i vissa fall behov av såväl näringspolitiska avgöranden som en samordning med den statliga utlandsupplåningen. I dessa fall har den näringspolitiska prövningen hänskjutits till regeringen eller myndighet under regeringen. På riksgäldskontoret har fallit återstående delar av det enskilda garantiärendet inrymmande bl. a. en prövning av finansieringsupplägget med nyssnämnda samordning med utlandsupplåningen.

Även om nuvarande system synes ha fungerat på ett i huvudsak ändamålsenligt sätt måste självklara samordningsfördelar kunna vinnas om den samlade prövningen av garantiärendena gjordes på ett och samma ställe. En sådan ordning skulle kunna uppnås om riksgäldskontoret ombildades till en myndighet under regeringen. Utifrån de synpunkter EKN har haft att beakta tillstyrkes därför förslaget i denna del.

SINDs arbetsuppgifter avseende fartygskreditgarantier är att efter prövning lämna utfästelser om sådana garantier, pröva frågor om räntestöd till svenska beställare samt följa utvecklingen inom varvsindustrin och sjöfarten. Tyngdpunkten i SINDs arbete ligger på kreditbedömning, dvs. en bedömning av det garantisökande företags ekonomiska situation, betalningsförmåga, projektets bärighet m. m. I SINDs uppgift ingår även att göra en bedömning av statens risk om den sökta garantin utfärdas.

Ett mycket nära samarbete sker med riksgäldskontoret (RGK) som bevakar att villkoren för de lån som skall garanteras är godtagbara från statens synpunkt och att i SINDs utfästelse beslutade säkerheter finns (pantvård) samt beslutar om och utfärdar den statliga garantin.

Utredningens avsnitt 9.7.3. Garantigivning, behandlar frågor som bl. a. avser en klarare fördelning av befogenheter mellan riksdag och regering. Vidare behandlas frågan hur statsfinansiella och näringspolitiska beaktanden skall kunna samordnas i garantiärenden. Det bör framhållas att SIND inte har att primärt anlägga statsfinansiella eller näringspolitiska synpunkter vid behandling av ärenden avseende fartygskreditgarantier.

SIND finner inte sannolikt, att den föreslagna ändringen av huvudmannskapet för riksgäldskontoret medför någon väsentlig ändring för SIND vad avser handläggning av ärenden avseende fartygskreditgarantier. Verkets projektprövning och överväganden påverkas inte och yttrandena till RGK torde få samma innehåll och utformning som hittills även om huvudmannskapet för RGK ändras. Det nu sagda gäller givetvis under förutsättning, att arbetsfördelningen mellan å ena sidan SIND och å den andra sidan RGK inte förändras vad avser fartygskreditgarantisystemet.

7.9 Bankföreningen

2. Riksgäldskontoret

Utredningens konstaterande att det enligt konstitutionen för närvarande inte ingår i riksdagens finansmakt att besluta om hur mycket staten får låna upp kan synas överraskande. Den rådande ordningen innebär att riksgäldskontoret verkställer den upplåning som behövs; behovet framkommer som resultat av olika riksdagsbeslut rörande statens inkomster och utgifter.

Bankföreningen anser att frågan om riksgäldskontorets ställning bör bedömas med utgångspunkt i utredningens väl motiverade förslag att det skall ankomma på riksdagen att årligen i anslutning till statsbudgeten besluta om ett lånebemyndigande för den verkställande statsmakten, dvs. regeringen. Utredningen anför en rad beaktansvärda skäl för att regeringen för verkställighet av statsupplåningen bör till sitt förfogande ha ett under regeringen lydande riksgäldskontor. Utredningens avgörande skäl synes vara det nära samband mellan statsupplåningen och finanspolitiken som för närvarande föranleds av statsskuldräntornas betydande andel av statens utgifter. Det därav uppkommande samordningsbehovet anser utredningen vara av så beständigt slag att det bör föranleda en genom grundlagsändring genomförd organisatorisk förändring.

Bankföreningen anser att det är svårt att uttala sig om samordningsbehovets beständighet och därav föranlett behov av organisationsändring. Föreningen vidhåller i sin yttrande över utredningens delbetänkande (SOU 1984:89) framförda uppfattning att den nuvarande arbetsfördelningen mellan riksbanken och riksgäldskontoret fungerar tillfredsställande och att uppdelningen på två myndigheter visat sig vara till fördel för såväl kreditmarknaden som det allmänna. Utredningens förslag innebär att denna uppdelning består men att den ena myndigheten byter huvudman. Det synes mindre sannolikt att en sådan ändring påverkar den löpande verkställighet av statsupplåningsbeslut som berör banker och andra kreditinstitut i den dagliga verksamheten. Utöver det här anförda finner bankföreningen därför inte anledning att uttala sig i frågan om riksgäldskontorets ställning.

7.10 Hypoteksbanken

Hypoteksbanken övergår härfter till att något kommentera frågor om riksgäldskontorets framtida ställning samt samordningen av statsskuldspolitiken.

Under den senaste tioårsperioden har statsskuldspolitiken och penningpolitiken i vårt land genomgått drastiska förändringar, och utvecklingen har gått mot alltmer marknadsanpassade metoder t. ex. vid emission av statsskuldväxlar. De allmänna ekonomiska förutsättningarna och statsskuldspolitiken kommer att förändras också i framtiden. Banken kan därför ansluta sig till kommitténs uppfattning, att det inte är lämpligt att i lag detaljreglera hur en samverkan mellan statsupplåningen och penningpolitiken skall kunna ske och att det är bättre att berörda parter – riksgäldskontoret och riksbanken – samverkar flexibelt med varandra med hänsyn till förutsättningarna och metoderna i varje situation.

I betänkandet föreslås att riksgäldskontoret blir en myndighet under regeringen, närmast hörande till finansdepartementet. Regeringens finansiella och ekonomiska bedömningar anses därigenom i lämpliga former kunna tillföras riksgäldskontoret och löpande vägas in dess beslut. Kommittén anser vidare att riksdagens kontroll över riksgäldskontoret inte skulle minska nämnvärt, om verket blir en myndighet under regeringen, eftersom ärenden som avgjorts av regeringen kan granskas av konstitutionsutskottet, misstroendeförklaring kan riktas mot statsråd och interpellationer och frågor rörande riksgälden kan väckas i riksdagen.

Hypoteksbanken kan inte se att förslaget skulle medföra några negativa konsekvenser från penning- och kapitalmarknadssynpunkt, om riksgäldskontoret knöts till regeringen genom finansdepartementet. Hypoteksbanken har därför i och för sig ingen erinran mot förslaget. Med tanke på det nära samarbete som även i fortsättningen torde komma att äga rum mellan de två instanserna skulle det från rent teknisk-administrativ synpunkt kunna ifrågasättas, om inte en närmare samverkan kunde etableras mellan dem, t. ex. genom ett sammanförande av verksamheterna till en myndighet.

I övrigt har Hypoteksbanken ingen erinran mot det framlagda förslaget.

Kommitténs förslag att ombilda riksgäldskontoret till att bli en myndighet under regeringen föranleder vissa följdändringar i de för Stadshypotek gällande författningarna. Enligt gällande stadshypotekslag utser fullmäktige i riksgäldskontoret vice ordförande jämte suppleant i stadshypotekskassans styrelse samt en revisor jämte suppleant hos kassan. Dessa bestämmelser behöver således ändras om riksgäldsfullmäktige i sin nuvarande form upphör att existera. När det gäller frågan om hur dessa poster i fortsättningen skall utses förutsätter styrelsen att den utreds särskilt.

7.12 Försäkringsbolagens riksförbund

Förslaget att överföra riksgäldskontoret till att bli en myndighet under finansdepartementet finner försäkringsbolagen acceptabelt med hänsyn till sambandet mellan statsupplåningen och finanspolitiken, dock under förutsättning att riksgäldskontoret även i fortsättningen ges en ställning som kan attrahera specialister med uppgift att på bästa sätt hantera statens upplåning.

7.13 LO

LO instämmer i statsskuldskommitténs förslag att riksgäldskontorets rättsliga ställning förändras så att det övergår till att bli en myndighet under regeringen, lämpligen hörande till finansdepartementet.

Denna förändring möjliggör en ökad och önskvärd samordning mellan den allmänna stabiliseringspolitiken och de särskilda åtgärderna för statskuldförvaltningen samt finansieringen av budgetunderskott.

7.14 TCO

TCO tillstyrker förslaget om ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret. TCO vill emellertid uppmärksamma att det i dag finns vissa villkor i kollektivavtal för riksgäldskontoret som inte finns i statsförvaltningen i övrigt. TCO förutsätter att frågor härvidlag tas upp till diskussion i god tid vid ett förändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret.

För att åstadkomma en fungerande samordning av statsskuldspolitiken måste regeringen å sin sida ha goda kanaler in i de verk som handhar dess olika delar. Kontakterna regering-riksgäldskontoret torde ytterligare underlättas av ett förändrat huvudmannaskap. Detta får enligt TCO inte motverkas av att de direkta kontaktvägarna mellan regering och riksbank försvagas.

8 Lagtekniska synpunkter

8.1 Fullmäktige i riksbanken

Den nya riksbankslagen får med sina bestämmelser om penningväsen samt valuta- och kreditpolitik en central ställning i statslivet. I lagen skall självklart också återfinnas riksbankens centrala interna bestämmelser om organisation, ärendenas handläggning liksom om budget och redovisning. Men det är överraskande att i lagen återfinna bestämmelser om reseklass för fullmäktige och suppleant och om huruledes "vid förrättning på annan ort än Stockholm under pågående riksmöte ... dagtraktamentet för en fullmäktig eller suppleant som är ledamot av riksdagen (skall) minskas med de belopp för dag som utgår enligt ersättningsstadgan (1971:1197) för riksdagens ledamöter". Fullmäktige vill föreslå att den citerade paragrafen i lagsförslaget (39 §) utgår och överföres till lagen (1984:665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ eller, om detta icke bedömes lämpligt, till annan lämplig författning.

I lagsförslaget har vidare intagits en paragraf (13 §) om valutastyrelsen och valutadirektionen, om deras sammansättning, arbetsformer och arvoder. Paragrafen utgör en motsvarighet till 13 § i nu gällande bankreglemente. Enligt fullmäktiges mening skulle lagsförslaget göra ett mer enhetligt intryck om riksbankens uppgifter enligt speciella regleringar inte kom till uttryck i riksbankslagen på annat sätt än genom hänvisning till de lagar som uppbär sådana specialregleringar. Det bör alltså räcka med hänvisningen i 17 § till valutalagen och i 21 § till lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel. Det föreslås därför att det föreslagna stadgandet om valutastyrelsen och valutadirektionen överföres till valutalagen.

8.2 Bankföreningen

Om utredningens förslag leder till lagstiftning, bör enligt bankföreningens mening de grundläggande bestämmelserna om riksbankens ändamål och konstitutionella ställning anges i 9 kap. regeringsformen. Vissa av bestämmelserna i 1 och 2 §§ i den föreslagna lagen om Sveriges riksbank bör därför flyttas till 9 kap. 12 § första stycket regeringsformen, t. ex. enligt följande:

Riksbanken är landets centralbank med ändamål att föra valuta- och kreditpolitik samt främja ett säkert och effektivt betalningsväsen. Riksbanken är myndighet under riksdagen; staten svarar för riksbankens ekonomiska förpliktelser.

1 Förslag till

Lag om ändring i regeringsformen

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 10, 12 och 13 §§ regeringsformen¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

10 §

Regeringen får icke utan riksdagens bemyndigande taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse.

Under riksdagen skall finnas myndighet med uppgift att i enlighet med riksdagens bemyndigande taga upp och förvalta lån till staten. Närmare bestämmelser här om meddelas i lag.

12 §

Riksbanken är landets centralbank och för valuta- och kreditpolitik samt ansvarar för betalningsväsendet.

Riksbanken är myndighet under riksdagen.

Riksbanken förvaltas av *sju* fullmäktige. *En av dessa och en suppleant för honom förordnas av regeringen för tre år i sänder. Övriga sex väljes av riksdagen. Den fullmäktig som regeringen har förordnat är ordförande. Han får ej utöva annat uppdrag eller inneha tjänst inom riksbankens ledning. Bestämmelser om riksdagens val av fullmäktige, om riksbankens ledning i övrigt samt om dess verksamhet meddelas i riksdagsordningen och annan lag.*

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag. *Regeringen kan återkalla förordnandet för ordföranden eller för dennes suppleant.*

Riksbanken förvaltas av *åtta* fullmäktige. *Sju fullmäktige väljs av riksdagen. Dessa sju fullmäktige väljer för en tid av fem år ytterligare en fullmäktig, som också är chef för riksbanken. De fullmäktige som valts av riksdagen väljer inom sig ordförande. Denne får ej utöva annat uppdrag eller inneha tjänst inom riksbankens ledning. Bestämmelser om riksdagens val av fullmäktige, om riksbankens ledning i övrigt samt om dess verksamhet meddelas i riksdagsordningen och annan lag.*

Fullmäktig som riksdagen vägrar ansvarsfrihet är därmed skild från sitt uppdrag. *Den fullmäktig som är chef för riksbanken får även skiljas från sitt uppdrag av de övriga fullmäktige. Ordföranden får skiljas från uppdraget som ordförande av de fullmäktige som valts av riksdagen.*

¹ Regeringsformen omtryckt 1985: 866.

Endast riksbanken har rätt att *utgiva* sedlar. Bestämmelser om penning- och betalningsväsendet meddelas i övrigt genom lag.

Endast riksbanken har rätt att *ge ut sedlar och mynt och att bestämma utformningen av dessa*. Bestämmelser om penning- och betalningsväsendet meddelas i övrigt genom lag.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 9 kap. 10 § den 1 juli 1989 och i övrigt den 1 januari 1989.

2. De äldre föreskrifterna i 9 kap. 12 § gäller till dess val av fullmäktige skett enligt de nya bestämmelserna.

Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen¹ dels att 8 kap. 6 § och 9 kap. 4 § skall ha följande lydelse, dels att tilläggsbestämmelserna 3.8.3, 3.13.1, 4.6.1, 4.6.2 och 7.1.1 skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

3.8.3

Om förslagsrätt för fullmäktige i riksbanken, *fullmäktige i riksgäldskontoret*, riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorer i annan fråga än som avses i 8 § första stycket första punkten föreskrives särskilt.

Om förslagsrätt för fullmäktige i riksbanken, riksdagens ombudsmän och riksdagens revisorer i annan fråga än som avses i 8 § första stycket första punkten föreskrives särskilt.

3.13.1

Motion får avlämnas med anledning av redogörelse från fullmäktige i riksbanken, *fullmäktige i riksgäldskontoret*, riksdagens ombudsmän eller riksdagens revisorer.

Motion får avlämnas med anledning av redogörelse från fullmäktige i riksbanken, riksdagens ombudsmän eller riksdagens revisorer.

4 kap.

4.6.1

Konstitutionsutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 4 §, bereda ärenden om lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen, ärenden om press- eller partistöd, lagstiftning om radio, television och film liksom andra ärenden som angår yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet, övriga ärenden om riksdagen, riksdagens ombudsman och riksdagens myndigheter utom riksbanken, *riksgäldskontoret* och riksdagens revisorer, ärenden om medgivande från riksdagen att väcka talan mot riksdagsledamot eller att ingripa i hans personliga frihet samt ärenden av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen.

Konstitutionsutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 4 §, bereda ärenden om lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen, ärenden om press- eller partistöd, lagstiftning om radio, television och film liksom andra ärenden som angår yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet, övriga ärenden om riksdagen, riksdagens ombudsman och riksdagens myndigheter utom riksbanken och riksdagens revisorer, ärenden om medgivande från riksdagen att väcka talan mot riksdagsledamot eller att ingripa i hans personliga frihet samt ärenden av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen.

¹ Riksdagsordningen omtryckt 1985: 1068.

4.6.2

Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 5 § första stycket, bereda ärenden om penning-, kredit- och valutapolitiken, om riksgäldskontoret och riksdagens revisorer. Det skall vidare bereda ärenden av allmän betydelse för den kommunala ekonomin samt ärenden om statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering, om statens egendom och upphandling i allmänhet och förvaltningsekonomiska ärenden i övrigt som icke rör enbart visst ämnesområde. Utskottet skall även bereda budgettekniska ärenden, granska beräkningen av statens inkomster samt sammanställa statsbudgeten.

Finansutskottet skall, utöver sina uppgifter enligt 5 § första stycket, bereda ärenden om penning-, kredit- och valutapolitiken och riksdagens revisorer. Det skall vidare bereda ärenden av allmän betydelse för den kommunala ekonomin samt ärenden om statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering, om statens egendom och upphandling i allmänhet och förvaltningsekonomiska ärenden i övrigt som icke rör enbart visst ämnesområde. Utskottet skall även bereda budgettekniska ärenden, granska beräkningen av statens inkomster samt sammanställa statsbudgeten.

7 kap.

7.1.1

Utöver de val som kammaren förrättar enligt regeringsformen och riksdagsordningen skall den företa val till

1. riksgäldsfullmäktige,
2. Nordiska rådets svenska delegation,
3. Europarådets svenska delegation,
4. styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Kammaren skall också för riksdagens valperiod utse aderton ledamöter av riksdagen med uppdrag att följa verksamheten vid Procordia AB och Svenska Varv AB.

Utöver de val som kammaren förrättar enligt regeringsformen och riksdagsordningen skall den företa val till

1. Nordiska rådets svenska delegation,
2. Europarådets svenska delegation,
3. styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

8 kap.

6 §

Val av fullmäktige i riksbanken avser riksdagens valperiod.

Fullmäktige väljer inom sig en chef för riksbanken samt inom eller utom sig en vice chef för riksbanken. Är denne icke själv fullmäktig, skall han vara särskild suppleant för riksbankschefen i fullmäktige och som sådan ha företräde till tjänstgöring framför övriga suppleanter.

Riksdagens val av fullmäktige i riksbanken avser riksdagens valperiod.

Fullmäktige väljer utom sig högst två vice chefer för riksbanken för en tid av fem år. Dessa skall, i den inbördes ordning som fullmäktige bestämmer, vara suppleanter för riksbankschefen i fullmäktige.

9 kap.

4 §

Riksdagens förvaltningskontor skall, såvitt gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. handlägga frågor angående förhandlingar om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare samt andra personalfrågor.

2. göra upp förslag till anslag på statsbudgeten,

3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom riksbanken och riksgäldskontoret,

4. meddela föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

Riksdagens förvaltningskontor skall, såvitt gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. handlägga frågor angående förhandlingar om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare samt andra personalfrågor.

2. göra upp förslag till anslag på statsbudgeten,

3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom riksbanken.

4. meddela föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 8 kap. 6 § den 1 januari 1989 och i övrigt den 1 juli 1989.

2. Tilläggsbestämmelsen 3.13.1 i den äldre lydelsen tillämpas i fråga om den berättelse som avges över förvaltningen av riksgäldskontoret under budgetåret 1988/89.

3. Riksdagen väljer under år 1989 för återstoden av valperioden sju fullmäktige i riksbanken. Därmed upphör tidigare uppdrag för fullmäktige som riksdagen valt för valperioden.

4. Föreskrifterna om chef för riksbanken i 8 kap. 6 § i dess äldre lydelse gäller till dess riksdagen valt fullmäktige enligt bestämmelserna i lagen (0000:000) om ändring i regeringsformen.

3 Förslag till

Lag om Sveriges riksbank

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Sveriges riksbank, som enligt 9 kap. 12 § regeringsformen är landets centralbank och en myndighet under riksdagen, får endast bedriva eller ta del i sådan verksamhet som enligt lag ankommer på riksbanken.

2 § Riksbanken skall ha en grundfond som uppgår till ettusen miljoner kronor, en reservfond som uppgår till femhundra miljoner kronor samt en dispositionsfond.

3 § Med bankinstitut förstås i denna lag bankaktiebolag, sparbanker och centrala föreningsbanker.

Med kreditinstitut förstås bankinstitut, lokala föreningsbanker, kreditaktiebolag, finansbolag, fondkommissionsbolag, allmänna pensionsfonden, försäkringsföretag med svensk koncession, landshypoteks- och stads- hypoteksinstitutionerna samt Svenska skeppshypotekskassan.

Ändamål

4 § Riksbanken skall enligt 9 kap. 12 § regeringsformen föra valuta- och kreditpolitik samt främja ett säkert och effektivt betalningsväsen.

Betalningsväsendet

5 § Enligt 9 kap. 13 § regeringsformen har riksbanken ensam rätt att ge ut sedlar och mynt samt att meddela föreskrifter om utformningen av de sedlar och mynt som banken ger ut.

Sedlar och mynt som ges ut av riksbanken är lagliga betalningsmedel.

Penningheten i Sverige kallas krona. Kronan delas i etthundra öre.

6 § Sedlar får ges ut med valörerna tio, tjugo, femtio, etthundra, femhundra, ettusen och tiotusen kronor.

Mynt får ges ut med valörerna tio öre, femtio öre, en krona, fem kronor och tio kronor.

Dessutom får minnes- och jubileumsmynt med andra valörer ges ut.

7 § Riksbanken skall svara för landets försörjning med sedlar och mynt.

8 § Sedlar och mynt som är skadade eller förslitna får lösas in av riksbanken. För sedlar som blivit helt förstörda får riksbanken betala ersättning.

Om det finns särskilda skäl, får riksbanken lösa in sedlar och mynt som upphört att vara lagliga betalningsmedel.

Valuta- och kreditpolitik

9 § Riksbanken skall följa utvecklingen på valuta- och kreditmarknaderna samt vidta erforderliga penningpolitiska åtgärder.

10 § Riksbanken skall bestämma det system som skall gälla för att fast-

ställa kronans värde i förhållande till utländska valutor samt bestämma om tillämpningen av detta system.

11 § Det ankommer på riksbanken att i valutapolitiskt syfte hålla tillgångar i utländsk valuta, utländska fordringar och guld.

12 § Riksbanken får i valutapolitiskt syfte köpa, sälja och förmedla utländsk valuta, utländska statspapper, andra lätt omsättningsbara skuldebrev i utländsk valuta och guld samt rättigheter och skyldigheter som anknyter till nämnda tillgångar.

13 § I valutapolitiskt syfte får riksbanken ta upp utländsk kredit och kredit i utländsk valuta, bevilja kredit till annan centralbank och till Internationella valutafonden samt bevilja kredit inom ramen för verksamheten i Banken för internationell betalningsutjämning.

Efter medgivande av riksdagen får riksbanken i valutapolitiskt syfte bevilja kredit till andra internationella finansorgan som Sverige är medlem i och sluta avtal om långsiktiga internationella låneåtaganden.

Riksbanken får också efter medgivande av riksdagen av egna medel tillskjuta insatskapital i internationella finansorgan som Sverige är medlem i.

14 § Riksbanken får förvärva de särskilda dragningsrätter som tillkommer Sverige genom deltagandet i Internationella valutafonden. Det åligger vidare riksbanken att fullgöra de skyldigheter som följer av Sveriges deltagande i detta system.

15 § Riksbanken får verka som förbindelseorgan i förhållande till internationella finansorgan som Sverige är medlem i.

16 § Riksbanken får med eller utan räntegottgörelse ta emot insättningar i valuta eller guld från andra stater, mellanstatliga organ och bankinrättningar. Riksbanken får göra sådana insättningar hos bankinrättningar.

Riksbanken får även ingå avtal om skyldigheter och rättigheter som anknyter till de insättningar som anges i första stycket.

17 § Bestämmelser om riksbankens ytterligare uppgifter och befogenheter inom det valutapolitiska området finns i valutalagen (1939: 350).

18 § Riksbanken får på penningpolitiskt motiverade villkor bevilja kredit till och ta emot inlåning från svenska bankinstitut samt medverka i betalningsutjämning. Räntevillkoren för denna ut- och inlåning skall offentliggöras.

Om det finns synnerliga skäl, får riksbanken även på andra villkor än som avses i första stycket bevilja kredit till svenska bankinstitut och till andra företag som står under tillsyn av bank- eller försäkringsinspektionen.

19 § I syfte att påverka kreditmarknaden får riksbanken

1. köpa, sälja och förmedla svenska statspapper, andra lätt omsättningsbara skuldebrev samt rättigheter och skyldigheter som anknyter till sådana tillgångar,

2. om särskilda skäl finns ge ut egna skuldebrev med kort löptid.

20 § I kreditpolitiskt syfte får riksbanken genom beslut i enskilda fall uppställa kassakrav gentemot kreditinstitut.

Med kassakrav avses att viss andel, högst femton procent, av kreditinstitutets placeringar eller förbindelser, beräknade på det sätt riksbanken i det särskilda fallet bestämmer, skall under angiven tid motsvaras av medel som med eller utan räntegottgörelse skall inestå på räkning för institutet i riksbanken. I den utsträckning riksbanken i det särskilda fallet bestämmer likställs med sådana medel kreditinstitutets ineliggande kassa.

21 § Bestämmelser om möjlighet för riksbanken att använda vissa andra kreditpolitiska medel finns i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel.

22 § Efter anmodan av riksbanken skall ett kreditinstitut till riksbanken lämna de uppgifter som riksbanken anser nödvändiga för att bedöma om en penningpolitisk åtgärd behöver vidtas eller för att utförma ett beslut om en sådan åtgärd.

Övriga uppgifter

23 § Riksbanken skall ta emot betalningar till och göra utbetalningar för staten.

För att täcka statens kortfristiga medelsbehov får riksbanken bevilja staten kontokredit.

24 § Inom ramen för riksbankens uppgifter som centralbank får riksbanken förvärva aktier, andelar i ekonomiska föreningar och liknande rättigheter och ta på sig de förpliktelser som är förenade med dessa rättigheter.

25 § Riksbanken får själv eller genom bolag som ägs av banken bedriva tryckerirörelse, papperstillverkning och tillverkning av sedlar samt tillverkning av mynt, medaljer och liknande föremål.

26 § Riksbanken får förvärva fastigheter och inventarier som är avsedda för den verksamhet som banken bedriver eller har del i.

För att skydda en fordran får riksbanken förvärva varje slag av egendom. Sådan egendom skall avyttras så snart det är lämpligt och senast när det kan ske utan förlust.

27 § Riksbanken får mot betalning utföra tjänster som har anknytning till bankens verksamhet som centralbank.

28 § Riksbanken får efter prövning i varje särskilt fall medge ackord samt besluta om avskrivning, nedsättning eller eftergift av fordran som banken har.

29 § Uppkommer i riksbankens verksamhet anledning att väcka en fråga om författningsändring eller annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige göra framställning i ämnet till riksdagen eller regeringen.

30 § Vid planeringen och genomförandet av riksbankens verksamhet i fred skall de krav beaktas som totalförsvaret ställer.

Det åligger riksbanken att ansvara för beredskapsplanläggningen på bank- och betalningsväsendets område. Härvid skall riksbanken i erforderlig utsträckning samråda med berörda myndigheter, kreditinstitut och andra företag. Överstyrelsen för civil beredskap skall hållas underrättad om beredskapsplanläggningen.

Organisation m. m.

31 § Enligt 9 kap. 12 § regeringsformen förvaltas riksbanken av åtta fullmäktige av vilka sju väljs av riksdagen och en, som är riksbankens chef, väljs av de övriga fullmäktige. De sistnämnda väljer även inom sig ordförande.

Fullmäktige väljer inom sig en eller flera vice ordförande. Riksbankschefen får inte väljas till vice ordförande.

32 § Enligt 8 kap. 6 § riksdagsordningen väljer fullmäktige utom sig högst två vice riksbankschefer och bestämmer i vilken inbördes ordning dessa, vid förhinder för riksbankschefen, skall vara suppleant för denne i fullmäktige.

Vice riksbankschef utövar i den inbördes ordning som nyss sagts även i övrigt riksbankschefens tjänst när denne har förhinder. Efter beslut av riksbankschefen inträder vice riksbankschef också i andra fall i riksbankschefens ställe vid behandlingen av vissa ärenden eller grupper av ärenden.

33 § Fullmäktig får inte vara omyndig eller försatt i konkurs. Detsamma gäller vice riksbankschef.

Dessa får inte heller vara statsråd eller ledamöter eller suppleanter i kreditinstituts styrelser.

34 § Riksbankens verksamhet bedrivs vid ett huvudkontor i Stockholm, där också fullmäktige har sitt säte.

Riksbanken bedriver dessutom verksamhet vid regionkontor, kassakontor och sedeldepåer till det antal och på de orter som riksbanken bestämmer.

35 § Vid huvudkontoret finns en revisionsenhet samt de övriga enheter som fullmäktige beslutat.

Under fullmäktige leds riksbankens verksamhet av riksbankschefen. Verksamheten vid revisionsenheten leds dock av fullmäktige, om annat inte följer av lagen (RFS 1968: 8) om revision av riksdagsförvaltningen.

Ärendenas fördelning mellan enheterna skall framgå av en arbetsordning för riksbanken.

Revisionsenheten vid riksbanken utför också revision av riksdagens förvaltningskontor, riksdagens ombudsmän, riksdagens revisorer och Nordiska rådets svenska delegation enligt revisionsplaner som fastställs av respektive myndighet.

36 § Vid riksbanken får finnas personal enligt upprättad personalförteckning samt annan personal i mån av behov och tillgång på medel enligt gällande budget.

Riksbanken får dessutom anlita utomstående för särskilda uppdrag i mån av behov och tillgång på medel enligt gällande budget.

Utöver vad som följer av 9 § anställningsstadgan (RFS 1976: 7) för riksdagen och dess organ får tjänster som tillsätts av fullmäktige tillsättas utan att de kungörs lediga till ansökan.

Ordinarie tjänster vid riksbanken inrättas av riksdagen. De ordinarie tjänsterna som riksbankschef och vice riksbankschefer tillsätts med förordnande för fem år. Övriga ordinarie tjänster tillsätts med förordnande för högst tre år.

37 § Det ankommer på riksbanken att i särskilda fall och enligt de förutsättningar som anges i 4 kap. 2 § punkterna 2 och 3 lagen (1976: 600) om

offentlig anställning besluta att endast svensk medborgare får inneha eller utöva tjänst inom riksbanken.

Prop. 1986/87: 143

38 § Riksbanken skall besluta arbetsordning och de föreskrifter i övrigt som behövs för arbetet inom banken.

Riksbanken beslutar också i enskilda fall i frågor som rör personal och uppdragstagare hos banken, i den mån inte annat följer av lag eller beslut av riksdagen eller av riksdagens förvaltningskontor.

39 § Beträffande arvoden till fullmäktige och suppleanter finns föreskrifter i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

En fullmäktig eller suppleant som gör resor för riksbankens räkning har rätt till resekostnadsersättning, traktamente och annan ersättning enligt de bestämmelser om sådana förmåner som enligt kollektivavtal gäller för statstjänstemän i allmänhet eller, vid utrikes resa, enligt utlandsresereglementet (1953: 666). Fullmäktig och suppleant skall hänföras till reseklass A.

En fullmäktig eller suppleant som är ledamot av riksdagen har inte rätt till traktamente för att delta i en sammankomst i Stockholm med fullmäktige eller för annan förrättning eller annat uppdrag där för riksbankens räkning under tid då riksmöte pågår. Vid förrättning på annan ort än Stockholm under pågående riksmöte skall dagtraktamentet för en fullmäktig eller suppleant som är ledamot av riksdagen minskas med det belopp per dag som utgår enligt ersättningsstadgan (1979: 1197) för riksdagens ledamöter.

40 § 1 mom. Till ledamöter i den i 6 a § valutalagen (1939: 350) nämnda valutastyrelsen skall fullmäktige utse dels från riksbanken en vice riksbankschef, en fullmäktig eller suppleant för fullmäktig och en riksbanksdirektör, dels utanför banken fyra ledamöter, av vilka två skall representera bankväsendet och näringslivet i övrigt och två arbetstagarna. Fullmäktige skall dessutom utse högst två suppleanter för varje ledamot.

Vice riksbankschefen är valutastyrelsens ordförande. Fullmäktige förordnar en av de övriga inom riksbanken utsedda ledamöterna att vara vice ordförande.

Valutastyrelsen är beslutför när minst fem ledamöter är närvarande.

2 mom. Ärende som valutastyrelsen skall ta befattning med avgörs i valutastyrelsen, i valutastyrelsens direktion (valutadirektionen) eller av enskilda tjänstemän, en eller två i förening.

Valutastyrelsen avgör ärenden rörande tillämpningsföreskrifter enligt 6 a § andra stycket valutalagen (1939: 350) samt övriga ärenden som innefattar väsentliga principfrågor eller på annat sätt är av större betydelse.

Valutadirektionen skall förbereda ärenden som skall avgöras av valutastyrelsen och under styrelsen leda valutaregleringen. I valutadirektionen avgörs ärenden som utan att kräva valutastyrelsens avgörande bedöms betydelsefulla.

Enskilda tjänstemän, en eller två i förening, vilka därtill erhållit valutastyrelsens bemyndigande, avgör de ärenden som inte ankommer på valutastyrelsen eller valutadirektionen.

3 mom. Valutadirektionen består av den vice riksbankschef och riksbanksdirektör som ingår i valutastyrelsen, två av deras suppleanter i styrelsen samt den gruppchef eller motsvarande tjänsteman till vars verksamhetsområde ärendet hör. Här för vice riksbankschefen eller riksbanksdirektören utsetts mer än en suppleant bestämmer valutastyrelsen vilken

av de två som skall ingå i valutadirektionen. Valutastyrelsen skall utse två tjänstemän i riksbanken som suppleanter för valutadirektionens ständiga ledamöter. Vice riksbankschefen är ordförande och riksbanksdirektören vice ordförande i valutadirektionen. Beslutförhet kräver att tre är närvarande.

4 mom. Har på sätt som föreskrivs i 6 a § femte stycket valutalagen (1939: 350) ett yrkande framställts om att beslut som valutastyrelsen fattar skall underställas fullmäktiges prövning, skall sökanden i ärendet under rättas om detta snarast möjligt och senast i samband med att han får meddelande om innehållet i styrelsens beslut.

Fullmäktig eller suppleant för fullmäktig får inte delta i fullmäktiges handläggning av ett ärende som han tagit befattning med i valutastyrelsen.

5 mom. Beträffande arvoden till valutastyrelsen finns föreskrifter i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ. Vid resa, som föranleds av uppdraget, har ledamot och suppleant rätt till resekostnadsersättning och traktamente enligt vad som gäller för riksbanksdirektör.

Ärendenas handläggning

41 § Av fullmäktige avgörs

1. författningsfrågor,
2. frågan om fastställande av arbetsordning samt andra viktigare frågor om riksbankens organisation och arbetsformer,
3. frågor om systemet för att bestämma kronans värde i förhållande till andra valutor,
4. frågor om riktlinjer för förvaltningen av de tillgångar som anges i 11 §.
5. frågor om viktigare internationella kreditavtal.
6. frågor om diskonto och om räntevillkor vid ut- och inlåning enligt 18 § första stycket samt villkor vid utlåning enligt 18 § andra stycket,
7. frågor om viktigare rekommendationer till eller överenskommelser med kreditinstitut,
8. frågor om kassakrav och särskild avgift när kassakrav inte uppfylls,
9. frågor om statens kontokredit,
10. frågor om förvärv av aktier eller andelar enligt 24 §.
11. viktigare frågor om ackord, avskrivning, nedsättning eller eftergift av fordran,
12. frågor om upprättande av personalförteckning, om beslut som avses i 37 § samt om tillsättande av tjänster som riksbanksdirektör, avdelningschef eller direktör för regionkontor,
13. frågor om skiljande från annan anställning än provanställning eller om skiljande från uppdrag eller om disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning eller läkarundersökning,
14. övriga frågor som enligt denna eller annan lag skall avgöras av fullmäktige, samt
15. frågor som fullmäktige finner vara av större vikt eller som riksbankschefen hänskjuter till fullmäktige.

Ärenden som inte skall avgöras av fullmäktige avgörs av riksbankschefen. I den mån sådana ärenden inte är av det slag att de behöver prövas av riksbankschefen, får de avgöras av annan tjänsteman enligt vad som anges i arbetsordningen eller i särskilda beslut.

42 § Innan riksbanken fattar beslut av större penningpolitisk vikt skall samråd ske med det statsråd som regeringen bestämmer, om inte synnerliga skäl föranleder annat.

43 § Fullmäktige skall sammanträda minst en gång varannan vecka. Vid sammanträdena skall protokoll föras.

Fullmäktige är beslutföra när minst sex ledamöter är närvarande. Ärenden som kräver ett skyndsamt beslut får dock avgöras av fem ledamöter, om minst fyra av dem är ense om beslutet. Vid omröstningar skall varje ledamot ge sin mening till känna.

I 5 § lagen (RFS 1980: 4) om beslutande organ i frågor om disciplinansvar m. m. beträffande arbetstagare hos riksdagen och dess myndigheter finns en särskild bestämmelse om omröstning i vissa personalfrågor. Också omröstningsbestämmelsen i 24 § anställningsstadgan (RFS 1971: 3) för riksdagen och dess organ skall iakttas.

44 § Om ett ärende som skall behandlas av fullmäktige är av ringa betydelse eller av särskilt brådskande art får ärendet avgöras genom meddelanden mellan ledamöterna.

45 § Fullmäktige får inte sammanträda på ett område som är ockuperat av främmande makt.

46 § I en skrivelse som fullmäktige avger till riksdagen eller regeringen skall det anges vilka ledamöter som deltagit i beslutet och vem som varit föredragande. Har skiljaktig mening anmälts i ärendet, skall den anges i skrivelsen eller framgå av bifogat protokollsutdrag.

Budget, redovisning och vinstdisposition

47 § Kalenderåret är riksbankens räkenskapsår.

Varje år före utgången av december månad skall fullmäktige fastställa en budget för riksbankens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Budgeten skall tillställas riksdagen och riksdagens revisorer för kännedom.

48 § Riksbanken är bokföringsskyldig och det åligger banken att fullgöra denna skyldighet på ett sätt som ger erforderlig information för en bedömning av bankens verksamhet.

Varje år före den 15 februari skall fullmäktige till riksdagen och riksdagens revisorer avge redovisning för det föregående räkenskapsåret samt förslag till disposition av riksbankens vinst. Redovisningen skall omfatta resultaträkning, balansräkning, förvaltningsberättelse och en redogörelse för den förda valuta- och kreditpolitiken.

49 § Riksbankens resultaträkning och balansräkning fastställs av riksdagen, som också beslutar hur bankens vinst skall disponeras. Har reservfonden gått ned under femhundra miljoner kronor skall minst tio procent av årets vinst avsättas till reservfonden tills denna åter nått upp till detta belopp.

Riksdagen beslutar om ansvarsfrihet för fullmäktige för förvaltningen av riksbanken.

Avslutande bestämmelser

50 § Riksbanken skall löpande offentliggöra statistiska uppgifter om valuta- och kreditförhållanden. Riksbanken skall även offentliggöra beslut om diskontoförändringar.

51 § Ett kreditinstitut som inte uppfyller uppställda kassakrav skall betala särskild avgift till staten.

Frågan om särskild avgift prövas av riksbanken.

52 § Den särskilda avgiften enligt 51 § skall utgöra ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för varje dag sådant förelegat, varvid räntesatsen per år får uppgå till högst två gånger det av riksbanken fastställda, vid varje tid gällande diskontot.

Om det finns särskilda skäl, får den särskilda avgiften nedsättas eller efterges.

53 § Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnat oriktig uppgift i samband med fullgörande av skyldighet enligt 22 § skall dömas till böter, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

54 § Riksbanken skall utan hinder av vad som föreskrivs i 8 kap. 8 § sekretesslagen (1980: 100) underrätta polismyndighet eller åklagarmyndighet om det i riksbankens kassarörelse, valutahandel, lånerörelse, betalningsutjämning eller handel med värdepapper framkommer uppgifter som ger anledning att anta att ett brott har begåtts.

Om det finns särskilda skäl får riksbanken underlåta att lämna sådan underrättelse.

55 § Åtal mot vice riksbankschef för brott som han begått i utövningen av sin tjänst får beslutas endast av finansutskottet eller av fullmäktige. Detta gäller dock inte i fråga om brott som begåtts i utövningen av riksbankens beslutanderätt enligt valutalagen (1939: 350).

56 § Riksbankens beslut enligt denna lag får överklagas endast i den utsträckning och i den ordning som sägs i besvärstadsagan (RFS 1970: 3) för riksdagen och dess verk.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

2. Genom lagen upphävs lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank, lagen (RFS 1975: 6) med reglemente för riksbanken och lagen (1970: 1028) om rikets mynt.

3. Verksamhet som inte föreskrivs i den nya lagen eller i annan lag men som påbörjats med stöd av äldre lag får bedrivas till dess verksamheten kan avslutas.

4. Befogenheten att åtala brott skall bedömas efter äldre lag om, när handlingen företogs, för åtal gällde förutsättning som inte har upptagits i den nya lagen.

5. Övergångsbestämmelserna till lagen (1970: 1028) om rikets mynt, punkterna 3–6, gäller fortfarande.

Lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret

Härigenom föreskrivs att lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1989.

1. De som är ledamöter i fullmäktige vid utgången av juni 1989 skall före den 15 oktober 1989 till riksdagen avge berättelse över förvaltningen under det föregående budgetåret.

2. Befogenheten att åtala brott skall bedömas enligt den upphävda lagen om, när handlingen företogs, för åtal gällde förutsättning som efter lagens upphävande inte längre är föreskriven.

Lag om statens upplåning

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Efter särskilt bemyndigande som lämnas av riksdagen för ett budgetår i sänder får regeringen eller efter regeringens bestämmande riksgäldskontoret ta upp lån till staten för att

1. finansiera löpande underskott i statsbudgeten och andra utgifter som grundar sig på riksdagens beslut.

2. tillhandahålla sådana krediter och fullgöra sådana garantier som riksdagen beslutat om,

3. amortera, lösa in och i samråd med riksbanken köpa upp statslån, samt

4. tillgodose riksbankens behov av valutareserv och av statspapper för marknadsoperationer.

2 § Lån som har tagits upp av staten förvaltas av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av riksgäldskontoret.

3 § För samtliga lån och garantier som regeringen eller riksgäldskontoret ombesörjer är staten ansvarig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 8 § sekretesslagen (1980: 100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sekretess gäller i riksbankens *bankrörelse* och i riksgäldskontorets upplåningsverksamhet för uppgift om enskilds ekonomiska förhållanden.

Sekretess gäller i annan av myndighet bedriven upplåningsverksamhet eller affärsmässig utlåningsverksamhet för uppgift om enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

Har uppgift, för vilken sekretess gäller enligt andra stycket, lämnats till annan myndighet, gäller sekretessen också där. Sekretessen gäller dock inte, om uppgiften ingår i beslut av den mottagande myndigheten.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989.

¹ Lagen omtryckt 1985: 1059.

Föreslagen lydelse

8 kap.

8 §

Sekretess gäller i riksbankens *kassarörelse, valutahandel, in- och utlåningsrörelse, betalningsutjämning samt handel med värdepapper* och i riksgäldskontorets upplåningsverksamhet för uppgift om enskilds ekonomiska förhållanden.

Lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel

Härigenom föreskrivs att 2, 11–13, 28 och 30 §§ lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1986/87: 12 *Föreslagen lydelse*

2 §¹

I denna lag förstås med

1. *bankinstitut*: bankaktiebolag, sparbank och central föreningsbank.

2. *försäkringsinstitut*: allmänna pensionfonden och försäkringsföretag med svensk koncession.

3. *kreditinstitut*: bankinstitut, lokal föreningsbank, kreditaktiebolag, finansbolag *enligt lagen (1980: 2) om finansbolag*, försäkringsinstitut, landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna och Svenska skeppshypotekskassan.

I denna lag förstås med

1. *bankinstitut*: bankaktiebolag, sparbank och central föreningsbank.

2. *försäkringsinstitut*: allmänna pensionfonden och försäkringsföretag med svensk koncession.

3. *kreditinstitut*: bankinstitut, lokal föreningsbank, kreditaktiebolag, finansbolag, *fondkommissionsbolag*, försäkringsinstitut, landshypoteks- och stadshypoteksinstitutionerna och Svenska skeppshypotekskassan.

Nuvarande lydelse

11 §

Förordnande om kassakrav kan avse *bankinstitut*.

Förordnande om kassakrav kan avse *kreditinstitut*.

Med kassakrav avses att ett visst minsta belopp av ett kreditinstituts medel skall finnas på räkning i riksbanken. Med sådan placering jämställs ineliggande kassa i den mån denna får medräknas enligt 13 §.

12 §

Med kassakrav avses att bankinstituts medel, som inestår på checkräkning i riksbanken, ökade med ineliggande kassa i den mån denna enligt 13 § får medräknas, vid viss tidpunkt skall uppgå till ett belopp som svarar mot viss andel, högst femton procent, av institutets förbindelser med de undantag som riksbanken anger enligt 13 § 4.

Kassakrav kan bestämmas till ett belopp som vid viss tidpunkt eller under en tidsperiod svarar mot viss andel, högst femton procent, av ett kreditinstituts placeringar eller förbindelser med de undantag som riksbanken anger enligt 13 § 4.

Kassakrav kan också bestämmas så att förändringen under en tidsperiod av ett kreditinstituts medel, placerade enligt 11 § andra stycket, skall svara mot en viss procent av förändringen av institutets samtliga placeringar eller förbindelser med de undantag som riksbanken

¹ Senaste lydelse 1980: 1095.

anger. Därvid får kravet dock inte sättas högre än vad som följer av första stycket.

13 §

Riksbanken anger

1. den tidpunkt *då kassakrav skall vara uppfyllt (beräkningstidpunkt)*.

2. det procenttal som skall gälla för kassakravet.

3. i vad mån ineliggande kassa får medräknas för uppfyllande av kassakrav.

4. i vad mån undantag från förbindelserna får göras.

Riksbanken anger

1. den tidpunkt (*beräkningstidpunkt*) eller den tidsperiod (*beräkningsperiod*) *då kassakravet skall vara uppfyllt*,

2. det procenttal som skall gälla för kassakravet *och hur detta skall beräknas*.

3. i vad mån ineliggande kassa får medräknas för uppfyllande av kassakravet.

4. i vad mån undantag från *placeringarna eller* förbindelserna får göras.

28 §

Kreditinstitut skall efter anmodan av riksbanken lämna de uppgifter som riksbanken anser nödvändiga för att bedöma om kreditpolitiskt medel behöver användas eller för att tillämpa meddelat förordnande. Uppgiftsskyldighet som sagts nu åligger även annan som kan omfattas av förordnande enligt 25 §.

Riksbanken får föreskriva att uppgift om ränteändring skall lämnas senast femton dagar före ändringen.

Om skyldighet att hålla vissa uppgifter hemliga finns bestämmelser i lagen (1934:437) för Sveriges riksbank.

30 §²

Särskild avgift skall utgöra, vid åsidosättande av föreskrift i fråga om

1. likviditets- eller kassakrav, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning, varvid räntesatsen för år får i fråga om likviditetskrav överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter och i fråga om kassakrav uppgå till högst två gånger diskontot,

1. likviditets- eller kassakrav, ett belopp som svarar mot ränta på underskottet för tiden från föregående beräkningstidpunkt eller, om tidigare beräkning ej skett, från det föreskriften trätt i tillämpning *eller för beräkningsperioden*, varvid räntesatsen för år får i fråga om likviditetskrav överstiga riksbankens diskonto med högst tre procentenheter och i fråga om kassakrav uppgå till högst två gånger diskontot,

2. utlåningsreglering, ett belopp som för tiden från den föregående beräkningstidpunkten eller, om en tidigare beräkning ej skett, från det

² Senaste lydelse 1980: 522.

föreskriften trätt i tillämpning eller för beräkningsperioden svarar mot ränta på det belopp med vilket utlåningen, garantiförbindelserna eller leasingobjektens värde överskridit den fastställda gränsen, varvid räntesatsen för år får med högst tre procentenheter överstiga riksbankens diskonto,

3. emissionskontroll, högst två procent av hela lånesumman för varje år av den för lånet bestämda längsta löptiden.

4. allmän placeringsplikt, ett belopp som för beräkningsperiod svarar mot ränta på den del av ålagd placeringsplikt för perioden eller för perioden och tidigare beräkningsperioder sammantagna som ej uppfyllts, varvid räntesatsen för år får med högst tre procentenheter överstiga riksbankens diskonto.

5. särskild placeringsplikt, högst fem procent av den del av ålagd placeringsplikt som ej uppfyllts.

6. räntereglering, två gånger det belopp med vilket räntan avvikit från den ränta som skolat utgå enligt fastställd räntesats.

Vid tillämpning av första stycket 1 får utjämning ske mellan överskott och underskott under två eller flera perioder och räntan beräknas på det genomsnittliga underskottet.

Vid tillämpning av första stycket 1 får utjämning ske mellan över- och underskott vid olika beräkningstidpunkter eller under två eller flera beräkningsperioder och räntan beräknas på det genomsnittliga underskottet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
1 lag om ändring i regeringsformen	3
2 lag om ändring i riksdagsordningen	5
3 lag om Sveriges riksbank	8
4 lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret	16
5 lag om statens upplåning	17
6 lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)	18
7 lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel	19
8 lag om ändring i bestämmelserna (RFS 1968:8) om revision av riksdagsförvaltningen	22
9 lag om ändring i lagen (1982: 1255) om författningssamlingar för riksdagens förvaltningskontor och riksbanken	23
10 lag om ändring i lagen (1984: 665) om arvoden m. m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ	24
11 lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel	27
12 lag om ändring i valutalagen (1939: 350)	29
13 lag om ändring i föräldrabalken	30
14 lag om ändring i lagen (1924: 322) om vård av omyndigs värdehandlingar	32
15 lag om ändring i inkassolagen (1974: 182)	33
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 mars 1987	34
1 Inledning	34
2 Allmän motivering	34
2.1 Allmänna utgångspunkter	34
2.1.1 Ny riksbankslag	35
2.1.2 Statsskuldspolitiken och riksgäldskontorets ställning	36
2.1.3 Sammanfattning	37
2.2 Riksbankens ändamål och förhållande riksdag och regering	39
2.3 Riksbankens uppgifter	42
2.4 Riksbankens ledningsorganisation	48
2.5 Beslutsregler för fullmäktige	51
2.6 Administrativa frågor	53
2.7 Riksgäldskontorets ställning	55
2.8 Upplåningen för statens räkning	57
2.9 Övriga frågor	58
2.10 Ikraftträdande m. m.	58
2.10.1 Ny riksbankslag m. m.	58
2.10.2 Ändrat huvudmannaskap för riksgäldskontoret	58
3 Upprättade lagförslag	59
4 Specialmotivering	59
4.1 Förslaget till lag om ändring i regeringsformen	59
4.2 Förslaget till lag om ändring i riksdagsordningen	61
4.3 Förslaget till lag om Sveriges riksbank	63
4.4 Förslaget till lag om upphävande av lagen (1982: 1158) om riksgäldskontoret	87
4.5 Förslaget till lag om statens upplåning	87
4.6 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)	88
4.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974: 922) om kreditpolitiska medel	88
5 Hemställen	89
6 Beslut	89

Utdrag ur lagrådets protokoll den 25 mars 1987	89	Prop. 1986/87: 143
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 mars 1987	93	
Bilaga 1 Utredningens sammanfattning	98	
Bilaga 2 Utredningens lagförslag	110	
Bilaga 3 Sammanställning av remissyttrandena	132	
Bilaga 4 De remitterade lagförslagen	190	